

Yüces Övrân

Yüces Övrân

Hayat ve İhtisap Şiirleri

MUSTAFA NİCATİ BURSALI

Geliş
YAYINLARI

Yûnus Dîvânı

*Yûnus
Emre*

Hayatı ve Bütün Şiirleri

MUSTAFA NECATİ BURSALI

YÛNUS DÎVÂNÎ

YÛNUS EMRE

–Hayatı ve Bütün Şiirleri–

MUSTAFA NECATÎ BURSALI

© İlkharf Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti, 2018
Sertifika No: 33723

© Yayınevinden yazılı izin almadan kısmen veya tamamen alıntı
yapılamaz,
hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Yûnus Dîvânı YÛNUS EMRE
Mustafa Necati Bursalı

İstanbul, 2018
ISBN: 978-605-81435-7-9

Yayın Yönetmeni
Serdar Çelik

Editör
Nurgül Dere

Mizanpaj
Adem Şenel

Kapak Tasarım
Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt
Enes Basın Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No:12/210 Topkapı / İSTANBUL
Tel: 0 212 501 47 63 Sertifika No: 12469

ÇELİK YAYINEVİ
Sertifika No: 14710
İkitelli O.S.B. Mh. Milas Cd. İş Batı İş Merkezi No:29/12-A
Başakşehir - İstanbul
Tel: +90 (212) 511 28 11 (pbx) Faks: +90 (212) 511 28 12
www.celikyayinevi.com.tr
[mail:info@celikyayinevi.com](mailto:info@celikyayinevi.com)

*Çelik Yayınevi, İlkharf Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti' nin tescilli
markasıdır.*

YÛNUS DÎVÂNÎ

YÛNUS EMRE

–Hayatı ve Bütün Şiirleri–

MUSTAFA NECATÎ BURSALI

TAKDİM-ÖNSÖZ

Mustafa Müftüoğlu
Tarihçi-Yazar

Yûnus Emre'ye ve Bu Esere Dair

Yûnus Emre'miz hakkında bugüne dek pek çok neşriyat yapıldı: Makaleler yazıldı, kitaplar, broşürler yayınlandı... Bu arada büyük tasavvuf şairimiz adına çeşitli dernekler kuruldu. Ve bütün bunlar elbette hep Yûnus Emre sevgisiyle yapıldı. Ancak, nedendir bilmem; gerek yapılan neşriyat, gerek dernek faaliyetleri, bizim Yûnus Emre'mizi bize maalesef tanıtamadı! Günümüzde; Yûnuslar, Âşık Yûnuslar, Yûnus Emreler birbirine karışmış... Kimdir Yûnus Emre, onu da tanımıyoruz. Hayatı hakkında yazılanlar hep ayrı ayrı şeyler... Kabri ise, ayrı bir ihtilâf mevzuu. Bugün Anadolu'da pek çok vilâyet ve kazâ, Yûnus'un kabri mevzuunda rekabetteler!

Edebiyatçılarımızın, araştırmacılarımızın, Yûnus Emre sevgisiyle türlü dernek kuran kimselerin, bütün iyi niyetlerine rağmen, yukarıdaki bahisleri hâlledeemeyen faaliyetlerinin böyle yıllar boyu devam edip gittiğini gördükçe düşünürüm: Arşivler devşirilerek yapılacak ciddî bir çalışma ile Yûnus Emre'nin hayatı ve dîvânı ortaya konsa, Yûnus adına kurulan dernekler lüzumsuz çekişmeleri bırakıp böylesine mühim bir araştırmaya yardımcı olsa ve biz Yûnus Emre'mizi her yönüyle tanıyabilsek, **“Yûnus miskin çiğ idik pişdük Elhamdülillâh”** sırrını öğrenip, daim onun yolunda olabilesek! Bu mevzuda araştırmacılarımız, derneklerimiz bâzı imkânsızlıklardan bahisle hak iddia edebilirler. Ve haklıdırlar bu iddialarında...

Yûnus Emre hakkındaki ciddî bir çalışmayı elindeki bol imkânlarla Kültür Bakanlığı yapmalı, yedi yüz yıldır bu milletin hâfızasında yaşayan, her devirde geniş tesiri görülen, sevilen, rahmetle anılan, bizim Yûnus Emre'mize bizim Kültür Bakanlığımız sâhip çıkmalı, edebiyatçılarımızı, araştırmacılarımızı teşvikle onlara maddî, mânevî yardımda bulunmalı, Yûnus Emre araştırılmalı ve böylece bu milletin kültürüne hizmet edilmeli idi.

Heyhat! Bakanlık bunu maalesef yapmamış, yapamamıştır! Bizim Kültür Bakanlarımız nice zamandan beri toprak altındaki Hristiyan

kalıntılarıyla meşguldürler! Yûnus Emre'yi ise, senede bir gün düzenlenen Yûnus'u anma merasimine çektikleri telgrafla hatırlayabilmektedirler!

Bu durumda, Bakanlığın yapmadığı bir hizmeti çeşitli yayınevleri yapmış, her müessese kendi imkânları nisbetinde Yûnus Emre'yi ve eserlerini tanıtmaya çalışmıştır.

Muhterem Mustafa Necati Bursalı'nın "Yûnus Emre"si de bu yoldaki hayırlı çalışmalardan biridir. Bâhusus diğerlerinden farklıdır da... Bursalı, geniş bir tetkik mahsulü olan eserinde Yûnus Emre'nin hayatını, şahsiyetini ve dîvânını en eski kaynaklardan, son yayınlanan eserlere kadar cümlesini inceleyerek ortaya koymuş, titiz bir çalışma ile başka Yûnusları, Yûnus Emre dîvânından ayıklamış ve meydana çıkan Yûnus Emre'ye ait şiirlerin hemen arkasından kısa açıklamalar da yaparak, mühim bir hizmette bulunmuştur.

Bu mühim hizmeti dolayısıyla Mustafa Necati Bursalı'yı tebrik ile yeni eserlerini bekler, ayrıca "Yûnus Emre"yi neşir sûretiyle kültürümüze emeği geçen İsmet Celeb'e teşekkür eder ve başarılar dilerim.

23 Temmuz 1980
Kandilli-İstanbul
Mustafa MÜFTÜOĞLU

BİRİNCİ BÖLÜM:

YÛNUS EMRE –HAYATI, ŞAHSİYETİ, SAN’ATI VE DÜNYAYA BAKIŞI–

Söze nereden ve nasıl başlayayım? Derviş Yûnus’un deyişiyle:

**“Keleci bilen kişinin yüzünü ağ ide bir söz,
Sözü bişürüp diyenün işini sağ ide bir söz.**

**Söz ola kese savaşı, söz ola bitüre başı,
Söz ola ağulu aş bal ile yağ ide bir söz!”**

Evet, öyle bir söz söylemek gerek ki ağulu aş bal hâline getirebilsin. Gönül tarlasına gaybî inciler yağdırabilsin; bize, ötelev âleminden, mânâ vâdilerinden solmaz çiçekler sunsun...

Bugüne kadar koca Yûnus için nice sözler söylendi, nice eserler, nice kitaplar yazıldı. Ne var ki, Yûnus yine hakkiyle bilinemedi. Çünkü onun hayatına ait kat’î bir bilgi elimizde yoktur. Söylenenler, yazılanlar, efsane çapında bir şeydir... Karşımızda efsaneleşmiş, destanlaşmış bir Yûnus vardır.

Şimdi bu aşk kahramanı Yûnus’un gül bahçesinden ıtırılar koklamak istiyoruz ve bu çiçeklerden herkese, daha doğrusu gönlünde bir dilim aşk âteşi olanlara birer demet sunmak emeli ile çırpınıyoruz...

Ay gibi sâkinin yüzünden bugün bir gül kopardık. Ey ırmak kıyısındaki servi! Şimdi nazla safâ ile açılıp saçılmanın zamanıdır. Öyleyse şu hoş saba rüzgârının âhengine uy da, gönlünce açılıp saçıl. Yûnus’un mânevî bahçelerinden ne toplayabilirsen al getir...

Yûnus, Anadolu’nun bereketli topraklarından fıskıran ve asırlardır gönüllerde taht kuran, Hak aşkının potasında eriyen, tasavvuf denizinin en parlak incilerini toplayan bir aşk eridir.

Yûnus, Müslüman Türk milletinin yetiştirdiği, **“Yûnus’um, Yûnus’um!”** diye bağrına bastığı ve her bucakta ona bir türbe tahsis ettiği mânâ sultanıdır...

Yûnus, Hak bahçesinde çiğlikler koparan bir şeydâ bülbülüdür. Gâh zârı zârı ağlar, gâh hikmet incileri saçar, gâh tevhîd denizinde aşk gemisini yüzdürür...

Gâh feleğin topunu çeler, gâh aşk arslaniyle cenk eder, gâh sevgilinin cemâlini arzular. Gâh miskinlik hırkasına bürünür, gâh dervişler meclisinde görünür, gâh şeyhinin hizmetine can atar...

Yûnus bu, bir hâlde, bir yerde duramaz. Denizler gibi çağlar, ırmaklar gibi akar, bülbüller gibi inler ve haykırır:

**“Bir nazarda kalmayalım gel dosta gidelüm gönül
Hasret ile ölmeyelüm gel dosta gidelüm gönül**

**Gel gidelüm can turmadın sûret terkini urmadın
Araya düşman girmedin gel dosta gidelüm gönül.”**

İşte bir ömür boyu böylece dostun hasretiyle yanan Yûnus, durmadan şiirler söylemiştir. Türk milletinin sînesinden fıskıran bu büyük Hak âşığı Yûnus, asırlarca zevk ve saadet sunmuş inanmış gönüllere. Onun şiirlerini zevkle ve hayranlıkla hemen herkes okumuştur. Bugün dahi şiirleri yalnız bizde değil, birçok ülkelerde ilgi ve sevgi ile okunmaktadır. Bu kadar üstün değerine ve eksilmeyen şöhretine rağmen, bu Hak âşığı Yûnus’un hayatı ve kimliği hakkında kesin bir bilgiye sâhip değiliz. Bütün bilinenler sis perdelerinin arkasındadır...

Acaba bunun bir hikmeti, bir sebebi yok mu? Bu gönül adamının, bu destanlaşmış Hak kahramanının hayatı niçin sisler içinde? Buna şu cevabı vermek mümkündür: Yûnus’dan sonra yine Yûnus mahlasını kullanan birkaç kişi daha gelmiş ve şiirler söylemiştir ve hattâ bu şiirlerin birçoğu Yûnus’a mal edilmiştir.

Son zamanlarda da “Halk ozanı, Hak ozanı” diye tutturan ve her yerde olduğu gibi bu vâdide de fikirleri karıştıranlar çıkmıştır. Yûnus ozan mı, yoksa şâir mi?

Bir defa **“Ozan”** hem sazı ile çalan ve hem de şiir söyleyenlere denir. Ve bunların **tasavvuf**la pek ilgileri de yoktur.

Yûnus ise tamamıyla tasavvuf ehlidir ve Hak âşığıdır. Şiirlerinden bunu anlamak kolaydır. O hep bu eşsiz incileri toplamış ve ömür ırmağını Kevserleştirip Cennet gölüne akıtmaya gayret göstermiştir...

Yûnus, tam mânâsıyla ehl-i Sünnet bir şâirdir. Allah ve Rasûlü'nün emirleri gölgesinde ömür sürdüğü her mısrasında buram buram tütmektedir. Yûnus, bu temeli çürük dünyaya bel bağlamamış ve dünya güzeline gönül vermemiştir. Her ân öteler âleminden haberler sunmuş, ölümün hakikatini duyurmuş ve ebediyet ülkelerinin çiçek bayramına ermenin hasretini gönlüne damla damla düşürmüştür.

Nasıl mı?

Şöyle:

**İki cihân zindan-ısa gerek bana bustân ola
Ayruk bana ne gam gussa çün înâyet dostan ola**

**Varan ol dosta kul olam hem açıluban gül olam
Hem ötüben bülbül olam turağum gülistan ola.**

Ve ömür güneşinin bir gün gelip ölüm kuyusuna akacağını ve ömrün bir rüzgâr gibi geçip gideceğini, dünyanın fânî pırıltılarına aldanılmamasını şu mısralarıyla telkin eder:

**Geldi geçdi ömrüm benüm şol yıl esüp geçmiş gibi
Hele bana şöyle geldi şol gözüm yumup açmış gibi**

**İşbu söze Hak tanukdur bu can gövdeye konukdur
Bir gün ola çıka gide kafesden kuş uçmuş gibi.**

Yûnus, cihana hikmet gözüyle bakmış, akıp giden, gidip gelmeyenleri îmân saltanatının haritasında süzmüştür. Düşünmüş, düşünmüştür: Ömür ırmaklarının karıştığı karanlık âkıbet denizinde vücut teknesi, hangi rıhtıma yanaşacaktır?

Bu çetin sorunun billûrî cevaplarını kendi kendine vermeye çalışmıştır ve Hak olanı da bulmuştur. Yer pek, gök yüksek, ufuklar sessiz, her şey fânî, sadece Cenâb-ı Hak bâki. İşte o Bâki olan sonsuz kudretin sevdasına tutulmuş ve bir ömür boyu bu aşk ile hemdem olmuştur.

Yûnus, bu fânî âlemden beka yurduna göçerken, bir imtihan güneşi gibi aktığını bilmiş; ölüm ufuklarında sönen hayat ışıklarının sonsuzluk âleminde parlayacağını bir nefes olsun unutmamıştır...

Yûnus, hep Hakk'ı aramıştır. Nazar ettiği her şeyde, her zerrede Hak'tan bir eser görmüştür. Zaten şiirin vazifesi de budur. Hakk'ı aramak, Hak olanı terennüm etmek. Cihan, bu saadet tezahürleri için açılmış bir bahçedir... Elbette bu bahçenin bülbülü olan insan daima Hak aşkı ile çağlayıp duracaktır.

Şiir ve şair ne? Onu da tesbit etmek gerek. Allah'ın Rasûlü buyururlar ki:

– **Şiir bir sözdür. Bunun güzeli güzeldir, çirkini de çirkindir!**

Peygamberler Peygamberinin mübârek dudaklarından dökülen bu mânâ incilerine iyi bakmak gerektir. Her söz iyi olmadığı gibi, her şiir de güzel değildir. Güzel, ancak Hak olandır. Hakk'ın aşkını terennüm eden ve hep o aşk ile söylenendir.

Bir eserimizde şöyle demiştik:

“Şiir güzeldir. Çünkü ulvî gayeden alınan ilhamla yazılmıştır. Şiir güzeldir. Çünkü asil heyecan ve duyguları, îmân coşkunu içinde, hünerli bir san'at titizliğiyle, güzel sözler hâlinde işleyip dile getirmiştir. Şiir güzeldir. Çünkü his ve fikir, rûh ve îmân, ses ve duygu gibi bütün şubeleriyle Allah'ı arar!

Şiir, bir kaba duygu, bir hissiz ifade hâli değil; üstün bir idrak işi, coşkun bir ifade tarzı ve daima hakikati arama faaliyeti.

Gerçekten şâir odur ki: Îmânın sesine kalemini uydurur. Mânâ âlemine dalıp Allah'ını, ezelî ve ebedî sevgilisini bulmaya çalışır. Bu cihan denilen gülistanda bir bülbül gibi dem çeker. Rûhu, heyecanı, hissi, fikri, zikri, şükrü hep o olur. Zaten onun olmadığı yerde hiçbir şey yoktur! Şiir ise hiç yok!

Şair, Allah kapısında en güzel bir dilencidir!”

İşte Yûnus bir ömür boyu bu mübârek kapının dilencisi olmuş ve daima Allah aşkı ile çağlamıştır.

Aslında aşk, devamlı bir ateş, bir ızdıraptır. Aşk diyarının bülbülleri, sözler düzen, sözler söyleyen bir kuştur. Âşıkların gözünde bu cihan

nedir ki? Deniz gibi dalgalanan yeşillik, güller damlatan, kokular saran her fidan sevgiliden bir nişâne değil mi?

Âşıklar, bu varlık ovasında bağı bahçeyi, o çayırılığı-çimenliği seyretti de yürekteki yarası büsbütün tazelendi. Asırlar var ki, âşıkların ümit yıldızı titreyip durdu; sanki ayna içinde pırıldayan bir güneşti bu sevda...

Aşktan nasibin yoksa sus, aşk arslanıyla cenk etmek her yiğidin kârı değildir. Aşk, kıvranmaya, çırpınmaya başlayınca ızdırap ipleriyle bağlanır. Isıracak dişleri kalmayan kahır damla damla çöker her yana...

Ey gonca, uyu! Çünkü bülbülün hâinden bilmiyorsun...

Bu aşkın ateşiyle yanıp yakılmadıkça yaşamayı, uzun bir ömre sâhip olmayı hiçbir âşık istemez. Kıvılcım gibi ölünceye dek böyle yanmak âşıkların nasibidir.

Aşk üzerine Yûnus şu mısraları söyler:

**İşidün iy yârenler kıymetlü nesnedür ışk
Değmelere bitinmez hürmetlü nesnedür ışk.**

**Hem cefâdur hem safâ Hamza'yı atdı Kaf'a
İşk iledür Mustafâ devletlü nesnedür ışk.**

**Tağa düşer kül eyler gönüllere yol eyler
Sultanları kul eyler hikmetlü nesnedür ışk.**

Derviş Yûnus'un gönlü, bal akıtan bir pınara benzemektedir. O, mânâ çiçeklerinden derleyip topladığı hikmet balını âşıkların gönül dudağına sunmuş ve hemen herkes bunun zevkini tatmıştır. Eğer öyle olmasaydı Yûnus hiç bu kadar sevilir miydi?

Yûnus, şeriat caddesinde tarikat arabasını sürmüş ve böylece menzile varmıştır. Sapık fikirlerin, Bektâşî düzmelerinin Yûnus'la bir ilgisi yoktur. O hep Nebîler Sultanı'nın ümmeti olmakla iftihar etmiş ve her veçhile bu aşkı dile getirmiştir. Şöyle ki:

**Ol âlem Fahri Muhammed nebîler serveridür
Vir salavât ışk-ıla ol günahlar eridür**

Hak anı öğdi yaratdı sevdi Habîbüm didi

Yir yüzinde cümle çiçek Mustafâ'nın teridür...

Zaten O'nsuz Allah'ı bulmaya ve mübârek dîdarına ermeye imkân yoktur. Cenâb-ı Mustafa'nın terini çiçeklere benzeten Yûnus, onun yolundan nasıl ayrılır? Yûnus'u bir başka türlü göstermek isteyenler, kendi sapıklıklarına onu da ortak etmek gayretindeler. Fakat Yûnus şiirleriyle ve pırıldayan îmânı ile her zaman Yûnus'ın saadet havuzuna akmıştır.

Şu mısralar da Yûnus'un gönül pınarından çağlayıp taşmaktadır:

**Sana direm iy velî tur irtе namazına
Eğer değûlsen öli tur irtе namazına**

**Ezân okur müezzin çağırur Allah adın
Yıkma dînün bünyâdın tur irtе namazına**

**Namazı kıl zikr eyle elün götür şükr eyle
Öleceğın fikr eyle tur irtе namazına**

**Çıka gide can dahı söyle kala ten dahı
Dervîş Yûnus sen dahı tur irtе namazını**

İşte namazın semtine uğramayan sözde Yûnus'un hayranlarına Yûnus'un sözleri... Velî Yûnus'u da ozan yapıp çıktılar meydana...

Ey yol kenarında biten çalı, sen kime yutturacaksın bu masalı?

Yûnus Emre'nin hayatı ve yaşadığı çağ hakkında kesin bir bilgimiz yok demiştik. Sadece bilinen şudur ki, Yûnus (**Risâletü'n-Nushiyye**) adlı eserini Hicrî 707, Milâdî 1307-1308 tarihlerinde yazmıştır. Bu eserinin sonunda şu beyit bulunmaktadır:

**Söze târih yidi yüz yidi-y-idi
Yûnus cânı bu yolda fidi-y-idi.**

Yûnus Dîvânı nüshalarından birinde beyit şu şekilde kaydedilmiştir:

**Ki târih dahı yidi yüzde-y-idi
Yûnus cânı bu yolda fidi-y-idi**

Bu beytin birinci mısrasının doğru olmadığı meydandadır. Çünkü “**Yüzde-y-idi**” ile “**fidi-y-idi**” kafiye değildir. Ve Türkçede “**Târih yedi yüzde idi**” denemez, ancak “**târih yedi yüz idi**” denir...

Sisler perdeler ardındaki Yûnus’dan bildiklerimiz bu kadar. Yûnus, eserini kemâl çağında, ilerlemiş yaşında yazmış olsa gerek. Son zamanlarda bir mecmuada bulunan şu kayıt dikkati çekmiştir. Kayda göre, Hicrî 720, Milâdî 1320-1321 tarihinde ötelere âlemine göçmüştür. Adnan S. Erzî’nin İstanbul Bayezit Devlet Kitaplığı’nda bulunan bir mecmuada (No: 7912) bulunduğu kayıt ise şudur:

“Vefât-ı Yûnus Emre, sene 720, müddet-i Ömr 82”.

Eğer bu kayıt gerçek ise yüce şâirin H. 638 / M. 1240-1241 tarihinde cihan bahçesine geldiği anlaşılmaktadır.

Yûnus’un birçok şiirlerinde, bu tarihlerin doğru olduğunu gösteren bazı emareler ve ipuçları bulunmaktadır ki, biri şudur:

**Mevlânâ Hüdâvendigâr bize nazar kılalı
Anun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır.**

Bu beyitleriyle Yûnus Emre, Hazret-i Mevlânâ’nın sohbetinde bulunduğunu ve onun kendisine nazar ettiğini anlatmaktadır.

Koca Yûnus böylece dîvânının iki yerinde Cenâb-ı Mevlânâ’dan bahsetmekte ve onun “**görklü nazarı**”na mazhar olduğunu dile getirmektedir. Hazret-i Mevlânâ 1273 yılında beka âlemine göç ettiğine göre o demde 33-34 yaşında olan Yûnus, bir başka beytinde gönlüne dolan Mevlânâ hasretini ve içini yakan firkat ateşini şöyle anlatır:

**Fakih Ahmed Kutbüddin Sultan Seyyid Necmüddin
Mevlânâ Celâlüddin ol kutb-ı cihân kanı?**

Ay yüzlü ve ince gönüllü Yûnus’un isminden bahsettiği Hoca Ahmed Fakih “**Çarhnâme**” isimli eserin sâhibidir. Yûnus Emre’nin dünyaya gelişinden 20 sene evvel 1221’de (H. 618) vefat etmiştir...

Yûnus’un şâir gönlü çok kimselere nazlar safalar sunmuştur. Yûnus nicelerinden bahis açmıştır. Geyikli Baba ve Seydi Balum bunlardandır:

Geyiklü’nün ol Hasan söz eyitmiş kendünden

Kudret dilidür söyler kendünün söz nesidür?

Seydi Balum ilinden şeker tamar dilinden Dost bağçesi yolundan eve dervişler geldi.

Geyikli Baba'nın hâl ve garip tavırları Yûnus'un hoşuna gitmediği için onu kınamıştır. Geyikli Baba, Osman Gazi (1299-1326) ve Orhan Gazi (1326-1359) devirlerinde yaşamış, acayip ve garip hâleriyle tanınan bir şeyhtir. Seydi Balum (Balum Sultan), muhtemelen Germiyan Oğullarından bir beydir ve garip tavırlı Geyikli Baba'nın müridlerindendir.

Yûnus'un çağdaş olarak kendilerinden söz ettiği bu kimselerin yaşadığı devir, 13. yüzyılın ikinci yarısıyla, 14. yüzyılın ilk yarısıdır. Zaten Yûnus Emre kendisi de 13. yüzyılın ikinci yarısında ve 14. yüzyılın başında yaşamış bir Hak âşığıdır. Bilindiği gibi bu tarih Selçukluların sonu ile Osman Gazi devirlerine rastlamaktadır. İşin daha garibi Âşık Paşazâde, Yûnus Emre'yi Orhan Gazi devrinde yaşamış gösterir. Bu ise doğru değildir. Yine yanlış hesaplardan biri de Taşköprüzâde'nin Yûnus'u, Yıldırım Bayezid (1389-1402) devrinde yaşamış göstermesidir. Tabî ki bu da gerçeğe uymayan bir hesaptır...

YÛNUS NERELİ?

Anadolu'nun bereketli topraklarından fışkıran ve bir ömür boyu durmadan aşk ile inleyen, tasavvuf denizinin en parlak incilerini toplayan, şariat yolunda ömür arabasını yürüten Yûnus nereli?

Bu soruya doğru bir cevap bulmak mümkün değildir. Çünkü Yûnus Emre'nin nereli olduğu, nerede ömür sürdüğü, nerede tahsil gördüğü, nasıl yaşadığı, ne işle meşgul bulunduğu bilinmemektedir.

Yûnus, bütün bir milletin malı olmuş ve her devirde milletin sinesindeki yerini muhafaza etmiştir... Herkes gönlünce Yûnus'a bir memleket tâyin etmiş, kimi 'bizim' demiş, kimi de 'hayır, asıl bizim' diye karşı çıkmış ve bu siz-biz dâvâsı çözülememiştir.

Bektâşî menâkıpnâmelerinde Yûnus Emre'nin Sivrihisar yakınında Sarıköy'de doğduğu ve yine orada ebedî âleme göçtüğü kaydedilmekte ise de bu, sadece bir rivâyetten ibarettir.

Ve yine son zamanlarda bulunan bir vesikada Yûnus, Emir Beğ adlı şahsın Sarıköy'deki çiftliğini zâviyesine vakfettiği zikredilmektedir. Eskimez yazıda “**Emir**” ve “**Emre**” kelimelerinin yazılışı birbirine benzemekle beraber, bu isimde “**Beğ**” kelimesinin de kullanılması göze çarpmaktadır. “**Emir**”, “**Beğ**” gibi sıfatların tarikat ehline verilmesi âdet değildir. Bu ancak mülkî âmirlere verilen bir sıfattır. Bu da gösteriyor ki, adı geçen şahıs Yûnus Emre olamaz...

Yine bir başka vesika konuşturulur: Bu da Yûnus'un Karamanlı olduğu, Horasan'dan gelen İsmail Hacı cemaati mensuplarından bulunduğu ve Karamanoğlu İbrahim Beğ'den bir yer satın aldığı belirtilir. Bu dahi inandırıcı olmaktan çok uzaktır. Yûnus'un Sarıköylü mü, yoksa Karamanlı mı olduğu meselesi hâlâ çözülememiştir. Böylece Yûnus'un hayatı üzerindeki sis perdelerini kaldırabilmiş değiliz. Şu kadar var ki; o hepimizin ve bütün Müslümanların içindedir... Ve bütün bir millete mal olmuş bir şahsiyettir...

Yûnus'un şiirleri ebedîlik denizinden toplanmış inciler gibidir. Yûnus'un dünyası da bir başka dünyadır, Yûnus bir başka bahçelerin çiçeğidir. Şiirlerinden iyi bir tahsil gördüğü, Arapça ve Farsça'yı, İslâmî ilim ve irfânı, İslâm tarihini, şeriat ve tasavvuf inceliklerini, yâni devrinin bütün ilimlerini iyice bildiği göze çarpmaktadır. O devrin ilim ve kültür merkezi Konya'dır. Bu dahi bir ihtimaldir ki, tahsilini Konya'da yapmıştır. Bizzat kendisi Mevlânâ Hazretleri ile görüştüğünü, onun "**safâ nazarından**" feyz aldığını, sema' meclislerinde bulunduğunu şiirlerinde dile getirmiştir. Yine bir başka beyitinde de Konya'nın adı zikredilir:

**Bir gönül ele getür feragat ol geç otur
Gönye (Konya) şehrinde yatur ol iki sultan kanı?**

Ve yine:

**Yûnus'un bu sözünden sen ma'nî anlar-ısan
Konya menâresini göresin bir çuvalduz.**

Temiz, pak, duru, pırıl pırıl Anadolu'nun rûhuna bir kara renk gibi gelen Moğollar'dan da ezik ezik bahseder Yûnus... Ve der ki:

**İşkun çeri saldı benüm gönlüm evi iklimine
Canımı esîr eyledün nider bana yağı Tatar.**

**Okırsın tasnif kitab çekersin bunca azâb
Havu u recâ sende yok öyle ki bir Tatarsın...**

Yûnus bu kadarcıkla da iktifa etmez. Birçok şehirleri ve illeri dolaştığını da şiirlerinde dile getirir:

**Gezerem Rûm ile Şam'ı
Yukarı illeri kamu
Çok istedüm bulmadım
Şöyle garib bencileyin.**

**İndik Rûm'a kışladuk
Çok hayr ü şer işledük
Uş bahar oldu girü
Göçdük elhamdülillâh...**

İşte Anadolu'nun bereketli toprağında yetişen bu erenler, Anadolu'nun her kayasında bir ateş yakmış, her köşe baştanbaşa rûh meş'aleleriyle donanmıştır. Yûnus'un elinde şiirin billûr feneri, Yûnus'un gönlünde ak ak sevgiler... Yûnus durmadan gezmiş bu mübârek topraklar üzerinde.

Yûnus Yukarı illeri (Azerbaycan ve İran), Anadolu şehirlerini, Şam'ı, Suriye illerini niçin gezmiştir bilemiyoruz...

Bildiğimiz odur ki: Cihanda âşıklara rahat yoktur. Sevgilinin hasretiyle gönüllerini parçalayanlar gezmesin de ne yapsın?

Âşıkların nasibi inlemektir, âşıkların göz ırmağı durmadan akar, dillerinden de hicran damlaları dökülür:

– Ey gönül gözlerinin nûru, ey can sarayının pâdişahı! Senin kapıda hep böyle arslanlar mı bekçilik edecek? Âlemde herkesin senden bir nasibi var. Benim nasibim de bir dilim aşk âteşi imiş. İşte bu toprak canımla senin için çırpınıp duruyorum.

Ey Sevgili! Bana lütuf çeşmesinden şu vermeyecek misin?

Şiirlerinden bir saray kuran Yûnus, İslâm ve tasavvuf inceliklerini sadelikle, derinlikle dile getirmiştir. İslâm'dan kopmuş bir tasavvuf olamayacağı gibi, tasavvufun karşısında çıkmış bir din de düşünülemez. İslâm ile tasavvuf et ve kemik gibi birbirini tamamlar...

Yûnus için iddia edilen hususlardan biri de şudur ki: Taptuk Emre adlı bir şeyhin müridi olduğu ve onun kapısına 40 yıl odun taşıdığı ve bir kerecik eğri odun getirmediği, bu kapıdan içeri eğrilik girmez dediğidir.

Bu dahi bir efsane olmaktan ileri gidemiyor. Zira bu söylenti, açık ve kesin bir delile veya vesikaya dayanmamaktadır. Aslında Taptuk Emre de efsanevî bir şahsiyettir. Bu zât kimdir, nerede yaşamıştır, ne zaman yaşamıştır? O da meçhul!

Bu hususta son senelerin en güzel araştırmasını yapan ve Yûnus Dîvânını hazırlayan Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş bey şöyle demektedir:

“Yûnus’un şiirlerinde geçen Taptuk kelimesi bazen bir özel ismi değil, doğrudan doğruya tapılan büyük varlığı, (Azîz ve Celîl olan Allah’ı) işaret etmektedir.”

“Tapmak” kelimesi İstiklâl Marşımızda da geçmektedir:

“Hakkıdır Hakk’a tapan milletimin istiklâl!”

Yûnus’un asıl mesleğinin ne olduğu da mehulümüz. Bilinen odur ki, Yûnus bir tatlı sevdanın yanık bûlbûlüdür.

Bu âşık ve sevdalı Yûnus’un uzun bir ömür sürdüğü anlaşılıyor. Yûnus diyor ki:

İki kişi söyleşür Yûnus’ı görem diyü

Biri eydür (söyler) ben gördüm bir âşık kocayımış...

Bu uzun ömrün sonunda nerede hayata gözlerini kapadığı ve nereye, hangi kabre konduğu da kesin olarak bilinmiyor. Nice yerler Yûnus’un türbesi olarak gösterilir. Nice memleket ahalisi ona sâhip çıkar, nice anıtlar Yûnus’u ne kadar candan sevdiğini gösterir. İşte bu sevgiden dolaydır ki aziz milletimiz yer yer, çok sevdiği Yûnus için makamlar meydana getirmiştir. Bunlar arasında en dikkate şâyân ise Sarıköy’deki mezardır. Bu, Yûnus’un gerçek mezarı olarak kabul edilebilir.

O hangi kabirde, hangi şehirde, hangi bölgede bulunursa bulunsun; onun asıl yeri Müslüman Türk milletinin sinesidir. Bu büyük Hak âşığına, bu kara sevdalı ve ince gönüllü dervişe Hak rahmet etsin...

BAŞKA BAŞKA YÛNUSLAR

Türk milletinin sinesinden ve Anadolu'nun pırıl pırıl toprağından Yûnus Emre'den başka Yûnuslar da çıkmıştır. Tıpkı Yûnus Emre gibi aşk ve îmânla çağılamış, gönüllere gayb incileri ve hakikat elmasları yağdırmışlardır.

Bunların ikisinin hüviyeti tesbit edilmiştir: Birincisi, mahlâs olarak daha ziyâde “**Âşık Yûnus**”u kullanan, bazen de kendisini Yûnus, Derviş Yûnus ve Yûnus Emrem diye anan 15. yüzyılda yaşamış olan bir şâirdir. Şiirlerinin hemen yekûnunu 7-7 ile 6-5 vezinleriyle yazmıştır. Bu zât, Yıldırım Bayezid Hân, Çelebî Mehmed ve II. Murad devirlerinde yaşamış olan Emir Sultan'ı (1366-1430) tatlı ve akıcı bir üslupla övmektedir. Ve şu mısralar bu Âşık Yûnus'un gönlünde çağılamıştır:

**Yûnus sana candan tutmuşdur özi
Mübârek ravzana hem sürer yüzi
Efendim ceddine uladur bizi
Yeşil donlu Emir Sultân merhaba!**

**Emir Sultân dervişler
Tesbih-ü senâ işleri
Dizilmiş hümâ kuşları
Emir Sultan türbesinde...**

Hicrî 843, Milâdî 1439-1440'da veya bir müddet sonra öldüğü ileri sürülen bu Âşık Yûnus'un, Halvetiye'nin Nûrbaşî koluna mensup olduğu sanılmaktadır.

Bursa'daki Yûnus Emre mezarı bu Âşık Yûnus'a ait olsa gerek... Bu Yûnus, asıl Yûnus Emre'den de hürmet ve saygı ile bahsediyor. Şöyle ki:

**Kimi Tapduk kimi Yûnus her birisi derya deniz
Yûnus'a da cür'adan zerrece sunuldu yine...**

Âşık Yûnus'un şiirlerinden bir kısmını kitabımızın sonuna koymuş bulunuyoruz. Görüleceği gibi bu zâtın şiirleri hep Yûnus Emre'ye mal edilmiştir. Hattâ Dertli Dolap şiiri bile bu zâtındır. Dertli Dolap diye kitaplar yazılmış ve Yûnus Emre'nin hayatı romanlaştırılmıştır. Fakat gerçek hiç de öyle değildir...

Yine Yûnus Emre'ye mal edilen, mevlidlerde de sık sık okunan ve halk arasında çok beğenilip söylenen;

**Şol cennetün ırmakları
Akar Allah diyü diyü
Çıkmış İslâm bülbülleri
Öter Allah diyü diyü**

**Salınur Tûbâ dalları
Kur'ân okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah diyü diyü.**

diyerek başlayıp giden bu şiir de Âşık Yûnus'un olsa gerek. Ve yine:

**Cânum kurban olsun senün yoluna
Adı güzel kendü güzel Muhammed.**

**Aceb bu benüm cânum
Âzad ola mı yâ Rab**

**Yoksa yedi tamuda
Yana kala mı yâ Rab?**

**Her kaçan anarsam seni
Kararım kalmaz Allah'ım.**

gibi şiirlerin bu Âşık Yûnus'a ait olduğu anlaşılmaktadır. Demek ki daha birçok şiirler böylece birbirine karışmış bulunmaktadır.

Bir Yûnus'umuz daha var. Bu zât da H. 1123/M. 1711'de ölen Derviş Yûnus'dur. Bu zâtın şiirleri, dil itibariyle Yûnus Emre'nin şiirlerinden kolaylıkla ayrılabilir. Ve daha niceleri Yûnus adını kullanmışlardır. Yûnus Emre tarzında da şiirler söylemişlerdir. İşte mes'eleyi kördüğüm eden husus budur. Bunların ne zaman yaşadıklarını da bilemiyoruz.

Şu kadar var ki; bunların şiirlerini Yûnus Emre'nin şiirlerinden ayırmak mümkündür. Mümkün olmayan sadece onları birbirinden ayırmaktır.

Bu çileler ormanından Yûnus Emre'yi çekip çıkarmak ve tarih aynasında gözler önüne sermek pek kolay değildir. Çünkü Yûnus Emre'nin vesika ve delillere dayanan gerçek hayatı hakkında hemen hemen hiçbir şey bilinmiyor. Ne var ki, bu defa da efsanelerin perdesi açılıyor ve onun hakkında bir sürü hikâyeler anlatılıyor. Bu gerçeğe uymayan efsanevî hikâye ve menkîbeleri burada zikretmiyoruz. Sadece bir noktayı belirtelim ki, Yûnus Emre, Bektâşî değildir...

Bunun en açık delili, Yûnus, Dîvân'ında hiç Hacı Bektâşî Velî'den bahsetmiyor. Eğer kendisi de gerçekten Bektâşî olsaydı mutlaka adını anacaktı.

Yûnus'un Dîvân'ında Bektaşîlikle ilgili unsurlar da yok. Onun İslâm ve şeriata uymayan tevillere yer verdiği hususundaki iddialar da boşlukta kalmaya mahkûm...

Yûnus, nasıl İslâm ve şeriata uymayan sözler edebilsin ki, o hep ilâhî aşk ile çağılamış:

**Hak'dan gelen şerbeti
İçdük elhamdülillâh.
Şol kudret denizini.
Geçdük elhamdülillâh.**

Namazın semtine uğramayan gâfilleri de ikaz etmiş

**Müslümânem diyen kişi şartı nedür bilse gerek
Allah'ın buyruğunu dutup beş vakt namaz kılsa gerek**

**Her kim bu sözden almadı beş vakt namazı kılmadı
Bilün müslümân olmadı ol tamuya girse gerek...**

Şimdi bu beyitleri söyleyen insan nasıl şeriata uymamış olsun? Yûnus ehl-i Sünnet bir şâirdir. Onda Şiî-Alevî temayüller yoktur. Cihanı îmân gözü ile seyretmiş, rûh iklimlerinde, gönül vadilerinde, mânâ ve mârifet denizlerinde gezinmiştir...

O bir gönül adamıdır. Bu sebeple gönüle bir Kâbe gibi bakmıştır. Çünkü Cenâb-ı Hak mü'min gönüllerde tecelli etmektedir. Sık sık televizyon kanallarında TRT'de okunan, güya Hac ve ibâdetin karşısında imiş gibi gösterilen Yûnus'un ilk mısrası vardır:

**Yûnus Emre dir hoca gerekse var bin Hacca
Hepsinden eyüce bir gönüle girmekdür.**

Yûnus bu sözleriyle sadece gönül yıkmamın günah olduğunu, kılıç yarasının tedavi edilebildiğini, ancak gönül yarasının dermanı bulunmadığını, bu sebeple gönül sâhiplerinin hoş tutulmasını telkin ediyor. Yoksa 'Hacca gitme, ibâdet etme' demek istemiyor... İbâdetsiz insan yüz bin gönül yapsa ne elde edebilir ki? Yüce Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmayan kimse, kendi gönlünün karardığından bile habersizdir.

İslâm prensiplerinden biri de şudur ki: Kendi nefsin için her neyi sevip arzu ediyorsan, din kardeşin için de o şeyi arzu edeceksin. İşte Yûnus bunu anlatmak istemektedir:

**Gelün tanışuk idelüm işün kolayın tatalum
Sevelüm sevillelüm dünyâ kimseye kalmaz.**

Evet, bu cihan bahçesinden nice Yûnuslar gelip geçti, ölüm değirmeni nice bahadırları öğüttü, nice padişahlar toprak altında kayboldu. Asıl saadet odur ki, hayırlı bir eser bırakıp Yûnus Emre gibi herkesin sevgilisi olmaktır...

TAPDUK KİMDİR?

Evvelce de bir nebze bahsettiğimiz gibi Tapduk'un kim olduğu belli değildir. Sadece Yûnus'u Bektaşî göstermek isteyenlerdir ki, Tapduk'u Yûnus'un şeyhi diye takdim etmişler ve onu, Hacı Bektaş'a efsane iplikleriyle bağlamışlardır.

Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş bey bu hususta şunları söyler:

“Yûnus'un dîvânında on beş yerde Tapduk adı geçiyor. Dikkati çeken nokta bunun sadece Tapduk şeklinde oluşudur. **Tapduk Emre**, “**Baba Tapduk**” diye zikredilmemektedir. Bu şiirlere göre Tapduk, Yûnus'un mürşididir. Bazı şiirlerde mürşid bir insan gibi görünüyorsa da, bazılarında İlâhî bir varlık olarak anlaşılmaktadır.

Şu beyitlerdeki Tapduk bir insan olarak düşünülemez:

Yûnus Hakk'a bilişeli can ü gönül virişeli
Şol Tapduğ'a irişeli gözlerümi açar oldum.

Yûnus eydür er kulıyam Tapduğumuz dost yüzidür
İşbu söze inanmayan ide-bilsün itdüğini

Yûnus sen Tapduğ'una kıl duâlar
Dime kim ne kılam bu ışk elinden

Varduğumuz illere şol safâ gönüllere
Halka Tapduk ma'nisin saçduk elhamdülillâh.

Bu beyitlerde geçen “**Tapduğumuz**” sözü, “Mâbudumuz, İlâhımız, Mevlâmız” demektir. Zaten (Tapmak) kelimesi “Bulmak” tan başka “ibadet etmek, kulluk etmek, hizmet etmek” mânâsına da gelmektedir. Böylece birçok beyitlerde Yûnus mürşid olarak, halka mânâsı anlatılan yüce varlık olarak Cenâb-ı Hakk'ı, Allah'ı zikretmiştir. İlk defa sayın kitapçı ve kitabiyatçı Raif Yelkenci

tarafından ortaya atılan bu görüş, üzerinde dikkatle ve ehemmiyetle durulmaya lâayık bir fikirdir.”

Evet, bu görüşe katılmamak elde değil.

YÛNUS'UN DİLİ VE TÜRK TARİHİNDEKİ YERİ

Şunu hemen belirtelim ki, Yûnus'un dili, XIII-XIV. yüzyıl Anadolu Türkçesinin bir şaheseri; dîvânı, o devrin dil ve kültür hazinesidir. Yûnus, bal yapan bir arı gibi tatlı nağmelerle ördüğü şiirlerini, o devrin şivesi üzere yazmıştır. Bugün, bilhassa yeni basılan kitaplarda Yûnus'un kullandığı bazı kelimeler değiştirilmiştir. Meselâ Yûnus'da (Işk) olan kelime, yenilerde (Aşk), (iy) olan (ey), (bilün) (bilin), (kendü) (kendi), (anun) (onun), (birdür) (birdir), (Kulı) (Kulu), (dive) (deve), (İtdün) (ettin), (bilürem) (bilirim), (eyü) (iyi), (yiyüp içüp) (yiyip içip), (dilün) (dilin), (çün) (çünkü) olarak değiştirilmiştir. Ve daha nice kelimeler aslını böylece kaybetmiştir...

Hâlbuki Yûnus'un lehçesi eski Anadolu lehçesidir ve Yûnus, eski Anadolu Türkçesinin en büyük temsilcisidir.

Yûnus'un gönlü sanki bir pınardır. En derin düşünceleri, en ince duygu ve heyecanları kolaylıkla dile getirebilmiştir. Yûnus, gâh aşk bahçelerinde bir bülbül gibi dem çekmiş, gâh billur ırmaklardan su içmiş, gâh güllerin rengine dalmış, gâh başı kesik bir mum gibi yanmış, gâh bir Mecnûn gibi Leylâsını aramıştır. Yûnus bazen de bülbüllerle dertleşir, bazen de ak ak sevgilerle söyler de söyler:

**Yine yaz günleri geldi
Söyle bülbülcüğüm söyle
Cümle çiçekler zeyn oldı
Söyle bülbülcüğüm söyle.**

**Kış çıkacak irdi bahar
Cânunı gafletten uyar
Cennete döndi her diyâr
Söyle bülbülcüğüm söyle.**

Bu ne güzel söyleyiş, ne ince his ve duygu, bu ne hasretle inleyiş? Yûnus Emre, bütün gönül kapılarını ümit ve heyecanla yüce yaratıcısına açar ve yine tatlı tatlı nağmelerle seslenir:

**Sensin kerîm sensîn rahîm
Allah sana sundum elûm
Senden artuk yokdur emûm
Allah sana sundum elûm**

**Ecel geldi va'de irdi
Bu ömrün kadehi toldı
Kimdür ki içmedin kaldı
Allah sana sundum elûm...**

Bu şiirlerde de görüldüğü gibi, Yûnus bu dilin meydana gelişinde en mühim rolü oynamış, onu son derece güzel ve ustaca kullanmış, bu yüzden devrinin en büyük san'atkârı olmaya hak kazanmıştır.

Ay yüzlü, ince gönüllü Yûnus, Sultân Veled, Dehhânî ve Gülşehrî ile çağdaştır. Aynı zamanda Hazret-i Mevlâna, Ahmed Fakih'e Şeyyâd Hamza da yine o asrın şâirleridir. Bu büyük insanlar eserleriyle yeni bir edebî dil meydana getirmişlerdir. Anadolu Selçuklu Devletinin hüküm sürdüğü devirde din ve ilim dili Arapça, edebiyat dili de Farsça idi. İşte Yûnus, böyle bir zemin ve zamanda Türkçe'yi edebî dil hâline getirmiştir. İslâmî Türk medeniyetinin o devirde taşıdığı bütün zenginliği aksettiren bir dil olmuştur Yûnus'un dili. Böyle olmakla beraber, şiirlerinde Arapça ve Farsça unsurlar da vardır. Olması da normaldir. Çünkü Yûnus Müslümandır, Müslümanın kitabı ise Allah'ın kelâmıdır. O da Arapça nâzil olmuştur ve Yûnus elbette o dilden de nasibini alacaktır.

Yûnus ozan mı?

– Hayır! O mutasavvıf bir şâirdir. Dervîştir, ehlullahdır, Hak erenidir. Saz çalan bir kimse değildir. Şiirlerini saz ile birlikte söyleyenlere ozan denir. Ne acı ki, Hazret-i Mevlâna'yı bile Halk ozanı diye ilân eden kan çukuruna dönmüş ağızlar vardır. Yûnus'a da aynı kemende atılmıştır. Fakat Yûnus, ayrı bir nev'in, ayrı bir ekolün mümessilidir.

Yûnus'un ilâhileri bestelenmiş ve tekkelerde okuna gelmiştir. Hâlâ da camilerimizde, Mevlîd merasimlerinde okunmaktadır.

Yûnus, ilâhîlerini aruzla ve daha çok hece vezniyle yazmıştır. Görüldüğü gibi Yûnus, coşkun, içli, mânâlı, gönüllere işleyici ve rûhu okşayıcı şiirler meydana getirmiştir. Şiirlerinde hep Hakk'ı terennüm

etmiş, aşk, ölüm, kabir ahvâli, mahşerin dehşeti şiir diliyle anlatılmıştır. O, Türk tasavvuf edebiyatının ve dîvân edebiyatının en kudretli şâirlerinden biridir.

O, her şeyden evvel îmânlı bir âşıktır. Bu aşkını şöyle dile getirir:

**Cânum ben andan bundan ezeli âşık geldüm
Işkı kılavuz tutup ol yolda düşüp geldüm**

**Dosttan haber geldi bana turayım andan varayım
Muştulayana cânımı vireyim andan varayım.**

Ve bir başka vâdilere dalıp yine söyler:

**Ben yürürem yana yana ışk boyadı beni kana
Ne âkilem ne divâne gel gör beni ışk neyledi**

**Geh eserem yeller gibi geh tozaram yollar gibi
Geh akaram seller gibi gel gör beni ışk neyledi?**

**Mecnun oluban yürürem ol yârı düşde görürem
Uyanıp melûl oluram gel gör beni ışk neyledi**

**Miskin Yûnus bîçâreyem başdan ayağa yâreyem
Dost ilinden âvâreyem gel gör beni ışk neyledi?**

Yûnus bu, bir hâlde, bir yerde, bir menzilde duramaz. Daima aşk meydanına atını sürer ve her an sevgilinin hasretiyle inler.

**Severem ben seni candan içeri
Yolun ütmez bu erkândan içeri**

**Nereye bakarısam toptolusun
Seni kanda koyam benden içeri.**

Yûnus, “**Lâ mevcûde illâllah**” sırrınca hareket etmiş, bu yüzden her nazar ettiği şeyde Cenâb-ı Hak’tan bir eser görmüştür. Zaten tasavvufun esası ilâhî aşktır. Bu menzilleri aşp, can gözlerine ilâhî nurun sürmesi çekilenlere göre tek bir vücud, vücûd-ı mutlak vardır, o da Azîz ve Celîl olan Allah’tır.

Yûnus Emre, hem Türk Tasavvuf Edebiyatının en büyük temsilcisidir, hem de halk ve dîvân edebiyatları dâhil bütün Türk edebiyatının en yüce şâirlerindedir. Ve Türk tasavvuf edebiyatına kendi damgasını vurmuştur. O kadar sade, o kadar içli, o kadar derin şiirler yazmak hemen hemen kimseye nasip olmamıştır... Şu mısralardaki güzelliğe bakınız:

**İşkun aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yararam dünü günü bana seni gerek seni**

**Ne varlığa sevinürem ne yokluğa yerinürem
İşkun-ıla avunuram bana seni gerek seni**

**İşkun âşıklar öldürür ışk denizine taldurur
Tecellîyle toldurur bana seni gerek seni**

**İşkun şarâbından işem mecnun olup taga düşem
Sensin dün ü gün endişem bana seni gerek seni**

**Yûnus’durur benüm adum gün geçtikçe artar odum
İki cihanda meksûdum bana seni gerek seni...**

İlâhî aşkın potasında eriyen Yûnus, bu cihan bahçesinde mukaddes kudretin dilbestesi olarak çağılamıştır.

Yûnus’un bu şiirinin yazma nüshasında şu mısralar yoktur:

**Cennet cennet dedikleri birkaç köşkle birkaç hurî
İsteyene ver sen anı bana seni gerek seni...**

Bir defa bu mısralar Yûnus Emre’nin değildir. Ve divânında da yoktur. Bunu ancak Bektâşîler uydurmuş olabilir. Çünkü bu

mısralarda Cennetin nimetlerini küçük görme vardır. Allah ve Rasûlü ise cennetin bitmez tükenmez nimetlerini övmüşlerdir. Bu noktayı da böylece belirttikten sonra Yûnus'un asıl eserlerine gelelim:

Yûnus'un **(Risâletü'n-Nushiyye)** ve **Dîvân** olmak üzere iki eseri bilinmektedir. Hicrî 707, Milâdî 1307-1308'de yazdığı Risâletü'n-Nushiyye, şu mısralarla başlamaktadır. Birinci sayfayı aynen koyuyoruz:

Okunuşu:

**Pâdişahın hikmeti gör neyledi
Od u sû toprağ u yîle söyledi**

**Bismillâh diyub getürdî toprağı
Ol arada hâzır oldı ol dağı**

**Toprağıla sûyî bünyâd eyledi
Âna Âdem dimeğı âd eyledi**

**Yıl gelûb ardınca debitdi anı
Andan oldı cism-i Âdem bil bunı**

Yûnus Emre'nin böylece kaleme aldığı Risâlet'ün-Nushiyye, mesnevî şeklinde bir eserdir. Baş taraftaki 13 beyitlik kısım **(fâilatün fâilatün fâilün)**, geri kalanı ise **(mefâilün mefâilün feûlün)** vezniyle yazılmış olup, 573 beyitten ibarettir.

Yûnus'un üzerinde durulacak asıl eseri Dîvân'ı'dır. Dîvân'ı 300 adet şiirden meydana geliyor. Ne var ki, Yûnus Emre'ye isnad edilen şiirlerin sayısı bini geçmektedir. Evvelce de işaret ettiğimiz gibi, buna sebep, kendisinden sonra birkaç Yûnus'un daha gelmiş olmasıdır. Yûnus ismini taşıyan bu zâtların şiirleri, yine başkalarının mahlûs değiştirilerek alınan şiirleri Yûnus'a mal edilmiştir. Böylece Dîvân'daki şiirlerin sayısı bini bulmuştur. Ehline Yûnus Emre'nin şiirleri ile öbürlerinin ayırmak hiç de güç değildir. Zirâ arada dil, üslûp, ifade, edâ ve tavır farkları vardır.

Yûnus, şiirlerinin hemen hemen yekûnunu hece vezniyle söylemiştir. Aruzla yazılmış 60 şiiri vardır. Hece vezninden de 8-8'liği tercih etmiştir. Şiirlerinin büyük kısmı bu vezinledir.

BUGÜNE KADAR NEŞREDİLENLER

Yûnus Dîvân'ı eskimez yazı ile taş basması olarak birkaç kere neşredilmiştir. Ne çare ki, bunlara öbür Yûnus'ların şiirleri de karıştırılmıştır ve pek çok yanlışlar vardır.

İlki 1933'de olmak üzere yeni harflerle de birçok Yûnus Dîvânları basılmıştır. Bunlardan biri Burhan Toprak tarafından hazırlanmıştır. Sahih bir nüsha olmamakla beraber, yine de hizmet sayılabilir. Ciddî ve ilmî sayılabilecek ilk çalışma Abdülbâki Gölpınarlı tarafından yapılmıştır. (1943 ve sonra birkaç defa). Bu dahi noksandan ve eksiklikten berî değildir. Şöyle ki: Bu neşirde nüsha farklarının alınmasında uygun ve doğru olmayan birçok tercihler vardır. Eski Anadolu Türkçesi bakımından hatalı tespitler de görülmektedir.

Yine Abdülbaki Gölpınarlı tarafından hazırlanan ve Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği eliyle yayımlanan (Risâlet'ün-Nushiyye) ve (Dîvân)'dır ki, bu diğerlerine bakarak en iyisidir. Ne var ki, bu eserde de yine Yûnus Emre'ye ait olmayan şiirler göze çarpmaktadır...

Diğer birçok dîvânlar daha neşredilmiştir ki, onları burada zikretmiyorum. Sadece şunu belirtelim ki, şimdiye kadar basılanların en iyisi ve aslına uygun olanı muhterem Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş'ın hazırladığı ve Tercüman gazetesinin 1001 Temel Serisi olarak çıkardığı Yûnus Emre Dîvân'ıdır.

Yûnus'un şiirleri elbette ki yaşadığı devrin dili ile yazılmıştır. Yûnus Emre, o devrin pırıltılarını şiir diliyle günümüze kadar aksettiren yüce bir şahsiyettir. Ne var ki, herkes onu tam mânâsıyla anlayabilme melekesine sâhip değildir. Bilhassa yeni yetişen nesillerimiz bundan mahrumdur. Aslını, neslini, kendi kıymetlerini, kendi öz cevherini bilmeyenler geleceğinden nasıl emin olabilir? Bir fitne kazanı gibi kaynayan şu dünyada, bazı gençlerin çıkmaz sokaklara saplandığı bu devirde, oluk oluk kanların aktığı bir günde “**Sevelüm Sevelüm!**” diye inleyen Yûnus'u gençlerimize de tanıtmak ve taze gönüllerinde

muhabbet çiçekleri, hakikat goncaları yeşermesini temin etmek için bu eseri hazırladık.

Her şiirin altına ne demek istediğini ve açıklamasını yaptık. Bunu yaparken İslâm prensiplerini ve îmân hakikatlerini aksettirmeye çalıştık. Açıklamalar şiirlerin tamamen aynı olmayabilir. Ancak şu hakikattir ki samimiyetle gayret gösterdik...

Ak, temiz, pırıl pırıl şiirlerle gönülleri fetheden Yûnus'dan bir kıvılcım saçabildikse, kendimizi bahtiyar sayacağız... Şimdi onun Süleymaniye Kütüphanesi – Fatih kitapları, 3889 nolu, hareketli nesih yazıyla yazılı bulunan dîvânından bazı mısraları bir numune olmak üzere aşağıda istifadelerinize sunuyorum:

Okunuşu:

**Hakdan gelen şerbeti içdük elhamdülillah
Şol kudret denizini geçdük elhamdülillah.**

Sana direm iy veli dur erte namazına

Eğer değülse öli dur erte namazına.

**Sensin kerîm sensin rahîm Allah sana sundum elüm
Senden artuk yokdur emüm Allah sana sundum elüm.**

**İşkun aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yanaram düni günü bana seni gerek seni**

**Ne varlığa sevinürem ne yokluğa yerinürem
İşkun-ıla avunuram bana seni gerek seni...**

**Geldi geçdi ömrüm benüm şol yıl esüp geçmiş gibi
Hele bana şöyle (geldi) şol göz açup yunmuş gibi.**

**Erenler bir denizdür âşık gerek talası
Bahri gerek denizden yirüp gevher alası.**

**Menzili irak bu yolun bu yola kim varası
Mükili çok bu yolun bunu kim başarası.**

Ol Çalabun ışkı benüm bağrumı baş eyledi^[1] Aldı benüm gönlümü sırrumu fâş eyledi...

Yûnus'un Dîvân'ı böyle nesih yazıyla yazılmış olduğu gibi tâlik ile de yazılmıştır. Yûnus'un Dîvân'ı şu kütüphânelerimizde bulunmaktadır:

1- Fâtih Nüshası (Süleymaniye Kütüphanesi – Fâtih Kitapları, nr. 3889). 210 yaprak, harekeli nesih yazı ile. Bunda 203 şiir mevcuttur. XIV. yüzyıl başında yazılmıştır.

2- Nuruosmaniye Nüshası (nr. 4904). 315 yapraktan müteşekkil Câmi'ül-Meâni isimli mecmua içerisinde 22 yaprak, ince tâlik yazıyla yazılmıştır.

3- Yahya Efendi Nüshası (Süleymaniye Kütüphanesi – Hacı Mahmud Ef. nr. 3480), 107 yaprak, yine bu da tâlik yazıyla 302 şiir vardır. XVI. yüzyılda istinsah edilmiştir.

4- Bursa Nüshası (Bursa İl Halk Kütüphânesi – Eski Eserler kısmı nr. 882). 53 yapraklı Şiir mecmuası, hareketli nesih yazıyla. Bu mecmuada Yûnus'un 120 kadar şiiri vardır. Şeyyad Hamza ve başka şâirlerin na'tları da bulunmaktadır. İçinde ikinci Yûnus'a ait şiirler de vardır.

Bu eserin hazırlanmasında kütüphânelerimizde bulunan nüshalardan istifade edilmiştir. Yûnus'un şiirlerinde başlık yoktur. Biz her şiirin birinci mısralarını başlık olarak koyduk ve böylece yeni nesillere daha faydalı olacağını ümîd ediyoruz. Yine kitabımızın sonuna lügatçe de ilâve ettik.

Asırlar ötesinden gönlüyle ve diliyle çağılayan Yûnus'dan bir ışık, bir pırıltı, bir nur sunduk. Yûnus'un aşk pınarından gönül dudaklarını ıslatanlara ne mutlu!

Yûnus ki, eteğinde güneşi sürüklemiş, yakasına yıldızlar takmış. Yûnus ki, hayat sazının teline aşk mızrabını vurmuş. Dert benim, dermân benim diye haykırmış. Bir ab-ı hayat çeşmesi gibi dirlik vermiş, ebedîlik ırmağının suyundan içmiş...

Yûnus ki, kâinatın damarındaki kan gibi kıvrım kıvrım kıvrınmış, her gönüle yeni bir renk, her toprağa bir avuç kıvılcım atmış, lâle ile gül arasında yuva yapmış, terennüm eden kuşdan figan dersi

almıştır. İşte Yûnus'un bütün inleyişi bu ilâhi aşk yüzünden olmuştur.
Benim gönül pınarımdan da şu damlalar döküldü:

**Aşka düştü, gönlünü Allah'a verdi Yûnus.
Nasıl çekti bilinmez, bu büyük derdi Yûnus.**

**Can şişesini tutup sevdâ taşına çaldı,
Yandı, yandı, sonunda maksûda erdi Yûnus!**

**Nisan 1980
MUSTAFA NECATİ BURSALI**

(Ol) fazladır.

(Ol) fazladır.

İKİNCİ BÖLÜM:

DÎVÂN

Dinleyelim Yûnus'u susun, bûlbûller, susun;
Asırlar ötesinden sesi gelir Yûnus'un!

M. Necatî Bursalı

DİVÂN'DAN ÖRNEKLER

**Sensüz yola girürisem çârem yok adım atmağa
Gevdemde kuvvetüm sensin başum götürüp gitmeğe**

**Ol Çalabun ışkı benüm bağrumı baş eyledi
Aldı benüm gönlümü sırrımı fâş eyledi...**

Not:

Gerek şiiirlerde ve gerekse açıklamalar içinde geçen (Sevgili ve Dost'dan) murad Cenâb-ı Hak'tır.

SENSÜZ YOLA GİRÜRİSEM

Sensüz yola girürisem çârem yok adım atmağa
Gevdemde kuvvetüm sensin başum götürüp gitmeğe

Gönlüm canum aklum bilüm senün iler karâr ider
Can kanadı açık gerek uçuban dosta gitmeğe

Kendüliğinden geçeni toğan ider ma'suk anı
Ördeğe keklige salar süre irüben tutmağa

Bin Hamza'ca kuvvet vermiş kadir Çalab ışk erine
Tağları yolundan ırar kasdider dosta gitmeğe

Yüzbin Ferhad külüngini alup kazar tağlar bünyâdını
Kayalar kesüp yol ider âb-ı hayat akıtmağa

Âb-ı hayâtun çeşmesi âşıklarun visâlidür
Sohbeti ışkıla ider susamışları yakmağa

Âşık mı derim ben ana Tanrının uçmağın seve
Uçmak hod bir tuzkadur (ur) eblehler canın tutmağa.

Âşık olan miskîn olur Hak yoluna teslim olur
He ne dersen boyun tutar çâre yok gönül yıkmağa

Bildük gelenler geçdiler gördük konanlar göçdiler
Aşk şarabın içen canlar uymaz göçmeğe konmağa

Tutulmadı Yûnus canı geçdi tamudan açmağı
Yola düşüp dosta gider ol aslına uyakmağa...

AÇIKLAMA: Sensiz yola girsem, adım atmaya tâkat bulamam. Can mülkümde gücüm kuvvetim sensin. Gönlüm, canım, aklım ancak seninle karar eder. Dosta gitmek isteyenin can kanadı açık olur. Kendinden geçeni doğan gibi eder Sevgili ve keklikler sürüsü üzerine

bir avcı edâsıyla salar ve artık o doğanın pençesinden hiçbir kuş kurtulamaz...

Peygamber amcası Hz. Hamza (r.a.) gibi bin Hamza kuvveti verir Allah aşk erine... Dağları bile kaldırır yol üstünden de dosta gitmeğe çalışır.

Yüz bin Ferhad dağların kalbini mızrak mızrak deler, kayalar kesip yol eder, ebedî dirlik suyunu akıtır. O ölümsüzlük suyunun çeşmesi âşıkların visâlidir. Aşk sohbeti ile olur susamışların yarışı. Aşk mı denir ona ki sadece Allah'ın Cennetini sever. Hâlbuki Cennet zaten bir tuzaktır akılsızların canını tutmak için... Hâlbuki her iş Allah'ın rızası için yapılmalıdır.

Âşık olan hiçbir şeye mâlik değildir, canda el yumuş, yalnız Allah yoluna baş koymuştur. Her ne söylesen kabul eder, kimsenin gönlünü kırmaz.

Şu cihan bahçesinden niceleri geldiler geçtiler, bu bahçeye konanlar hep göçtüler. Yalnız aşk bâdesini içen canlar ne göçmek, ne konmak emelindedir. Onların gönülleri sadece mukaddes dilberlerinin derdi ile doludur.

Yûnus'un canı dahi bu tuzağa düşmedi, o hep Cenâb-ı Hakk'ın sevdâsı ile yanıp durdu. Kiminin korkusu Cehennem, kiminin ümidi Cennettir. Âşık olan bu iki sevdadan da geçer. O sadece dosta gider, aslına gurup eder; onun bütün muradı Allah'ın cemâline ve rızasına nâil olmaktır...

İŞK DA'VİSİ KILAN KİŞİ

İşk da'visi kılan kişi hiç anmaya hırs u hevâ
İşk evine girenlere ayruk ne meyl ü ne vefâ

Gerçek âşık olan kişi anmayısar dünya ahret
Âşık değıldür ol kişi yüriye izzeti kova

İzzet ü erkân kamusu bunlardur dünya sevgüsi
İşkdan haber eyitmesün kim dünya izzetin seve

Diliyle işk diyenler bilmezler işk neydüğünü
Benüm cevâbum sen eyit işka izzetümdür bahâ

Her kim izzetten geçmedi âşıklık bühtandur ana
Hergiz girdüğü yok-durur işk ile izzet bir eve

Bu cümle âşık olanlar işk ile geldiler yola
Müşâhedeye gark olan düşmeyiserdür o ağa

Yûnus'a âşık diyüben zinhâr özenüp gelmenüz
Çok bezirgân ziyân ider varıcağız uzun yola...

AÇIKLAMA: Âşıklık dâvâsı güden kişi nefsin istek ve arzularının adını bile anmaz. Aşk evine girenler Sevgiliden başkasına gönül verip vefâ da göstermezler. Gerçek âşık budur ki, dünya ve âhiret hiçtir ona... Âşık değildir o ki, yücelik, kudret, ikram, ululuk, şeref arasın... Dünya sevgisi işte bunlardır. Benim buna cevabım; aşk hepsinden üstündür ve ona baha biçilmez. Sadece diliyle aşk diyenler, gerçek aşkın ne olduğunu bilmezler. Âşık, ikbâl, izzet, şeref, şân ve ululuk dâvâsı gütmaz. Her kim bunlardan geçmedi ise ona âşık demek iftiradır. Aşk ile bunlar bir gönül evine nasıl girsin ki? Bütün âşıklar, Hak sevgisi ile yola geldiler. Can gözleri cemâl aynasında sevgiliyi seyretti ve artık bir başka sevgi tuzağına düşmezler. Aşk denizinde gark olan bu canlar, ne candır öyle!

TESBİHİ SENSİN DİLİNDE

Bir kez yüzün gören kişi ömrince hiç unutmaya
Tesbihi sen olasın ayruk nesne eyitmeye

Tâata duran zâhidün gözleri seni görürse
Tesbihini unutup ol mihrâba secde de etmeye

Ağzına şeker aluban gözleri sana tûş olan
Unıda ol şekereni uyruk çeyneyip yutmaya

Ben seni sevdüğüm için eğer bahâ dirler ise
İki cihân mülkin virem dahı bahâsı yetmeye

İki cihân toptolu bâğ u bustân olur-ısa
Senün kokundan eyü gül bustân içinde bitmeye

Gül ü reyhânun kokusu âşıklara ma'suk yeter
Âşık olanun maşûkı hergiz öginden gitmeye

İsrâfil sûrın urıcak mahlûkat turu gelicek
Senün ününden artuk ün hiç kulağum işitmeye.

Zühre yire inübeni sâzın nüvaht iyler ise
Âşıkun işreti sensüz gözi ol yana gitmeye

Ne iderler hânumânı ya sensüz iki cihânı
İki cihân fidî sana kimesne gümân dutmaya

Sekiz uçmağun hûrisi eger bezenüp geleler
Senün sevgünden özgeyi gönlüm hiç kabul itmeye

Bu dünyada ne ola kim âhıretde ol olmaya
Hûr-ıla gilmân gelicek âşık elin uzatmaya

Yûnus seni seveliden beşâret oldı cânına
Her dem yeni dirlikdedür hergiz ömrin eskitmeye

AÇIKLAMA: Senin yüzünü bir kere gören, ömürler boyu bir daha unutmaz. İsmi de dilinden bir an düşmez. Tâat ve ibâdet ehli, takvâ ve verâ sâhibi birinin gözleri seni görürse, o güzellik karşısında hayrete düşüp ismini bile bir an unutabilir. Böyleyken secde bile etmeye...

Ağzı şekerler gibi tatlanır, gözü sana rastlayanın. Onun o tatlı şekerini bir başkası çiğneyip yutamaz. Ben seni sevdiğim için eğer bahâ biçmek dileseler, iki cihan mülkünü versem yine de yetmez... İki cihan güllerle benek benek dolsa, senin kokundan iyi bir gül bu bahçeler içinde yine bulunmaz. Gül ve fesleğen yaprağının çiçeği âşıklara sevgiliden haber sunar. Âşık olanın sevgilisi asla önünden gitmez.

İsrâfil (Aleyhisselam) Allah'ın emri ile Sûr'a üfleyecek, bütün mahlûkat yeninde hayat bulup Mahşer yerine gelecek. Fakat benim kulağım senin sesinden başkasını duymayacak...

Çobanyıldızı denilen Zühre gökten yere inse, nağmelerle inlese âşık'ın gözü bir kere ondan yana bakmaz. Âşık ne etsin evi barkı, iki cihanı sensiz. Cihanlar da fedâ sana, artık bunda şüphe edilmez. Sensiz sekiz Cennetin hûrileri (Cennet kızları) süslenip gelseler, senin sevginden başkasını bu gönlüm yine kabul etmez.

Bu dünyadaki şeylerin birçok benzeri âhirette de vardır. Hûri ile gılmân âşıkları karşılamak için gelirler ve el uzatırlar...

Ey Rabbim! Yûnus seni sevdi seveli cânı müjdelerle doldu. Senin sevgi pınarından içen ömür asla eskimez, o hep dirliktedir...

İKİ CİHAN ZİNDAN İSE

İki cihân zinân-ısa gerek bana bustân ola
Ayrık bana ne gam gussa çün inâyet dostdan ola

Varam ol dosta kul olam hem açıluban gül olam
Hem ötüben bülbül olam turağum gülistân ola

Dost yüzini gördi gözüm erenlere toprak yüzüm
Söz anlayana bu sözüm gerek şekeristân ola.

Her da'viden geçen kişi dostdan yana uçan kişi
İşk şarâbın içen kişi geh esrük geh mestân ola

İşka döymedi özüm gensüzün söylerin sözüm
Yûnus senün işbu sözün âlemlere destân ola...

AÇIKLAMA: İki cihan zindan bile olsa benim için gül bahçesidir. İnâyet dosttan olduktan sonra kaygı ve tasaya ne hâcet?

Ben öyle bir âşığım ki, sevgiliye (Allah'a) kul oldum ve bir gül gibi açıldım. Bülbül gibi çağlarım, durağım da gül bahçesidir.

Dost yüzünü gördüm, Allah'ın velî kullarının eşiğine yüzümü sürdüm. Artık benim her sözüm şekerkamışı gibidir, herkese lezzet verir...

Bu vâdide hiçbir dâvâdan söz edilmez, sadece Sevgiliden yana gidilir. Aşk pınarından içip gönlüne bir dilim aşk ateşi düşüren kişi mest olur...

Ey eşi benzeri bulunmayan Sevgili! Sensiz iki cihan benim gözümde zindandır. Senin aşkınla damla damla eriyenlerdir ki en has kuldur. Böyle bir aşka gönül doyar mı? Böyle bir sevdayı anlatan söz biter mi?

Yûnus'un sözleri işte bu yüzden âleme destan oldu...

İŞK ETEĞİN TUTMAK GEREK

İşk eteğın tutmak gerek âkıbet zevâl olmaya
İşkdan okuyan bir elif kimseden suâl olmaya

İşk didüğın tıyar-ısan ıška candan uyâr-ısen
İşk yolına candur fidî ona fidî mâl olmaya

Asılzâdeler nişânın eğer bilmek diler isen
Özi oğlan da olursa sözinde vebâl olmaya

Âriflerden nişan budur her gönülde hâzır ola
Kendüyi teslim eyleye sözde kıyl-ü kâl olmaya

Görmez misin sen aruyı her bir çiçekten bal ider
Sinek ile pervânenün yuvasında bal olmaya

Dürr ü cevher ister isen âriflere hizmet eyle
Câhil bin söz söyler ise ma'nîde miskal olmaya

Miskin Yûnus zehr-i kâtil işk elinde tiryâk olur
İlm ü amel zühd ü tâat bes işksız helâl olaya...

AÇIKLAMA: Aşk eteğini tutan için zâil olma, sona erme yoktur. Aşk ebcedini okuyan, kimseden sula sormaya ihtiyaç duymaz. Gönülden aşkı duyar ve ona uyar isen, artık bu yola canı fedâ kılacaksın.

Allah'ın velî kullarının nişanı budur. Onlar her gönülde fırtınalar koparır, her gönülde hâzır olur. Kendini onlara teslim eyle, dedikoduya kulak asma. Arıların hâlini görmez misin? Nasıl çiçek çiçek dolaşır ve her çiçekten bal alır. O çiçeklerin başında karasinekler de pervane gibi döner. Ne var ki, yuvasında bir damla bal bulunmaz.

İnci ve mücevher gibi kıymetli olmak istersen âriflere hizmet eyle. Câhilin bin sözü sana miyar olmasın. Çünkü onlar hep boş konuşur.

Fakir Yûnus! İnsanı öldüren zehir, aşk eline panzehir olur. İlim ve amel, zühd ve tâat aşk ile helâldir...

GÖRDÜ GÖZÜM DOST YÜZÜNÜ

İy âşıklar iy âşıklar ışk mezheb ü dindur bana
Gördi gözüm dost yüzini yas kamu düğündür bana

Ey pâdişah ey pâdişah uş ben benî virdüm sana
Genc ü hazînem kamusu sensin benüm önden sona

Evvel dahi bu akl u can senün ile asl-ı mekân
Âhır yine sensin mekân uş varuram senden yana

Senden sana varur yolum senden seni söyler dilüm
İlle sana irmez elüm bu hikmete kaldım dona

Ayruk bana ben dimeyem kimseneye sen dimeyem
Bu kul o sultan diyemem işîdenler kala tana

Dost ışkına ulaşaldan dünyâ âhiret bir oldı
Ezel ebed sorar-ısan dün ile bugündür bana

Ayruk bize yas olmaya hiç gönlümüz pas olmaya
Zira Hak'dan gelen âvâv savrulmaz bir ündür bana.

Ben ışkundan ayrılmayam dergâhundan ırılmayam
Eğer benden gider isem senün ile varam bana

Ol dost beni viribidi var dünyayı bir gör didi
Geldüm gördüm hoş ârâyiş seni seven kalmaz ana

Kullarına va'd eyledi yarınki gün görmem didi
Ol dostlarım sevindüğü yarınım bugündür bana.

Bu âhıla bu zârıla bu hikmeti kim ne bile
Bilse dahi gelmez dile tuttum yüzüm senden yana

Sensin bana cân u cihan sensin bana gene-i nihan
Senden-dürür assı ziyan ne işe gele benden sana

**Yûnus sana tutdı yüzün unuttı cümle kendözin
Cümle sana söyle sözün söz söyleyen sensin bana.**

AÇIKLAMA: Ey aşk ateşiyle gönülleri yananlar! Benim tuttuğum yol aşktır. Çünkü gözüm dost yüzünü gördü ve bu düğündür benim için...

Ey rahmeti bol Pâdişah, ey lütuflar yağdıran Hükümdar. Ben kendimi sana verdim. Hazinem, sermayem, devletim sensin benim. Evvelce de bu can, bu akıl senin bağışındı bana. Bundan sonra da ben yine sana varırım. Hep seni söyler dilim, hep sana varır yolum. Ey benim gönlümde taht kuran! Ne hikmettir ki elim sana ermiyor, bu yüzden hayrete düşüyorum.

Gayrı bana ben diyemem, kimseye de sen diyemem. Kendimi sultan olarak da gösteremem. Çünkü bu sözümü işitenler hayretinden donar kalırlar.

Senin sevginle, senin aşkınla bir mum gibi yanışımdan, dünya da âhîret de bir benim için. Bundan böyle gam pençesinde inlemem, gönlüm de hiç paslanmaz. Zira Haktan gelen ses müjdedir, düğündür bana...

Ben aşkın boyasına boyanmışım, kutluluk bahşeden kapıdan ayrılmam. Eğer benden gidecek olsan yine senin ile varırım bana.

O büyük yaratıcı Kudret beni halk eyledi, var dünyayı gör buyurdu. Geldim gördüm. Anladım ki, seni seven kalmaz onda...

Ezelî ve ebedî hükümdar olan Allah, kullarına Cenneti vâ'd eyledi. O inanmış gönüllerin sevindiği yarınım bugündür bana...

Bu âh nedir, bu zâr nedir, bu hikmet nedir? Kim bilir? Bilse dâhi, dile getirmek kolay mı? Bu yüzden ben yüzümü senden yana tuttum...

Ey canımı varlık âlemine getiren! Benim can u cihanım sensin. Sendendir fayda ve ziyan, ne ki gelsin benden bana...

Senin sevdâ denizine dalan Yûnus, yüzün hep sana tuttu, bütün varlığını unuttu. Ne söylerse yine sana söyler, aslında söz söyleyen de sensin. Yâni dilime konuşma melekesi veren sensin...

ANMAZ MISIN SEN ŞOL GÜNÜ?

Anmaz mısın sen şol günü cümle âlem hayrân ola
Nidesini bilimeyüp bi-hod u ser-gedân ola

İsrâfil sûrını ura hep mahlûkat yirden tura
Derilüben haşre vara kaldı anda Sübhân ola

Zebâniler çeke duta ile de tamuya ata
Derilüben yana sünük tüte katı ulu figan ola

Mâlik çağıra tamuya çeküp meydâna getüre
Tanrı korkusundan tamu zârî kulup nâlân ola

Tağlar yirinden ırla gökler heybetden yarla
İlduzlar bağı kırladüşe yire galtân ola

Yazuklarımız dartıla anca perdeler yırtıla
Bilmedüğün günahların anda sana ayân ola

Yûnus eydür işbu sözi erenlere toprak yüzi
Diler Hakk'ı göre gözi inâyet ger andan ola.

AÇIKLAMA: Kıyâmet gününü anmaz mısın, o gün bütün âlem hayran olur. Herkes onun şiddetinden kendinden geçer, başı döner, sersem bir hâlde kalır.

İsrâfil isimli melek Allah'ın emriyle Sûr'a üfürür ve bütün varlıklar mezarlarından kalkar, Mahşer meydanına varır. O anda din gününün mâliki olan Allah herkesi hesaba çeker. Eğer îmân ve sâlih amel olmazsa Cehennem azap melekleri insanı tutup ateşe atar. İnsanın derisi yanar, kemiği tüter, feryadı hiç dinmez. Mâlik (Cehennemdeki meleklerin başı), Cehennem ehline nidâ eder, çekip Cehenneme sürükler, Allah korkusundan Cehennem bile zârı zârı inler. Dağlar yerinden kopar; gökler, o İlâhî heybetin dehşetinden yarılr. Yıldızlar zerre zerre toz hâline gelir, yere düşer, yuvarlanır.

O gün herkesin ameli Mizân denilen bir âletle tartılır. Herkesin gizli açık neyi varsa meydana çıkar, bütün perdeler yırtılır. Bilmediğin nice

günahlar gözünün önüne serilir...

Yûnus, bu sözlerle gönül ehline seslenir, onun yüzü erenler kapısında topraktır. Diler ki Cenâb-ı Hakk'ın cemâli ile müşerref olsun, Allah eğer kuluna inâyet ederse, onun için iyilik dilerse neler olmaz ki...

ACEB ACEB NE NESNEDÜR BU?

Aceb aceb ne nesnedür bu derd ile firak bana
Cânumı serhoş eyledi ışk ağı vu tiryak bana

Kimün kim renci var-ısa derdine dermân istesün
Kesdi benüm bu rencümi dermân oldu bu derd bana

İşk odına yan dir isen gönüllere gir dir isen
Karanular aydın ola ne kandil ü çırak bana

Gökden inen dört kitâbı günde bin kez okur-ısan
Erenlere münkir isen didâr ırak senden yana

Miskin Yûnus erenlere tekebbür olma toprak ol
Toprakdan biter küllîsi gülistandır toprak bana

AÇIKLAMA: Acaba nedendir bu dert ile ayrılık bana? Bu ayrılık cânımı sarhoş eyledi, aşk panzehir oldu bana. Kimin bir illeti var ise derdine derman istesin. Fakat benim derdim derman oldu bana.

Aşkın âteşine yan dersin, gönül gönül gez dersin, karanlık aydın olur. Artık ne kandil ne meşale, ne mum, ne ışık gerek bana.

Allah'ın Cebrâil (a.s.) vasıtasıyla peygamberlerine indirdiği dört büyük kitabı günde bin defa okusan, fakat Allah'ın velî kullarını inkâr etsen, sevgilinin güzel yüzü senden ırak olur. Yâni Allah'ın mübârek cemâline eremezsin.

Ey fakir Yûnus! Allah'ın velî kullarına ve dostlarına karşı büyüklük gösterme, onların huzurunda toprak gibi mütevazı ol. Bilmez misin ki toprakta nice güller biter. Nice gül bahçesi vardır ki, toprak ananın kucağında yeşermiştir...

BENEM OL IŞK BAHRISI

Benem ol ışk bahrısı denizler hayrân bana
Deryâ benüm katremdür zerreler ummân bana

Kaf dağı zerrem değül ay u güneş bana kul
Hak-dur aslum şek değül mürşiddür Kur'ân bana.

Çün dosta gider yolum mülk-i ezeldür ilüm
Işkdan söyler dilüm ışk oldu seyrân bana

Yoğ-ıken ol barigâh var-ıdı ol Pâdişâh
Ah bu ışk elinden âh derd aldı derman bana

Âdem yaradılmadı can kalıba girmedin
Şeytan lânet olmadın arş-ıdı seyrân bana

Yaradıldı Mustafa yüzi gül gönli safâ
Ol kıldı bize vefâ andandur ihsân bana

Şerîat ehli irak iremez bu menzile
Ben kuş dilin bilürem söyler Süleymân bana

Yûnus bu halk içinde eksiklüdür Hak bilür
Divâne olmuş çağrur dervişlik bühtan bana

AÇIKLAMA: Ben öyle bir aşk bahrisiyim (deniz ördeğinin bir cinsi) ki, denizler bile hayran bana. Deniz benim dalmamdır, zerrelerse umman bana. Kaf dağı bile hiç yanımda. Öyle bir yaradılışa sâhibim ki ay ve güneş benim hizmetimde. Benim aslım Hak'tır, Kur'ân yol gösterir bana... Benim yolum Allah'a gider ki, evveli olmayan kudret O'dur, ilmi de, her şeyi ihata etmiştir. Benim dilim hep aşkı terennüm eder, aşk oldu seyrân bana... Hiçbir nesne yok iken âlemlerin padişahı olan Allah vardı. İşte ben onun aşkı ile âh edip duruyorum. Dert bile bu yüzden derman oldu bana...

İlk insan ve ilk peygamber Âdem (aleyhisselâm) yaratılmadan, vücut memleketine can sultan girmeden, şeytan dahi lânete

uğramadan arş idi seyrân bana. Cenâb-ı Mustafa âlemlere rahmet olarak yaratıldı. Son Nebî ve son Rasûl olarak geldi. Yüzü güllerden daha güzel ve gönlü safâ denizi idi. O bize şefaât kıldı, ondandır ihsan bana...

Tasavvuf ve kemâl yoluna girmeyen bu menzile varamaz. Ben kuşların bile dilini anlarım, Süleyman Peygamber bile söyler bana.

GİDER İDİM BEN YOLA

Gider idim ben yola sıra yavlak uzanmış bir ağaç
Böyle latif böyle şirin gönlüm eydür birkaç sır aç

Böyle uzanmak ne ma'nidür çünkü bu dünya fânidür
Bu fodulluk nişânıdur gel berü miskinliğe geç

Böyle latif bezenüben böyle şirin düzenüben
Gönül Hakk'a uzayuban dilek nedür neye muhtaç

Ağaç karır devran döner kuş budağa bir kez konar
Dahi sana kuş konmamış ne güğercin ne hod dürrâc

Bir gün sana zevâl ire yüce kaddün ine yere
Budakların oda gire kaynaya kazan kıza saç

Yûnus imdi bir nice eksükligün yüzbin onca
Kırı ağaca yol sorınca teferrüclen yoluna eç...

AÇIKLAMA: Yûnus bu şiiri ile insan ömrünü bir ağaca benzetiyor, ağacın kuruyup odun olduğu gibi, insanın da öleceğini ve o dehşetli günleri hiç unutmamasını hatırlatıyor ve diyor ki:

– Bir yolda gidiyordum, sıra sıra uzanmış ağaçlara rastladım. Yumuşak, hoş, şirin bir hâldi bu. Gönlüm vecde geldi ve bir sır açmak istedi. Böyle uzanmanın mânâsı nedir? Dünya ki fânidir, zevâle mahkûmdur. Peki böyle olduğu hâlde nedir bunun kavgası? Dünya güzeline gönül vermek münasebetsiz bir iştir. İnsan ebed memleketine gidici olduğunu bilmeli, benliği terk etmeli. Geçici zevklere dalıp ölümü ve âhireti unutmamalı...

Dünya hoş ve şirin bir hâlde bezenmiştir. Sanki insanların yoluna kurulmuş bir tuzaktır. Nice insanlar vardır ki, eteğini dünyanın zillet çamuruna batırır da helâk olurlar. Ancak âşıkların gönlüdür ki Allah'a bağlanır ve hiç kimseye muhtaç olmaz. Hayat ağacı kurur, dönmek zamanı başlar, ömür kuşu bu cihan bahçesine bir kere konar, kanat çırpıp uçtuktan sonra artık dönüşü hiç bekleme...

Ey hayat sazının teline mızrap vuran! Bir gün gelir ölüm değirmi ni seni de  ğ t r. Fidan gibi boyun yere serilir. Tıpkı bir kuruyan ağaç gibi dalın budağın ateşe girer ve üzerinde kazan kanar, sa sınırı.

Yûnus, sen Şimdi nice bin coŐkunlukla kuru ağaca yol soruyorsun. Artık faydalı bir gezinti yapmak için yoluna devam et.

SEN BU CİHAN MÜLKİNİ KAFDAN KAFA TUT

Sen bu cihan mülkini kafdan kafa dutdun tut
Ya bu âlem malını oynayuban utdan tut

Süleymân'un tahtına şâd olup oturdun bil
Dive perîye düpdüz hükümleri itdün tut

Ferîdûn hazînesin Nûşin-revân genciyle
Karûn malına katup sen maluna katdun tut

Bi dünyâ bir lokmadur ağzunda çeynenmiş bil
Çeynenmişî ne tutmak ha sen anı yuttun tut

Ömrün senün ok bilgi yay içinde toptolu
Tolmuş oka ne turmak ha sen anı atdun tut

Her bir nefes kim gelür keseden mör eksilür
Çün kese ortalandı sen anı düketdün tut

Çün denize gark oldun boğazuna geldi su
Deli bilgi talbınma iy bîcâre batdun tut

Yüz yıllar hoşlığ-ıla ömrün geçerse Yûnus
Son-ucı bir nefesdür sen anı da ötdün tut...

AÇIKLAMA: Ey insan, sen bu cihan mülkünü bir uçtan öbür uca kadar elinde tuttuğunu farz et. Bu âlemin malı ile nice bin zaman oyalandığını unuttun say. Hazret-i Süleymân gibi âlem padişahı olup tahta kurulsan, sevinçler, neş'eler içinde ömür günlerini geçirsen; deveye, pireye, kurda, kuşa hükmünü dinletsen, Firavun'un hazinelerine sâhip olsan, Nûşirevan gibi adaletle ülkelere esenlikler getirsen, Kârun'un malını kendi malına katsan ne ki?

Bu dünyayı bir lokma gibi ağzında çiğneyip sonra yutsan ve her şeye mâlik olsan yine bir şey mi ki?

Değil mi ki ömür oku yay içine yerleştirilmiş, dolmuş oka hangi güçle ve kaç gün mâni olabilirsin? Hâlbuki her bir nefes ömür sermayesinden gidiyor, ömür nefeslerin günden güne eksiliyor, artık onu da tükettin say.

Ölüm denizine gark oldun, boğazına kadar geldi su. Ey biçâre! Şimdi çırpınmanın ne faydası olur ki? Yüz yıllar mes'ûd ve bahtiyar bir ömür sürsen ey Yûnus; bunun sonu yine bir nefestir, onu da yensen yine bir şey mi ki?

NİTELİĞÜM SORAN İŞİT

Niteliğüm soran işit hikâyet
Su vü toprak od u yil oldı sûret

Dört muhâlif nesneden dört duvârun
Sâzıkâr eyledi virdi kerâmet

Yel ile toprağı kıldı muallâk
Su içinde odı dutdı selâmet

Rızkı ömri tamâm eyledi henüz
Şeş cihet olmadın tutduğı kisvet

Rûhumdan kimsene haber viremez
Emrdür kadırlığı virür hareket

Bâki tertiblerümi şerhideyim
Înâyet mevcûdı sem'u basâret

Aklımın haberi bugünkü degül
Anı er derisen evvelki âyet

Suâl cevap kelecisi buna degindür^[2]
Bundan böyle cihânum bî nihâyet

Yûnus'ıla buna denlü nasîbüm
Gönül dost turağı dilüm şahâdet...

AÇIKLAMA: Ey beni soran kişi, dinle sana hikâye edeyim: Su, toprak, ateş ve yel, dıştan görünüşüm budur. Dört zıt nesne, dört duvar içinde bir araya geldi. Yüce Allah'ın kudretiyle böyle bir kerâmet zâhir oldu. Yel ile toprağı asılı durur. Su içinde âteşe selâmet verir. Her canlının rızkını ömrü bitinceye kadar gâib hazinelerinden gönderir. Çünkü Allah herkesin rızkına kefildir. Hiçbir yönü olmadan da elbise giydirebilir. Rûhum, Allah'ın emrindedir. Kimse

ondan haber veremez. Ona hareket veren her Şeye gücü yeten Allah'tır...

Ebedî tertiplerimi açıklayayım: İyilik etmek için derin bir görüş, hassas bir iŐitme kudretine s hibim. Aklımın haberi bugünkü değil, onu dahi sorarsan, o da Allah'ın kudretinden bir  yettir. Artık benim cihanım sonsuzdur.

Yûnus ile ne kadar nasibim? Gönül evi Allah'ın nazarg hıdır, dilim buna Őah det eder...

İki hece fazla.

İki hece fazla.

ÂŞIKLARIN GÖNÜL GÖZÜ AÇIKTIR

Din ü millet sorar-ısan âşıklara din ne hâcet
Âşık kişi harâb olur harâb bilmez din diyânet

Âşıklarun gönlü gözi maşûk dapa gitmiş olur
Ayrık sûretde ne kalur kim kılısar zühd ü tâat

Tâat kılan uçmağ-ıçün din tutmayan tamu içün
Ol ikiden fâriğ olur neye benzer bu işâret

Her kim dostı sever ise dostdan yana gitmek gerek
İşi güci dost olıcak cümle işden olur âzât

Anun gibi ma'sûkanun haberini kim getürür
Cebrâil-i mürsel sığmaz şöyle olındı işâret

Soru hisâb olmayısar dünya âhıret kovana
Münker ü Nekir ne sorar terk olıcak cümle murât

Havf u recâ gelmez anda varlık yoklık bırağana
İlm ü amel sımaz anda ne terazu var ne sırât

Ol kıyâmet bazarında her bir kula baş kayısı
Yûnus sen âşıklar-ıla hiç görmeyesin kıyâmet

AÇIKLAMA: Ey huri yüzlü güzel! Bana dinden milletten sorar isen buna lüzum yok; zira âşık olanla harâb olur, âşıkların gönlü Sevgilinin derdiyle yandığından artık bir şeyden haberi bile olmaz. Âşıkların can gözleri hep Sevgiliyi arar, başkasının yüzüne kim bakar ki? Nice ibâdet edenler vardır ki sevgilileri cennettir, kimi de cehennem korkusundan dolayı dine sarılmıştır. Hâlbuki Cennet ve Cehennemin fevkinde Allah'ın rızası ve cemâli vardır. İnsan asıl buna tâlib olmalıdır.

Her kim Allah'ı severse yine ona gitmesi lâzım. Onu öyle bir aşk ile sevmeli ki işi gücü her şeyi bu olmalı... O'nun gibi bir sevgilinin haberini kim getirir... Âşıkla sevgilinin arasına Cebrâil bile elçi olarak girmez. Soru hesap da olmaz dünya ve âhireti O sevgili için bırakana. Kabirde Münker Nekir isimli melekler ne sorsun ki terk olunmuştur bütün murad. Korku ve ümîd de gelmez âşıkın gönlüne. Çünkü o kendisini tamamen Sevgilinin varlığında eritmiştir. Amelleri de tartılmaz, Sırat'tan Cehenneme düşme korkusu da olmaz. Ne var ki, bütün insanlar Kıyâmet gününde büyük bir korku içindedirler. Yûnus, sen âşıklar arasına gir ki Kıyâmeti görmeyesin...

İY BENİ AYIPLAYAN

İy beni ayıblayan gel beni ışkdan kurtar
Elünden gelmez ise söyleme fâsid haber

Hiç kimsene kendüden hâlden hâle gelmedi
Cümlemüzün hâlini ma'sûk ider mukarrer

Âşıklarun her hâli ma'sûk katında biter
Sözün var ana söyle benüm elümde ne var

Her kim ışk kadehinden içdi-y-ise bir cur'a
Ana ne yad ne biliş ne esrük ü ne humâr

Âşıkların hâlini âşık olanlar bilür
İşk bir gizlü hazinedür gizlü gerekdür esrâr

Dost yüzinden nikâbı her kim gedirde-y-se
Hicâb kalmadı ana ayruk ne har ü ne şer

Şerîat edebinden korkaram söylemeğe
Yoğısa eyde-yidüm dahı ayruksı haber

Dost kılıcından Yûnus ölür ise gam değıl
Dost göginden uyakan ma'suk burcından toğar

AÇIKLAMA: Ey benim aşkıımı, sevdâmı, coşkunluğumu ayıplayan kişi! Elinde bir hüner varsa, gel beni bu aşktan kurtar. Eminle böyle bir kerâmet yok, peki neden dilinle bizi incitirsin ve kötü söz söylersin?

Hiç kimse kendi eliyle bu hâle gelmedi, bütün insanların hâlini Sevgili takdir eder. Âşıkların her hâli sevgilinin katında biter. Eğer bir sözün varsa ona söyle, benim elimde ne var?

Her kim aşk kadehinden bir yudum içti ise, onun gözünde el de, âşına da, sarhoş da, sersem de birdir...

Sevgilinin yüzündeki peçeyi her kim açtı ise, artık ona örtü, perde, iyilik, kötülük sorulmaz.

Âşık ile sevgili arasında geçen gizli hâlleri meydana çıkarmak istersem Şeriat'a karşı edep dışı işler yapmış olurum. Ve bu haber, gerçekten dış görünüşü itibariyle dine aykırı düşer.

Sevgilinin vurduğu kılıç ile Yûnus ölüm şerbetini içerse gam çekmez. Dost semâsında uyanan âşık, sevgilinin burcundan doğar...

AŞK İLE BİLİŞ

Işk-ıla biliş canlara ezel ebed olmayısar
Gümrâh olup bu cihanda kimse bâki kalmayısar

Bir tona kan bulaşıcak yumayınca mismil olmaz
Gönül pisi yunmayınca namaz revâ olmayısar

Gönül pisin yudun-ısa kibr ü kini kodun-ısa
İkrâr bütün erden nazar olmayısar

Murdar dünyâya bulaşan devşirübeni durışan
Erden himmet olmayınca ömür geçer yunmayısar

Yûnus imdi sen Hakk'a ir dün ü gün gönlün Hakk'a vir
Gönül gözi görmeyince hiç baş gözi görmeyiser...

AÇIKLAMA: Aşk ile âşına canlara ezel ebed sorulur mu? Yolunu şaşırma ki, bu cihan bahçesinde hiç kimse bâki kalmayacaktır. Bir elbiseye kan bulaşmışsa, yıkanmadıkça temizlenmez. Allah'ın adı anılarak kesilmeyen bir hayvan da helâl olmaz. Gönül aynasındaki kirleri tevbe süngeri ile silmek gerek, yoksa bu hâldeki adama namaz bile revâ değildir... Yâni kıldığı namazdan bir haz duyamaz...

Ey arkadaş! Gönlünü billûr bir kâse gibi pırıldat. Büyüklük taslamayı, düşmanlık etmeyi bırak. Sözünde sâdık ol ki erenler sana nazar etsinler. İkrarın bütün olmazsa Allah'ın velî kulları senin yüzüne bakmaz...

Dünya tıpkı bir murdar kafes gibidir. Bunun içine düşen zillet çamuru ile eteklerini kirletmiş olur. **“Şunu yapayım, bunu yapayım!”** derken ömür de geçer haberin olmaz. Velîlerden himmet olmayınca da kendi başına bu çirkef sudan çıkamazsın...

Yûnus! Sen hemen Hakk'a yüz tut, O'nun kapısına gel, gönlünü sadece Allah sevgisi ile doldur. Zira can gözün görmeyince, baş gözün hiçbir şey görmez...

İŞK MAKAMI ÂLİDÜR

İşk makâmı âlidür ışk kadîm ezelîdür
İşk sözini söyleyen cümle kudret dilidür

Diyen ol işiden ol gören ol gösteren ol
Her sözi söyleyen ol sûret can menzilidür

Sûret söz kanda buldı söz ıssı kaçan oldu
Sûrete kendü geldi dil hikmetin yoludur

Bu bizüm işretümüz oldur bu lezzetümüz
İçüp esirdüğümüz ışk şerbeti gölidür

Onu anam der isen söyleyen ol söz anun
Ol bizimdür biz anun bu gayr tesbîh dilidür

Yûnus sözinde yalan görmedi mü'min olan^[3]
Ömrünü zulmete salan ma'rifetün yoksuludur...

AÇIKLAMA: Aşkın makamı yücedir, aşk devamlı ve ezelîdir. Aşk sözünü söyleyen, âşıkları mest eden kudret dilidir. Diyen de O, işiten de O, gören de O, gösteren de O! Sevdalılarına her sözü söyleten mukaddes dilberin cemâli, canın varacağı yerdir. O yüzün güzelliği sözle anlatılamaz, artık sıcak sözlerin ne kıymeti olur ki? O, âşığı deli divâne eden güzel kendi geldi, gönül hikmetin yolu oldu.

Bizim bütün işimiz Sevgili iledir, bütün lezzetimiz de odur. İçip mest olduğumuz şerbet, aşk gölünden alınmıştır.

O Sevgili anayım dersen, yine söyleyen söz onun. O bizimdir, biz de Onunuz bu gayri tesbih dilidir...

Yûnus'un sözünde yalan bulamaz mü'min olanlar. Ömrünü karanlıklar içinde geçiren, Allah bilgisinden mahrumdur...

Metnin aslında (Yûnus sözünde yalan görmedi münkir olan) geçiyor. Bu yanlış olarak yazılmış olsa gerek. Biz (Mü'min) diyerek düzelttik.

Metnin aslında (Yûnus sözünde yalan görmedi münkir olan) geçiyor. Bu yanlış olarak yazılmış olsa gerek. Biz (Mü'min) diyerek düzelttik.

BİR KİŞİYE SÖYLE SÖZİ

Bir kişiye söyle sözi kim ma'niden haberi var
Bir kişiye vir gönlünü canında ışk eseri var

Şunun kim taşı hoşdurur bilkim için boşdurur
Dün gün öten baykuşdurur sanma bütün divarı var

Bir devlengiç yuva yapar yürür ilden yavru kapar
Toğan ileyinden sapar zir'elinde murdârı var

Yodur toğanla birliği ve Hakk'a lââyık dirliği
Şol kişiden um erliği anun safâ nazarı var

Sûretiler çokdur âdem değmesinde yodur kadem
Evvel âhır pîş-kadem Muhammed din serveri var

Erenler yoludur mişe mişe kolaydur komlaşa
Mişe olan yerde paşa harâmi çok Anter'i var

Şeyh u dânişmend ü velî cümlesi birdür er yolu
Yûnus'dur dervişler kulu Tapduk gibi serveri var...

AÇIKLAMA: Öyle bir kişiye söz söyle ki, mânâdan haberi olsun. Öyle birine de gönül ver ki, cânında aşktan bir eser bulunsun.

Kimisi vardır ki taşı hoş durur. Kiminin de içi boşdur. Yâni Allah bilgisinden nasibi yoktur. Durmadan öten baykuşun sağlam bir duvarı vardır sanmayınız.

Bir çaylak yuva yapar, sonra gider bir yerden yavru kapar. Yol üstünde doğanı görünce de istikametini değiştirir. Çünkü elindeki avının alınmasından korkar. Doğan gibi pençesi kuvvetli, avcı ve attığını vuran bir kuşla dostluk kurmaz, zira yaptığı iş Hakk'a lââyık değildir.

Ey can misk! Sen öyle bir kişiden mertlik ve himmet um ki, onun feyiz veren bir bakışı olsun. Görünüş itibariyle insan çoktur, ama nicesinde hayır nâmına bir şey arama.

Âlemde evvel ve son kendisine uyulacak biri vardır ki, O, Allah'ın son Rasûlü Hz. Muhammed (Aleyhisselâm)'dır. Dinin serveri, başların tâcî, yaratılmışların en hayırlısı O'dur.

Allah'ın dostlarının yolu elbette güzel ve kolaydır. Ham adamların olduğu yerde baş olmak isteyenler de çoktur. Tıpkı Hz. Ali'nin öldürdüğü rivâyet edilen Anter gibi...

Bilgin Şeyhlerin hepsi bize dosttur ve yolları hep birdir. Yûnus dervişlerin en sâdığıdır. Çünkü Taptuk gibi bir Server'in hizmetindedir ve bu yolda başını ayak edinmiştir...

EY AŞK ERİ!

İy ışk eri aç gözünü yir yüzine kılğıl nazar
Gör bu latif çiçekleri bezenüp uş geldi geçer

Bunlar böyle bezenüben dostdan yana uzanuban
Bir sor ahi bunlara sen kancarudur azm-i sefer

Her bir çiçek bin nâz-ıla öğer Hak'ı niyâz-ıla
Bu kuşlar hoş avâz-ıla ol pâdişâhı zikr ider

Öğer anun kadirliğın her bir işe hâzırlığın
İllâ ömri kâsırlığın anıcağız benzi solar

Rengi döner günden güne toprağa dökilür gine
İbret-durur anlayana bu ibreti ârif tuyar

Ne gelmeğün gelek-durur ne gülmeğün gülmek-durur
Son menzilün ölmek-durur tuymadunsa işkdan eser

Her bir sözi tuya-yıdun ya bu gamı yiye-yidün
Yiründe eriyeyidün gidedi senden kâr-ü-bâr

Bildün gelen geçer imiş bildün konan göçer imiş
İşk şerbetin içeymiş her kim bu ma'niiden tuyar

Yûnus bu sözleri kogıl kendüzünden elün yugıl
Senden ne gele bir digil çün Hak'dan gelür hayr u şer

AÇIKLAMA: Ey gönül dudakları ile aşk iksiri içip bu yola düşen er!
Allah'ın yarattı şu yeryüzüne ibretle bak. Gör ki, nice ince zarif
çiçekler benek benek açılır, sonra solup gider...

Bunlar böyle renk renk, desen açılır, fakat yolculukları dosttan
yanadır. Bir sor ki: Ey âlemi bezeyen çiçekler! Nereyedir bu büyük
sefer?

Her bir çiçek gönül gönül naz eder. Gülün sînesinden bir niyaz
yükselir Hak katına. Bu güller tutuşan sînelerle Allah'a dua ederler.

Kuşlar hoş bir sadâ ile âlemlerin Padişahı olan Allah'ı zikrederler.

Kuşların bir damlacık kalbinden öyle bir âh yükselir ki, hepsi de Allah'ın her şeye gücü yettiğini, her yerde hazır olduğunu ilân ederler... Lâkin ömür günden güne kısalır, o rengârenk yüz yavaş yavaş solar. O elmas renkli inciler gibi pırıldayan renk de damla damla döner ve toprağa dökölür. İşte bütün bu olup biten işler, anlayan bir gönöl için ibarettir... Ârif olan kişi bunu tâ can evinde duyar. Artık iyice bil ki, her gelen gider, bu kâinat yurduna konan göçer. Aşk pınarından içendir ki, bu mânâlardan haberdar olur...

Ey Yûnus! Bu sözleri bırak. Özünden de el çek. Kendinden bilme bütün bunları. İyilik ve kötölük Hakk'tan gelir...

GÖNÜLLERİN PASINI SİLEYİM DERSEN

Söylemek harcı s ylemeğ n harsıdur
S ylemeğ n harcı gön ller n pasıdur

G n ller n pasını ger sileyim dir isen
 ol sözi s ylegil kim sözün hul sasıdur

‐Kulil hak‐ didi  alap sözi toğru disene
Bugün yalan söyleyen erte utanasıdur

Cümle yaradılmı a bir göz ile bakmayan
Halka müderris ise hak katde  sıdur

 er' ile hak kat n  erhini eydem i it
 er at bir gem d r hakîkat dery sıdur.

Ol gemin n tahtası her nice muhkem ise
Deniz meve urıcağız anı u adasıdur

Bundan içeri haber i it eydeyin iy y r
Hak katun k firi  er' n evliy sıdur

Biz tâlib-i ilimler z ı k kit bın okuruz
Çalap müderris bize ı k hod medresid r

Evliyâ saf  nazar ideli günden ber 
H sıl oldu Yûnus'a her ne kim v yasıdur...

AÇIKLAMA: Hikmetle konuşmasını bilmeyen için susmak daha evl dır. Çok konuşmak gönülleri karartır.

Eğer gönüllerin pasını silmek dilerse , öyle bir söz söyle ki, kısa ve öz olsun ve herkese  if  versin. ‐**Hak kati söyle!**‐ buyurdu Allah. Bugün yalan söyleyen yarın utanacaktır.

Allah'ın yarattığı bütün varlıklara bir göz ile bakmayan, bunların Allah'ın bir hikmeti ve kudreti olduğunu düşünmeyen, kötülüklerin dostu, hakikatin düşmanıdır.

Dinî hükümleri ve haberleri açıklayacak bir erden işit. Şu kâinat deryasında şerîat bir gemidir, hakikat ise denizdir...

Bu denize açılan geminin tahtası sağlam ise deniz ne kadar dalgalı ve fırtınalı olsa da gemiye zarar veremez. Bundan daha iyi haber ister misin ey Sevgili? Hakikati inkâr eden, kötülüğün evliyâsıdır.

Biz ilim ve irfana tâlip olmuş kimseleriz, aşk kitabını okuruz. Allah bilmediğimiz nice şeyleri bize öğretir. Aşk zaten bizim medresemizdir.

Allah'ın ermiş kulları feyiz veren temiz bir bakışla bize baktığı günden beri, Yûnus'a her kapı açılır, her ne arzu etse arzusuna nâil olur.

İŞİTİN EY ULU KİŞİ!

İşidün iy ulu kişi size benüm haberüm var
Zihî devlet benüm bugün kim şunun gibi yârum var

Yürür isem önümdesin, söyler isem dilümdesin
Oturursam yanumdasın ayruğa ne nazarum var

Ne yürüyem ne hod aram ne uzak sefere varam
Çünkü dostı bunda buldum ayruk neye seferüm var

Irak yola bâzîrgânlar assı itmeğe giderler
Çün gevher elümde-durur di ayruk ne bazarum var

Miskin Yûnus'un bu cânı şol dosta ulaşıldan
Dem-be-dem arturur ışkı ulu yirden tımârum var

AÇIKLAMA: Ey ulu kişiler! Can kulağınızı açıp beni dinleyin ki size haberler sunacağım: Ne hoş, ne güzel bir devlet bu; işte böyle bir Sevgilim var.

Yürüsem önümde, söylesem dilimde, otursam yanımda, başka ne isterim ki? Çünkü Sevgiliyi böyle buldum, artık çarşıda ne işim olur ki?

Ne yürürüm, ne bazen uzaklaşırm, ne yolculuğa çıkarım. Çünkü dostu buldum artık, başka neye sefer edeyim?

Uzak diyarlara ancak tüccarlar kâr ve fayda sağlamak için giderler. Ben öyle bir devlete ermişim ki, hiçbir diyara gitmeye gerek yok...

Âciz Yûnus'un canı, o Sevgiliye, o aziz dosta ulaştığından beri, günbegün aşkı arttı. Yüce bir yerden himmet erişti, gönül yararı tedavi edecek bir el zuhur etti...

BU SÖZ NERDEN GELİR?

İy sözlerün aslın bilen geldi bu söz kandan gelür
Söz aslını anlamayan sanur bu söz benden gelür

Söz var kılur kayguyı şâd söz var eyler bilişi yad
Eğer horlık eğer izzet her kişiye sözden gelür

Söz karadan akdan değül yazup okumaktan değül
Bu yürüyen halkdan değül Hâlık avazından gelür

Ne elif okıdum ne cim varlığındadır kelecim
Bilmeye yüz bin müneccim taliim ne ılduzdan gelür

Şu'le bize aydan değül ışk eri bu soydan değül
Rızkımız bu evden değül deryâ-yı ummândan gelür

Yûnus bir derdi ile âh it kahr evinde neyler râhat
Bu derde derman kefarete bir âh-ıla suzdan gelür.

AÇIKLAMA: Ey sözlerin aslını bilen! Bilir misin bu söz nereden gelir? Sözün aslını, özünü anlamayan ham adam sanır ki bunu ben söyledim.

Söz vardır ki, kederi ve tasayı giderir, neş'e verir. Söz vardır ki, yabancıyı dost eder. Aşağılık, üstünlük, şeref insana söz sebebiyledir. Söz: Ne karadan, ne aktan, ne okumaktan, ne de topyekûn halktan... Ancak yüce Allah'ın takdiriyle bir ses olup gelir.

Ne elifi, ne cimi okudum. Anlayış ve idrak hissini bana ihsan buyuran Allah'dır. Yüz bin müneccim bilmez bu işin sırrını. Bu yıldızların işi de olamaz.

Gönlümüzü aydınlatan ışık bize aydan değil; aşk yolunda baş koyan er bu soydan değildir. Rızkımız dahi bu evden olmayıp Allah'ın denizler gibiengin hazinesinden gelir.

Bu gözümüzle gördüğümüz şeyler perdeden ibarettir. Asıl işleri döndüren Cenâb-ı Hakk'ın kudretidir. O cana emir buyurur, bütün mânâ yine ondan gelir.

Ey hayat sazının teline mızrap vuran Yûnus! Sen öyle bir dert ile âh et, bu zorluklar âleminde rahat ne gezer... Bu derdin dermanı, günaha karşı tevbe etmek ve bir de yanıp tutuşmaktır.

CANINI IŞIK YOLUNA...

Canını ışık yolına virmeyen âşık mıdur
Cehd eyleyüp ol dosta ırmeyen âşık mıdur

Dost sevgüsin gönülde can-ıla berkitmeyen
Tûl-i emel defterin dürmeyen âşık mıdur

Işka tanışık sığmaz değme can göğşe ağmaz.
Pervâne-leyin oda yanmayan âşık mıdur

Nefs dirliğinden gelüp ışk kadehinden içüp
Dost yoluna irküben turmayan âşık mıdur

Dün gün riyâzat çeküp halvetlerde diz çöküp
Sohbetlerde baş çatup yanmayan âşık mıdur

Yûnus imdi ol dostun cefâsına sabreyle
Yüreğine ışk okın urmayan âşık mıdur...

AÇIKLAMA: Cânını aşk yoluna vermeyene âşık denir mi? Gayret kanadını açıp Sevgiliden yana uçmayana âşık denir mi?

Sevgilinin muhabbetini gönülde can ipliği ile düğüm düğüm bağlamayana, nefsin hevâ ve heves oluklarının can damarını kurutmayana âşık denir mi?

Âşık öyle bir yanısla yanar ki, ona şâhid gerekmez. Her can yücelikler âlemi olan gökler ülkesine varamaz. Nur ve ışık etrafında durmadan dönen pervâneler gibi Sevgilinin hasret âteşiyle duman duman tütmeyene âşık denir mi?

Nefs, insanın içinde kurulmuş amansız bir tuzaktır. Nefsinin tekmesini yiyen insan bir daha belini doğrultamaz. Nefis timsahı ilk önce sâhibini helâk eder. Onun ne yaman bir düşman olduğunu bilip bütün arzularından geçmeden, aşk kadehinden içmeden, dost yoluna erler gibi durmadan âşık olunamaz. Nefs atına binip hevâ ve hevesat meydanına sürene âşık denir mi?

Gece gündüz dünya nimetlerinden el çekmeden, bir dergâhta gönlü duru ve safâ bakışlı Hak erenlerin önünde diz çökmeden,

canlara sohbet şerbetini sunmadan ve başı kesik bir mum gibi yanmadan âşıklık mı olur?

Ey Yûnus, ey Yûnus! Şimdi seni cemâlinin hasretiyle inleyen Sevgilinin bu cefâsına sabreyle. Zira gönlüne aşkın okunu vurmayana âşık denmez.

SENİ HAK'DAN YIĞAN

Seni Hak'dan yığanı her neyise vir gider
Ne beslersin bu teni sinde kurt kuş yir gider

Ölene bak gözün aç dükülür sakal u saç
İlan çıyan gelür aç yiyüp içüp sîr gider

Kesgil haramdan elün çekgil gaybetten dilün
Azrâil el'irmedin bu dükkânı dir gider

Ecel irer kurur baş tiz dükenür uzun yaş
Düpdüz olur tağ u taş gök dürilür yir gider

Miskin Yûnus ölicecek sini nurla dolıcak
Îmân yoldaş olacak âhirete şîr gider...

AÇIKLAMA: Ey insan! Seni Hak'tan men eden her ne ise onu ver gitsin. Bu vücudu ne besliyorsun böyle? Yarın kabirde zehirli böceklerle yem olacak...

Ölüp gidenlere bak da can gözünü aç, gençlik faslı bitti, saçlar beyazladı, ecel rüzgârı hayat bahçesinde esip durmada. Sen dahi ölüm ırmağına düşeceksin. Kabir akşamlarında yılan çıyan gelir ve o nazla beslediği bedenini yer, doymuş olarak gider...

Bizden evvel nice ulu kişiler ebed memleketine yolcu oldular, o iyi amelliler, o Allah'ın has kulları, haber şöyle deyip uçtular.

Elini haram olan bir şeye uzatma. Dilini de yılan gibi onun bunun aleyhinde oynatma... Bir gün can alıcı Azrâil gelir, bu dükkânı yağma eder... Ölüm saati gelir, upuzun bir ömür sona erer. Artık senin için dağ taş düzdür. Gök kapıları da kapanmıştır...

Can Allah'a yolcu oldu. Âhirete ihtiyaç duyuldu. Seher vakti tâate duran Allah evine er olarak gider.

Miskin Yûnus elbette ölecek. Kabri nur ile dolacak, îmân kendisine arkadaş olacak ve bir arslan gibi âhirete gidecek...

EY BANA EYÜ DİYEN!

İy bana eyü diyen benem kamudan kemter
Şöyle mücrimem yolda mücrimler benden server

Benüm gibi mücrim kul var iste bir dahı bul
Dilümde ilm ü usûl dileğüm dünya sever

Zâhirüm eyü adda gönlüm fâsid tâatde
Bulunmaya Bağdad'a bencileyin bir ayyâr

Taşum göyni içüm ham dirliğüm budur müdâm
Yol varmadum bir kadem arşdan virürem haber

Hırkam suçuma perde endîşem yanlış yirde
Gönlüm ayruk bazarda dilümde sözüm esrâr

Taşum biliş içüm yad dilüm hoş gönlüm mürted
Yavuz işe eyü ad böyle fitne kanda var

Kime kim öğüt virdüm ol Hakk'a irdi gördüm
Bana benüm öğüdüm hiç eylemedi eser

Dakındum şeyhlik adın kodum ma(şûk tâatın
Virdüm nefsün murâdın kanı Hakkı'la bazar

Yayıldı Yûnus adı suçdur kamu tâatı
Çalabum inâyeti suçın geçgüre meger.

AÇIKLAMA: Ey bana iyi diyen insan! Ben herkesten değersizim. Öyle suçluyum ki, suçlular bile bana server. Benim gibi günahkâr bir kul nerde bulursun ki, dilimde ilmi usûl vardır da gönlüm dünyayı sever...

Görünüşüm ne güzeldir de, gönlüm fesada uğramıştır. Bağdad'da bile benim ayarımda biri bulunmaz.

Dışım yanıktır, içim ham, devamlı bu hâl üzereyim. Bir ayak yol almadığım hâlde tutup Arş'tan haber veririm.

Dervişlik alâmeti olan hırkam suçuma perdedir, gönlüm bir başka pazardadır, fakat dilimdeki söz nice sırlardan kapı açar...

Dışım tanıdık, içim yabancı, dilim hoş, gönlüm dinden dönmüş, işim kötü ve fenâ. İyi bir isim yapmışım ki, böyle bir musibetim de var?

Ben kime nasihat ettimse o Hakk'a erdi, bunu gözlerimle gördüm. Ne çâre ki, benim kendi öğüdüm bana hiç tesir eylemedi. İsmimin başına bir de Şeyhlik unvanı ekledim. Sevgilinin, yâni Allah'ın tâatını bıraktım, nefsin ne muradı varsa verdim. Hani Allah ile alış veriş? Yûnus'un adı, her yana yayıldı, hâlbuki bütün işleri suçtur. Umulur ki Allah'ın inayeti yetişir ve bütün günahlar Yûnus'a bağışlanır...

CAN KULAĞI AÇIK İSE...

İsteyelüm iş ıssını bulı-görelüm kandadur
Can kulağı açuğ-ısa işbu sözüm turvandadur

Alı-gören turvandadan işka dalar anı dadan
Bunda boynın buran adam Hak katında dermandadur

Kişi gerek bile anı hem uyanık ola cânı
Bilürsin dünya seveni baykuş gibi yabandadur

Baykuş çağırur virandan kimse murâd almaz andan
Eyü amel ilte-görün ol hak terazû andadur

Varıcağuz terâzuya Hak kendü bakar yazuya
Ne diyem tağlar eriye ol korkular kim andadur

Bitti sunıla elüne itdüğün gele yoluna
Tanuklar bile bulına dostum düşmenün andadur

Terk idesin taht u tâcı bulasın itdüğün güci
Muhammed hak yalvarıcı şefâtçumuz andadur

Yûnus eger âşık-ısan varlığın degşür yoklığa
Îmân kuşağın berk kuşan di hep eksüklik bendedür...

AÇIKLAMA: Gönlümüze sıcaklık veren birini isteyelim, arayıp bulalım ki, bilinmez nerededir? Eğer kalbinin can kulağı açık ise benim bu sözüm taze bir sözdür. Bu taze sözü alın ki, aşk eridir onun lezzetini tâ can evinde duyan...

Burada mihrap kenarındaki mumlar gibi boynunu büküp duran adam Allah katında dermandadır.

Kişi gerek ki Hakk'ı bile, iç gözleri uyanık ola... Dünya sevgisi ile dolanı baykuşlar gibi yabana atarlar.

Baykuşun huyudur ki hep virânelerde öter, onun ötüşü kimseye saadet kapısını açmaz. Saadetin anahtarı amel-i sâlihdir. İyilik ve güzellik, işte Hak terazî...

Mahşer meclisi kurulacak ve bütün insanlar Allah'ın huzurunda hesaba çekilecek, Hak kendi bakacak kullarının amel defterine. O günün şiddetinden dağlar bile erir, çünkü Cehennem zebânileri heybet ve dehşetle ateşten çengellerini uzatacak, herkesin amel defteri eline verilecek, iyilik ve kötülük her ne etti ise yoluna çıkacak, şâhidler bile hazır olacak. Dost ve düşman ordadır. Dünya saltanatını bırakıp gideceksin, ne taht kalacak, ne tâc. Sadece iyiliklerin seni karşılayacak... Allah'ın Sevgilisi Cenâb-ı Muhammed (s.a.v.), ümmeti için Rabbine yalvaracak, şefâatçımız sadece O'dur.

Ey Yûnus! Gerçekten sen âşık isen Allah varlığında yok ol. İmân kuşağını sağlam kuşan ve de ki: Hep sarhoşluk bendedir... Ben Hak aşkından böyle divane oldum...

ÂŞIK ÖLMEZ

Ko ölüm endîşesin âşık ölmez bâkîdür
Ölüm âşıkun nesi çün nûr-ı İlâhîdür

Ölmekten ne korkarsın çünki Hakk’a yararsın
Bil ki ebedî varsın bu söz fâsid da’vîdür

Nazar kıl be gevhere bu gizlû gence nûra
Nur kaçan yayı vara kendü nazar-gâhîdür

“Kâlu belâ” dimedin kadimde bile-yidük
Key anlagıl neydüğün bilişlik kandağıdur

Ezelî biliş idük birliğe yitiş idük
Biz bir uçar kuş idük vücud can bucağıdur

Yatlık yokdur bilene dirlik tuta-gelen
Bilelik soylayana vuslat yolu kavîdür

Hükmi revan mülkine işini kendü bile
Çün iş geldi hâsıla bu mülk varlık evidür

Yûnus beşaret sana gel dirler dostdan yana
Ol kimseyi ol ana küllü yerci’ aslıdur...

AÇIKLAMA: Ey ölümden korkup duran, şu ölüm endişesini bırak. Çünkü âşık ölmez... Ölüm âşık için nedir ki? Bir ilâhî nurdur. Âşık beka âlemine adımını atar atmaz Sevgiliye kavuşacaktır.

Ey inleyip sızlayan adam! Ölümden korkma. Ölüm yokluk değildir, sen yüce dostun yanına gidiyorsun; ölmek, ancak sözü özüne uymayan fâsidlerin korkacağı bir şeydir.

Sen hele şu inciye bir bak, gizli nurları bir gör. Bu nurda yitmek, kaybolmak da yok. Çünkü bu nûr ebedî dirliğin nişânıdır ve bakış kapısıdır...

Elest bezminde (yâni ruhlarımız yaratıldığı anda ve Allah’ın “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diye sorduğunda ve bizim de evet diye

cevap verdiğimiz demde) beraber idik. Artık nasıl bir varlık olduğunu anla. Ebedîlik ırmağının suyundan içtik de birliğe erdik. Biz sanki bir uçan kuş gibiyiz. Geldik vücud memleketimize can verildi; vücud, canın bir müddet için konacağı yuvası oldu. Bunu bilene yabancılık olur mu? Dosttan geldik, yolumuz vuslat yoludur ve bu yol Sevgiliye götüreren saâdet çizgisidir.

Ey gönlü yanan Yûnus! Müjdeler olsun sana ki, gel Sevgiliden yana diye seni çağıracaklar. Bilmez misin ki her şey aslına döner...

VUSLATI OLAN KİŞİYE AYRILIK NE Kİ...

Vuslatı olan kişiye bu derd ile firak nedür
Dostı yakın gören kişi bu bakduğun irak nedür

Vuslat eri olan kişi gerek varlıktan el yuya
İşbu yola girmekliğe bir görelüm yarak nedür

Eğer ıška irdün ise cân ü gönül virdün ise
Dostı ayân gördün ise bu varlığı bırak nedür

İlim hod göz hicâbıdır dünya âhiret hisâbıdır
Kitab hod ışk kitâbıdır bu okunan varak nedür

Zinhâr gözüni aç-gör nefis duzağın seçe-gör
Dost menziline göçe-gör andan yığrek durak nedür

Eydürsin kim gözüm görür da'vîyi ma'nîye irür
Gündüzün gün şu'le virür gice yanan çırak nedür

Yûnus'dur eşkere nihân Hak toludur iki cihan
Gelsün berü dosta giden hûr u kusûr burak nedür

AÇIKLAMA: Sevgiliye kavuşan kişiye bu derd ve ayrılık nedir? Sevgiliyi yanında gören kişinin artık yakını uzağı olur mu? Sevgiliye kavuşmak emelinde olan için varlıktan el yummak gerek... Bu aşk yoluna ve tasavvuf denizine dalan kişi görelim ki nasıl yanar?

Ey hayat ırmağından su içen! Eğer sevgiliye kavuşmak ümidin çiçek çiçek açtı ise, Sevgilinin hitabını hiç unutmazsın. Zira dostu açık bir şekilde görene kitap nedir ki? İlim zaten perdedir, dünyanın, âhiretin hesabı ile uğraşır. Asıl kitap, aşk kitabıdır. Ya bu okunan kitaplar defterler nedir?

Aman gözünü aç, nefsin tuzağını gör. Dostun yurduna yürü, ondan gayri durak nedir? Gözüm ki o can sultanını görür, her dâvâdan

geçer. Artık öyle bir ışıık çağlayanı içinde kalırım ki, geceyi aydınlatan kandil nedir?

Ey Yûnus! Bu cihanda açık ve gizli ancak Hak yoludur. Dosta gitmek isteyen beri gelsin. Âşık'ın gözünde Cennet hurileri nedir?

AŞKSIZ ÂDEM YOKTUR

İşksuz âdem dünyada bellü bilün ki yokdur
Her biri bir nesneye sevgüsü var âşıkdur

Çalabın dünyasında yüz bin dürlü sevgü var
Kabûl it kendüzüne gör kangısı lâıkdur

Biri Rahmân-ı Rahîm biri şeytân-ı racîm
Anun yazuğı müzdi sevgüsne taallukdur

Dünyada Peygamber'ün başına geldi bu ışk
Tercümânı Cebrâil ma'sûkası Hâlıkdur

Ömer ü Osman Ali Mustâfa yârenleri
Bu dördinün ulusu Ebû-Bekir Sıddık'dur

Âlem fahri Muhammed mi'râca ağıcağız
Çalab'dan diledüğü ümmetine azıkdur

Yûnus sana hakîkat bu-durur buyurduğı
Gözünle gördüğüne dönüp bakma yazıkdur

AÇIKLAMA: Ey aşktan sual edenler! Âşık olmayan bir insan dünya yüzünde yoktur. Her birinin gönlünde bir başka sevgili saltanat sürer. Kimi dünya güzeline kaptırır gönlünü, kimi inciye, kimi de cânına âşıktır...

Allah'ın, yıldızlarla, güneşlerle, ışıklarla pırıldattığı bu dünyada yüzbin çeşit sevgi vardır. Sen can gözünle bir bak ki sana bunların hangisi lâıktır... Biri Rahman ve Rahîm olan Allah'ı sever. Zaten sevgiye lâıık da odur. Öbürü aşğılık şeytanın eteğine yapışır. Hakk'ın takdir edip yazdığı sevap sevgisine taallûktur...

Şu cihan dediğim varlık sadefinde Nebîler nebisinin başına geldi bu aşk... Ona, Allah'dan vahiy getiren Cebrâil tercüman oldu, O'nun sevgilisi âlemlerin yaratıcısı idi... Allah Rasûlü'nün dört büyük Halifesi vardı. O güzel Mustafa (sallâhu aleyhi ve sellem)'nın sevgi bahçesinin gülleri olan bu zâtlar: Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz.

Osman ve Hz. Ali (radıyallâhü anhüm). Bunların en büyüğü ve fazîletlisi Sıddîk-ı Ekber'di.

Âlemlerin Fahri Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), Rabbin dâveti üzere gökler âlemine yükseldi, Mi'rac mucizesinde Rabbinden ümmetinin bağışlanmasını diledi...

Ey Yûnus! Sana işte hakîkat budur. O Nebiyyi Ekrem ne buyurursa saadet ondadır. Mademki bu sırra vâkîf oldun, artık dönüp bakma yazıktır.

GELÜN SORALUM CANLARA

Gelün soralum canlara sûretinden noldı gider
Dün gün senünem diriken sebep neyi buldı gider

Aceb degül giderise sûreti terkiderise
Yanlış yalan gaybet degül dostdan haber geldi gider

Kanı anun mülk ü malı terkeylemiş cümlesini
Ol Pâdişah dergâhına heman amel aldı gider

Eyle ki dost olmışıdı ol işler düzülmüşidi
Bellü bilün can sûretün sakalına güldi gider

Eyleridi satu bazar bir pül için gine bozar
Olmış bu dünyeden bizar yensüz gönlek geydi gider

Bîni toğar bîni gider buyruk böyle geldi meger
Kim ola dünyâya doyar peymânesi toldı gider

İRte gice söyleşürler Hakk'ı bulalum diyüben
Yûnus eydür miskîn olan Hakk'ı bunda buldı gider...

AÇIKLAMA: Ey hayat ırmağından su içenler! Gelin soralım canlara ki, güzelliği ne oldu da gidiyor. Ben hep seninim diyordu, şimdi neyi buldu da gidiyor?

Gidiyor, evet, gidiyor! Bu cihan bahçesine gelenler hep ebed memleketine sefer ediyor. Şüphe yoktur ki bu güzellik insanı terk edecek. Yaş da son âna gelecek, ömür nefesleri bir bir tükenecek. İşte gidenler dosttan haber geldiği için gidiyor... Bütün insanlar her şeylerini bırakıp uzun bir yolculuğa çıkacaklardır. Ne saadet o kimseye ki, amel çantasını iyilik ve sevaplarla doldurur da Âlem padişahının dergâhına öyle gider. O'nun sevgi ve muhabbeti ile ömür günlerini pırıldatan, bir dilim aşk âteşini gönlüne düşüren gül güle gider.

Kimi de vardır ki, ömrünü çarşı pazarda para bozmakla tüketmiştir. Sonra da bu dünyadan usanmış, bıkmıştır. O da sadece kefenine

bürünüp gider. İlâhî takdir icabı, bini dünyaya gelir, bini dünyayı terk eder. Kim ki dünya muhabbetini gönlüne koymaz, onun kadehi doldu gider.

Kimileri de vardır ki, gece gündüz Hakk'ı bulalım diye söyleşirler. Ey Yûnus söyler: Bu âlemde kim ki candan geçer, işte o Hak'kı buldu gider...

DERVİŞLİK DİDÜKLERİ...

**Dervişlik didükleri bir acâyib durakdur
Derviş olan kişiye evvel dirlik gerekdür**

**Çün erde dirlik ola Hakk'ıla birlik ola
Varlığı elden koyup ere kullık gerekdür**

**Kullık eyle erene bakup Hakk'ı görene
Senden haber sorana key miskinlik gerekdür**

**Hak ere benüm didi varlığın erde kodı
Erenlerin himmeti yirden göke direkdür**

**Bu dervişlik berâtın okumadı müftîler
Anlar ne bilsün anı bu bir gizli varadur**

**Yûnus sen ârifisen anladum bildüm dime
Dut miskinlik etegin âhır sana gerekdür...**

AÇIKLAMA: Bir mürşid-i kâmilin hizmetine girip kemâl ve visâl yoluna ayak atmak acayip bir şeydir. Herkes bu yükü kaldıramaz. Derviş olan kişiye yaşayış, geçim, hayat gerektir. Gönlünün eli herkese açık olacaktır ve kimseyle dalaşmayacaktır.

Çünkü bu yolun yolcusunda dirlik olmalı, her ân Hak ile birlik olmalı. Benliğinden iyice sıyrılmalı ve Allah'ın velî kullarına hizmeti canla başla yapmalı...

Hizmet eylemek gerek böyle gönlü duru din erlerine. Çünkü onlar Hakk'ın cemâline âşıktır ve her baktıkları şeyde ondan bir eser görürler.

Böyle veliler Allah'ın sevgisini kazanmış kimselerdir. Onların himmeti yerden göğe direktir.

Ey ömür ağacının meyvelerini yiyip duran! Miskin ol, benlikten iyice sıyrıl. Zira gönlünde benlik dikenini taşıyan dervişlikten uzaktır. Bu dervişlik belgesini müftiler bile okumadı. Onlar bu işin içine girmedilerse ne bileceklerdir onu ki, bu bir gizli yapraktır. Yûnus! Sen

irfan sâhibi biri isen ‘anladım, bildim’ deme. Miskinlik eteğine yapış,
sana bu gerektir...

SEN HOD BİZE BİZDEN YAKIN

Sen hod bize bizden yakın görünmezsin hicâb nedür
Çün aybı yok görklü yüzün üzerinde nikab nedür

Sen eyittin ey pâdişah “Yehdillâhu limen yeşâ”
Şerîkûn yok senün iy şâh suçlu kimdür itab nedür

Rahîmdür senün adun rahîmligün bana didün
Mürşidlerün muştıladı “Lâ taknatû” hitâp nedür

Bu işleri sen belürsin sen virürsin sen alursın
Ne kim kıldum çün bilürsin ya bu soru hisab nedür

Kanı bu mülkûn sultânı bu ten ise kanı canı
Bu göz görmek diler anı bu merhûma maab nedür

Yûnus bu göz anı görmez gürenler haber virmez
Bu menzile akıl irmez koduğun serab nedür?

AÇIKLAMA: Ey bana can bahşeden Rabbim! Sen esasında bize bizden yakınsın, görünmezsin, aradaki bu perde nedir? Senin mübârek cemâlinin noksanlığı düşünülemez, çünkü güzel ve muhteşem bir cemâlin sâhibisin, o cemâlin üzerindeki peçe nedir?

Ey âlemlerin Padişahı! Sen bize öğrettin ki: **“Allah dilediğini hidâyete erdirir”**. Senin benzerin, ortağın yoktur, öyleyse suçlu kimdir, bu azarlama kınama nedir?

Rahîmdir senin adın, çok merhametli olduğunu bize bildirdin. Peygamberlerin müjde verdiler ki: Yüce Allah’tan umudunuzu kesmeyiniz! Öyleyse benim bütün umudum sendedir. Her şeyi hakkiyle sen bilirsın, sen verir, yine sen alırsın, nasıl bir amel işlediğimi de görüyorsun. Ya bu soru, hisap nedir?

Hani bu mülkûn sultanı? Bu ten ise hani canı? Gözüm görmek diyor onu. Bu ayıp, bu eksiklik nedir?

Ey Yûnus! Bu hayat gözü onu görmeye muktedir değildir, bu sırra, bu hikmete, bu menzile akıl dahi ermez... Gerçek olmayan aldatıcı manzaraların peşine bakıp da gözlerini yorma...

İŞİT SÖZÜMİ EY GÂFİL

İşit sözümü ey gâfil tanla seher vaktinde tur
Eyle buyurmuş ol kâmil tanla seher vaktinde tur

Ki gör nedir horusunuz virür Hak size rûzunuz
Dost dergâhına tutgıl yüz tanla seher vaktinde tur

İşit sözümü iy sağır tâ terezün gele ağır
Yalvar Çalabuna çağır tanla seher vaktinde tur

Yatanların yatlı hâli hiç nesneye irmez eli
Seher eser rahmet yili tanla seher vaktinde tur

Kuşlar-ıla turgıl bile kıl namazı imâm-ıla
Yalvar günâhunı dile tanla seher vaktinde tur

Okına Kur'ân u Yâsîn kulak urup dinleyesin
Tağca günahlar yuyasın tanla seher vaktinde tur

Okına hadîs ü kelâm diyeler aleyhis-selâm
Âşık-ısan bellü bilem tanla seher vaktinde tur

Halâl ola sana uçmak uçmakda hûriler kuçmak
Kevser şarâbını içmek tanla seher vaktinde tur

Miskin Yûnus aç gözünü uyar gafletten özünü
Tâ bilesin kendüzünei tanla seher vaktinde tur.

AÇIKLAMA: Ey gâfil insan! Şu sözlerimi iyi işit, sabahın ilk saatlerinde, yâni seher çağında Allah'ın huzuruna dur. Zira öyle buyurmuş O. Seher vaktinde yüzünü Hakka'a çevir.

İşit şu horozun çığlık çığlık ötüşünü, sana bir günün dahi müjdesini veriyor. Bu günün ilk anlarında sevgilinin dergâhına yüzünü tut ve bu demde dost ile baş başa ol.

Ey can kulakları tıkalı olan kişi! Sana sesleniyorum, iyi bir amel işle ki, Mahkeme-i Kübrâ'da terazin ağır bassın. İşte bir sabah daha oldu.

Hemen Allah'ına yalvar, günahlarından dolayı inle ki, belki böyle bir güne kavuşmak imkânın elinden alınır...

Şu ölüm ırmağına düşüp kabir gölüne akan insanların hâline bir bak ki, elleri şimdi hiçbir şeye ermez. Ağızlarının içinde dilleri de dönmez. Sen, ağzının içinde dilin dönerken Cenâb-ı Hakk'ı zikret ki, rahmet getiren rüzgâr hep seher vaktinde eser. Allah'ın nice bin rahmeti damla damla hep bu anda yeryüzüne iner...

Kuşların çığlıklarına sen de uy, nasıl da gecenin kalbini delip kalkmışlar da Allah'ı tesbih ediyorlar. Allah'ın evini delip kalkmışlar da Allah'ı tesbih ediyorlar. Allah'ın evine koş, orada imam ile birlikte namaz kıl. Sonra ellerini ulvîlikler âlemine kaldır ve günahının bağışını Rahman olan Allah'tan dile...

Bülbül sesli hâfızlar seher vaktinde Kur'ân okurlar, kulak verip dinleyesin. Dağ gibi günahların bile olsa Allah'ın rahmetinden ümid kesme; tevbe suyu ile o günahları yıkamaya bak. Çünkü bunun vakti gelmiştir...

Peygamberler Peygamberi'nin mübârek sözleri okunur. Aleyhisselâm Efendimiz buyururlar. Âşık isen seher vaktinde bu hikmet incilerini alırsın...

Seherlerde gözü yaşlı olur ve inlersen sana cennet helâl olur, Cennetteki hurilere koşar, Allah'ın Rasûlü'nün Kevser isimli havuzundan içersin.

Ey fukara Yûnus, ey dertli âşık! Gözünü aç, gözündeki gaflet sürmesini şimdi sil, özünü nurlarla pırıldat. Kendin toprağın gözüne sürme olmadan şu seher vaktinde kalk da ne hâlde olduğunu düşün ve yüce Allah'tan dertlerine dermân dile.

İŞBU VÜCUD ŞEHRİNE

İşbu vücûd şehrine her dem giresim gelür
İçindeki sultânun yüzün göresim gelür

İşidürem sözini göremezem yüzine
Yüzini görmekliğe canum veresim gelür

Ol sultân halvetinün yidi hücresi vardır.
Yidisinden içeri ceylân urasım gelür

Her kapuda bir kişi yüz bin çerisi vardır
Işk kılıcın kuşanıp cümle kırasım gelür

Erenlerün sohbeti arturur ma'rifeti
Câhilleri sohbetden her dem süresim gelür

Leylî-i Mecnûn benem şeydâ-yı Rahman benem
Leylî yüzün görmeğe Mecnûn olasım gelür

Dost oldı bize mihmân bunca yıl bunca zaman
Gerçek İsmâil-leyin kurbân olasım gelür

Miskin Yûnus'un nefsi dört tabîat içinde
Işk-ıla can sırrına pinhan varasım gelür

AÇIKLAMA: Bu vücud memleketine her ân giresim geliyor. İçindeki sultanın cemâlini göresim geliyor. O sultanın sözünü işitiyorum da yüzünü göremiyorum. Yüzünü bir kere görmeye canımı veresim geliyor. O nazlı sultanın yakınlık evinin yedi hücresi vardır ki, yedisinden içeri dalıp seyredesim geliyor.

Ne âlem bu? Her kapıda bir kişi, yüzbin askeri vardı. Aşk kılıcını çekip hepsini kırasım geliyor. Çünkü Sevgilinin yüzünü görmeme mâni oluyorlar. Allah'ın velî kullarının sohbeti, irfânı, Allah bilgisini arttırır. Böyle dertsiz sohbetten herdem süresim geliyor. Leylâ'nın asıl Mecnun'u benim, Harmanın aşkında divâne olan da benim. Sevgilinin yüzünü görmeye Mecnun olasım geliyor.

Sevgili bize misafir oldu. Hazret-i İsmâil gibi ona kurban olasım geliyor...

Miskin Yûnus'un nefsi dört hâl içinde. Aşk ile şu canın sırrına gizlice varasım geliyor.

BENİM GÖNLÜM GÖZÜM...

Benüm cânım cânı sensüz karârum yokdurur
Uçmakda sen olmaz-ısan vallah nazarum yokdurur

Baksam seni görür gözüm söyler isem sensin özüm
Seni gözetmekten dahı yigrek şikârum yokdurur

Çün ben seni unutmuşam şöyle ki sana gitmişem
Ne kalde ne hâldeyisam bir dem karârum yokdurur

Eğer beni Cecis'leyin yetmiş kez öldürür isen
Dönmem girü sana varam zirâ ârum yokdurur

Yûnus dahı âşık sana göster didârını ana
Yârum dahı sensin benüm ayruk nigârum yokdurur.

AÇIKLAMA: Ey sevgili! Sensin benim cânımın cânı, sensiz kararım yoktur. Cennette sen olmazsan, yemin ederim ki, ona bile bakışım yoktur.

Hangi cihete baksam senden bir eser görürüm; yine ne söyleyecek olsam sözüm de sensin. Seni gözetmeden başka daha iyi bir avım yoktur. Öyle ki, ben kendimi bile unutmuşum, bütün varlığım la sana meftun olmuşum. Bu yüzden bir ân bile kararım yoktur.

Eğer beni **Cercis** (Cercis, Hz. İsâ'dan sonra gelen ve onun şeriatına uyan bir Nebîdir. Kavmi, bu zâtı 70 kere öldürmüş, o da 70 kere dirilmiştir. Adı Kur'ânda geçmez.) 70 defa öldürsen bile, yine dönüp sana gelirim. Çünkü bende utanmak hâli de kalmamıştır...

Ey candan aziz Sevgili! Yûnus öyle bir aşkla seviyor ki seni, her ân cemâlinin nuru ile ziyâlanmak istiyor. Zira onun senden başka gönül vereceği bir başka yâri yoktur.

DİL-PEZİR

Eydivirem ne kıldığın benüm ile ol dil-pezir
Her dem yeni şive-y-ile beni yeni kılur esîr

Her kancaru bakar-ısam oldur gözüme görinen
Ne havsala ola bende yahud ana lâyıık basîr

Niçe ömrüm olur-ısa azadluğum muhal-durur
Sayyâdun elinde-durur tuzağa tutılan nahcîr

Âkılâne hoşdur nefes niteliğın sorma anun
Niçe nişan eydivirem ol misli yokdur bî-nazîr

Va'de kesildi kamuya ki yarın göreler anı
Benüm yarınım bugündür bunda görindi ol kadîr

Yûnus'um cümle bakımı gark oldu dost dîdârına
Hiç kalmadı ansuz ara tolu görindi cümle yir

AÇIKLAMA: Ey gönlümün kabul ettiğı güzel! İşveli hareketlerinle beni kendine esîr ettin. Her nereye baksam sensin gözüme görünen. Bu güzellik ne anlayış bıraktı bende, ne iyi gören bir göz... Ömrüm oldukça kapında köleyim. Artık âzâd olmama da imkân yoktur. Tıpkı bir avcının tuzağına tutulan av gibiyim.

Ey akıllı! O sevgilinin nişanını sorma benden. Nasıl ondan bir nişan vereyim ki, onun bir benzeri yoktur âlemde...

Ömür tükenip ebed memleketlerine varınca ancak onu görmek bazı kimselere nasip olur. Hâlbuki benim yarınım bugündür, ben burada gördüm o mukaddes dilberi.

Yûnus tamamen onun cemâlinin nuruna gark oldu, hiç ondan ayrı da kalmadı, hep onunla dopdoluydu bütün yer...

EĞER GERÇEK ÂŞIK İSEN...

Eğer gerçek âşık-ısan boynundağı menşur nedür
Hak yolına sâdık-ısan yanlış sanu tevîr nedür

Sımayınca gönlün büttin fâsiddür cümle tâatün
Geçmeyince ibâdetün Hak'dan sana ma'zûr nedür

Çünkü adun oldı fülân hep dirliğün oldı yalan
Disün bize ma'nî bilen hakikatde mestûr nedür

Terk eylegil ten tertibin gider senden benlik adım
İçün imâret olmadın taşundağı ma'mûr nedür

Eydürsin kim gözüm görür da'vîyi ma'nîye irür
Gündüzüngün şu'le virür gice yanan bu nûr nedür

Günde birün gide-durur konşun sefer ide-durur
Ecel bir yuda-durur bu dünyaya mağrûr nedür

Hiç yoğ iken oldun diri aç gözünü yolca yürü
Anlamazsın sen bu sırrı bellü haber manzûr nedür

Mü'min isen gelgil berü Cebbâr ola burc u bârû
Fahr idelüm erenleri ma'lûm ola münkür nedür

Bunda belî diyen kişi anda tamam olur işi
Bizden nişan isteyene ol Hallâc-ı Mansûr nedür

Yûnus imdi söyle hakkı Allah oldu sana sâkî
Gider gönlündeki şeki elindeki menkûr nedür?

AÇIKLAMA: Ey hayat sazinin teline mızrap vuran insan! Eğer gerçek âşık isen boynundaki fermân nedir? Allah yolunun sâdık kullarından isen ya bu hîle, bu kötülük nedir?

Kırılmayınca gönlün yaptığın ibâdetler de bozuk sayılır. Hak indinde nasıl bir özür beyan edeceksin ki, kabule şâyân olsun.

Dünyada nam ve şan aldın ve şu isimle anıldın. Ne var ki, bütün bunlar yalan oldu. Şimdi bize mânâdan haberi olan biri söylesin ki, hakikatta gizli olan nedir?

Ey kişi! Güzellik ve endamına aldanma. Bu hâline bakıp da büyüklük de taslama... İçin mamur olmayınca, dışındaki pırıltının ne kıymeti olur?

Eyi diyorsun kim gözüm görür, dâvâyı mânâyâ eriştirir. Gündüz güneş ışık verir, peki gece yanan bu nurdan haberin var mı?

Hiçbir eserin yok iken Allah seni var etti, oldun diri. Gözünü aç da O'nun yolunca yürü... Anlamıyorsun sen bundaki sır ve hikmeti, peki bu haber, bu görülen bakılan kudsî ve en yüksek manzara nedir?

Allah'ın mü'min kullarından biri isen beri gel, şu yıldız kümelerini var eden kudreti nihayetsiz olan Allah'a dost ol. Ve onun velî kullarını tanı, ondan sonra bileceksin inkâr edenle tasdik eden kimdir?

Burada Allah'ı tanıyıp, emirlerini tutan ve her buyruğuna evet diyen kişinin âhirette her işi tamam olur. Eğer bizden nişan istiyorsan düşün ki, Hallâc-ı Mansûr nedir?

(Asıl adı Hüseyin Mansûr'dur. Beyza kasabasında doğdu. Hicrî üçüncü asırda yaşadı. Bağdat'ta idam edildi. Meşhur velîlerden. İdamına sebep **“Ene'l-Hak = Hak benim!”** demesi oldu. Hallâc lâkabını almasına vesile olan menkıbe de şudur: Bir gün tanıdıklarından biri Hallâc'ın dükkânına uğradı. Hoş beşten sonra Hallâc'ı bir işe gönderdi. Hallâc geri dönünce Mansur'a sitem etti:

– Yâ Hüseyin! Senin işin yüzünden bugün kendi işimden kaldım!

Mansur, mübârek parmağını oynattı, henüz atılmamış pamuk yığınlarını işaret eder etmez, tel tel saf pamuk bir tarafa, kıtık pamuk ve süprüntü bir başka tarafa ayrıldı. Ve bu kerameti işitmeyen kalmadı. Ondandır Mansur'a (Hallâc) lakabını taktılar.)

Ey Yûnus! Şimdi sen hakkı söyle. Çünkü sana şerbet sunan Allah oldu. Artık gönlündeki şek ve şüpheleri bir tarafa at ve tam bir ihlâsla Allah'a bağlan... Elindeki bu oyulmuş taşın mânâsı nedir?

ÂRİFLER YANINDA SOFİLİK SATMA

Ârifler ortasında sûfilik satmayalar
İhlâs ile bu ışka riyâyı katmayalar

Ya bildüğünden eyit ya bir bilürden işit
Teslûmün ucun dutup hiç sözi uzatmayalar^[4]

Kur'ân'ı viribidi gönlüne evüm didi
Gönül ev ıssın bilmez âdemden tutmayalar

Mumsuz baldur şeriat tortusuz yağdur tarikat
Dost-ıçün balı yağa pes niçün katmayalar

Kıymetin tutar-ısan neye değer işbu dem
Erenlerün ma'nîsin almaya satmayalar

Evvel Âdem yanıldı uçmakda buğday yidi
İşi Hak'dan bilenler şeytandan tutmayalar

Şîrin hulklar eylegil tatlu sözler söyleil
Sohbetlerde Yûnus'ı hergiz unutmayalar...

AÇIKLAMA: İrfan sâhibi insanların arasında sofilik taslamak olmaz. Çünkü Hak yoluna girenlerin ihlâsı aşktır. Ona riyâ katmak gerekmez.

Eğer bu hususta bir bilgin varsa başkasına da öğret, yoksa kendin bir başkasından öğren. Teslim ipine iyi yapış ve bir daha da söz etme! Yüce Allah Kur'ân'ı verdi, kulunun gönlüne de evim dedi. Gönül, sıcaklık, hakaret bilmez...

Şeriat, saf bir bal gibidir ve herkesin derdine şifâ verir, ağzının tadını arttırır. Tarikat ise sâde yağ gibidir. Öyleyse Allah için bu yağ ile balı birbirine niçin katmasınlar... Evvelce Hz. Âdem (Aleyhisselâm)'dan bir hata zuhûr etti, Cennette memnu olan

meyveden yedi. Fakat bunda dahi Allah'ın bir hikmeti olduğunu bilenler, şeytandandı derler mi?

Şirin ve güzel huy sâhibi olanlar, tatlı ve mânâ dolu söz söyleyenler, sohbetlerde Yûnus'u asla unutmasınlar...

Bu mısrada bir hece fazla.

Bu mısrada bir hece fazla.

DANIŞMEND OKUR AMA...

Danışmend okur dutmaz derviş yolun gözetmez
Bu halk öğüt eşitmez sağır hemân olısar

Gitdi beğler mürveti binmişler birer atı
Yidüği yoksul eti içdüğü kan olısar

Ya'ni az kopdı erden el çekmezden murdardan
Deccâl kopısar yirden anlar uysan olısar

Birbirine yavuz sana itdüğüm kalur sana
Yarın mahşer gününde işi yayan olısar

İy Yûnus imdi senün ışk-ıla geçsün günün
Sevdüğün kişi senün cânını cân olısar.

AÇIKLAMA: Bazı bilginler vardır ki durmadan okur, fakat okuduğu ile amel etmez. Bazı dervişler de yolun edep ve erkânını gözetmez. Halk da nasihata kulak vermez, zannedersin ki sağır olmuştur.

Beylerden de cömertlik ve mürüvvet gitmiştir. Birer ata binmişler yedikleri yoksulların etidir, içtikleri de kan olsa gerek...

Ne hâldir ki az verdi diye Hakk'ın erlerini incitirler, haramdan el çekmezler. Deccâl bile çıkmış olsa onların uyanacağı yok...

Birbirine karşı da kötü ve düşmandırlar. Sana da etmediklerini bırakmazlar. Bunların yarın Kıyâmet gününde işi yayan olur ve bu yükün altından kalkamazlar.

Ey Yûnus! Şimdi sen aşk denizine dal, günün aşk incileri elde etmekle geçsin. Sevdığın öyle biri olsun ki, canına can katsın...

EY HAKK'I İSTEYEN!

İy dün gün Hakk'ı isteyen bilmez misin Hak kandadır
Her kandasam anda hâzır kanda bakarsam andadır

İstemegil Hakk'ı ırak gönlündedür Hakk'a durak
Sen senliğin elden bırak tenden içerü cândadır

Gir gönüle bul andadır benliğin defterini dür
Ol hâs Güher bil andadır sanam kim ol ummandadır

Ol ummanda yüz bin gevher bir zerreden oldı kemter
Ol cana zevâl mi irer zevâl canı hayvandadır

Her kanda ki gözin baka Çalap hazırdur mutlaka
Şol can ki tapmadı Hakk'a assısı yok ziyandadır

Eylegil sûretün ören can sırrıdur ana iren
Bâtın gözidür dost gören zâhir gözi yabandadır

Kim ki gaflet içre geçer canı zevâl suyun içer
Derviş gönli arşda uçar çünkü mekânı andadır

Yûnus Emre gözün aç bak iki cihan toludur Hak
Gümânı sıdk odına yak şöyle-eşkere nihandadır

AÇIKLAMA: Ey gece gündüz Hakk'ı isteyen kişi! Bilmez misin Hak nerededir? Her nerde olsam orda hâzır, nereye nazar kılsam yine ordadır. Zannetme ki o senden uzaktadır, onun yeri âriflerin gönlüdür. Her ân kullarının gönlüne nazar eder. Sen, senliği elden bırak, hep ona teveccüh et... Çünkü o, tenden içeri candadır...

Gönlüne gir, gönül şehrini şöyle bir yokla Onu orada bulacaksın. Artık büyüklük ve benlik işini de bırak, böyle hâllerden tamamen el çek... O ışık dolu cevher sendedir, zannetme ki koca denizler içinde gizli durur.

Onun deryasında yüzbin cevher vardır. O bir zerreden nice şeyler meydana getirir. Öyle bir can ki, son bulmayacak. Ancak hayvan

olursa başka...

Her nereye ki gözün bakar, işte orada Allah hazırdır. Öyle bir can ki kulluk etmedi ona, büsbütün ziyân içindedir. Senin şu vücûdunu bir âbide gibi ayakta tutan O'dur. İç gözlerin açık olursa o sırra erebilirsin. Çünkü can gözüdür Sevgiliyi gören. Kafa gözü onu göremez.

Şu cihan bahçesinde kim ki gaflet eder, Hakk'ı bilmez, canı yokluk suyunu içer, onun âkıbetinden korkulur. Dervişlerin gönlü ise Arş'da uçar. Çünkü Hak erenlerinin varacağı yer orasıdır.

Ey Yûnus Emre! Can gözünü aç, cihanı şöyle bir temâşâ et. Göreceksin ki, cihan Hak ile doludur. Yâni her yerde onun eserini ve sonsuz kudretini görmek mümkündür. Şüpheyi doğruluk ateşi ile yak, ancak o yine de gizlidir...

NEDİR BUNCA KIYL Ü KAL

İy dost bunca kîl ü kal maksud hod bir haber-durur
Ya bunda cüst ü cû nedür görene bir nazar-durur

Tağlar aşup berye çeküp iy uzak sefer idenler
İstedüğün sende-y-iken bu ne aceb sefer-durur

Hiç kılmagıl irak sefer ömür geçer ecel irer
Dost sendedür halvet sever bu galebe haşer-durur

Gel irak isteme anı cânundan içerü cânı
Senünle biledür anı görmeyen bî-basar-durur

Sen uyursın ol uyanuk eksüğünü kılur artuk
Dahı nice bulam tanuk dâim senünle yar-durur

Mescid ü medrese sende sen dört yana perâkende
Ne kaldun sen bu erkânda işün katı düşvâr-durur

Bu tevhîd tonını geyen varlığın yoklığa sayan
İşbu yolda kâim turan bellü bilün ol er-durur

Ol işler tamâm olıcak ol dirliği dirilecek
Gözün hicâbın siliek yir gök tolu dîdar-durur

Miskin Yûnus anı gördi gönli vü cânı sevindi
Kamusını yire saldı ma'sûkına inzitar-durur

AÇIKLAMA: Ey dost! Nedir bunca söz, bunca kuru lâf? Arzu edilen, istenilen şey, kendi habersiz durur. Bunca arayı taramak da nedir? Gören ve idrâk şuuruna erene bir bakış bile kâfi... Dağlar aşıp, denizler geçip, uzak yollara gitmeye de hâcet yok. Çünkü aradığın sendedir. Öyle ise bu ne şaşılacak yolculuk?

O sevgiliye ulaşmak için hiç uzaklara gitmeye lüzum yok; ömür günlerin biter, ecel gelir. Dost sendedir, seninle olmayı sever; mahşer gibi bir kalabalık onu bekleyip durur...

Gel ey kişi! Uzak zannetme onu, canından bile içeridedir o. Seninle beraberdir hep, görmeyenin gözü kör olmuş durur. Sen uyursun, hâlbuki o uyanıktır. Bütün eksiğini tamamlar, bütün ihtiyaçların onun kudret eliyle giderilir. O daima seninle beraber olan bir sevgilidir. Mescid ve Medrese sende, sen dört yana parça parçasın, ne tutulup kalırsın bu esaslar, ilkeler çerçevesinde. Eğer bu çemberi parçalayıp geçemezsen işin pek güç ve zordur.

Tevhid gömleğini giy, mârifet iklimine dal, varlığından geç. Bu yolda ayakta duran biliniz ki hak yolcusudur.

Tasavvuf denizinden inciler elde edenin gönlü dipdiri ve apaydın olacak, gözündeki perdeler kalkacak ve yerde gökte hep Sevgilinin cemâlini görmek bahtiyarlığına erecektir. Çünkü yerde gökte o Sevgilinin kudret ve azâmetinin nice nişanları vardır ve bunlar cemâl nûrunun bir tecellisidir...

Kendi varlığından geçen, hak aşkının potasında eriyen Yûnus, onu gördü. Gönlü ve cânı sevindi. Neyi varsa yere çaldı. Sevgilinin yolunda toprak oldu, şimdi de vuslat ânını bekleyip duruyor.

BU DÜNYAYA GÖNÜL VEREN

Bu dünyâyâ gönül viren son-ucı pişmân olısar
Dünyâ benüm didükleri hep ana düşmân olısar

İy dostını düşman dutan gaybet yalan söz söyleme
Bunda gammâzlık eyleyen anda yiri dar olısar

Çünkü olısar yiri dar kazançlu kazancı kadar
Mü'minlere geldi haber âşıklar dîdâr göriser

Maksûdumuz dîdâr idi şeyhümüz girçek er idi
Evvel dahı ol var idi âhır dahı var olısar

Evvel âhır oldur ebed hem dillerde “Küfüven ahad”
Evliyâ geçdi dünyadan bir saat kime kalısar

Alun evliyâ elini toğru varun Hak yolını
Ma'ni budur bellü beyân bildüm diyen bilmeyiser

Yûnus imdi bildüm dime miskinliği elden koma
Kimde meskinlik var-ısa Hak dîdârın ol göriser

AÇIKLAMA: Bu dünyaya gönül verenler sonra pişman olacaktır. Dünya benim diye hiç sevinme, çünkü sana düşman olacaktır. (Dünyanın gelip geçici zevklerine aldanmayınız, buradan ebed memleketine yolculuk vardır ve her şeyin hesabı sorulur.)

Ey dostunu düşman bilen! Dilini onun bunun aleyhinde oynatma, yalan söz de söyleme. Bu dünyada lâf alıp lâf götürenin âhirette yeri dar olacaktır. Zerre kadar hayır işleyen karşılığını gördüğü gibi, kötülük işleyenler de cezasız kalmaz. Herkes ne yaparsa mutlaka onun karşılığını bulacaktır. Mü'minlere, İslâm ile hayatını aydınlatanlara müjde geldi, âşıklar Sevgilinin cemâlini görmek idi, şeyhimiz de gerçek müridlerdendi. Cenâb-ı Hakk'ın varlığının evveli olmadığı gibi sonu da yoktur. O daima vardır. Ezelî ve ebedî Sultan O'dur. Dillerde ismi zikredilir. **“Küfüven Ahad = Allah'ın dengi ve benzeri de yoktur.”**

Nice velî kullar bu dünya vadisinden geçip âhiret yurduna gittiler, bu dünya kime ebedî kalır ki, bunun temeli ölüm üzerine atılmıştır.

Ey dünya çölünde hayat sürenler! Allah'ın velî kullarının elini tutun ve hizmetlerine canla başla atılın ki, Hak yolunun aydın ışığı onlardır. Onların fazîlet eteğini tutanlar maksuda ereceklerdir. Mânâ budur, bundan gayri bildim diyen bilmeyendir.

Yûnus! Sen dahi bildim deme. Kendinde bir varlık da görme. Fâkirliği elden bırakma. Kim ki kendi varlığından geçip Hak'da yok olur, işte o kişi Hakk'ın cemâlini görecektir...

ALLAH İÇİN CANIM CANI

Tanrı-y-içün canum cânı cefây-ısa tapdur yeter
Senün firâkundan beter azâb dahı var mı beter

Işkun odı yüreğümde yandığına âlem tanuk
Kanda bir od yanar-ısa nişânı var dütüñ düter

Işkun çeri saldı benüm gönlüm ivi iklîmine
Cânumı esîr eyledün n'ider bana yağı Tatar

Ecel salam iklimlere vasyet kılam âşıklara
Ma'şûk'dan diyem sakın oynar âşık gönlin atar

Aceb bu benüm derdüme ne-y-içün derman bulunmaz
Kim bulısar dermân ana kişiyi kim beri dutar

Resmi-durur sultanların kullar günâh eyleyicek
Yâ edebler ol kulını ya mezâda virür satar

Yûnus şikâyet eyleme yardan cefâ gördüm diyü
Cümle âşıklar hâceti ma'şûkı katında biter

AÇIKLAMA: Allah için canım cefa çekip durmadadır. Ey sevgili! Senin ayrılığından beter azap var mı, onu da bilmiyorum.

Aşkınin âteşi gönül evimde yandığına bütün âlem şahiddir. Kimde böyle bir âteş yanar ise nişanı göğre çıkan dumanıdır. Aşkın öyle bir alev ki, benim gönül şehrimde asker saldı, canımı esir eyledin, bundan sonra düşman Tatar gelse ne eder ki?

Ecel rüzgârını ömür iklimlerine saldım. Vasiyetimi âşıklara kıldım, Sevgiliden haber sundum, âşık gönüller oynar atar...

Aceb bu benim derdime niçin derman bulunmaz? Her kim ki derman bulur ise ona kişiyi kim beri tutar...

Sultanların âdetindendir ki, kullar kusar işleyince yâ affederler, ya mezada verir satarlar.

Ey Yûnus! Sevgiliden şikâyet eyleme. Zira ondan gelen cefâ, cümle safâdır... Âşıkların bütün dilek ve istekleri Sevgilinin katında

biter...

HAK BİR GÖNÜL VİRDİ BANA...

Hak bir gönül virdi bana ha dimeden hayrân olur
Birdem gelür şâdî olur birdem gelür giryân olur

Birdem sanasın kış gibi şol zemheri olmuş gibi
Birdem beşâretten toğar boş bağ-ıla bustân olur

Birdem gelür söyleyemez bir sözi şerh eyleyemez
Birdem dilinden dür döker derdlülere dermân olur

Birdem çıkar arş üzere birdem iner taht-es-serâ
Birdem sanasun katredür birdem taşar ummân olur

Birdem cehâletde kalur hiç nesneyi bilmez olur
Birdem talar hikmetlere Câlînus u Lokmân olur

Birdem div olur ya peri virâneler olur yiri
Birdem uçar Belkîs ile sultân-ı ins ü cân olur

Birdem varur mescidlere yüz sürer anda yirlere
Birdem varur deyre girer İncil okur rûhban olur

Birdem gelür İsî gibi ölmüşleri diri kılır
Birdem girer kibr ivine Fer'avn-ıla Hâmân olur

Birdem döner Cebrâil'e rahmet saçar her mahfile
Birdem gelür güm-râh olur miskin Yûnus hayrân olur

AÇIKLAMA: Cenâbı Hak bana bir gönül verdi ki, ha demeden hayran olur. Bir an gelir sevinçle dolar, ferahlanır; bir an da gelir ki ağlar. Damla damla erir.

Bazen kış mevsimi gibi soğuk ve fırtınalı olur, zannedersin ki zemheri ayı içindesin. Bir de bakarsın ki müjdeler deste deste iner, bir gül bahçesi hâlini alır...

Bir dem gelir tek kelime söyleyemez, bir sözü açıklayamaz. Az sonra bakarsın ki dili inci döker, dertlilere derman olur. Kâh çıkar Arş

üzerine, kâh iner yerin altına; kâh denizler içinde katredir, kâh taşar ummân olur...

Bir an gelir ki cehlin bataklığına düşer hiçbir şeyi bilmez, şuûru, idraki elinden gider. Bir de bakarsın ki hikmet incileri saçar. Tıpkı **Câlinus** u **Lokman** olur...

Bir an gelir ki dev olur, virâneliklerdir durağı. Bir ad bakarsın ki uçar Belkıs ile insanların ve cinlerin sultanı olur.

Kâh varır mescidlere namaz kılar, yüzünü secdeye koyar. Kâh kiliseye gider İncil okur rahipler gibi...

Kâh babasız hak Peygamber Hz. Îsâ gibi ölüleri diriltir. Kâh kibir evine girer Fir'avn ile Hâman olur...

Bu ne şaşılacak bir gönül ki, bazen Cebrâil'e döner rahmet saçar her yere... Bir an da gelir ki yolunu şaşıtır, aşırı gider, Yûnus'u bile kendisine hayran eder...

Hâşiye:

1- Câlinus, eski Yunan hekimlerinden biridir. En büyük hekim olarak tanınır. Milâdın 131. yılında Bergama'da ölmüştür. Eserlerinin çoğu Arapçaya tercüme edilmiştir.

2- Lokman: Meşhur bir hekimdir. Kur'ân'da kendi adı ile geçen sûrede anılır. Peygamber mi, ermiş bir kişi mi olduğu ihtilâflıdır. Ancak hikmet sâhibi bir kimsedir ve çok veciz sözleri vardır.

3- Belkız: Sabâ Melikesi idi. Hazret-i Süleyman (Aleyhisselâm)'ın zamanında yaşadı ve onun delâletiyle îmâna geldi.

4- Cebrâil: Allah'ın vahyini peygamberlere getiren büyük melektir. Bundan ötürü **Emin** sıfatını almıştır. Cibrîl olarak da ismi geçer.

Tasavvufta **(Akl-ı kül)** olarak değerlendirilir. Mirâc mucizesi esnasında Nebiler Nebisi ile Sidretü'lü-Müntehâ'ya kadar beraber olmuştur.

HERDEM AYIM YENİ DOĞAR

**Bu dem yüzüm süre duram herdem ayum yeni toğar
Her dem bayram-durur bana yayum kışum yeni bahar**

**Benüm ayum ışığına bulutlar gölge kılmaya
Hiç gidilmez doluluğı nûrı yirden göğe ağar**

**Anun nûrı karanuyı sürer gönül hücrelerinden
Bes karanlık nûr-ıla bir hücreye nite sığar**

**Ben ayımı yirde gördüm ne isterem gök yüzünde
Benüm yüzüm yirde gerek bana rahmet yirden yağar**

**Sözüm ay gün için değül sevenlere bir söz yeter
Sevdüğüm söylemez isem sevmek derdi beni boğar**

**N'ola Yûnus sevdi-y-ise çokdur Hakk'ı seviciler
Sevenleri köyer didi anun için boynın eğer...**

AÇIKLAMA: Bir an yüzümü Sevgilinin eşiğine sürmüş olsam gönül ufkumda yeni bir ay doğar. Her ânım sanki bayramdır benim, yazım kışım taptaze bir bahar. Benim ayımın öyle bir ışığı vardır ki, bulutlar bile ona gölge düşüremezler. Hiç eksilmez ışığı, nuru yerden göklere vurur. Onun nuru, öyle bir nurdur ki, karanlığı kovar gönül hücrelerinden. Zaten karanlık nur ile bir gönüle sığar mı?

Ben o aydın ayımı yerde gördüm, gökyüzünden ne isterim ki? Benim yüzüm yerde gerek, bana rahmet yerde yağar. Sözüm ne ay için, ne de güneş içindir. Sevenlere bir söz bile kâfi. Sevdığimi, Hakk'ın aşkı ile yanıp durduğumu haykırmasam, bu sevda derdi beni öldürür.

Yûnus o mukaddes güzeli sevdi ise kime ne ki? Yûnus gibi niceleri vardır ki Hakk'ı severler. Sevenler onun aşkı ile damla damla erirler. Sevginin bir alâmeti de budur ki onun buyruğuna canla başla boyun eğerler.

DOST SENİN AŞKIN OKI

Dost senün ışkun okı key katı taşdan geçer
ışkuna düşen kişi can-ıla baştan geçer

Dni güni zâr olur ışkun-ıla yâr olur
Endîşesi sen olan cümle teşvişten geçer

ışkuna düşenlerin yüreği yanar olur
Kendüyi sana veren dkeli işden geçer

Bu dünyanın sevgsi ağulı aşa benzer
Âhırın sanan kişi ağulı aşdan geçer

Başında aklı olan ücrete amel itmez
Hûri-y-ile aldanmaz göz ile kaşdan geçer

Gerçek âşık ol ola can virmeğe ol ive
Dost-ıla bazan içün nice bin başdan geçer

Âriflere bu dünya hayâl  dş gibidür
Kendüyi sana viren hayâl  dşden geçer

Yûnus'un gönli gözi toludur Hak sevgsi
Uzlet ihtiyaç iden yad u bilişden geçer

AÇIKLAMA: Ey benim mededkârım Allah! Senin aşkının oku pek çok katı taşı deler geçer. Senin aşkına düşen kişi canı ile başından geçer. Gece ve gündüzü inlemek, ağlamaktır. Aşkın da kendisine yârdır. Her ân seni düşünen, senin aşkınla yanan topyekn işlerden geçer. Aşkına, aşkının zincirine bağlananın gönlü durmadan yanar. Kendini sana veren her türlü işden geçer...

Dünyayı sevmek tıpkı zehirli yemek gibidir. Bunun idrâkine eren kişi, artık böyle bir zehirli yemeğe el sürmez. Başında aklı olan ise ibâdetlerini Cennet karşılığı yapmaz, sadece Cenâb-ı Hakk'ın rızasını umarak yapar. Cennetteki hurilerin güzelliğini hayâl edip de aldanmaz, o güzelleri ışık ışık pırıldatan yüce Allah'ın nasıl bir

mukaddes güzel olduğunu düşünür de kaşdan ve gözden geçer. Her şeyi ona fedâ kılar.

Aşk denizinin incilerini elde eden gerçek âşık, cennet evi için can verenlerden değildir. O, Sevgili ile buluşmak için nice bin baştan geçer.

Âriflere, irfan ve hikmet erbabına bu dünya hayâl ve rüya gibi bir şeydir. Kendisini sana veren hayâl ve rüyâ gibi bir şeydir. Kendisini sana verene hayâl ve rüyadan geçer.

Yûnus'un gönlü gözü Allah sevgisi ile doludur. O hep Sevgili ile sohbet etmeyi meslek edinmiştir. Bu yüzden yabancı ve tanıdıktan da geçmiştir...

AŞKLA GELEN ERENLER

**Işk-ıla gelen erenler içre ağuyı nûş ider
Topuğa çıkmayan çaylar deniz ile savaş ider**

**Biz bu yoldan üşenmedük erenlerden usanmaduk
Kimseyi yavuz sanmaduk her ne ider kolmaş ider**

**Komlaşa virdük sözünü söz ile dökdük yüzini
Yaban canavarı gibi bilenler andan şeş ider**

**Bu sohbeta gelmeyenler Hak nefesi almayanlar
Sürün anı bundan gitsün turur-ısa çok iş ider**

**Câhildür mâ'nîden almaz oturur kararı gelmez
Öleceğini hiç sanmaz yüz bin yıllık teşviş ider**

**Dağ ne kadar yüksek ise yol anun üstinden aşara
Yûnus Emre'me yolsuzlara yol gösterdi vü hoş ider.**

AÇIKLAMA: Allah aşkından gönülleri dalgalanan erenler zehir dahi olsa onu içreler. Ne acayip iştir ki topuğa dahi çıkmayan dere suları deniz ile savaş eder. Biz bu yola girdik, Allah'ın velî kullarından usanmadık, hiç kimseyi düşman bilmedik, ne ederse geveze olan insanlar eder. O gevezeye sözünü îade ettik, söz ile yüzünü kara çıkardık. Onu gören canavar görmüş gibi aradan çıkarır.

Bizim sohbetimiz Hak içindir, bundan lezzet alamayanlar, Hak nefesinin kokusunu duyamayanlar bize gerekmez. Sürün onları ki, onlar çok iş eder. Çünkü câhildir, mânâdan anlamaz, can kulağını açıp hikmet incileri toplamaz, oturur bir türlü kararı gelmez, öleceğini de hesaba katmaz, yüz bin yıllık işlerin hayâli ile avunur...

Dağ ne kadar yüksek ve yüce olursa olsun, onun üstünden aşacak bir yol vardır elbet. İşte Yûnus Emre, böyle nice yol bilmeyenlere yol gösterdi ve nicelerinin de gönlünü hoş etti...

BU DÜNYANIN MESELİ

Bu dünyanın meseli bir ulu şara benzer
Velî bizüm ömrümüz bir tiz bazara benzer

Her kim şara geldi bir lâhza karar kıldı
Girü dönüp gitmeği gelmez sefere benzer

Bu şarun evvel dadı şehd ü şekerden şirîn
Âhır acısını gör şol zehr-i mâra benzer

Evvel gönül almağı hûblara nisbet ider
Âhır yüz döndürmeği acûz mekkâra benzer

Bu şarun hayâllerün haddi vü şümârı yok
Bu hayâle aldana otlar davara benzer

Kendü mikdârın bilen bildi kendü hâlini
Velî dahı ışk-ıla evvel bahara benzer

Biçâre Yûnus'ı gör derd ile hayrân olmuş
Anun her bir nefesi şehd ü şekere benzer...

AÇIKLAMA: Ey arkadaş! Bil ki bu dünyanın meseli büyük bir şehre benzer. Bizim ömrümüz ise keskin bir pazara benzer. Her kim ki bu şehre geldi, yâni dünyaya geldi, bu dünyada bir lâhza ömür sürdü, o dahi geri dönüp gidecektir. Gitmesi de gelmez sefere benzer. Ölüm ırmağına düşen bir kişinin artık çıkması imkânsızdır...

Bu dünyanın tadı insana bal ve şeker gibi gelir. Ne var ki, sonunda yılan zehiri gibi insanı mahveder. Evvelce insanın gönlünü alır, güzellere nisbet eder, sonunda öyle bir yüz çevirir ki, kocakarıya benzer.

Dünya ehlinin hayâlleri de bitmez, türlü türlü işleri ve hâlleri vardır. Bunun sahte tebessümüne aldanmış gâfilleri büyücü kadınlara benzer... Bu bahçede hayâl kurmak kolaydır. Hayâllerinin de haddi hesabı yoktur. Bu hayâl denizinde yüzenler, ot yiyen koyun sürüsüne benzer...

İşte bu dünya bahçesinin bir sultanı vardır, herkese iyilik ve bağışta bulunur. Bu sultanı tanıyan, bu sultanın kapısının tokmağını tutan yok iken vara benzer...

Şu cihan sarayını ibret gözleri ile temâşa eden, dönüp duran, akıp giden, yanıp sönen şeylerden hisse kapın kendi hâlini de düşünmelidir. Zaten kendini bilen Rabbini de bilir. Allah dostları, başı kesik bir mum gibi aşk ile yanarlar da taze bahara benzerler.

Ey insan! Biçâre Yûnus'un hâline bak ki, derd ile hayran olmuş. Aşkın pınarından içtiğinden beri onun her nefesi bal ile şekere benzer...

Evet, ne diyelim:

Sende Yûnus misâli aşk ile yanış hani?

Âlemlerin Rabbini gönülden anış hani?

İŞİDİN EY DOSTLAR!

İşidün iy yârenler ışk bir güneşe benzer
Işkı olmayan gönül misâl-i taşa benzer.

Taş gönülde ne biter dilinde ağı düter
Nice yumuşak söylese sözi savaşa benzer

Işkı var gönül yanar yumşanur muma döner
Taş gönüller kararmış sarp katı kışa benzer

Ol sultan kapusunda hazreti tapusunda
Âşıklarun ilduzı her dem çavuşa benzer

Geç Yûnus endişeden gerekse bu bîşeden
Ere ışk gerek öndin andan dervişe benzer.

AÇIKLAMA: Ey cihan bahçesinde hayat süren dostlar; bu sözü benden işittiniz ki, aşk tıpkı bir güneşe benzer. Onun girdiği gönüller sıcak ve aydın olur. Aşk ateşi ile yanmayan bir gönül ise taş gibi katıdır. Böyle bir gönülde ne biter? Bu gönülün sâhibinin dilinden de zehir akar. Ne kadar yumuşak ve tatlı söylese de onun sözü savaşa benzer...

Aşk kurşununun düştüğü gönül, bir mum gibi yumuşak olur ve durmadan yanar. Taş gönüller, kararmış, fırtınalar, boralar çökmüş kışa benzer.

Allah'ın yüce kapısında hizmet eden âşıkların yıldırı her an pırıl pırıldır. Onlar ululuk sultanının çavuşuna benzerler.

Ey Yûnus! Mademki sen onun aşkı ile gönül ocağını yakmadasın; artık korkudan geç, dünya ormanı ne ki? Erlik dâvâsı güdene aşk gerektir. Âşık da bir dervişe benzer...

BİLÜRMİSİZ İY YARENLER

**Bilürmisiz iy yarenler girçek erenler kandadur
Kanda baksam anda hazır kanda istesem andadur**

**Işksuzlara benüm sözüm benzer kaya yankusuna
Bir zerre ışkı olmayan bellü bilün yabandadur**

**Yalancılık eylemegil ıška yalan söylemegil
Bunda yalan söyleyenün anda yiri zindandur**

**İy kendüzini bilmeyen söz ma'nîsini bulmayan
Hak varlığın ister isen ilm içinde Kur'ân'dadur**

**Allah benüm didüğine vermiş virür ışk varlığın
Kimde ki var bir zerre ışk Çalab varlığı andadur**

**Niceler eydür Yûnus'a kocaldun sen ışkı kogıl
Işk bize yinile değdi henüz dahı tuvandadur**

AÇIKLAMA: Ey benim can bahçemin dostları! Bilir misiniz gerçek erenler nerededir? Onlar öyle bir kutlu sultanlardır ki, nereye baksam orada görünürler. Nerede olsam hazır olurlar.

Gönlünde bir dilim aşk âteşi olmayanlara benim sözüm kayadan çıkan yankıya benzer. Bir zerre aşkı olmayan, bu pınardan bir yudum su içmek devletine ermeyen elbette bizden uzaktadır...

Ey yolcu! Yalancılık etme; âşıkım diye de söyleme... Bu dünyada yalan söyleyenin öte dünyada yeri zindandır.

Ey özünü bilmeyen adam! Niçin bir mânâ ipine sarılmadın? Hakk'ın yüce kudretini bilmek istiyorsan, o ilim Kur'ân'ın içindedir.

Aziz ve Celîl olan Allah dilediğine vermiş bu aşkı. Kimde ki bu aşktan bir zerre var, Allah varlığı ondadır.

Niceleri der ki Yûnus'a: Ey Yûnus! Artık sen kocadın, aşkı bir yana bırak. Hâlbuki aşk bize yeni geldi, daha ilk meyvesidir bizdeki...

EVLYAYI İNKÂR ETMEK

Evliyâyâ münkirler Hak yoluna âşıdur
Ol yola âsı olan gönüllerün pasıdur

Tarduk bu ışk cefâsın tâ irince Ma'sûka
Zirâ ki ol dost benüm derdimün devâsıdur

Henüz bu yir olmadın gökler yaratılmadın
Evliyâlar vatânı Pâdişah kal'asıdur

Mevlânâ Hudâvendigâr bize nazar kılalı
Anun görklü nazarı gönlümüz aynasıdur

Geyiklü'nün ol Hasan söz eyitmiş kendünden
Kudret dilidür söyler kendünün söz nesîdür

Miskin ol bire miskin gide senen kibr ü kin
Rüzgâr gelür geçer pes kime ne kalasıdur

Okıyuban yazmadın yanıluban azmadın
Yûnus bu ışk sözünü kim bildi bilesidür...

AÇIKLAMA: Allah'ın veli kullarını inkâr edenler Hak yolunun âsileridir. Kemâl ve visâl yoluna âsi olanlar gönüllerin pasıdır. Aşkın nice bin cefâsını Sevgiliye kavuştuğumuz an tarttık. Zira o Sevgili, benim derdimin devâsıdır.

Henüz ne yerler, ne gökler vardı. Fakat Allah kendi dostlarının kadri için bu âlemi vücuda getirdi. Evliyaların vatânı Padişah kalesidir ki, bu kaleye girenler emniyete ermiş olurlar.

Gönüllerin efendisi Mevlânâ bize baktı. Onun güzel bakışı gönlümüze ayna oldu. Geyikli Şeyh Hasan dahi söz söylemiş kendinden. Hâlbuki kudret dilidir bunu yapan, kendinin söz nesidir...

Ey insan! Miskinliği meslek edin ki senden büyüklenmek ve düşmanlık gitsin. Devir gelir geçer, kime bu vâdide ne kalır ki...

Okumak, yazmak veya yanılıp fenalığa dalmak olağan şeylerdir. Yûnus! Bu aşk sözünü bilen bilir, bilmeyen ne anlar ki aşkın

dilinden...

ÂDEMOĞLU NEFSE ZEBUN OLMUŞTUR

Miskin âdem oğlanı nefse zebûn olmuştur
Hayvan canavar gibi otlamağa kalmıştır

Hergiz ölümün sanmaz ölesi günün anmaz
Bu dünyâdan usanmaz gaflet öğin almıştır

Oğlanlar öğüt almaz, yiğitler tevbe kılmaz
Kocalar tâat kılmaz sarp rüzgâr olmuştur

Beğler azdı yolından bilmez yoksul hâlinden
Çıkdı rahmet gölinden nefis göline dalmıştır

Yûnus sözi âlimden zinhâr olma zâlimden
Korkadurın ölümden cümle doğan ölmüştür

AÇIKLAMA: Âdemin şu yoksul evlatları nefsin elinde esir olmuşlardır. Nefsin arzu ettiği kötülöklere dalıp hayatı sadece yemek içmekten ibaret sanmışlardır.

Ne şaşılacak şey ki, asla öleceğini düşünmez, o müthiş günü bir kerecik anmaz. Bu dünyanın yalancı iltifatına, gönöl avlayıcı hilesine, nefis çöllerinden gelen gaflet sesine öyle dalmıştı ki, bir türlü bırakmayı da istemez...

Gençler nasihat dinlemez, yiğitler, kabadayılar tevbe etmez, ihtiyarlar da Allah'a tam mânâsıyla kullukta bulunmaz, böylece devirler gelir geçer, ömür de bir rüzgâr gibi uçup gider...

Beyler dahi şariat caddesini bıraktı, yoldan çıktı. Yoksulve fakirlerin hâlini bilmez oldu. Rahmet gölü kurudu, herkes nefis gölüne dalmıştır. Yâni nefsinin esiri olmuştur. Nefis ise daima insana kötülüğü emreder, sâhibini ateşe çeker ve nihayet helâkine sebep olur...

Ey kâinat denizinde ömür gemisini yüzdüren Yûnus! Söz istiyorsan bir âlimden al, sakın zâlimlerin sözüne kulak asma... Ölümden de

korkunuz ki, her doğan sonunda ölmüştür. Ölüm, öyle bir değirmendir ki, nicelerini un etmiş, nicelerinin saltanatını yıkmıştır.

EY DOST!

Ey dost senün ışkun odı ciğerüm pâre baş kılur
ışkundan yanar yüreğüm yandığum bana hoş gelür

ışkun odına yandığum ağlamak oldu güldüğüm
Dost sana zâri kıldığum münkirlere savaş gelür

Söyler isem sözüm savaş söylemezsem ciğerüm baş
Cihan tolu-durur kallâş her birinden bir taş gelür

Gör nice taşlar atılır dost içün başlar tutılır
Gelür gönüle batılır hâlümüzze haldaş gelir

Bizüm hâlümüzden bilen kimdür ışkı münkir olan
Bizüm sevdüğümüz Hak'dur bu halka göz ü kaş gelür

Niçe niçe selâtinler zebûn olur ışk elinde
Her kim bu yola düşerse ol bu yola yavaş gelür

İrenler bun kalmadı vardı yolına turmadı
Hakk'ı gerçek sevenlere cümle âlem kardaş gelür

Miskin Yûnus bil sözünü dosta açup şol gözünü
Kangı burcdan bakar-ısan ol sultâna güneş gelür

AÇIKLAMA: Ey dost, ey biricik Sevgili! Senin aşkının âteşi ciğerimi parça parça yara etti. Aşkından yanan yüreğim bana zevk vermededir. Aşkın âteşine yandığım için gülmem bile ağlamak oldu.

Ey gönlümün sultanı! Sana ağlayıp inlediğimi gören inkârcılar, bu gözyaşlarımı savaş bildiler. Söyler isem sözüm savaş sussam ciğerim yara, Cihan ise baştanbaşa düzenbaz insanlarla dolu durur. Her birinden bir taş gelir bana.

Bu sevdalı başıma gör ki nice taşlar atılır. Fakat ben Sevgili için hepsine baş tutarım... Bu yaban okları gelir gönlümüzü de yaralar. Ne var ki, bizim hâlimizden bilen de yoktur. Aşkı inkâr eden, bizim Hak Sevgisi ile dolup taştığımızı nasıl bilsin?

Nice nice sultanlar aşk eline esir olur. Her kim aşk yoluna adım atarsa, bu yolda yavaş gelir.

Allah'ın velî kulları bu vâdileri birden aştı. Hakkın sevdalılarına bütün âlem kardeş gelir...

Ey miskin Yûnus, ey aşk çöllerinin mecnunu! Söylediğin sözü bil, can gözünü aç. O zaman hangi cihete baksan sevgili sana bir güneş gibi görünür...

YERYÜZÜNDE GEZER İDİM...

Yir yüzünde gezer idüm uğradum milketler yatur
Kimi ulu kimi kiçi key kuşağı berkler yatur

Kimi yiğit kimi oca kimi vezir kimi hoca
Gündüzleri olmuş gice buncılayın çoklar yatur

Toğrı varurdı yolları kalem tutardı elleri
Bülbüle benzer dilleri danışman yiğitler yatur

Ulu kiçi ağlaşmışlar server yiğitler düşmişler
Baş ucında yay sımışlar kuruluban oklar yatur

Atları izi tozılı önleri tabıl-bazılı
İle günü hükmi yazlu şu muhteşem beğler yatur

Gice gündüz oğlancıklar söyler iken bülbül gibi
Ayrılmışlar anaları sinlerini bekler yatur

Elleridür kınalı hep karavaşlır şeker-leb
Kargu gibi uzun boylu gül yüzlü hatunlar yatur

El bağlamışdur kamusı Hak Çalab'dandur umusı
Nökerli kızdur kimisi alınmadın çoklar yatur

Yûnus bilmez kendü hâlin Çalab'dur söyledür dilin
Bir nicesi yeni gelin ak teleme yüzler yatur...

AÇIKLAMA: Yeryüzünde geziyordum, nice memleket ve ülkeler var ki, yatar gördüm. Kimi büyük, kimi küçük, kimi güzel kuşaklar içinde sağlam yatar.

Kimi genç, kimi ihtiyar, kimi vezir, kimi âlim... Gündüzleri gece olmuş, hepsi kabir denilen yerde toprağın kucağında yatıp duruyorlar.

Kiminin eli kalem tutardı, kiminin dili bülbül gibi öterdi, kimi doğru yolda yürürdü... Ne var ki, şimdi âlim de, yiğit de toprağa serilmiş

yatar...

Ulu ve büyük kişiler ağlamışlar, nice başbuğlar, nice kahramanlar bir dal gibi kurumuş, bir yaprak gibi düşmüş yere... Başları ucunda yay kılılmış, okları kurulmuş yatıyorlar. Atlarının bastığı yerden nice tozlar yükselirdi, önlerinde davulcular türküler söylerdi, hükümleri her yerde geçerdi. Şimdi o muhteşem beyler bile sessiz sedâsız toprağın üstünde yatıyorlar...

Gece gündüz gençler bülbül gibi çağlardı, zevk ve neş'e içinde ak çiçekli bir dal gibi çırpınırdı. Şimdi o taze çiçekler solmuş, annelerinden ayrı kalmış, mezarlar içinde bekler yatar...

Elleri kınalı, nice fidan boylu, nice cariyeler, nice şeker gibi tatlı, nice ay yüzlü genç kızlar bir tutam toprak olup yatar. Nice kargı gibi uzun boylu, gül yüzlü hatunlar da uzanmış toprak üstüne...

Niceleri de el bağlamışlar, umutları Allah'ta... Niceleri de hizmetçi kız idi, onlar dahi yatar boylu boyunca...

Yûnus bilmez ki kendi hâli nice olur? Onu söyleten Cenâb-ı Allah'tır. Bu yatanların kimi de taze gelin, kimi de yuvarlak yüzlü, çiçek bakışlı, huri gibi güzeller hep topraklara gark olmuş, artık ne o güzellikten bir eser, ne o şen şakrak hayat... Ömür güneşleri ölüm kuyusuna ağmış ve kabir geceleri her taraftan onları sarmış, işte gündüzü olmayan bir gecenin içinde mahşer sabahını beklemek üzere yatıp duruyorlar...

Ey ömür tahtında saltanat süren insan! Bu kabirler sana ibret değil mi?

SABAHIN SİNLEYE VARDUM

Sabahın sinleye vardum gördüm cümle ölmüş yatur
Her biri-bîçâre olmuş ömrin yavı kılmış yatur

Vardum bunların katına bakdum ecel heybetine
Nice yiğit murâdına irememiş ölmüş yatur

Yemiş kurd kuş bunu keler niçelerin bağrın deler
Şol ufacık nâ-resteler gül gibice solmuş yatur

Duzağa düşmüş tenleri Hakk'a ulaşmış canları
Görmez misin sen bunları növbet bize gelmiş yatur

Esilmiş incü dişleri dökülmüş saru saçları
Kamu bitmiş teşvişleri emr ü nemde irmiş yatur

Gitmiş gözinün karası ihç işi yoktur turası
Kefen bizinün pâresi sünüğe sarılmış yatur

Yûnus gerçek âşık-ısan mülke sûret bezemgil
Mülke sûret bezeyenler kara toprak olmuş yatur

AÇIKLAMA: Sabah vakti mezarlığa gittim, gördüm ki cümle ölmüş yatar. Her biri çaresiz kalmış, ömür elden gitmiş, nice kıymetli günler kaybedilmiş yatar...

Bu ölümler ülkesinin içine daldım, ecelin heybetinden titredim. Çünkü nice yiğitler muradlarına ermeden uçup gitmiş, ecel oku onları can evinden vurmuş ve boylu boyunca yere sermiş. Şimdi o selvi boylu yiğitler ölmüş yatar...

O nâzik bedenlerini böcekler, kurtlar, kurbağalar yemiş; nicelerinin bağrını delmiş. Nice erginlik çağına gelmemiş gül yüzlü gençler solmuş yatar.

Ölüm avcısı avlamış onları, Allah'a ulaşmış canları; ey insan! Görmez misin sen bunları? Ölüm nöbeti bize gelmiş yatar...

İnci gibi dişleri, sarı saçları dökülmüş, bütün dünya kavgaları sona ermiş, Allah'ın emri ile mezarda uzanmış yatar...

Gitmiş gözünün nuru, sönmüş canının ışığı, kefen bezinin parçasına sarılmış yatar...

Ey ebed memleketlerinin yolcusu Yûnus! Eğer gerçek âşık isen dünya mülküne meyletme. Dünya sevgisi ile divâne olanlar kara toprak olmuş yatar...

İLİM İLİM BİLMEKTİR...

İlim ilim bilmekdür
İlim kendün bilmekdür
Sen kendüni bilmezsın
Yâ nice okumakdur^[5]

Okımakdan mâ'nâ ne
Kişi Hakk'ı bilmekdür
Çün okıdun bilmezsın
Ha bir kurı emekdür

Okıdum bildüm deme
Çok tâat kıldum deme
Eri Hak bilmez isen
Abes yire yilmekdür

Dört kitabın ma'nâsı
Bellüdür bir elifde
Sen elifi bilmezsın
Bu nice okımakdür

Yirmi dokuz hece
Okısan ucdan uca
Sen elif dirsın hoca
Ma'nâsı ne dimekdür

Yûnus Emre'dir hoca
Gerekse var bin hacca
Hepsinden eyüce
Bir gönüle girmekdür...

Yûnus bu şiirini 7-7'lik hece ile yazmış, aslında bu şiir iki satır iki satır olarak yazılıdır. Biz kolaylık olsun diyerek birer kıt'a hâline getirdik.

Yûnus bu şiirini 7-7'lik hece ile yazmış, aslında bu şiir iki satır iki satır olarak yazılıdır. Biz kolaylık olsun diyerek birer kıt'a hâline

getirdik.

NİTE Kİ BU GÖNLÜM EVİ

Nite ki bu gönlüm evi ışk elünden taşa-gelür
Niçe yüksek yürür isem ışk başumdan aş-a-gelür

Niçe ki eydürem râzum söylemeyem kimesneye
Gider bu sabr u karârum dost öğüme düşe-gelür

Hey nice sabr eyleyiser dost yüzini gören kişi
Ol hakikat gördüm diyen kendüzinden şaş-a-gelür

Ma'şûkanun tecellisi dürlü dürlü renkler olur
Bir şivede yüz bin gönlüm hemîşe coşa-gelür

Ol dost-ıla benüm işüm bulud-ıla güneş-leyin
Bir dem hicâbı sürilür bir dem hicâb baş-a-gelür

Aceb gine Miskin Yûnus ışkdan artuk sevdi meger
Zira ki bu ışkdan yigrek hiç yok-durur başa gelir

AÇIKLAMA: Nasıl ki bu gönül evim aşk elinden taşa gelir. Nice yüksek yürür isem aşk başımdan aşar gelir... Nice söylerim bu sırrı, hiç kimseye açamam ki... Gider bu sabır, kararım kalmaz... O sevgili gönlüme düşer de mestâne olurum... Nasıl sabreylesin ki Sevgilinin cemâlini gören âşık?

Sevgilinin görünüş, cemâlinin tecellisi türlü türlü renkler ve desenlerledir. Bir anda yüz bin gönlüm coşa gelir. O sevgili ile benim işim bulut ile güneş misâlidir. Bir dem perde açılır, bütün ışıklar damla damla içimi aydınlatır, bir an da gelir ki, aramıza perdeler çekilir. Artık o ışıklar saçan Sevgilinin yüzünü göremez olurum...

Aceb yine Miskin Yûnus aşkdan artık sevdi meğer. Zira aşkdan daha üstün bir sevgi yoktur, bu aşk, sadece sevenlerin başına gelir...

EY PADİŞAH EY PADİŞAH!

İy pâdişâh iy pâdişâh her dem işin düze-durur
Dünya anun bustânıdur sevdüğünü üze-durur

Yavuzluk eyleme sakın ecel sana senden yakın
Niçelerün aslın kökin yurd eyleyüp boza-durur

Sen anda varursın anda çok yarağ eylegil bunda
Canlar bâki değül tende di birkaç gün geze-durur

Sorucu gelür yir yırtup sorar Tanrı'n kimdür diyü
İşbu canum anı tuyup sünüklerüm sıza-durur

İy Tanrı'yı bir bilenler can Hakk'a kurban kılanlar
Ölü değüldür bu canlar ışk gölinde yüze-durur

Ben gördüm erenler uçdı ışk kadehin tolu içdi
Hak katında nazı geçdi şöyle yüzi yire durur

Erenlerün kulu yısan ölümün ana-dur Yûnus
Niçe erenler geldi geçdi növbet şimdi bize durur

AÇIKLAMA: Ey Padişah, ey can mülkünün sultanı! Sen her dem işlerini düze durursun. Dünya, kullarına ikram ettiğin bir bahçedir. Ne var ki, bu bahçe sevdiklerinin üzüntü yeridir.

Ey İnsan! Fenâlık etme sakın, ecel sana senden yakın. Nicelerini saltanatını bu ölüm bozar durur. Sen yarın bir yolculuğa çıkacaksın, bir bilinmez yere varacaksın. O hâlde yararlı ve iyi işler yap bu dünyada. Bil ki canlar ebedî değildir tende, sadece birkaç gün gezedurur, birkaç mevsim yaşamak da mümkündür. Ama sonu yine ölüm. Hayat defterimizi yazan kalemle “**Her can ölümü tadıcıdır!**” diye yazmışlar. Öyleyse hazır ol... Zira başucuna sual melekleri yeri yarararak gelecekler, Rabbin kimdir? diye soracaklar. İşte bu can onu duyunca kemiklerim sızlamaya başlayacaktır...

Ey Allah'ı bir bilenler! Ey canlılarını o Sevgiliye kurban edenler! Onun için can verenlerin öldüğünü sanmayınız.

Bu canlar aşk gönlünde yüzüp durur. Ben gördüm ki, Allah'ın velî kulları aşkla kanatlanıp uçtu, o sâkinin tuttuğu kadehten bir damla aşk iksiri içti ve Hak katında nazlı bir sultan oldu...

Ey Yûnus! Sen Allah'ın velî kullarını hizmetine girdi isen hiç tasa etme... Niceleri geldi, gitti, şimdi sıra sendedir...

ÂŞIK OLANLARIN İŞİ...

Hocam âşık olanların işi âh-ıla zâr olur
Hasretinden ol ma'şûkun gözi yaşı bınar olur

Düni günü kılur zârı ya'ni görmek diler yârı
İşitmezler bu haberi ışksuzlar bî-haber olur

Âşık isen didârına koma bu günü yarına
Girenler ışk bâzârına kendüzinden bîzâr olur

Terk eyle sen benliğüni anun ışkında kıl taleb
Bı ışk içinde olanun kan bahâsı didar olur

Kanı gerçek âşık kanı gelün isteyelim anı
Bîçâre Yûnus'un cânı dost yoluna ishar olur

AÇIKLAMA: Ey hocam! Bilmez misin ki âşıkların işi ağlayıp inlemedir. Zira Sevgilinin hasretinden gözyaşları pınar gibi akar...

Gece gündüz inleyip durur, bütün muradı Sevgiliyi görmektir. Bu inleyişi, bu feryadı âşık olmayanlar işitmezler. Zaten onlar bu yolda bilgisizdirler.

Eğer sen Sevgilinin cemâline âşıksan, bu gününü yarına bırakma. Aşk pazarına girenler kendilerinden bile bezmiş olurlar.

Sen şu nefs-ü hevâyı terk eyle, Allah'ın sevgisini, rızasını taleb et. Bu aşk ile yananın kanının değeri, karşılığı, bahâsı Sevgilinin cemâlidir...

Hanî, gerçek âşık hani? Gelin isteyelim o yüce Yaradanı... Bîçâre Yûnus'un canı, Allah yoluna cömertlikle ikram edilecektir...

NEBİLER SERVERİ CENÂB-I MUHAMMED

Ol âlem Fahri Muhammed nebîler serveridür
Vir salavât ışk-ıla ol günâhlar eridür

Hak anı öğdi yaratdı sevdi Habîbüm didi
Yir yüzinde cümle çiçek Mustafâ'nın teridür

Cebrâil da'vet kılınca Mi'râca Muhammed'i
Mi'racında diledüğü ümmetinün varıdur

Sen ana ümmet olı-gör o seni mahrum komaz
Her kim anun ümmetidür sekiz cennet yirdür

Her kim onun sünnetiyle tarzını kâim tutar
Ne diyem ki âkıbet sorı hisâbdan beridür

Suçlu suçsuz günâhkâr şefâat andan umar
Ol cehennemde yananlar münkirün inkârıdur

Yûnus Emrem işbu sözi cân içinden söyledi
Söyleyen bî-çâre Yûnus Tapduk Emrem sırrıdur

AÇIKLAMA: Kâinatın Fahri olan Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberlerin en büyüğü ve reisidir. Aşk ile o Nebîler Sultânı'na salât-ü selâm ver ki, bu salât senin günahlarını eritir...

Âlemlerin Rabbi onu övdü de yarattı. Onu sevdi, ona Habibim! diye hitap buyurdu. Yeryüzünde ne kadar çiçek varsa Cenâb-ı Mustafa'nın teridir. Yâni o çiçeklerdeki koku, Mustafa'nın mübârek kokusudur...

Mi'rac gecesinde Allah'ın emri ile Cebrâil, Peygamberler Peygamberine geldi, onu yücelikler âlemine dâvet etti. O varlığın sebebi olan Peygamber, yücelik âleminde bile ümmetini diledi...

Ey hayat sazının teline mızrap vuran insan! Sen O'na ümmet olmaya bak. O seni hiçbir şeyden mahrum bırakmaz. Her kim ki onun ümmetidir, sekiz Cennet o kişinin varacağı yerdir. Her kim de aşk ve muhabbetle onun sünnetine devam eder, buyruğunu canla başla yerine getirirse ne diyeyim ki, o kişiye sonunda bütün hesaplar bağışlanır...

O Kevser çeşmelerinin Mâlikî'dir. Suçlu ve suçsuz ne kadar ümmet varsa ondan şefaât bekler. Cehennemde yananlar ise inkârcılardır.

O'nun sevdası ile gönlünü yakan Yûnus, bu sözleri cân içinden söyledi. Söyleyen bîçare Yûnus **Tapduk Emrem** sırrıdır ki, bilinmez...

YİNE SEYR EYLEDİ GÖNLÜM

Yine seyr eyledi gönlüm dostun cemâlin arzular
Hicre katlanmaz gönül dostun cemâlin arzular

Her kim uğrarsa bu derde bulur himmeti erde
Açılıviricek perde dostun cemâlin arzular

Kim ki gerçek mürîd ola bil bağlayup gelsün yola
Şol yürekdeki derd ola dostun cemâlin arzular

Dostum beni delü kıldı aklımı fikrümü aldı
Hayâli gözümde kaldı dostun cemâlin arzular

Evvel dirdi gönlüm bana atlar tonlar gerek bana
Mevlâm bir derd virdi bana dostun cemâlin arzular

Yûnus'un sözi irince iniler cânın virince
Tâ ölüp sine girince dostun cemâlin arzular

AÇIKLAMA: Yine seyr eyledi gönlüm, Sevgilinin cemâlini arzular. Bu ayrılığa katlanamaz, Sevgilinin güzelliğini arzular.

Her kim ki bu aşk denilen derde tutulursa, yardımı ancak Allah'ın velî kullarında bulabilir. O velîlerin delâletiyle açılır perde, işte o zaman dost yüzünü gösteriverir insana.

Kim ki gerçekten bu yola adım atar, bir velînin kapısının tokmağını tutmuş olmalıdır. Gönüldeki derd, o ola ki, Sevgilinin güzelliğini arzular.

Sevgilim beni deli divâne etti, aklımı fikrimi aldı, güzelliğinin hayâli gözümde kaldı, gönül Sevgilinin cemâlini arzular.

Gönlümde birçok istekler, emeller var. Birçok atlar, atlaslar gerek bana. Mevlâm öyle bir derde düşürdü ki beni, dostun cemâlini arzularım...

Bu aşk divânesi Yûnus'un sözü sona erince, iniler cânını verince, tâ ölüp de mezara girince, yine Sevgilinin cemâlini arzular...

BİR SÖZ

Keleci bilen kişinin yüzünü ağ ide bir söz
Sözü bişürüp diyenün işini sağ ide bir söz

Söz ola kese savaşı söz ola bitüre başı
Söz ola ağulu aşı bal ile yağ ide bir söz

Kelecilerün bişirgil yaramazını şeşirgil
Sözün us-ıla düşürgil dimeğil çağ ide bir söz

Gel ahî iy şehriyârı sözümüzi dinle bâri
Hezâr gevher ü dinârı kara toprağ ide bir söz

Kişi bile söz demini dimeye sözün kemini
Bu cihân cehennemini sekiz uçmağ ide bir söz

Yüri yüri yolun-ıla gâfil olma bilün-ile
Key sakın ki dilün-ile cânuna dağ ide bir söz

Yûnus imdi söz yatından söyle sözü gayetinden
Key sakın o şeh katından seni ırağ ide bir söz

AÇIKLAMA: Tam söz bilen kişinin yüzünü ak eder bir söz. Sözü yerli yerinde diyenin işini pak ve temiz eyler bir söz...

Söz vardır ki, savaşı bile sona erdirir. Söz vardır ki insanın başını götürür. Söz de vardır ki, zehirli yemeği yağ ile bal gibi eder.

Sözlerini tam ve kemâle erdir de söyle, işe yaramaz sözleri ve dilinin ucuna gelenleri hemen ortaya atıverme. Sözünü akıl süzgecinden geçir de sonra diyeceğini de.

Gel ey şâh! Sözümüzü can kulağı ile dinle. Zira bu söz, cevherden daha kıymetlidir. Söz de vardır ki, parayı kara toprak eder... Kişi söz söyleyeceği zamanı bilmeli, sözün kötüsünü söylememeli. Öyle parlak sözler vardır ki, bu cihan cehennemini sekiz Cennet gibi eder, huzur ve saadetin kaynağı olur...

Bu yolda dosdoğru yürü, bilgine aldanma. Dilinden de iyice sakın ki, bir söz cânında yara açar.

Ey Yûnus! Şimdi sen sözün en güzelini ve doğrusunu söyle. İyice bil ki, fenâ bir söz seni şeyhinin huzurundan uzak düşürebilir.

HAK CİHANA DOLUDUR

**Hak cihâna toludur kimseler Hakk'ı bilmez
Anı sen senden iste ol senden ayru olmaz**

**Dünyaya inanursın rızka benümdür dirsın
Niçün yalan söylersin hiç en didüğün olmaz**

**Âhired yavlak ırakdur toğrulık key yarakdur
Ayrulık sarp firakdur hiç giden gerü gelmez**

**Dünyaya gelen göçer bir bir şerbetin içer
Bu bir köprüdür geçer câhiller anı bilmez**

**Gelün tanışuk idelüm işün kolayın turalım
Sevelüm sevillelüm dünya kimseye kalmaz**

**Yûnus sözün anlar-ısan ma'nîsini dinler-isen
Sana eyü dirlik gerek bunda kimsene kalmaz...**

AÇIKLAMA: Ey hayat pınarından su içen insan! Bil ki şu cihan sarayının neresine baksan orada Allah'tan, onun kudret ve azâmetinden bir eser göreceksin. Çünkü büyük küçük, zerre, küre, yer, gök, ne varsa onunla doludur. Ne var ki, bu sırra kimseler eremez. Onu sen bir başka yerde değil, kendi âleminde ara. O senden uzak değildir.

Dünyaya dalıp gitmiş bulunuyorsun, yediğin içtiğin şeye de benim diyorsun. Niçin böyle söylüyorsun ki, senin dediğin olmaz. Sana rızkı veren yüce Allah'tır...

Âhired fazla ıraktır, doğruluk ve yararlı işler güzeldir. Ayrılık, yâni ölüp de öte âleme gitmek yaman bir firaktır ki, gidenler geri gelmez. Bu dünyaya kim gelse yine gidecektir, ecel şerbetini içecektir... Bu öyle bir köprüdür ki, bundan herkes geçer, ne var ki, câhiller bunu bilmez.

Gelin ey insanlar! Tanışalım, işin en güzelini yapalım. Sevelim, sevillelim. Çünkü mü'minler kardeştir, insanların hepsi Âdem'in çocuklarıdır. O hâlde bu kavga ne ki, dünya kimseye kalmaz.

Yûnus'un sözünü canına minnet bilir, mânâsını anlarsan, sana bu cihan bahçesinde dirlik gerek... Zira burada hiç kimse ebedî kalmaz...

NİDEM BEN BU GÖNÜL İLE

Nidem ben bu gönül ile benüm ile bir dem durmaz
Ol dost yüzün gördi yine öğütleyüp ögin dirmez

Tanrı-y-içün iy uslular gönlüm bana bulıvirün
Vardı dost-ıla buluşdı bana girü boyun virmez

Bunun gibi gönül ile nice dirlik iltebilme
Bırakdı beni yabana bir gün gelüp hâlüm sormaz

Gönül bana yoldaş-iken zühd ü tâat kılur-idum
Yıkıldı bu tertiblerüm gönülsüzem elüm irmez

Gönül içeri dost-ıla ben kapuda feryâd ü zâr
Bin yıl zâri kılur-ısam işbu nedür diyü sormaz

Eydür isem eyâ gönül kanı farz u kanı sünnet
Eydür ki yok teşviş yine bu sevüye amel irmez

İnileyin eydür-isem gör boynunda borc kalmasın
Kakır buşar söger bana eydür ki iy Hakk'ı görmez

Ağız ağızdan kutludur ola ki sözünüz duta
Ben yüz bin yıl söyler-isem sözüm kulağına girmez

Gönlüm dahı cânım dahı el-bir itdi şol ikisi
Yüz bin Yûnus'dan ferâgat dost yüzinden gözin ırmaz

AÇIKLAMA: Ben bu gönlün elinden nideyim ki, bir an benimle beraber durmaz. Sevgilinin yüzünü gördüğü için de mest olmuştur, nasihatimi de dinlemez.

Ey akıllı insanlar! Allah için bana gönlümü buluveriniz. Vardı o Sevgili ile buluştu, şimdi bana geri dönmez. Bunun gibi sevdalı bir gönül ile nice dirlik edebilirim ki? Beni yabana bıraktı, bir kere de gelip hâlin nicedir diye sormaz.

Âh ki, âh! Gönül bana arkadaş iken zühd ve takvâ üzere idim. Yıkıldı şimdi bu âhengim, gönülsüzüm elim ermez.

Gönül gitmiş Sevgilinin sarayına girmiş, ben ise o kapıda feryad ile ağlamaktayım. Bin yıl dahi böyle ağlasam, inlesem, gözyaşlarımı mercan mercan döksem, yine de **“Ey Yûnus! Niçin feryâd ediyorsun?”** diye sormaz.

Ey gönül! Ne oldu sana? Hani farz, hani sünnet? İyi ki sevdalar çekmektesin. İşte sevda ateşi ile yanmanın sonu budur...

Bu derd ile inlemek de iyidir. İnle ki boynumda borç kalmasın. Öyle adamlar vardır ki; kızar, öfkelenir, hattâ kötü söyler bana. Ne iyi adamlar Hakk'ı görmez...

Ağız, ağızdan mübarektir, ola ki verdiği sözü tutmuş olsun. Ben yüz bin yıl söylesem bile sözüm kulağına girmez...

Gönlüm dahi, cânım dahi birleşti. Yüz bin Yûnus'tan geçti, çünkü Sevgilinin yüzünden gözünü ayırmaz oldu. O güzelliği görünce ne Yûnus kaldı, ne de âlem...

EY BANA İYİ DİYEN...

İy bana eyü diyen benem kamudan yavuz
Alnumı ey bilürem bu gözlerümi yılduz

Bu vücûdum şehrinde buçuk yolluk assum yok
Amelüm mahallesi ser-be-ser kalmış ıssuz

Hücrede vü bucakra Hakk'a lâıyk amel yok
Kimde derd ü firak var kimlerde eserlü söz

Halk hep ayağın durur ben severem oturam
Geçdüm sadır yirine döşek kalın yirüm düz

Bunun gibi sâluslık çünkim elüme girdi
Ayrık ne-işüme yarar derd u firâk vâh u sûz

Olmaz sözi dimezem ben ma'rifet ehline
Zirâ disem inanmaz ağaçda bitdi karpuz

Ben bir kitâp okıdum kalem aynı yazmadı
Mürekkeb eyler-isem yitmeye yidi deniz

Yûnus'un bu sözünden sen ma'ni anlar-ısan
Konya menâresini göresin bir çuvalduz.

AÇIKLAMA: Ey bana iyi diyen! Ben herkesten fenâyım. Alnımı ay bilirim, gözlerimi de yıldız. Vücudumun şehrinde kâr ve fayda diye bir şey dahi yok. Amel mahallem de batan başa kalmış ıssız. Ne evim içinde, ne bir bucakta Hakk'a lâıyk amel ve işim de bulunmaz... Kimde ayrılık acısı var, kimlerde iyi bir söz?

Halk hep ayakta, ben ise sever otururum. Yüksek bir yere geçtim, döşeğim kalın, yerim düz. Böyle nice hilecilik, düzenbazlık dönüyor elimde. Gayri ne işime yarar ki bu ayrılık ateşiyle vâh edip yanmak?

İçinde hikmet incileri bulunmayan bir sözü irfan ehline, Allah bilgisinde kemâl bulmuş birine diyemem. Zira desem inanmaz. Ağaçta karpuz olur mu?

Öyle bir kitap okudum ki, okuduğumu kalem yazmadı. Eğer mürekkeple yazacak olsam yedi deniz mürekkep olsa yine yetmez...

Yûnus'un bu sözünden sen bir mânâ çıkarabilirsen, işte o ân, Konya minâresini bir çuvaldız şeklinde görürsün...

NİCELER GÜNAHINI YIMAZ

Niçeler bu dünyada günâhını yuyamaz
Ömri geçer yok yire iy dirîğa tuyamaz

Bir niçe kişilerün gaflet gözin bağlamış
Hak yolun dir-isen bir yufkaya kıyamaz

Bu dünya bir gelindür yeşil kızıl donanmış
Kişi yeni geline bakubanı toyamaz

İy niçe arslanları alur akdarur ölüm
Azrâil pençesine bir yohsulca döyemez

Var imdi miskin Yûnus uran olup gir yola
Yüz çukallu gelürse yalıncağı soyamaz

AÇIKLAMA: Bu dünyada nice insanlar vardır ki günahına tevbe etmez, gönül aynasındaki günah kirlerini tevbe süngeri ile yıkamaz. Ömrü beyhûde yere geçer, yazık ki onun da farkında değildir.

Kimileri de vardır ki, gözlerine gaflet sürmesi çekmişlerdir. Bilmezler ki yarın toprağın gözüne kendileri sürme olacaktır. Allah için bir şey ver desen bir yufka (ekmek) vermeye gönlü elvermez.

Bu dünya yeşiller, kızıllar, renkler, desenler giymiş bir gelin gibidir. Ona bakan, baktıkça doyamaz...

Ey dünya güzeline gönül veren insan! Gönlünden dünya sevgisini çıkar ki, seni bir bekleyen vardır. Nice arslanları alıp götürən ölüm seni de götürecektir. Azrâil (Aleyhisselâm)'in pençesinden hiç kimse kurtulamamıştır.

Var ey Yûnus, çıplak olarak gir yola. Yüz zırhlı gelse de çıplak olanı soyamaz...

SENİN İLE DİRLİĞİM

Senünle dirliğüm senden ırılmaz
Hayat senünledür sensüz dirilmez

Benüm dâm yönüm senen yanadur
Sana varan yolum sensüz varılmaz

Sensiz gözlerüm içre bile bakan
Bile sen bakmazsan yolum görülmez

Sen ayru ben senî kanda bulayım
Sensüz bu hak nefes ömrüm sürilmez

Sefer kılsam bana yoldaş olursun
Karâr itsem gine sensüz durılmaz

Varlığüm sendedür ben bir âletven
Sun' ıssı sunmasa âlet kurulmaz

Âlet ü harekât kamu senündür
Anunçun işine kimse kırılmaz

Birlikden öte hiç şerîkün yokdur
Kim noksan ırgüre hükmün yuyılmaz

Âlem halkı zebûn emrün içinde
Kimdür ki kullığa boynı burılmaz

Bu benven didüğüm eger ben isem
Niçün bu benliğe elüm urılmaz

Yarenler salâdur kapu açıkdur
Bu kapuya gelen mahrum sürilmez

Yûnus bu tevhîde gark oldı gitdi
Girü gelmekliğe aklı dirilmez

AÇIKLAMA: Ey dost! Benim dirliğim seninledir, senden ayrılmaz. Hayat, ancak seninle güzeldir, sensiz dirilmez. Benim yüzüm her an senden yanadır. Sana varan yolum dahi sensiz varılmaz...

Hayat gözlerimin ışığı sendendir, sensin her işte ayna tutan bana. Bu gözler sensiz yol görebilir mi?

Hani mübârek cemâlin? Ben seni nerde bulayım? Sensiz bir nefes bile ömür sürülmez.

Bir yere gidecek olsam benimle berabersin, her yerde sensin arkadaş bana. Duracak olsam yine sensiz durulmaz... Varlığım sendendir, ben bir âletim. Sâhibi onu çalıştırmazsa âlet kurulmaz...

Ey can mülkünün sâhibi! Âleti hareket ettiren güç senindir. Sen nasıl yürütürsen kimse işine karılmaz. Birsin, eşin, benzerin, ortağın yoktur. Kim noksan eriştire hükmün yuyılmaz. Âlemler dolusu hak senin emrine ram olmuştur. Kim vardır ki, senin kapıda boynunu bükmez, kulluğuna can atmaz...

Bu benim dediğim eğer ben isem, niçin bu benliğe elim urulmaz?

Arkadaşlar, dostlar bizi dâvet ediyorlar, kapıları açıktır. Bu kapıya gelenin eli boş dönmez...

Yûnus bu tevhîd denizinde gark oldu gitti. Artık geri gelmeye de akli ermez. Çünkü bu aşka düşenin toparlanması beklenmez...

BEN DERVİŞEM DİYEN KİŞİ

Ben dervişem diyen kişi işbu yola âr gerekmez
Dervîş olan kişilerün gönlü gindür dar gerekmez

Dervîş gönülsüz gerekdür söğene dilsüz gerekdür
Döğüne elsüz gerekdür halka berâber gerekmez

Halka benzetmeye işin süre gönlinden tevîşin
Yüz bini birdür dervîşün arada ağyâr gerekmez

Eğer dervîş isen dervîş cümle âlem sana biliş
Fodulluğu hulka değış arada ağyar gerekmez

Dervîş olan kişilerün miskinlikdür sermâyesi
Miskinlikden özge bize mâl ü mülk ü şar gerekmez

Er elini aldu-ısa ere gönül virdün ise
İkrâr ile geldün ise pes ere enkâr gerekmez

Yûnus sen gördün bir eri arturma gördüğün biri
Şudur budur diyübeni dervîş târûmar gerekmez

AÇIKLAMA: Ey ben dervişim diyen kişi! Bu yola ar gerekmez. Dervîşin gönlü geniş olur, dar gerekmez.

Dervîş gönülsüz olacaktır, dilsiz olacaktır. Kimden ne gelirse eyvallah diyecek ve kendisini dövene bile el kaldırmayacaktır.

İşi, onun bunun işi gibi de olamaz; gönlünden kargaşalıkları, kinleri, adâvetleri atacaktır. Çünkü dervîşin yüz bini bir kişi gibidir, araya başkaları gerekmez.

Eğer gerçek bir dervîş isen, bütün âlem sana tanıdık olur. Boş şeyleri, güzel ahlâk ile değış, zira arada rakipler gerekmez.

Dervîş olan kişilerin bütün sermayesi Hak varlığında yok olmaktır. Miskinlikten başka bize mal, mülk, servet, şehir gerekmez.

Ey kişi! Eğer Allah'ın velî kullarından birini hizmetine girdin ise, o Mürşîd-i Kâmile gönül verdin ise, tasdik edip geldin ise, artık eve inkâr gerekmez...

Ey Yûnus! Sen Allah'ın velî kullarından birini gördün, artık bir başka er arama. Şu şöyle, bu böyle deme, derviş tam ve sâdık olur, târumar gerekmez...

YİNE GELDİ AŞK ELÇİSİ

Yine geldi ışk elçisi yine doldı meydânumuz
Yine teferrüc-gâh oldu sağdan sola dörd yanumuz

Yine mahfiller düzüldi yine badyalar kuruldi
Yine kadehler sunuldi esrük oldu bu cânumuz

Ev içi ış-ıla toldı ulu kişi âşık oldu
Canlarımız hayrân oldu dağıldı perişânumuz

Bir niçemüz Hak'dan aldı bir niçemüz Hak'dan toldı
Kimümüz Süleymân oldu ışk tahtına binenümüz

Bir niçemüz Leylî oldu bir niçemüz Mecnûn oldu
Bir niçemüz Ferhâd oldu ışkdan haber tuyanumuz

Meydânumuz meydân oldu canlarımız hayrân oldu
Her dem arşa seyrân oldu hazret oldu revânumuz

Düşmiş-idük Hak kaldurdi birliğin bize bildürdi
İçümüze ışk toldurdi dürüst oldu imânumuz

Sorar-ısan ışk kandadur kanda istersen andadur
Hem gönülde hem candadur hiç kalmadı gümânumuz

Yûnus ışkun vasfın söyler gerçekler haber eyler
Mahrumların cânı göynür eşker oldu pinhânumuz

AÇIKLAMA: Yine geldi aşk elçisi, yine Sevgiliden haberler getirdi, yine dolu meydanımız... Yine dört yanımız nokta nokta elmas oldu, bu gezinti, bu temâşa saadetimizi bir kat daha arttırdı.

Yine toplantı yerimiz pırıldadı, bâde kapıları kuruldu, yine aşk kadehleri sunuldu, mestâne oldu bu cânımız...

Evimizin içi aşkın alevi ile doldu, saygıdeğer büyük âşık oldu, canlarımız hayret vâdisine düştü, perişan hâlimiz de sona erdi.

Bir nicemiz Hakk'tan aldı, bir nicemiz de Hakk'ın sevgisi ile doldu, bir nicemiz aşkın tahtına kuruldu da Süleyman oldu... Bir nicemiz Leylâ, bir nicemiz Mecnun, bir nicemiz dağları delen Ferhad oldu. Çünkü biz aşktan haber almışızdır.

Bu meydan, öyle bir meydan ki, canımız sarhoştur bu meydanda. Her an gökler ülkesinin en yücesi olan Arş'ı seyrân ederiz. O ebedî ve ezelf Sevgili bize can oldu...

Hak bizi düşmüş iken kaldırdı, bize birliğini bildirdi, bizi îmân ve İslâm devletine erdirdi. İçimize de aşk âteşini doldurdu, bu yüzden sağlam oldu, kemâle erdi îmânımız.

Ey arkadaş! Soruyor musun aşk nerededir? Nerede istersen ordadır, hem gönüldedir ve hem candadır, biz artık şüphe edicilerden de değiliz.

Yûnus ki, bu vâdinin yolcusudur. Aşkın vasfını söyler, aşkın gerçeklerini dile getirir, deste deste güller sunar... Mahrum olanların ise canı hicran ile dolar. Eşker oldu pinhanımız, yâni gizlimiz meydana çıktı.

AŞK ERİNE...

**İşk erine dünyada ne harîr ü ne palas
Zirâ kim gönli anun kibr-ile dutmadı pas**

**İş amel ile biter lââyık olursa yiter
Gerekse uryan yüri gerek ise gey atlas**

**Diler-isen iresin ferâgat menziline
Var kanaat dârında nefsi boğazından as**

**Nefs-i cüz'î varlığını akl-ı külle ulaştır
Varlığın yoğa degşür kalmasun sende heves**

**Bu kamu tâatların başı miskinlik imiş
Gel imdi miskin Yûnus tama'un yayını yas**

AÇIKLAMA: Aşk bahçesinde ömür süren mânâ erine bu dünyanın ne ipeği, ne eski elbisesi, ne kilimi gerektir. Zira onun gönlü kibir ve günah lekesi ile paslanmamıştır.

İşin başı ameldir, güzel bir amel her şeye yeter. Bu meydanda ister çıplak yürü, isterse ipek kumaşlara bürün fark etmez. Eğer diliyorsan, o menzile varabilirsin, hakkından vazgeç ki, konak yerine vâsıl olasın.

Kanaat evine gir, nefsinin başını bir kalem gibi kes ve o nefis cehenneminin alevlerinin üstüne kanaat suyu dök. Şu küçük nefsinin tam ve tekmil akla ulaştır, onun dizginlerini akıl arslanının eline ver. Varlığından da geç, içinde bir benzer heves bırakma. Zira bütün tâat ve ibâdetlerin başı Allah varlığından yok olmak imiş...

Ey Yûnus! Şimdi emel ve arzuların kurulu yayının kirişini gevşet ve kendini tamamıyla Sevgiliye teslim et...

BU TENDEKİ CAN NEYİMİŞ?

Bilenlere sormak gerek bu tendeki can neyimiş
Cân hod Hakkun kudretidür tamardağı kan neyimiş

Fikir yumış oğlanıdur endîşe kaygu kanıdur
Bu âh u vâh ışk tonıdur tahta oturan han neyimiş

Şükür anun birliğine yoğ-iken uş var eyledi
Çünkü aslından biz yoğuz mülk ü hânümân neyimiş

Çalab viribidi bizi var dünyayı görün diyü
Bu dünya hod bâki değıl mülke Süleymân neyimiş

Sorun Taptuklu Yûnus'a bu dünyadan ne anladı
Bu dünyanın karârı yok sen neyimiş ben neyimiş

AÇIKLAMA: Bu ten içindeki cânın ne olduğunu bilenlere sormak gerektir. Can aslında Cenâb-ı Hakk'ın kudretidir, damarlarımız içinde dolaşan kan ne imiş bilen var mı?

Fikir dahi erkek hizmetçi gibidir, düşünce; üzüntünün kanıdır. Bizdeki bu âh, bu feryat aşktan ileri gelmektedir. Taht üstünde oturan sultan ne imiş? Şükür yüce Rabbin birliğine, yok iken işte var eyledi. Aslında biz yine yok alacağız, mülk-ü hânüman ne imiş? Bu evler, saraylar, mallar, bahçeler, bağlar ne ki?

Can mülkümüzün sâhibi olan yüce Allah bizi dünyaya gönderdi, varın şu dünyayı görün buyurdu. Bu dünya hiç kimseye bâki değil, bu dünya saltanatına Süleyman ne imiş?

Ey gönlünde bir dilim aşk âteşi olanlar! Sorunuz Taptuklu Yûnus'a ki: Ey Yûnus! Sen bu dünyadan ne anladın? Size diyecektir ki: Bu dünyanın kararı yok, bir hâl üzere durmaz, bunun saadeti kısa, gülüşü sahte. Bu bir verirse, yerine bin alır ve bazı insanları sevgisi ile sarhoş eder. Ve insanlardan birçoğu bunun tuzağından kurtulamaz. Düşünmek lâzım: Sen nesin, ben neyim?

CÂNUM ERENLER YOLU

Cânum erenler yolu inceden inceyimiş
Süleymân'a yol kese şol bir karıncı-y-ımiş

Gönlüm eydür varayın sana girü geleyin
Gönlüm uyduğı bana dostı bulunca-y-ımiş

Götürmedi kimsene kimsenenün gücini
Güç götürürin diyen eli irince-y-ımiş

Âşıkun gözi yaşı dün ü gün turmaz akar
Âşık kan ağladuğı ma'sûk sorınca-y-ımiş

Eydürler-idi bana âşık âvâre olur
Geldi başuma gördüm ol söz yirince-y-ımiş

Dört kitâbun ma'nîsin okıdum tahsîl itdüm
İşka gelicek gördüm bir uzun hece-y-ımiş

Ben dervişem diyenler harâmı yimeyenler
Harâmun yinmedüğü ele girince-y-ımiş

Eydürler fülân öldi mülkiyle malı kaldı
Ol malum irkildüğü ıssı ölünce-y-ımiş

İki kişi söyleşür Yûnus'ı görsem diyü
Biri eydür ben gördüm bir âşık koca-y-ımiş

AÇIKLAMA: Allah'ın velî kullarının yolu inceden ince bir yol imiş. Hazret-i Süleyman'ın yolunu kesen bir karınca imiş. Kur'ân-ı Kerîm en-Neml Sûresinde geçen bir âyete işaret ediliyor. Âyetler şunlardır: 17-18 “Bir de Süleyman'a cinlerden, insanlardan ve kuşlardan orduları toplandı. Bütün bunlar sevk ve idare diliyorlardı. Nihayet (Süleyman ve ordusu Şam'daki karıncası bol) karınca vâdisine vardıkları zaman, (karıncaların beyi olan) bir karnıca şöyle dedi: “– Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin; Süleyman ve ordu sizi fark

etmeyerek kırıp ezmesin.” 19 (Karıncaların konuştuğu bu sözü anlayan Süleyman) Karıncanın bu sözünden gülercesine tebessüm etti ve şöyle dedi: “– Ey Rabbim! Bana ilham et ki, hem bana, hem de ebeveynime ihsan buyurduğun nimetine şükredeyim ve razı olacağın iyi bir amel yapayım. Beni de rahmetinle sâlih kullarının arasına (cennete) koy.”

Gönlüm iyidir, varayım ey dost sana, sonra geri geleyim. Gönlümün bana uyuşu, dostu bulunca imiş...

Âşık olanın gözünün aşı gece gündüz durmadan akar. Âşıkın bu sevda ile gözünün yaşını kan ettiği Sevgili sorunca imiş. Bana derlerdi ki: Âşık âvâre olur. Şimdi başıma geldi gördüm, o söz verince iş böyle olur imiş...

Dört kitabın mânâsını okudum, tahsil ettim. Aşka gelince anladım ki, bir uzun hece imiş...

Ben dervişim, ben Hakk'ın hâs kuluyum diyen kimseler, haram lokma yemeyenler; haramın yenmediği ancak ele girince imiş...

Derler ki: Filân öldü. Bütün malı, bütün mülkü geride kaldı. Lâkin o malın nereden kazanılıp nereye verildiği sâhibi ölünce kendisinden sorulur imiş...

İki kişi vardır ki söyleşirler: Yûnus'u görsem diye! Biri, iyi der, ben gördüm O Yûnus ki, koca bir âşık imiş...

HAKKI BULMAK İSTER MİSİN?

Hakkı bulmak isteyenler eylesün nefsini dervîş
Çalap bize mürşid virmiş dervîş olu-bilsem dervîş

Nefis yolından geçmezsin ışk şarâbını içmezsin
Gönlümün kara açmazın dervîş olu-bilsem dervîş

Bir acâyib sevdâ düşdi gönlüm karâr kılmaz benüm
Bildüm işüm cümle hatâ dervîş olu-bilsem dervîş

Dost bilişene irşem dostun yoluna yürisem
Âr-ıla nâmusu kosam dervîş olu-bilsem dervîş

Bir gün işüm temâm ola hep itdüğüm gümân ola
Meğer Hak'dan emân ola dervîş olu-bilsem dervîş

Eğer virürlerse emân kullığum olmadı temâm
İy biçâre Yûnus hemân dervîş olu-bilsem dervîş...

AÇIKLAMA: Allah'ın cemâl ve rızasına ermek isteyenler nefislerinin emel ve arzularına gem vursun ve benliğinden geçsin. Tasavvuf denilen deryaya can ve gönülden atılsın. Azîz ve Celîl olan Allah bize bir mürşid, yâni irşad eden, yol gösteren birini vermiştir. Onun irşadiyle ah dervîş olabilsem, dervîş...

Nefsin kötü arzularından geçmez, aşkın mest edici şarabından içmez isen, nasıl dervîş olursun ki? Ey gönlüm, çiçek çiçek açmaz mısın? Dervîş olabilsem, dervîş...

Hakk'a yakın olabilir, rahmetine dalabilir miyim ki? Rızasına, cemâline ermeden ölür müyüm ki? Dervîş olabilsem, dervîş...

Benim gönlüm bir acâyib sevdaya düştü ki karar kılmaz. İşlerimin yekûnu da hatâ... Dervîş olabilsem, dervîş...

Sevgili ile bir tanışıklık kursam, onun yoluna yürüsem, utanmak ve çekingenliği bir yana bıraksam... Dervîş olabilsem, dervîş...

Bir gün gele ki işim tamam ola, hep ettiğim şüphe ve zan ola, meğer ardım, inâyet, lütuf Hak'tan ola... Dervîş olabilsem, dervîş...

Henüz kulluğum kemâle eremedi, Hak'tan emân verilirse ancak bu işler tamam olur... Ey çaresiz Yûnus! Sen hemen dervîş olabilsen, dervîş!

OL BENİM SEVDİĞİM GÜZEL

Ol ben sevdüğüm nigâr nidem ol benden fârig
Ne virüp hoş görünem iki cihândan fârig

Kimden kime varayın ahvâlüm söylemeğe
Sözüm kime diyeyin sözden lisândan fârig

Cihânda kim giriser bu işün arasına
Ya kim hükm-idebile sultân u hândan fârig

Gerekse zâhid olam bin yıl ibâdet kılam
Gerekse kâfir olam küfr ü îmândan fârig

Gerekse ehl-i millet farîzasın bekleyem
Gerekse şöhret kovam şöhret ü gümândan fârig

Nice ticâret ile kesb gösterem ben ana
Şöyle tüvangerdür ol assı ziyândan fârig

Nicesi kullığ ile sevilibilem ana
Hâs u âm anı sever ol hep sevenden fârig

Anun gibi ma'şûka kim gönül virdi-y-ise
Tertibden geçmek gerek ol andan bundan fârig

Yûnus sen sever-isen hakîkat ma'şûkayı
Dervişlik ile gel ol kevn ü mekândan fârig

AÇIKLAMA: Ey gönül! O benim sevdiğim güzel, nideyim ki benden âzâde. Ne verip hoş görüneyim ki, iki cihandan âzâde...

Kimden kime varayım, hâlimi söyleyeyim, sözümü kime diyeyim ki, o biricik Sevgili, sözden lisandan âzâde...

Cihanda kim vardır ki, girsin bu işin arasına? Kim vardır ki hükmedebilsin o sultanlar sultanına... Çünkü bu Sevgili, sultan u handan âzâde...

Ben zâhidler gibi olsam, bin yıl ibâdet ve tâatte bulunsam, bundan o'na bir şeref kazandırmış değilim. Veya kâfir olsam, yine onun şan ve saltanatına bir eksiklik gelmez. Zira o Sevgili, küfr ü îmândan âzâde; yâni benim ibâdetime ihtiyacı olmadığı gibi, kötülüğüm de ona bir şey yapamaz. O bütün bunlardan münezzeh bir Sevgilidir...

Gerekse ehl-i diyânetin edâ ettiği gibi farzları, yâni Allah'ın ferman buyurduğu emirleri noksansız edâ edeyim. Gerekse şöhret ve şan elde edeyim, o şöhreti dinden âzâde...

Gerekse gökyüzünün ve Cennetin en yüksek tabakasında minber kurayım, gerekse şirkin batağına düşeyim, o doğruluk, bağlılık ve şüpheden âzâde...

Nice ticaret ile kazanç göstersem ben ona, o öyle bir kudret sâhibidir ki, fayda ve ziyandan âzâde...

O'nun gibi Sevgiliye kim gönül verdi ise, kim o ebedî ve ezelî güzeli sevdi ise, tertipten tamamen geçmek gerektir ki, o ondan bundan âzâde...

Ey Yûnus, ey âlemi gezip gören! Sen sevgi tufanıydın, senin için bu! Sen gerçekten seviyorsan o eşi benzeri bulunmaz Sevgiliyi, uzak ol cümle cihandan... Çünkü o, kevn-ü mekândan âzâde...

ŞÜKÜR HAKKA KİM DOST BİZE...

Şükür Hakk'a kim ışk bize eytidi dost yüzine bak
Açdum ben de gönlüm gözin sultânımı gördüm mutlak

Çünkü gördüm ben Hakk'ımı Hakk ile oldum ben biliş
Her kancaru bakdum-ısa hep görünendür cümle Hak

Açuk duvacuk kapısı dostları için ol Hakk'un
Dostı olmak diler-isen dostlardan okı bir sebak

Hicâbdasın bugün seni göstermezler belki sana
Hicâb didüğümü anla dünyelikdür gözden bırak

Sen seni bilmeyince eren nazar kılmayınca
Senlik benlik ara yirden gidermezsen oldı duzak

Yidi deniz ü dört ırmak seni mismil eylemeye
Çünkü işün o Hakk-ıla olmadı-ysa kaldun ırak

Evliyâdur Hak kapısı Yûnus-durur kapucısı
Işk-ıla geldi bu yola ışkı idindi hem turak

AÇIKLAMA: Âlemlerin Rabbine şükürler olsun ki, dost bize söyletti: Sevgilinin yüzüne bak, diye... Ben de can gözlerimi açtım, gönlümün biricik sultanını gördüm...

Gerçekten gördüm ben Hakk'ımı, Hak ile oldum tanıdık ve âşina. Her nereye nazar kılsam görünen Cenâb-ı Hakk'ın kudret ve azâmetinin eseridir...

O yüce Allah'ın kapısı dostları için her an açık durur. Eğer ona dost olmak istiyorsan, onun dostlarından, velî kullarından ders al, meşk et. Bugün belki perde ardındasın, seni göstermezler sana. Hicâb dediğimi anla, dünya sevgisini gönülden çıkar, gözden uzak tut...

Sen kendinin nasıl bir varlık olduğunu bilmeyince onu nasıl bileceksin ki? Nefsini bilen ancak Rabbini bilir. Nefsini bilmek için de

velîlerden birinin terbiyesi altına girmen gerek. Eğer bu senlik benlik dâvâsı devam ederse, bil ki bu senin için bir tuzaktır...

Ey dünya çölünde dolaşan insan! Eğer bütün işlerin Hak ile olmadı ise, seni yedi denizin ve dört ırmağın suyu bile temizleyemez. Günden güne de Hak'tan ırak olursun ve nihayet nedamet ânı gelip çatar. Gözünü karıncalar yemeden uyan da Allah ile dostluk kurmaya bak.

Evliyalar Allah'a ermenin kapısıdır, Yûnus dahi o kapıda bekçidir. Aşk ile bu yolu katetti ve aşkı edindi durak. Mevlânın aşkı ile yanalardır ki sonunda maksûda ereceklerdir...

EY ÇOK KİTAP OKUYAN!

İy çok kitaplar okıyan sen kim tutarsın bana bak
Sırrı ayân ister isen gel ışkdan okı bir sebak

Sen okıdun ilmün yüzün ilme amel gerek Güzin
Aç gönülden batın gözün âşık ma'şûk hâline bak

Bakgıl âşık ne işdedür ma'şûk da ol cünbişdedür
İkisi bir sağışdadur iki sanup bakma ırak

İkilikten geçemedün hâli hâlden seçemedün
Dostdan yana uçamadun fakılık oldu sana fak

Cübbe vü hırka taht u tâc virse gerekdür ışka bac
Dört yüz mürid ü elli hâc terk eyledi Abdürrezzak

Anun gibi din ulusu haç öpdi çaldı nakusı
Sen dahı var bütünü sı gel bu vücûdun oda yak

Ger sen sana geldün-ise sûret terkin urdun-isa
Sıfat nedür bildün-ise ne kim deri isen bana hak

Bilmeyesin bed-nâm u nâm bir ola sana hâs u âm
Bildün-ise ilmi tamâm gel imdi okı bir varak

Âşık ma'şuk birdür bile ışkdan gelir bu söz dile
Biçâre Yûnus ne bile ne kara okıdı ne ak...

AÇIKLAMA: Ey nice kitaplar okuyan kişi! Niçin benim noksan ve kusurumu arayıp duruyorsun? Sen sırra ermek istiyorsan gel de aşk defterinden biraz meşk et... Sen ilmi okumuşsun, ne var ki, bu ilim ile amel etmek gerektir. Gönül gözünü aç da âşık ile Sevgilinin hâline bak... Gel gör ki, âşık ne işler yapar, sevgili ne cilveler. İkisi bir aradadır. İki sanıp bakma ırak...

Birlik denizine atılıp ikilikten geçemiyorsun, hâli hâlden seçemiyorsun. Sevgiliden yana uçamıyorsun, bu ilim, bu fıkıh sana

yaman bir tuzak.

Ne cübbe, ne hırka, ne taht u tâc... Bunların hepsi aşka vergi olarak gider. 400 mürîd ve elli haccı aşk için terk eyledi Abdürrezzak... (Bu zât, Şeyh-i San'an diye bilinir. Bir gece rüyasında, puta taptığını görür; bu rüyanın ne mânâyâ geldiğini anlamak için 400 müridi ile yola çıkar. Rûm ülkesine varınca bir Hristiyan kızla karşılaşır, o onda da aklı aşkın kemendine takılıverir. Kıza yaman vurulmuştur. Kızı ister, ne var ki kâfir kız işi yokuşa sürer ve şeyhe puta tapmasını teklif eder. Şeyh çâresiz kabul eder, Hristiyan olur, puta tapar, zünnar kuşanır. Dervişleri şeyhi bu maceradan vazgeçirmek isterler ama fayda vermez...

Bunun üzerine onu oracıkta bırakıp Kâbe'ye hac maksadıyla giderler. Kâinatın îmân beşiği Mekke'ye varırlar. Bir başka dervişe şeyhlerinin başına gelenleri anlatırlar. Derviş onlarla beraber yüce Allah'a niyaz eder. Bu sırada şeyh de, kızın teklifiyle hıncır çobanlığı yapmaktadır... O derviş, bir gece rüyasında âlemlere Rahmet olan Peygamber-i Âlişan Efendimizi görür. Allah Rasûlü'nden şeyhinin tekrar îmâna geldiği müjdesini alır. Hemen öbür dervişlerle beraber Rûm ülkesinin yolunu tutar. Bu esnada kız da bir rüya görür; Rûm ülkesini bırakıp yola çıkan şeyhin ve dervişlerin peşine takılır; onlara yetişir ve Müslüman olur, sonra ölür. İşte Yûnus, bu şeyhin aşkını ve mâcerasını hatırlatmaktadır.)

Ey insan! Sen kendini biliyorsan, sûret ile vaktini geçirme. Allah'ın dostlarının nice acâyip hâlleri vardır. Sen onlar gibi olacaksan ne kötü kişiler, ne iyi ve seçkinler seni alâkadar eder. Eğer ilmi tamamen kavradın ise, şimdi gel bir yaprak oku.

Âşık ile sevgili birdir. Bu sözler hep aşk pınarından çağlayıp gelir deli. Bîçâre Yûnus ne bilsin ki, ne kara okudu, ne de ak.

KEREM İT BİR BERİ BAK

Kerem it bir beri bak nikabı yüzünden bırak
Ayun on dördü misin bal kurur yüzde yanak

Şol ağzundan kelecı yüz bin şükrâne-y-ile
Destûr gelsün taşraya söylesün dil u dudak

Otuz iki mirvârı mercâna dizmiş gibi
Kıymeti dürden olmuş yaraşur incüden ak

Sıfatun arılığı bulgur u nohud gibi
İki kaşun ay alnun genc-aya virür sabak

Gören pervâne-leyin nice oda düşmesün
Gözlerinün bakışı cân alur iki çırak

İşkun zezemesinden âşık boynı zencirlü
Âzâdlık istemezler şöyle kadılar dutsak

Kangı bir nesneni ki dil nice şerh eylesün
İlâhî sen beklegil yavuz gözlerden ırak

Boynun yuvuk boynından hiç fark eylemezsin
Gümâna viren beni küpeli iki kulak

Yûnus Hak tecellisin senün yüzünde gördü
Çâre yok ayrılmağa çünsende görüdi Hak...

AÇIKLAMA: Ey güzel! Kerem et, lütuf ve cömertlik ile yüzündeki örtüyü aç. Sen ayın on dördü müsün ki nur serper, parlar yüzün ve yanak...

Ağzından söz yüz bin şükran ile çıksın. İzin gelsin, söylesin dil ve dudak... Otuz iki inci kırmızı taşlara dizilmiş gibi bin kat daha kıymet kazanarak inciden daha parlak bir hâl alsın ki, sana bu yaraşır...

Sıfatın arı ve duru, iki kaşın ay, hilâle vermededir meşk. Senin bu parlaklığını gören pervane olup ateşine düşmesin. Zira gözlerinin

bakışı can alıcı bir ışığa, bir çerağa benzemektedir...

Aşkın nağmesinden âşıkların boynu zincirle bağlanmıştır. Âzâd olmayı dahi istemezler, tutsaklığı canlarına minnet bilirler.

Hangi bir nesne ki, dil nice senin güzelliğini şerh eylesin? Ey Sevgili, sen bir köşede gizli dur ki, kötü gözler seni görmesin...

Boynun bir geyiğe, sen bir âhuya benzemedesin. Bana şüphe veren küpeli kulaklarındır.

Bu âşık, bu sevdalı Yûnus, Hakk'ın tecellisini seni parlak yüzünde gördü. Artık ayrılmaya çare yoktur, çünkü sende göründü Hak...

İŞİDÜN İY YÂRENLER!

İşidün iy yârenler kıymetlü nesnedür ışk
Değmelere bitinmez hürmetlü nesnedür ışk

Hem cefâdur hem safâ Hamza'yı atdı Kaf'a
Işk iledür Mustafâ devletlü nesnedür ışk

Tağa düşer kül eyler gönüllere yol eyler
Sultanları kul eyler hikmetlü nesnedür ışk

Kime kim ışk urdı ok gussa-y-ıla kaygu yok
Feryâd-ıla âhı çok firkatlü nesnedür ışk

Denizleri kuynadur mevce gelür oynadur
Kayaları söyledür kuvvetlü nesnedür ışk

Âkılleri şaşurur deryâlar düşürür
Nice ciğer bişirür key odlu nesnedür ışk

Miskin Yûnus neylesün derdin kime söylesün
Varsun dostı toylasun lezzetlü nesnedür ışk

AÇIKLAMA: Ey arkadaşlar! Bu sözü benden işitin ki kıymetli bir varlıktır aşk. Herkese nasip olmaz hürmetli bir nesnedir aşk...

Hem insana acı verir, hem de saflık, berraklık, neş'e ve mestânelik ondadır. O aşk yüzünden Hazret-i Hamza (radiyallahu anh) canından el yudu, Uhud günü görülmedik bir kahramanlıkla düşmanları yere serdi ve sonunda Cennetlere uçtu... Aşk ile Hazret-i Mustafa'nın şefaati kazanılır, çünkü yüce bir nesnedir aşk...

O aşk kıvılcımı dağa düşse kül eyler, gönüllere yol eyler, nice nice sultanlar vardır ki, aşka kul olmuşlardır.

Kime ki aşkın oku vurdu ise artık gam ve üzüntü yoktur. Feryat ile âhı, âşık olanın hiç dinmez. Çünkü aşkın temelinde ayrılık vardır. Ayrılık kılıcının acısı da şifâ bulmaz...

Aşk, bir acâyip nesnedir ki denizleri kaynatır, dalga dalga eder, hattâ kayaları bile söyletir.

Aşkın zincirine boynunu kaptıran, akıllı kimse bile olsa şaşırır, deryalara düşer, bu sevdâ ile ciğeri pişer, zaten bir ateştir aşk...

Miskin Yûnus, bu aşkın elinden neylesin? Öyle bir derde düşmüştür ki, kime ne söylesin? Varsın da Sevgiliye ziyafet versin, çünkü lezzetli bir nesnedir aşk...

MA'Nİ EVİNE DALDIK

Ma'ni evine talduk vücûdı seyrân kılduk
İki cihan seyrini cümle vücudda bulduk

Bu çizginen gökleri taht-es-serâ yirleri
Yitmiş bin hicâbları cümle vücudda bulduk

Yidi yir yidi göki tağları denizleri
Uçmağ-ıla tamuyı cümle vücudda bulduk

Gice ile gündüzi gökde yidi ılduzı
Levhde yazılı sözi cümle vücudda bulduk

Mûsî ağduğı Tûr-ı Kuds-de Beyt-ül-ma'mûrı
İsrâfil urduğ sûrı cümle vücudda bulduk

Yûnus'un sözler hak cümlemüz didük saddak
Kanda istersen anda Hak cümle vücudda bulduk

AÇIKLAMA: Biz öyle bir âşığız ki, mânâ evine girdik, vücudu seyrân eyledik. İki cihanın da seyrini bu vücud memleketinde bulduk. Bu dönen gökleri, yerlerin altını, yetmiş bin perdeyi vücudumuz içinde bulduk.

Yedi yer, yedi göğü, dağ ve denizleri, Cennet ve Cehennemi bu vücudda bulduk. Gece ile gündüzü, gökteki yedi yıldızı, Levhde, yâni üzerine yazı yazılan şeyde, **(Levh: Kâinatın plânıdır. Cenâb-ı Hakk'ın kurduğı nizam, koyduğı kanunlar orada yazılıdır.)** sözü bu vücudda bulduk.

Hazret-i Mûsâ (Aleyhisselâm)'nın çıktığı Tûr-i Sina'yı Kudüs ve Beytül-Ma'muru, İsrâfil isimli meleğin kıyâmeti koparmak üzere üfüreceğı Sûr'u yine bu vücudda bulduk. Çünkü kâinattaki bütün varlıklar insanlar için yaratılmıştır. Allah, insanı halife olarak yaratmış ve bütün varlıkları ona, onun hizmetine vermiştir.

Dört büyük kitap olan Tevrat, İncil, Zebûr ve Kur'ân-ı Kerîm ve bunlardaki beyânı cümle vücudda bulduk.

ÇALAB'DAN İNDİ BURAK

Muhammed'e bir gice Çalab'dan indi Burak
Cebrâ'il eydür hocam mi'râca kığırdı Hak

Aç kendüne cinânun Behişt ü didâr senün
Seni okur Sübhânun ne yatarsın kıl yarak

Urdı Mirâc kasdına yürüdi abdestine
Secde kıldı dostına dimesi yakın ırak

Gitdi yik Hazreti getürdi Burak atı
Nûrdan idi hil'ati gözü gevher yüzi ak

Kadem bir taşa basdı taş kopdı bile vardı
Kâf yâ mübârek didi şöyle kaldı mu'allak

Taş eydür gelesini bir kadem basasını
Rasûl eydür gelürem buyurur-ısa ol Hak

Göklere haber oldu yir gök şâdılık toldı
Eydürler Ahmed geldi bezendi sekiz uçmak

Gör Muhammed neyledi gökleri seyr eyledi
Ümmetini toyladı arşa hemin varıcak

Çün geçdi felekleri ün geldi kim gel beri
Kaldurdun perdeleri heman cemâlüme bak

Didârum sana ayan gösterem bellü beyan
İn Burak'dan ol yayan arşuma bas bir ayak

Ferişteler geldiler Burak'dan indürdiler
Na'lini döndürdiler ol dem yürüdi yayak

Üveys yirinden turdı arşda na'lin döndürdi
Muhammed anı gördi visâle döndi firak
Çün dost dosta kavuşdı yüz bin kelâm danıştı

**Ümmeti-y-çün çalışdı oldur rasûl-i mutlak
Mi'râc'dan döndi yine girü geldi evine**

**Geldi gördi henüz kim döşeciği ısıcak
Niçe bin yıllık yola bir demde vara gele**

**Yûnus eydür kim ola Muhammed'dür o mutlak
Ümmete ümmet diyen ümmet kaydını yiyen
Eger ümmeti isen di İslâm dini'ne hak**

AÇIKLAMA: Nebilerin Serveri Cenâb-ı Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Efendimize bir gece Allah'ın emri ile Burak indi. Cebrâil dedi ki: "– Ey Allah'ın Rasûlü, ey iki cihanın saadet güneşi! Seni Azîz ve Celîl olan Allah gökler ülkesine dâvet ediyor. Bu gece, senin hürmetine yıldızların meş'alesi şenlendi. Âlem bir nur harmanı oldu. Güneş ve ay sanki gökler ülkesinin ateş böcekleri... Yeryüzüne şebnem yerine yıldızlar yağdı. Haydi, ey kutlu misafir, gökleri şereflendir... Sübhan olan Allah seni bekler, ne yatıyorsun, kalk! Hazırlığına başla."

Nihayetsiz olan mülkün Seyyidi ve Kevser Havuzunun sâhibi Hz. Mustafa kalktı, secde kıldı. Burak'a bindi, nurdan idi hil'ati, yüzü de cevherlerden daha parlak bir hâldeydi. Yürüdüler, ama nasıl yürüyüş! Burak, gözünün görebildiği yere adımını atıyordu. Nice mekânlar bir anda geçildi.

Göklere haber salındı: Hazır olun, Allah'ın Sevgilisi Cenâb-ı Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) teşrif ediyor, o kutlu misafiri istikbâl edin... Bu haber üzerine gökler şenlendi, birlik denizi taşı, sekiz cennet pırıl pırıl bezendi...

Allah'ın Rasûlü gökler âlemini seyreyledi, nice bin acâyip hâller gördü. Ümmetini diledi, onlara mânevî ziyafetler çekti, Arş'a benim ümmetim varacak, buyurdu...

Varlığın sebebi olan Peygamber, Allah'ın fermânına uydu, felekleri geçti, ne zemin, ne zaman kaldı, birdenbire mahremiyetin son haddini aştı. Allah buyurdu ki...

Varlığın sebebi olan Peygamber, Allah'ın fermânına uydu, felekleri geçti, ne zemin, ne zaman kaldı, birdenbire mahremiyetin son haddini aştı. Allah buyurdu ki:

– Ey nazlı Nebî, senin önünden bütün perdeleri kaldırdım, hemen cemâlîme nazar et... Cemâlim sana âyân, Burak'tan in de Arş'ı Â'zam'ıma yaya olarak yürü... Bu gece her şey senin hizmetindedir, gökler senin için seferber olmuştur...

Gökler ülkesinin elçileri Cenâb-ı Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) Burak'tan indirdiler, o da, o dem yüksek katına bastı, artık zaman, zemin mefhumu diye bir şey kalmamıştı. Dost, dostu ziyaret etti, Sevgili, sevgiliye kim bilir ne söyledi?

O Hâtemülenbiya nihayet gökler ülkesini fethedip yeryüzüne döndü, geldi, gördü ki henüz döşeği bile soğumamış. Nice bin yıllık yola bir nefeste varıp geldi. O gece, Kâbe Kavseyn'in şehsuvarı iki dünyanın ötesine sefer etti...

Ey Yûnus! O göklerin saltanatını temâşa eden Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) idi. “Ümmetî ümmetî” diye Hak'tan ümmetini diledi. Sen eğer O'na ümmet isen İslâm dininde sebat et, O'nun yolundan bir nefes olsun ayrılma... Onun fazîletine gönül verenler mahrum olmayacaklardır...

GER ULUYA İRDÜN İSE...

Ger uluya irdün-ise sûret nakşı nendür senün
Ma'nîye yol buldun-ısa işbu dünyâ nendür senün

Sen dünyenün terkin urgıl gelüp ışk odına girgil
İleriki menzile irgil girü kalmak nendür senün

Bu vücudün sermâyesi od u su vü toprak u yil
Her biri aslına gider gâfil olmak nendür senün

Büt-hâne vü şarab-hâne mescid oldı gerçek câna
Bir pulun varmaz ziyâna yalancılık nendür senün

Çünki âhirete kavîsin ko bu yalancı da'vîsin
Mal ü hazine sevisi âşık-ısan nendün senün

Benümdün diyü dirersin Hak'dan da'vî mi idersin
Pâdişeh suçuna bakmaz güm-râh olmak nendür senün

Dün ü gün kaygular yirsin n'idiyeyin yoksulun dırsın
Ol cömerddür rızkun virür kaygu yimek nendür senün

Yiğil yidürgil bîçâre kesilürse Tanrı vire
Bir gün tenün yire gire girü kalan nendür senün

Yûnus ol ışk badyasından sen igen esrük olmışsın
Bîhod iken irdün Hakk'a ayuk olmak nendür senün...

AÇIKLAMA: Ey cihan bahçesinde hayat süren insan! Eğer sen o Sevgiliye erdin ise yüzlerin güzelliği senin neyine. Mânâyâ yol buldun ise bu dünya senin neyine?

Sen dünya sevgisini gönlünden çıkar, gel aşk âteşine gir, öndeki konak yerine yürü, geri kalmak senin neyine? Bil ki, bu vücudün sermayesi; ateş, su, toprak ve yeldir. Her biri aslına gider, gâfil olmak senin neyine... Nereye girersen gir, hepsi bu cân için mescid mesabesindedir. Her yerde Cenâb-ı Hakk'a ibâdet edebilirsin, bir

pulun boşa gitmez, yalan-hîle senin neyine... Sen ebed memleketlerinin yolcususun, öyleyse bu yalancı dünya sevgisini bırak. Eğer âşık isen mal ve mülk sevgisi senin neyine...

Şu benim, bu benim diyip duruyorsun, Hak'tan şikâyetçi mi olursun? Padişah suçuna bakmaz, yolu kaybetmek sana yaraşır mı? Gece gündüz gönlün gam pençesinde inler, yoksulluktan dem vurursun, Allah cömerttir, rızkını verir, bu elem, bu kaygı nendir senin?

Cömert ol, ye, Allah'ın kullarına da ikramda bulun, eğer elindekinin bitmesinden korkarsan Allah yine verir. Bir gün tenin toprağa girecek, ecel tokmağı göç davuluna vuracak, geri kalan nendir senin?

Ey Yûnus! Sen o aşk küpünden içip iyice sarhoş olmuşsun. Çok uzaklardaydın, hadsiz, hudutsuz bir hâlde. Şimdi erdin Hakk'a, artık ayırık olmak nendir senin?

NİDERÜZ DİRLİK SUYIN...

Niderüz dirlik suyn biz can yağmaya virdük
Gevheri sarraflara ma'den yağmaya virdük

Benem ol bâzîrgân kim hiç assı gözetmedüm
Çünkü assıdan da geçdük ziyân yağmaya virdük

Benem ol bâzîrgan kim hiç assı gözetmedüm
Çünkü assıdan da geçdük ziyân yağmaya virdük

Bu yolun ârifleri geçürmezler mata'ı
Şöyle uryân giderüz cihân yağmaya virdük

Sen ü ben olıcağız iş ikilikde kalur
Çıkduk ikilik evinden sen ben yağmâya virdük

Yüzbin yıllık ömür ile henüz kuşlık olmadın
Geçdük bitmez sağınçdan yeksân yağmâya virdük

Pâyanlu devr-i zamân nice eğlesün Yûnus'ı
Pâyansuz devre irdük devrân yağmâya virdük

AÇIKLAMA: Biz dirliği neleriz, canımızı yağmaya verdik. Cevheri, inciye, elması, yakutu sarraflara bıraktık, madeni yağmaya verdik. Ben bir tüccarım ki hiç menfaat gözetmiyorum, çünkü fayda ve ziyânı yağmaya verdik. Bu aşk yoluna giren irfan sâhipleri malı, mülkü, mataı neylesin. Biz çıplak gideriz, cihanı yağmaya verdik. Sen ben, yok. Öyle olsa iş ikilikte karar kılar. Çıktık seninle benlikten, sen ben yağmaya verdik.

Yüz bin yıllık ömür ile henüz kuşluk vakti olmadan, geçtik emel, istek, arzu ve hülyadan... Çünkü yokluğu, şüpheyi yağmaya verdik...

Bu zaman nasıl olsa nihayete erecek, nice bin neş'eyle eğlensin Yûnus? Son bulmayan bir devre erdik ve devranı yağmaya verdik...

MÜSLÜMANAM DİYEN KİŞİ...

Müslümânânam diyen kişi şartı nedür bilse gerek
Tanrının buyruğun tutup beş vakt namaz kılsa gerek

Tanla turup başun kaldur ellerünî suya daldur
Nefsün düşman durur öldür nefs hemîşe ölse gerek

Öyle namâzın kılasın her ne dilerse bulasın
Tamudan âzâd olasın kullar âzâd olsa gerek

Ol ikindiye kılanlar arı dirlik dirilenler
Olardur Hakk’a irenler her dem anlar irse gerek

Akşam-durur üç farîda tağca günâhun eride
Eyü amellerün sinde şem u çırak olsa gerek

Her kim bu sözden almadı beş vakt namâzı kılmadı
Bilün Müslümân olmadı ol tamuya girse gerek

Görmez misin Mustafâ’yı nice bekledi vefâyı
Ümmet içün ol safâyı ümmet ana irse gerek

Bekler-isen din gayretin virmeğil nefse murâdın
Yûnus Nebi salâvatın ışk-ıla degürse gerek...

AÇIKLAMA: Ey arkadaş! İslâm sarayına giren kişi, şartı nedir bilmelidir. Farz, vâcip, sünnet, müstehap, mübah ve diğer prensipleri iyice öğrenmesi gerektir. Allah’ın emirlerini tutup beş vakit namazını da kılsa gerektir...

Seher vakti erişince başını yastıktan kaldır, billûr pınarların suyu ile ellerini yıka, güzelce abdest al... Nefsin senin en büyük düşmanıdır, onun arzu ve istek elini bağla, o daima ölse gerektir. Çünkü nefsinin tekmesini yiyen kimse bir daha belini doğrultamaz. Nefis timsahını nazla, neş’eyle beslersen ilk helâk edeceği sen olursun...

Öğle vakti erişince, öğle namazını kıl ki, ne muradın varsa ona nâil olursun. Cehennemden kurtulmak istiyorsan bunu yerine getir. Zira

mü'min kullar ondan âzâd olsa gerek. İkinci namazını kılanlar da saadet ipine yapışmış olur. Hakk'a ermenin yolu budur, hem de ona ermek emeli ile çırpınmalısın. Kul olan, Mâbûd-i Kerîm'ine kavuşmayı dilemez mi?

Akşam namazının farzı üçtür ki, onu edâ ettiğinde senin dağ gibi günahını eritir. İyi ve sâlih amellerin mezar içinde sana mum ve meş'ale olsa gerek...

Ey arkadaş! Her kim ki bu sözlerden anladı, beş vakit namazını kılmadı, o kimse tam ve kâmil bir Müslüman değildir ve Cehenneme girse gerek...

Görmez misin Allah'ın Sevgilisi Cenâb-ı Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem)'yı, senden beklemektedir vefâyı. Onun ümmeti elbette ona lâayık olmaya gayret göstermelidir. Çünkü ümmet, o safâ denizini, o herkesin imdadına yetişen Mustafa'yı görse gerek.

Eğer gönlünde bir nebze din gayreti varsa nefsin muradını verme, nefse tâbi olma... O deniz huylu Peygamber buyurdu ki: **“En büyük cihad, kişinin öz nefsi ile cenkleşmesidir!”**

Bu âşık Yûnus, Nebiyyi Ekrem'in üzerine aşk ile salât-ü selâm getirse gerektir...[\[6\]](#)

Yûnus'un bu şiiri, onu ozan, halk ozanı diye ananlara ve güya Yûnus söylemiş gibi namaz kılmakla Müslümanlık olmaz diyerek nâra atanlara bir şamar olsa gerek. Bu derviş Yûnus nerede, onların ozan Yûnus'u nerede?

Yûnus'un bu şiiri, onu ozan, halk ozanı diye ananlara ve güya Yûnus söylemiş gibi namaz kılmakla Müslümanlık olmaz diyerek nâra atanlara bir şamar olsa gerek. Bu derviş Yûnus nerede, onların ozan Yûnus'u nerede?

DİLİM SENİ SÖYLEYECEK

Ne kelecî viribirsem dilüm seni söyleyecek
Kanda yürürsem yürürem senden yana kaçâr dilek

Hakdur seni sevmezlere cânısuз sûretdür dir isem
Anun-ıçun cânlılara senün gibi ma'sûk gerek.

Sevildün cümle âleme henüz nikab içindesin
Bir dem perdesüz yürisen iki cihan olur hekâk

Div ü peri ins ü melek sever seni her mahlûkat
Hayrân olup ileyünde durmuş-durur hûr ü melek

Nûşdur senün elün ile zehr-i katili er-isem
Bilmezin ne ma'nîsi var ol olur canuma tiryek

Şehd ü şeker ger yir-isem sensüz ağudur cânuma
Çün cânımın sensin dâdı kanda bulam senden yigrek

Yüz bin eger cevır ü cefâ uğrar-ısa sûretüme
Hiç eksilmez şâdılgum cümlesin yur seni sevmek

Ne var eger Yûnus dağı ışk içinde zerre-y-ise
İşk adıyla kaim-durur yir ile gök çarh-ı felek

AÇIKLAMA: Ey candan aziz canan! Ne söz der isem dilim hep seni söyleyecek. Nerde yürürsem, hangi vâdiye ayak atsam bütün dileklerim senden yana koşacak.

Haktır, seni sevmeyenlere cansız birer sûrettir desem. Bedeninde bir damla canı olanlara senin gibi bir Sevgili gerek...

Bütün âlem senin sevginle coşup kaynamadadır. Ne var ki henüz perdeyi açmadın. Bir ân ki cemâlinin ziyâsını salmış olsan bütün âlem helâk olurdu...

Dev, peri, insan, cin, melek ve bütün âlem dolusu varlık seni sever. Hayran olur huri ve melek... Senin elinden zehir içsem, bana bal gibi tatlı gelir. Artık mânâyı bilemem, olur canıma panzehir. Bal ve şeker

yemiş olsam, sensiz benim canıma ağudur. Benim canım sensin, senden daha iyi ve üstün lezzeti nerede bulurum ki? Yüzbin ezâ ve cefâ bedenime gelse, hiç neş'em eksilmez, hepsini unutturur senin sevgin. Ne var eğer Yûnus'un yarası aşk içinde zerre ise. Aşk ile daim durur yer, gök ve çarh-ı felek...

KİM DERVİŞLİK İSTER İSE

Kim dervişlik ister-ise diyem ana n'itmek gerek
Şerbeti elinden koyup ağuyu nûş itmek gerek

Gelmek gerek terbiyete cümle bildüklerin koya
Mürebbsi ne dir-ise bes ol anı dutmak gerek

Tuta sabr u kanâati tahammül eyleye katı
Terk eyleye sûretüni bildüğün unutmak gerek

Dünyadan gönlünü çeke eli-y-ile arpa eke
Unına yarı kül kata güneşde kurutmak gerek

Diyem ana nice ide nefsi dileğün bu yolda
Kaçan kim iftar eyleye üç günde bir itmek gerek

Böyledür derviş dirliği koya cümle ayyarlığı
Andan bulısar erlüği kahırlar çok yutmak gerek

Yûnus imdi nedür dirsın ya kimün kaydını yırsın
Bir kişi bu sözi disün ama güci yitmek gerek

AÇIKLAMA: Ey huri yüzlü güzel! Her kim derviş olmak istiyorsa ona ne yapmak gerektiğini söyleyeyim: Derviş olacak kişi, şerbeti bir tarafa bırakıp ağuyu (zehiri) içmek gerek...

Bir mürşid-i kâmilin terbiyesi altına girecek ve bütün bildiklerini çıkarıp atacak. Terbiyecisi ne buyurursa onu canla başla tutacaktır.

Gönlünden dünya sevgisini atacak, eli ile arpa ekecek, ununa yarı kül katacak ve güneşte pişirip yiyecek. Ona yine nasihatim şu olsun ki: Nefsinin dilediğini vermeyecek, oruç tutanlar her gün iftar eder, o ise üç günde bir iftar etse gerek...

Dervişliğin hakikati budur, bütün hilelerden el çekecek, ondan sonra erlik bulacaktır. Bu yolda kahırlar, acılar, cefâlar yutmak gerek...

Ey dervişim! Dünya sevgisine bakma, halkın itimad ve güvenine de aldırma. Sen daima Sevgilinin cemâlini arzu et, her dem Cenâb-ı Hakk'a yüz tutmak gerek...

Yûnus! İmdi neler söylüyorsun? Kimin için endişe ediyorsun? Bir kişi ki bu sözü desin, ona gücü yetmek gerek...

BU DÜNYAYA GELEN KİŞİ

Bu dünyaya gelen kişi âhır yine gitse gerek
Müsafirdür vatanına bir gün sefer itse gerek

Va'de kılduk ol dost-ıla biz bu cihâna gelmedin
Pes ne kadar eğlenevüz ol va'demüz yitse gerek

Biz de varavuz ol ile kaçan ki va'demüz gele
Kişi varacağı yire gönlini berkitse gerek

Gönlü nice berkitmeye dost iline giden yola
Âşık kişiler canını bu yola harc itse gerek

Can neye ulaşır-ısa akıl da ana harc olur
Gönül neyi sever ise dil anı şerh itse gerek

Aceb midür âşık kişi ma'şûkını zikr iderse
İşk başından aşacağız gönlini zâr itse gerek

Yûnus imdi sever-isen andan haber virgil bize
Âşıkun oldur nişânı ma'şûkın eyitse gerek.

AÇIKLAMA: Ey insan! Bu dünya sarayına gelen kişi, sonunda yine gidecektir. Bu sarayda misafirdir, asıl vatanına sefer etse gerek...

Yüce Allah'a söz verdik, o ömrümüze bir hudut koydu, biz bu cihana gelmeden ömür defterimize **“Her can ölümü tadıcıdır!”** diye yazıldı. Ne kadar eğleniriz ki, vademiz bitse gerek.

Biz ona, onun ile varırız. Ne zaman ki ömrümüz biter, ecel rüzgârı can kandilimizi söndürür, işte o an, kişi varacağı yere gönlünü kuvvetlendirerek gitse gerek.

Gönül dost iline giden yolda kuvvetlidir. Âşık kişiler canını bu yolda sebil etse gerek... Gönül neye ulaşırsa, akıl da ona ram olur. Gönül neyi sever ise dil onu açıklasa gerek...

Hayret mi verir ki, bir âşık Sevgilisini zikretse, ismini ansa?

Aşk âteşi gönül ocağında tütdü mü, artık o gönül zâr itse, yâni inlese, feryad etse gerek...

Ey retli Yûnus! Sen o dostu seviyorsan, ondan haberler sun bize,
âşıkın nişanı odur ki sevgilisini söylese gerek...

EĞER EYÜ EĞER YAVUZ

**Bu dünyâya gelen kişi âhir yine gitse gerek
Eğer eyü eğer yavuz alup bile gitse gerek**

**Kimse bilme ölüm nice turmaz alur ırte gice
Yiğit oğlan karı koca boynın eğüp yatsa gerek**

**Kanı velîler nebîler geldi geçdi cümle bular
Ağız açup kara yirler birin birin yutsa gerek**

**Kazandüğün bol gümüşler cânuna cezâ virmişler
Yarın anda her birisi akreb olup soksa gerek**

**Güvenmegil kardaşuna yanunda sevdük konşuna
Ecel gelicek başuna hısım kardaş nitse gerek**

**An iy Yûnus Rahmânunı dosta ulaşdur cânunı
Ne beslersin bu tenüni ecel okı yitse gerek**

AÇIKLAMA: Ey ömür tahtında saltanat süren insan! Gençlik ve güzelliğine o kadar bel bağlama ki, bu dünyaya gelen sonunda yine gitse gerek. İyi ve kötü ne yaptı ise onu da beraber götürse gerek...

Hiç kimse ölümün ne olduğunu bilmez. Halbûki gece gündüz nicelerini ölüm alıp götürmektedir. Bunların kimi genç, kimi yiğit, kimi ihtiyar, kimi güzel, kimi çirkin, kimi zengin, kimi yoksul! Hepsi de boynunu eğip yatsa gerek...

Hani, nice velîler, nice peygamberler, nice bahadırlar? Bu dünya köprüsünden birer birer geçip gittiler. Kara toprak bir canavar gibi ağzını açmış, insanları birer birer yutsa gerek...

Ey dünya sevgisiyle mestâne olan adam! Hani kazandığın altınlar, gümüşler, paralar, mallar? Bunların hepsi senin için birer ezâ ve cefâdır. Eğer bunları helâl yoldan kazanmadın ve bunların zekâtını da vermedinse, bil ki kabir içinde her birisi seni zehirleyecek akrep olsa gerektir...

Sen ne kardeşine, ne sevdiklerine güven. Ecel kılıcı ömür ipini kesince kardeşin ne yapabilir ki? Ayrılık kılıcı onun da canını

acıtacaktır elbet... Ne var ki, bu yaranın merhemi de yoktur.

An ey Yûnus Rahmân olan Allah'ı... Canını o Padişaha ulaştır, bu dünya çölünde ne bekleyip duruyorsun? Tenine ecel oku girse gerek...

MA'Nİ ERİ BU YOLDA

Ma'ni eri bu yolda melûl olası değül
Ma'nî tuyan gönüller hergiz ölesi değül

Ten fânidür cân ölmez gidenler gerü gelmez
Ölür ise ten ölür cânlar ölesi değül

Gevher seven gönüller yüzbin yol ider ise
Hak'dan nasib olmasa nasîb olası değül

Saknıgil yârün gönlin sırçadur sımayasın
Sırça sinduktan girü bütün olası değül

Çeşmelerde bardağın toldurmadın kor-ısan
Bin yıl anda tutursa kendü tolası değül

Çeşmelerde bardağın toldurmadın kor-ısan
Bin yıl anda tutursa kendü tolası değül

Şol Hızır'la şol İlyâs âb-ı hayât içdiler
Bu birkaç gün içinde bunlar ölesi değül

Yaratdı Hak dünyayı Muhammed dostlığına
Dünyaya gelen gider bâki kalası değül

Yûnus gözün görürken yarağın eyle bugün
Gelmedi anda varan girü gelesi değül

AÇIKLAMA: Mânâ vâdilerine dalan bir Hak dostu bu yolda asla elem ve hüznün çekmeyecektir. Mânâyı duyan gönüller de hiçbir zaman ölmeyecektir.

Ölen sadece insanın bedenidir; can yâni rûh ölmez, bu dünyadan gidenlerin gelmesi de muhâl! Ölür ise ten ölür, canlar ölesi değil...

Cevher ve inciler sevgisi ile dolu gönüller yüz bin yol eder ise, Allah nasib etmedikçe yine nasib olası değil...

Sakın, dikkat et ki, yârin gönlü billûr gibi parlak, şeffaf ve nâziktir, bu gönül bir kere kırılırsa bir daha bütün olası değil... Nice billûr çeşmeler gürül gürül akıyor. Bardağını doldurmaz isen, bin yıl çeşmenin önünde dursa yine dolası değil... Hızır ve İlyâs ebedîlik suyunu içtiler. Şu dünya konağında nice zamandır yaşıyorlar, bunlar bizim gibi birkaç gün içinde ölmeyeceklerdir. **(Hızır ve İlyas, Hz. Mûsâ devrinin velîlerindendir veya Peygamberdir. Kur'ân-ı Kerîm'de menâkıbı anlatılır. Kehf 85, Saffat 123-130. Hızır ve İlyâs Âb-ı Hayat'ı arayıp bulmuşlar ve o sudan içerek ölümsüzlüğe kavuşmuşlardır. Hızır karada dara düşenlere, İlyas da denizde felâkete uğrayanlara yardım ederler. Senede bir gün buluştukları söylenir ve o güne "Hıdrellez" adı verilmiştir... Sûfiler içinde kutupluk mertebesine erişenlere Hızır, Hızır-ı vakt denir.)**

Azîz ve Celîl olan Allah, dünyayı Cenâb-ı Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yüzüsuyu hürmetine yarattı. O'na Habîbim dedi, bile yazdı adı ile adını. Bütün âlemlerin var oluşuna sebep Rasûl-i Kibrîyânın dostluğu idi... Öyle iken, âlemlerin var oluşuna bile sebep olan bir Peygamber dünyadan gitti, hiç kimse bâki kalası değil...

Ey Yûnus! Gözün görür, dilin döner, elin tutarken yararlı işler yap bugün. Çünkü bir gün ağzının içindeki dilin dönmez olur, hayat gözlerinin nûru da söner. Elin dahi hiçbir şeye ermez. Bu dünyadan sefer edenlerin hiçbiri geri gelmedi, gidenler geri gelesi değil...

YAVLAK ACEB GELDİ BANA

Yavlak aceb geldi bana dünyâ içinde işbu hâl
Gice konuk olan kişi gine sabah göçer fil-hâl

Eğer girçek konuğ-ısan aç gözün uyanuğ-ısan
Sen bu söze tanuğ-ısan girü kalur mülk ile mâl

Malunı biregüler yir sen anda hisâbını vir
Senün-durur bir adım yir gör ki nice urılır kal

Gözün görürken yi yidür yokdur diyü itme özür
Bu dünyada hâsıl nedür yi iç bazar eyle vir al

Ben diyeyin sözün hakkın işit unutma key sakın
Uş kıyâmet geldi yakın gönlünden geçmesün hayâl

Andan İsrâfil sûr ura ölenler yirinden tura
Gece devrân-ı rûzigâr eyle yazmış Celle Celâl

Sultân u kullar bir ola anda katı hâller ola
Dahı ayruksı sırr ola kurtuluşun anda muhâl

Bunda korkmaz-ısan Yûnus anda korkudurlar seni
Eğer dirlüğün hakk-ısa Sırâtı geçesin sehel...

AÇIKLAMA: Bana çok acâyip geldi dünya içinde bu hâl. Gece konuk olan kişi yine sabah olur olmaz hemen gider. Eğer sen de dünya evinde bir konuk isen can gözlerini aç ki, malı mülkü bırakıp gideceksin. Bıraktığını mirasçıların yer, sen ise hesabını vereceksin. Hem ne didinip duruyorsun ki, senin ancak bir adımlık yerin vardır ve bir de kefene sarılacaksın...

Gözünün nûru sönmeden ye, Allah'ın kullarına da yedir, ikramda bulun, yoktur diyerek özür beyan etme. Bu dünyanın başka nesi vardır, ye iç, Pazar eyle, ona buna elindekinden ver, sen de onlardan bir şeyler al... Ben sana sözün hak olanını söylüyorum, işit ve bu sözü iyice muhafaza et. İşte kıyâmet hemen önünde, gönlünü hayâl

âlemine daldırıp da o günü unutma. O ne müthiş bir gün ki, İsrâfil Sûr'a üföreceğ ve bütün öölöler mezarlarından kalkacak. Ne felek kalacak, ne dünya, ne zaman, ne tâlih... Çünkü kudretine nihayet olmayan Allah öyle yazmış...

O gün padişahlar ile kullar bir olacak ve nice çetin hâller zuhûr edecektir, kurtuluşun bile imkânsız, meğerki Hak'tan inâyet erişe...

Ey Yûnus! Bu dünyada korkmaz isen, yarın Kıyâmet gününde seni korkuturlar. Eğer Cenâb-ı Hak ile dostluk kurdunsa Sırat'ı kolayca geçersin.^[7]

Sırat: Cennetle Cehennem arasında bir köprüdür. Cennete girebilmek için herkes onun üzerinden geçmeye mecburdur. Geçemeyenler ondan Cehenneme düşeceklerdir.

Sırat: Cennetle Cehennem arasında bir köprüdür. Cennete girebilmek için herkes onun üzerinden geçmeye mecburdur. Geçemeyenler ondan Cehenneme düşeceklerdir.

ATA BELİNDE BİR ZAMAN

Ata belinden bir zamân anasına düşdi gönül
Hak'dan bize destûr oldu hazîneye düşdi gönül

Anda beni cân eyledi et ü sünük kan eyledi
Dört on günü diyiceğiz değitmeğe düşdi gönül

Yürür-idüm anda pinhân Hak buyruğı virmez aman
Vatanumdan ayırdılar bu dünyaya düşdi gönül

Beni beşiğe urdılar elüm ayağum sardılar
Öndin acısın virdiler tuz içine düşdi gönül

Günde iki kez çözerler başına akça dizerler
Ağzuma emcek virdiler nefis kabzına düşdi gönül

Bu nesneyi terk eyledüm yürimeğe azm eyledüm
On iki sünüğün yazarlar elden ele düşdi gönül

Oğlan iken sultân kopar kim elin kim yüzün öper
Akıl bana yoldaş oldu sultanlığa düşdi gönül

Bu çağ-ıla sakal biter görenün gülregi dutar
Güzeller katında biter sev-sevüye düşdi gönül

Hayırdan şerri çok sever işlemeğe becid iver
Nefsinün dileğin kovar nefis evine düşdi gönül

Kırk yaşında sûret döner kara sakala ak iner
Bakup şeybetin göricek yoldurmağa düşdi gönül

Yola gider başaramaz yiğitliğe eli varmaz
Bu nesneleri koyuban yuvanmağa düşdi gönül

Oğul eydür bunadı-ölmez kız eydür yirinden turmaz
Hiç kendü hâlinden bilmez hâlden hâle düşdi gönül

**Ölceğez şükr ideler sinden yana ilemeler
Allah adın zıkr ideler çok şüküre düşdi gönül**

**Su getüreler yumağa kefen saralar komağa
Ağaç ata bindüreler teneşîre düşdi gönül**

**Eger var-ısa amelün gin olısar sinün senün
Eger yoğ-ısa amelün oddan şarâb içdi gönül**

**Yûnus anlayı var hâlün şuna uğrayısar yolun
Bunda elünirer iken hayr işlere düşdi gönül**

AÇIKLAMA: Bir zaman atasının belinde idi, sonra ondan ana rahmine intikal etti, yüce Allah'ın izniyle o hazinede bir zaman kaldı ve sonra can, kan, kemik teşekkül eyledi ve kımıldamaya, oynamaya başladı...

O bilinmez âlemde gizli bir yürüyüşüm vardı, Hakk'ın kudreti her yandan beni sarmıştı. Sonra vatanımdan da ayırdılar beni ve bu dünyaya düştü gönül!

Beni beşiğe belediler, elimi ayağımı sardılar, önce acı verdiler tuz içine düştü gönül...

Günde iki defa çözerlerdi, başıma altın ve para dizerlerdi, ağzıma emzik verirlerdi, sıkıntıya düştü gönül... Nihayet beşik faslı da sona erdi, yürümeye başladım, elden ele düştü gönül...

Sen şakrak bir oğlan iken Sultan kapardı, kimi elimi, kimi yüzümü öperdi. Akıl bana odlaş oldu, sultanlığa düştü gönül... Gençlik çağı geldi, sakal betti, görünüşüm gül rengi oldu; güzellerin saçının teline düştü gönül.

O dem ki hayırdan çok kötülüğü sever, işlemeye acele eder, nefsinin dileği peşinde koşar, nefs evine düştü gönül. Kırk yaşına ayak basınca yüzünün rengi değişir, simsiyah sakala ak ak teller iner ihtiyarlık alâmeti nokta nokta belirir, artık o ak telleri yoldurmak sevdasına düştü gönül. Yola gider başaramaz, elinden yiğitlik de gelmez, tembellik girdabına düştü gönül...

Oğul der ki: Şu adam bunadı ölmez, kız hiç yerinde durmaz. Gönül de kendi hâinden bilmez, hâlden hâle düştü gönül... Ölümümüze şükrederler, mezardan yana götürürler, Allah'ın adını zikrederler, çok

şüküre düştü gönöl... Su getirirler gasil için, sonra kefene sararlar, ağaçtan bir at olan tabuta bindirirler, teneşire düştü gönöl... Eğer sâlih bir amelin var ise mezarının içi gündüzler gibi aydın olur.

Eğer iyi ve sâlih bir amelin yok ise ateşten şarab içti gönöl.

Ey Yûnus! Artık şu dünyaya geliş ve gidişin gayesini anlayıver. Burada elin tutar, gücün yeterken hayır işle, ömür nefeslerini boşa geçirme, Rabbin rızasını talep et... Zira ebedî âlemde saadete ermenin başka yolu yoktur... Gönöl işte bu yolun sevdasına düştü...

AŞKSIZLARA VERME ÖĞÜT

İşksuzlara virme öğüt öğüdünden alur degül
İşksuz kişi hayvân olur hayvan öğüt bilür degül

Eksük olmam ehillerden kaçâ görün câhillerden
Tanrı bîzâr bahillerden bahil didâr görür degül

Boz yapalak devlengice emek yime irt e gice
Anun eşi gözsepekdür salup ördek alur degül

Şah balaban şâhin toğan zîhî öğmiş anı öğen
Toğan za'if olur-ısa toğanlıktan kalur degül

Kara taşâ su koysan ellî yıl ısladur-ısan
Hemen taş gine bayagı hünerlü taş olur degül

Ol iki cihan güneşi zâhir dünyâsın degşürdi
Câhil anı öldi sanur ol hod ölmez ölür degül

Yûnus olma câhillerden ırak olma ehillerden
Câhil ne var mü'min ise câhillikdan kalur degül

AÇIKLAMA: Ey arkadaş! Gönlünde bir dilim aşk âteşi olmayanlara öğüt vermek abestir. Çünkü seni dinlemezler. Aşk ve îmânı olmayan kişi tıpkı hayvan gibidir, hayvan ise öğüt alıcı değildir.

Aşk ehlinin sohbetinden uzakta kalma, câhillerden de bucak bucak kaç. Allah bile, cimri, nekes, malını yiyemeyen kimseleri sevmez. O kimseler cemâle kavuşacak değildir...

Boz ve tüylü çaylağa da emek harcama gece gün. O köstebeklerin yoldaşıdır, ördek avlayacak bir kuş değil...

Büyük şâhin ise her övgüye lâyıktır, iyi övmüş onu öven. Doğan zaif ve güçsüz olur ise doğanlıktan kalır değil.

Bir kara taş üstüne su koysan, elli yıl buna devam etsen, taş yine aynı kara taştır, yakut ve mercan olur değil...

İki cihanın saadet güneşi Cenâb-ı Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) zâhiri dünyasını değiştirdi. Câhil, o Nebiler Sultanı'nı öldü sanır, o hiç ölmez, ölür değil.

Ey Yûnus! Sen câhiller gibi olma, aşk ve îmân ehlinden uzak kalma. Câhil, mü'min bile olsa yine de câhildir, âlimlerden olur değil...

EYÂ GÖNÜL AÇGIL GÖZÜN

Eyâ gönül açgıl gözün fikrin yavlak uzatmagıl
Bakgıl kendü dirliğüne kimse aybın gözetmegil

Şöyle dirligil halk-ıla öliceğiz söyleşeler
Bâkı dirlik budur canum yavuz ad-ıla gitmegil

Diler-isen bu dünyayı âhirete degşüresin
Dün ü gün kılğıl tâatı ayağa uzatıp yatmagıl

Gördün ki bir derviş gelür yüz ur anun kademine
Senden şey'ullah idicek kaşun karağun çatmagıl

Söyledüğün kelecii işitdüğün gibi söyle
Kendüzünden zîreklenüp birkaç söz dahı katmagıl

Dünya çerb ü şîrin-durur âdem gerekdür yiyesi
Kem nesneye tama' idüp kösüp kömürüp yutmagıl

Nefse uyup biş barmağun bir kezden iltme ağzuna
Kes birisin vir miskine gerek ola unutmagıl

Yûnus kim öldürür seni viren alur yine canı
Yarın göresin sen anı er nazarından gitmegil

AÇIKLAMA: Ey gönül! Gözünü aç, fikrini çok uzatma. Kendine bir nazar et, kimsenin ayıbını, noksanını gözetme... Hak ile dipdiri ol, hep ölüm yolcusuyuz. Bâki, yâni ebedî dirlik budur. Fenâ bir ad bırakıp gitme bu dünyadan.

Eğer bu dünyayı diliyorsan onu âhiretle değıştiresin. Gece gündüz yüce Allah'ın emirleri gölgesinde yaşayasın ve her an taatte bulunasın, ayak uzatıp yatmayasın.

Gördün ki bir derviş, bir irfan sâhibi biri gelir, hemen onun hayır ve bereketine koş, kademine yüz sür. Senden Allah için bir şey ister ise kaşını gözünü çatma ona...

Söylediğin sözü işittiğin gibi söyle. Kendinden bir şeyler katıp abartıp söyleme. Dünya yağlı ve şîrin durur, âdemoğlu gerektir ki yesin. Kötü bir şeye tama' edip yalayıp yutmaya kalkışma... Nefsine uyup beş parmağını birden ağzına itme. Kes birisini ver bir fakire, bunu dahi hiç unutma...

Ey Yûnus! Kimdir ki öldürür seni? Merak etme ki veren alacaktır canı... Yarın görecekisin sen onu, erlerin tatlı ve aydın bakışlarından mahrum kalma, Hak dostlarının eşîğine yüzünü sür ki maksuda erebilesin...

BİR NAZARDA KALMAYALUM...

Bir nazarda kalmayalum gel dosta gidelüm gönül
Hasret ile ölmeyelüm gel dosta gidelüm gönül

Gel gidelüm can turmadın sûret terkini urmadın
Araya düşman girmedin gel dosta gidelüm gönül

Gel gidelüm kalma irak dost için kılalum yarak
Şeyhün katındadır durak gel dosta gidelüm gönül

Terk idelüm il ü şarı dost için kılalum zârı
Ele getürelüm yârı gel dosta gidelüm gönül

Bu dünyâya kalmayalım fânidür aldanmayalum
Bir iken ayrılmayalum gel dosta gidelüm gönül

Biz bu cihandan göçelüm ol dost iline uçalum
Arzu hevâdan geçelüm gel dosta gidelüm gönül

Kulağuz olgıl sen bana gönilelüm dosdan yana
Bakmayalum önden sona gel dosta gidelüm gönül

Ölüm haberi gelmedin ecel yakamuz almadın
Azrâil hamle kılmadın gel dosta gidelüm gönül

Girçek erene varalum Hakk'un haberin soralum
Yûnus Emre'yi alalum gel dosta gidelüm gönül...

AÇIKLAMA: Bir bakışta, bir hâlde kalmayalım, gel dosta, Allah'a gidelim gönül. Hasret ve firkat ile ölmeyelim, gel dosta gidelim gönül!

Gel gidelim o candan azîz cânana, canımız kafesten uçmadan, araya düşman girmeden gel dosta gidelim gönül...

Gel aşk ve şevk ile gidelim, uzaklarda kalmayalım, dost için hazırlığa başlayalım. Şeyhin katındadır durak, gel dosta gidelim gönül!

Terk eyleyelim il ve şehri, dost için ağlayalım zârı zârı. Sevgiliyi elde edelim, gel dosta gidelim gönül... Bu dünya fânidir, kanmayalım, bunun yalancı iltifatına, sahte gülüşüne aldanmayalım. Bir iken ayrılmayalım, gel dosta gidelim gönül! Biz bu cihan bahçesinden göçelim, sevgilinin diyarına uçalım, nefsin kötü arzularından geçelim, gel dosta gidelim gönül!

Kılavuz ol sen bana, dönelim sevgiliden yana, bakmayalım artık öne sona, gel dosta gidelim gönül! Ölüm haberi gelmeden, ecel yakamıza el atmadan, Azrâil (Aleyhisselâm) hamle kılmadan, gel dosta gidelim gönül...

Bir mürşîd-i kâmilin huzuruna varalım, ondan Hakk'ın haberini soralım, Yûnus ki aşk bâdesini içti, kendisini kaybetti, onu da alalım, gel dosta gidelim gönül...

CANLAR FİDÂ YOLINA...

Canlar fidâ yolına bu can kayusu değül
Sen can gereksin bana cihân kayusu değül

Candan içeri cansın sen bir âb-ı hayvansın
Bize din ü îmânsın îmân kayusu değül

Yudum yaramı sildüm yaram kimdendür bildüm
Bana yârum kayusu yaram kayusu değül

İşkun beni fâş itdi saklayam dirdüm velî
Çün seni ayân gördüm pinhan kayusu değül

Dermân ola mı bana derdüm benüm kim ona
Derdlü varayım sana derman kayusu değül

İşkun okı dermeni dokınur yüreğüme
İşk için ben öleyin dermen kayusu değül

Can u gönüli n'itdüm işkun odına atdum
Sıdkı dahı unuttum güman kayusu değül

İşkun burcından uçdum cevân uruban geçdüm
Ben dost-ıla buluşdum cevlan kayusu değül

Turduğum yir Tûr ola bakduğum dîdâr ola
Ne hâcet Mûsî bana sen ben kayusu değül

Bu Yûnus'ı andılar kervan göçdi didiler
Ben menzile irişdüm kervan kayusu değül.

AÇIKLAMA: Ey Sevgili! Senin yoluna nice canlar fedâdır. Benimki can kaygısı değil. Sensiz can olarak gerek olan bana, cihan kaygısı değil...

Ey ebedîlik hamurumu yoğuran kudret! Candan içeri cansın, ebedî ve ezelîsin. Bizim din-i îmânımız Senin aşkın ve sevgindir, biz bu

aşkın ve bu derdin endişesi içindeyiz...

İçimdeki yarayı yıkadım, sildim ve bu yara kimdendir bildim. Bana sevgilinin kaygısı gerek, yaramın kaygısı değil...

Senin aşkın beni âleme tanıttı, artık saklamak da mümkün değil. Çünkü seni açık ve seçik gördüm, gizli ve saklı kalışın kaygı vermez.

Bu aşk, benim derdimin dermanıdır. Ben isterim ki bu dert ile varayım sana, derman kaygısı değil...

Aşk okunun ucundaki demir benim yüreğime dokunmadadır. Aşkın için ben öleyim, yüreğime dokunan demir kaygısı değil...

Ben bu canı ve gönülü nettim, aşkın âteşine attım, sıdk, yâni doğruluk ve bağlılığı da unuttum. Bende ki şüphe ve zan kaygısı da değil...

Aşkın burcundan uçtum, cevân uruben geçdim, ben Sevgili ile buluştum, gezmek kaygısı da taşımıyorum.

Öyle bir denize dalmışım ki, nice sedefler elde etti. Nice cevherler ve elmaslar aldım, umman kaygısı değil...

Durduğum yer Tûr (Hz. Mûsâ'nın çıktığı dağ) ola, baktığım da Sevgilinin cemâli... Böyle olunca ne edeyim Mûsâ'yı sen ben kaygısı değil...

Bu hak sevdalısı Yûnus'un ismini andılar ve kervan geçti dediler. Ben varılacak noktaya çoktan eriştim, menzilime vardım, kervanı ne edeyim? Kaygım o değil...

TEHÎ GÖRME KİMSEYİ

**Tehî görme kimseyi hiç kimsene boş değül
Eksükligi-ile nazar erenlere hoş değül**

**Gönlüni dervîş eyle dost-ıla biliş eyle
Işk eri şol ma'nîde dervîş içi boş değül**

**Dervîş bilür dervîşi Hak yoluna turmışı
Dervîşler hümâ kuşu çaylak u baykuş değül**

**Dervîşlik aslı candan geçdi iki cihandan
Haber virür saltundan bellidür yad kuş değül**

**İy Yûnus Hakk'ı bilen söylemez hergiz yalan
İkilik ile gelen toğrı yol bulmuş değül...**

AÇIKLAMA: Ey kardeş! Sen hiç kimseyi boş bilme, hiç kimse boş değildir. Hakkın velî kullarına eksiklik ile bakmak da hoş değildir. Sen belki o sırlara vâkıf olamazsın, ama onların iç gözleri ilâhî nurun sürmesi ile sürmelenmiştir...

Ey güzel inanışlı adam! Gönlünü dervîş eyle, daima Allah'ın zikri, Allah'ın şükrü ile meşgul ol ve o dost ile aranda bir tanışıklık meydana gelsin. Zira aşk eri mânâ vâdilerine dalmıştır, dervîş olanın da içi boş değildir...

Dervîş kişi, dervîşin hâlini bilir. Kim Hakk'ın yolunda, kim değil... Hakk'ın yoluna durmuş olanların yüzünde nokta nokta elmaslar pırıldar. Dervîşler hümâ kuşu, yâni saadet getiren bir kuş, çaylak ve baykuş değildir...

BİR KEZ GÖNÜL YIKTIN İSE...

Bir kez gönül yıkdun-ısa bu kılduğun namaz değil
Yitmiş iki millet dahı elin yüzün yumaz değil

Kanı erenler geldi geçdi bunlar yurdu kaldı göçdi
Pervâz urup Hakk'a uçdı hümâ kuşudur kaz değil

Yol oldur ki toğrı vara göz oldur ki Hakk'ı göre
Er oldur ki alçakda tura yüceden bakan göz değil

Toğrı yola gitdün ise er eteğin tutdun-ısa
Bir hayır da itdün ise birine bindür az değil

Yûnus bu sözleri çatar sanki balı yağa katar
Halka mata'ların satar yükü gevherdür tuz değil...

AÇIKLAMA: Ey kardeş! Eğer sen bir defa gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil. Yâni namaz kılan bir Müslüman her türlü kötülükten elini çekecek ve hiç kimseyi incitmeyecektir. Zaten Müslümanlığın esası da budur. Sen insanlarla iyi geçinmez, hak ve hukuk tanımaz, güzel ahlâka sâhip olmaz isen, yetmiş iki millet dahi elini ve yüzünü yıkasa yine de temizlenmezsin...

Hani, bu dünya bahçesine nice velîler geldi geçti, arkalarında yurtları kaldı. Kanatlanıp Hakk'a uçtu, saadet kuşudur onlar, kaz değil...

Yol budur ki: Şerîatin gösterdiği menzile vara, göz odur ki Hakk'ı göre... Er de odur ki, tevazu elbisesine bürüne, yüceden bakan, kendisini herkesten büyük gören göz, göz değildir...

Doğru yola gittin ve bir Allah dostunun eteğini tuttun, terbiyesine girdin ise ve Allah için bir hayır da ettin ise, o bire bindir az değil...

Yûnus bu sözleri hikmetle söyler. Sanki balı yağa katar. Halka mal, mülk, eşya satar... Yükü cevherdir, tuz değil...

NOLA GELSEN ŞİMDEN GİRÜ

Nola gelsen şimden girü fesâdı terk itsen gönül
Gâh ağlasan günâhuna gâh kanâat itsen gönül

İşün gücün fesâd-ıla yakdı beni hırs od-ıla
İltsen yarı bir uğurdan yanar oda atsan gönül

Niçe bir ben sana uyam özümü belâya koyam
N'ola gelsen sen de benüm öğüdümü dutsan gönül

Dünâ halkun düşmânıdur maksûd ol cânlar cânıdur
Bilün ki dünya fânidür dünyâyı terk itsen gönül

Yûnus miskin kalmaz cânâ virür cânını kurbâna
Gelsen sığınsan Sübhân'a toğrı yola gitsen gönül

AÇIKLAMA: Ey gönül! Ne ola ki bundan sonra fesadı, bozgunluğu terk eylesen. Bazan günahına ağlasan, bazan da kanaat etsen, hakkına razı olsan ve hakikat âlemine bir yol arasan olmaz mı?

Ey gönül! Sen nasıl bir şeysin ki işin gücün fesad senin. Yaktın beni hırs ateşi ile... Hâlbuki her dem Sevgiliyi arzulasan, onun aşkı ile yansan, kendini aşkın âteşine atsan olmaz mı?

Ey gönül! Nice bir ben sana uyayım, özümü belâya koyayım. Ne olur benim nasihatımı tutsan, daldan dala konmasan, emeller, hevesler peşinde koşmasan olmaz mı?

Ey gönül! Bil ki dünya insanın düşmanıdır. Maksud, yâni yüce dost, canların canıdır. Bu dünya ise fanidir, onu terk etsen olmaz mı?

Yûnus fakirdir kalmaz cana, verir canını kurbana, gelsen, sığınsan noksan sıfatlardan berî olan Allah'a, doğru yola gitsen gönül!

BU İLE GARİB GELDÜM

Bu ile garib geldüm ben bu ilden bîzârem
Bu tutsaklık tuzağın demi geldi üzerem

Ben andan bunda geldüm ben anı bunda buldum
Mansûr'am dâra geldüm uş kül oldum tozaram

Çün işkun kitabını okıdum tahsîl itdüm
Ne hâcet kim karayı ağ üstüne yazaram

Dörd kitâbun ma'nîsi bellüdüdür bir elifde
Bi didürmenüz bana ben bu yoldan azaram

Bir çeşmeden akan su acı datlı olmaya
Edebdür bize yirmek bir lüleden sızaram

Yitmiş iki millete suçum bu ki hak didüm
Korku hiyânetedür pes ney-içün kızaram

Şerîat oğlanları nice yol eyde bize
Hakîkat denizinde bahri oldum yüzerem

Dost bana gelsün dimiş benüm kaydımı yimiş
Yüzümün karasından teberrükler düzerem

Yûnus bu kuş dilidür bunu Süleymân bilür
Gerçek âşık bu yolda ne kılasın sezerem

AÇIKLAMA: Ben bu ile yâni dünyaya garib geldim, bu dünyadan bezginim. Bu benim ayağımda bağlı bir zincirdi, artık zamanıdır ki koparıp atacağım.

Ben dosttan ayrılıp buraya geldim ve o Sevgiliyi burada buldum. Onun uğrunda tıpkı Hallâc-ı Mansûr gibi ipe çekildim, işte kül oldum tozuyorum. Çünkü aşkın kitabını okuyup tahsil ettim, artık ne hâcet kara, ak üstüne yazarım. Dört kitabın mânâsı bir elif içinde gizlidir. Her şeyi söyletmeyin bana ki belki yoldan saparım...

Bir çeşmeden akan su, ister acı, ister tatlı olsun. O suyu kötülemek bizim ebedimize aykırıdır. Biz bir lüleden akıp gideriz...

Yetmiş iki millete suçum bu ki, hak dedim. Korkum hıyanet edenler içindir, yoksa niçin kızayım...

Şeriat oğlanları nice yol göstere bize ki, hak dedim. Korkum hıyanet edenler içindir, yoksa niçin kızayım...

Şeriat oğlanları nice yol göstere bize ki, ben hakikat denizinde bir ördek gibi yüzerim.

Ne saadet ki, dost bana gelsin demiş, benim için endişe etmiş. Yüzümün karasından bunu dahi mübârek bilir, uğur sayarım...

Ey Yûnus! Bu kuş dilidir, bunu ancak Hz. Süleyman gibiler bilir. Bu sırra ermek için Süleyman olmak gerek. Gerçek âşık bu yolda ne işler, ne incelikler yaparsa onu da sezerim...

NİTE KİM BEN BENİ BİLDÜM

Nite kim ben beni bildüm yakîn bil kim Hakk'ı buldum
Korkum anı buluncaydı şimdi korkudan kurtuldum

Hiç ayruk ben korkmazam ya bir zerre kayurmazam
Ben imdi kimden korkayın korktuğum ıla yâr oldum

Azrâil gelmez yanuma sorucu gelmez sinüme
Bunlar benden ne soralar anı sorduran ben oldum

İşklular bizden alalar işksuzlar hod ne bileler
Kimler ala kimler vîre ben bir ulu dükkân oldum

Yûnus'a Hak açdı kapu Yûnus Hakk'a kıldı tapu
Bâki devlet benümkiymiş ben kul iken sultân oldum

AÇIKLAMA: “Nefsini bilen Rabbini de bilir!” hakikatına ererek önce kendimi bildim, kesin ve sarsılmaz bir îmânla Hakk'ı buldum. Korkuyordum, şimdi o korkudan da kurtuldum. Bundan böyle artık hiç korku çekmem, bir zerre kaygı duymam. Hem niçin korkayım ki, korktuğum ile dostluk kurdum, sevgi zincirleri beni ona hiç kopmamak üzere bağladı...

Bundan böyle Azrâil bile gelmez yanıma, mezarında sual melekleri de olmaz. Benden ne soracaklar ki, onu sorduran zaten benim...

Bu aşkın âteşi gönül ocağımda tüttü, bir buhurdan gibi dumanlar çıkmaya başladı. Artık niye kaçan olayım, o geldi gönlümüz nur ve hakikatla doldu, ben ona bir dîvân oldum...

Âşıklar ışık mı istiyorlar, hikmet mi, ma'rifet mi? Bizden alsınlar. Gönlünde aşktan bir zerre olmayanlar bizi ne bilsinler. Kimler ala, kimler vere. Ben bir ulu dükkân oldum...

Bu âşık Yûnus'a yüce Allah açtı bir kapı, Yûnus, Hakk'ın huzuruna vardı. Ebedî devlet benim imiş, ben kul iken şimdi sultan oldum!

HABER EYLEN ÂŞIKLARA...

Haber eylen âşıklara ışka gönöl viren benem
ışk bahrısı olubanı denizlere talan benem

Yir gök tolu bu ışk-durur ışkdan yiğreği yok-durur
ışka bahâ kim yitüre ma'den-i kân olan benem

Deniz yüzinden su alup sunı-virürem göklere
Bulut-layın seyrân idüp arşa yakın varan benem

Yıldırım olup şakıyan gökde melâik dokuyan
Bulutlara hüküm süren yağmur olup yağan benem

Gördüm göğün meleklerin her biri bir işde-y-miş
Hak Çalabun zikrin ider İncil benem Kur'ân benem

Gördüm diyen değöl görün bildüm diyen değöl bilen
Bilen oldur gösteren ol ışka yesir olan benem

Kalem çalınacak görgil haber böyle-durur bilgil
Kalû belâ kelecisin bunda haber viren benem

Delü oldum adum Yûnus ışk oldu bana kılavuz
Hazrete değin yalunuz yüz sürüyü varan benem

AÇIKLAMA: Ey cihan mülkünde saltanat sürenler! Âşıklara haber veriniz ki aşka gönlümü kaptıran benim. Aşkın kanatlı ördeğiyim, denizlere dalan benim. Yer, gök aşk ile dolu durur, aşktan daha iyi, daha güzel bir şey de yoktur. Aşka bahâ kim yetirebilir ki, maden-i cevher olan benim... Denizin yüzünden su alıp suyunu veririm göklere, bulutlar gibi seyrân ederek Arş'a yakın varan benim...

Yıldırımlar gibi, şimşekler gibi şakıyan, gökyüzünde melekler gibi cevelân eden, bulutlarla hüküm süren, sonra yağmur olup yağan benim.

Gökyüzünün meleklerini de gördüm, her biri bir başka işte. Kimi kıyam, kimi rükû, kimi secde hâlinde Cenâb-ı Hakk'ı zikrediyorlar.

İncil benim, Kur'ân benim...

Gördüm diyen değil gören, bildim diyen değil bilen. Bilen de o, gösteren de o... Aşka esir olan benim. Kalem ne yazdı ise haber de öyledir. Kalû Belâ'da, yâni ezel bezminde verilen sözü burada haber veren benim...

Ben aşk delisi oldum, adım Yûnus'tur. Aşk bana yol gösterici oldu, Hakk'ın huzuruna yalnız yürürüm, onun kapısına yüz sürerek varan benim...

NE DİRSEM BUYRUĞUM YÜRÜR

Ne dirsem buyruğum yürür elümde ferman dutaram
Ne idirsem hükmüm revân çün hükm-i sultân dutaram

İns ile bu cinn ü perî divler benüm hükmümdedür
Tahtum benim yil götürür mühr-i Süleymân dutaram

İblîs ü Âdem kim olur ya aza ya-hud azdura
Cümle benem eyü yavuz kamusun benden dutaram

Dünya benüm rızkum-durur kavmı benüm kavmum-durur
Her dem benümyargum urur yarguyı hândan dutaram

Senün gibi cân vâr iken Âb-ı Hayvân isteyen
Karanülüğa gireni ben anı hayvân dutaram

Ansuz olursam ölürem anunla diri yürürem
Siz sanmanız ki dirliği hemîşe cândan dutaram

Dinüm îmânım oldurur ansuz olursam dünyada
Ne büte haça taparam ne dîn ü îman dutaram

Yûnus eydür hiç şek değül ol benvenin ben olvanın
Ben ne dirsem ol dost dutar dost didüğün ben dutaram

AÇIKLAMA: Ben öyle bir saadetin sâhibiyim ki, ne dersem buyruğum yürür, elimde ferman tutarım. Ne ki istersem hükmüm ona geçer, çünkü sultanın hâkimiyet yüzüğü benim elimdedir. İnsan, cin, peri ve devler benim hükmüm altındadır. Benim tahtımı yel götürür, Hazret-i Süleyman'ın mührünü elimde tutarım.

Lânete uğramış Şeytan kim olur. Hz. Âdem kim? Kim aza, yahud kim yoldan çıkara ki cümle benim. İyi, kötü, yekûnunu benden tutarım...

Dünya benim rızkımdır, insanlar da benim cinsimdir, her an benim hükmüm urur, yarguyı hândan (gülen) tutarım. Senin gibi bir can var iken ebedî hayat isteyene şaşarım. Bu dünya karanlığını arzu edeni ben hayvan tutarım...

Ben o Sevgiliden uzak kalırsam ölürüm, diriliğim onunladır. Siz sanmayınız ki dirliği daima candan tutarım. Dinim, îmânım odur, onsuz dünyada yaşanmaz ki... Ne puta taparım, ne haça, ne de dün-ü îmân tutarım...

Yûnus iyidir hiç şüphe değil, o benim, ben onunum. Ben ne dersem o dost tutar, dost ne buyurursa ben tutarım...

CÂNUM BEN ANDAN

Canum ben andan bunda ezelî âşık geldüm
İşkî kulavuz tutup ol yola düşüp geldüm

Değülem kal ü kiylden ya yitmiş iki dilden
Yad yok bana bu ilde anda bilişüp geldüm

Geçdüm hod-bin ilinden el çekdüm dükeliden
Ol ikilik bâbından birliğe bitüp geldüm

Dört kişidür yoldaşum vefâdâr u râz-daşum
Üçile hoşdur başum birine buşup geldüm

Ol dördün birisi cân biri din biri î mân
Biri nefsümdür düşman anda savaşup geldüm

Bir kılı kırk yardılar birin yol gösterdiler
Bu mülke gönderdiler ol yola düşüp geldüm

İşk şerbetinden içdüm on sekiz ırmak geçdüm
Denizler bendin deşdüm ummandan taşup geldüm

Ben andan güldüm bunda girü varuram anda
Ben anda varasımı anda tanışup geldüm

Azrâil ne kişidür kasd idesi cânuma
Ben emânet ıssı-yla anda bitrişüp geldüm

İmdi Yûnus'a ne gam âşık melâmet bed-nâm
Küfrüm î mâna şol dem anda degşürüp geldüm

AÇIKLAMA: Ey can! Bil ki ben ondan buraya ezelî âşık olarak geldim. Aşkî kendime yol gösterici bir ışık bildim ve yola düşüp geldim. Dedikodu edenlerden değilim, yetmiş iki dili de bilmem. Bu dünya bahçesinde bana yabancılık yok, ben bilişip tanışıp geldim.

Kendini beğenmişlikten el çektim, her şeyi bir yana bıraktım. İkilik kapısını kapadım, birliğe bitip geldim...

Benim bu yolda dört arkadaşım vardı; sözünde duran, sırdaş, yakın arkadaş bunlardır hep. Üçü ile başım hoştur, birine kızıp geldim...

O dört arkadaşın biri can, biri din, biri îmân... Kızıp durduğum dördüncü arkadaş ise nefsimdir, onunla savaşıp geldim...

Öyle ince hikmet ve tecellîler ki, bir kılı kırk yardılar birini yol gösterdiler. Ve bu cihan mülküne gönderdiler, ben dahi yola düşüp geldim...

Aşkın şerbetini gönül dudaklarımla içtim, on sekiz ırmak geçtim, denizlerin bendini yıktı, ummandan taşıp geldim...

Ben o dost bağından geldim buraya, yine ona döneceğim! Bir bilinmez bilmece değilim, orada tanışıp geldim...

Can alıcı Azrâil ne kişidir ki, canıma hamle kıla. Ben emânet sıcaklığı ile orda birleşip geldim...

Artık Yûnus için gam ne ki, âşık kötü kişilerin kınamasına zerrece aldırılmaz. Küfrü attım bir yana, îmân ve İslâm ile geldim...

SENSİN KERÎM SENSİN RAHÎM

Sensin kerîm sensin rahîm Allah sana sundum elüm
Senden artık yokdur emüm Allah sana sundum elüm

Ecel geldi va'de irdi bu ömrün kadehi toldı
Kimdür ki içmedin kaldı Allah sana sundum elüm

Gözlerüm üşde süzüldi cânım gevdeden üzüldi
Dilüm tetiği bozuldı Allah sana sundum elüm

Uş biçildi kefen donum hazrete yöneltdüm yönüm
Aceb nice ola hâlüm Allah sana sundum elüm

Urdılar suyum ıldı kavum kardaş cümle geldi
Esen kalsun kavum kardaş Allah sana sundum elüm

Geldi salacam sarılor dört yana salâ virilür
İl namâzuma dirilür Allah sana sundum elüm

Salacamı götürdiler makbereme yitürdiler
Halka olup oturdılar Allah sana sundum elüm

Çün cenâzedden şeşdiler üstüme toprak aştılar
Hep koyubanı kaçdılar Allah sana sundum elüm

Yidi tamu sekiz uçmak her birinün vardur yolu
Her bir yolda yüz bin çarşû Allah sana sundum elüm

Geldi Münker ile Nekir her birisi sordı bir dil
İlâhî sen cevâb virgil Allah sana sundum elüm

Görün aceb oldı zaman gönülden eylenüz figan
Ölür çün anadan toğan Allah sana sundum elüm

Yûnus tap uzatdun sözi Allahuna dutgıl yüzi
Dîdardan ayurma bizi Allah sana sundum elüm

AÇIKLAMA: Ey Rabbi Rahîmim! Cömert ve kerem sâhibi ancak sensin. Sana sundum elimi. Senden başka benim ciğer yarama merhem olacak yoktur. Allah'ım, sana sundum elimi...

Ecel rûzgârı ömür bahçemde esti, ömür saatim doldu, hayat çeşmem de kurudu. Kimdir ki ecel şerbetini içmesin de ebedî kalsın. Allah'ım, sana sundum elimi...

Gözlerimin ışığı söndü, can ipim gövdeden koptu, dilim dönmez oldu. Allah'ım, sana sundum elimi...

Şu an kefenim biçildi, âhiret elbisem sırtıma geçirildi, yüzüm dosta çevrildi, acep nice olacak hâlim? Allah'ım, sana sundum elimi...

Suyumu ısıttılar, kardeşler, ahbablar etrafımda halka oldular, esen kalsın kavim kardeş, Allah'ım, sana sundum elimi...

Benim için minarede salâ verilir, cenazem musalla taşına konur, namazı için başımda saf saf olunur; Allah'ım, sana sundum elimi...

Tabutumu götürdüler, mezarıma yatırdılar, halka olup oturdular, Allah'ım, sana sundum elimi...

Cenazemi çözdüler ve üstüme toprak attılar, beni kabir karanlığına bırakıp kaçtılar. Allah'ım, sana sundum elimi...

Yedi cehennem ile sekiz cennetin yolu ayrı ayrıdır. Her bir yolda yüz bin çarşı, Allah'ım, sana sundum elimi...

Kabre konulduğum an sual melekleri geldi, her birisi bir başka dil ile sordu. İlâhî, sen cevap verecek gücü ihsan et, Allah'ım, sana sundum elimi...

Ey insanlar! Can gözünüzü açın, ibretle bakın, gönülden figân edin ki, neler oluyor bu dünyada... Kimi doğuyor, kimi sefere çıkıyor, kimi tahtına kuruluyor. Ne var ki, her anadan doğan için ölüm vardır. Allah'ım, sana sundum elimi...

Ey Yûnus! Yeter artık sözü çok uzattın. Yüzünü Allah'ın dergâhına tut, O'nun cemâlinden ayırma bizi, Allah'ım, sana sundum elimi...

BENÜM BUNDA KARARUM YOK

**Benüm bunda kararum yok ben gine gitmeğe geldüm
Bazirgânam metâum çok alana satmağa geldüm**

**Ben gelmedüm da'vi-y-içün benüm işüm sevi-y-içün
Dostun evi gönüllerdür gönüller yapmağa geldüm**

**Dost esrüği delüliğün âşıklar bilür neliğün
Degyürüben ikiliğün birliğe yetmeğe geldüm**

**Bunda bilişmeyen canlar anda bilişemez anlar
Bilişüben dost-ıla hâlum arz itmeğe geldim**

**Yûnus eydür âşık oldum ma'sûka derdinden öldüm
Gerçek erün kapısında ömrüm harc itmeğe geldüm...**

AÇIKLAMA: Ey can gözlerine hikmet sürmesi çekilenler! Benim bu dünyada kararım yoktur, ben yine gitmeye geldim. Bir tüccarım ki malım çok, alana satmaya geldim...

Ben bu âleme dâva için, kavga için gelmiş değilim. Benim işim sevgi ve muhabbettir. Ve dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim...

Sevgilinin aşkının verdiği deliliğin ne olduğunu ancak âşıklar bilir. İkilik ikliminden geçip birliğe ulaşmaya geldim.

O sevgili ki padişah, ben ise onun kapısının kuluyum ve o bahçenin yanık bülbülüym. Onun saadet bahçesine şâd olup ötmeye geldim.

Bu cihan mülkünde ona tanıklık peydâ edemeyen canlar, yarın nasıl kavuşacaklar ki? Tanışıp dost ile hâlimi arz etmeye geldim.

Ey Yûnus, iyi ki âşık oldun, Sevgilinin derdinden öldün. Gerçek erin, yâni Allah'ın velî kulunun kapısında ömrümü harcamaya geldim...

DOST ELİNDEN ÖLÜR İSEM...

Dost elinden ölür isem hiç gümansuz girü gelem
Ganîmet görün bu demi cân şükrâne virü-gelem

Cânın diriğ tutan kişi dost katından ırağ düşer
Fidî kıla yüz bin cânı iraklıktan berü gelem

Cercis-leyin ol dost beni yitmiş kez öldürür ise
Bin kez dahı öl dir-ise yüz bin ilerü gelem

Yüz bin kez toğam uyağam dost burcında cevlân kılam
Hem bunda olam hem anda bunda anda varu-gelem

Yavı kılindum ne çâre yürürven dün gün âvâre
Soranlara cevab budur ben esrügem diyü gelem

Bin yıl toprakda yatarsam komayam ben ene'l-Hakk'ı
Ne vakt gerek olur-ısa ışk nefesin uru-gelem

İnanmayan gel sinüme dost adını eyit kıgır
Kefen tonın pâre kılup toprağumdan turu-gelem

Bundan böyle n'olasını değme akıl şerh itmeye
Yûnus eydür âşıklara dost haberin virü-gelem

AÇIKLAMA: Sevgilinin elinden ölür isem hiç şüphesiz geri gelirim.
Bu ânı ganimet bilip cân şükrâne verir gelirim.

Cânını Sevgilinin yolundan esirgeyen kişi, Sevgilinin katından ırak düşer. Ben yüz bin cânı fedâ kılarım, iraklıktan berî gelirim.

Hz. İsâ'dan sonra gelen ve kavmi tarafından yetmiş defa öldürülen ve her defasında Allah'ın izniyle tekrar dirilen Cercis gibi, dost beni yetmiş kere öldürse, bin kez dahi ölür isem yüz bin kere ileri gelirim...

Yüz bin defa doğam, yüz bin defa gurup edem, dost burcunda cevelân kılam, yâni gezip dolaşam. Hem burada olam, hem orada, bunda anda varıgelirim...

Kaybettim ne çâre, gece gündüz yürürüm âvâre, soranlara cevabım budur: O sevgiliyi isterim sorar gelirim. Bin yıl toprak altında yatsam, yine avâzım (Ene'l-Hak = Ben Hakk'ım) diye çıkar. Ne vakit ihtiyaç duyar isem aşk nefesini vurur gelirim.

Bu sözüme inanmak istemeyen mezarımın başına gelsin, bana dostun adını ansın. Kefeni parça edip toprağımdan durugelirim...

Bu âşıkların sırrıdır. Bundan ötesini açıklamaktan akıllar âciz kalır. Yûnus iyidir, âşıklara Sevgilinin haberini vermeye gelirim...

HAK ÇALABUM!

Hak Çalabum hak Çalabum sencileyin yok çalabum
Günahlarımız yarlığa iy raheti çok Çalabum

Ben eydürem kim iy gani nedür bu derdün dermânı
Zinhâr esirgeme beni ışk odına yak Çalabum

Kullar senün sen kulların günahları çok bunların
Uçmağa koy sen bunları binsünler Burak Çalabum

Ne ilmüm var ne tâatum ne gücüm var ne tâkatum
Meğer senün inâyetün kıla yüzüm ak Çalabum

Yarlıgagıl sen Yûnus'ı günâhlu kullarun-ıla
Eger yarlıgamaz-ısan key katı firak Çalabum

AÇIKLAMA: Hak Allah'ım, Hak Allah'ım... Senin gibi bir başka ilâh yok Allah'ım! Sen Rahmân ve Rahîmsin, beni bağışla, günahlarımı af buyur, ey rahmeti çok Allah'ım!

Ben söylerim kim ey ganî (hiçbir şeye muhtaç olmayan, ihtiyaçtan berî, tam mânâsıyla zengin), nedir bu derdin dermanı? Sakın esirgeme beni, aşk âteşine yak Allah'ım!

Bu kullar hepsi senin kulundur, sen onların Mevlâsısın, günahları çoktur kul olanın, günahlarını bağışla, Cennete koy sen bunları binsinler Burak'a Allah'ım!

Ey ezelî ve ebedî var olan Allah'ım, sen ne sultan u beyler gibisin, ne de köşk ve saraylardasın. Senin varlığında yok olan âşıkların gönlündesin, o parlak gönülleri edindin durak Allah'ım!

Ben âciz bir kulum: Ne ilmim, ne sana lâayk ibâdetim var, ne gücüm ve ne de takatım... Ancak senin yardımın kılar benim yüzümü ak Allah'ım!

Bağışla sen Yûnus'u, diğer günahlarını bağışladığın kullar ile. Eğer sen bağışlamaz, lütuf ve kerem buyurmazsan artık çok acı bir ayrılık başlar Allah'ım!

ANDAN BERÜ

Andan berü gönildüm dost-ıla bile geldüm
Bu âleme çıkıcak bir aceb hâle geldüm

Ol dost açdı gözümü gösterdi kendüzimi
Gönlümdeki râzımı söyledüm dile geldüm

Gör ne yuvadan uçdum bu halka râzum açdum
Işk duzağına düşdüm dutıldım ele geldüm

Duzaga düşen gülmez âşıklar rahat olmaz
Kimsene dilüm bilmez bir aceb ile geldüm

Ben bunda geldüm bu dem girü elüme gidem
Sanma ki bunda beni altuna mala geldüm

Degülem kîl ü kalden ya yitmişiki dilden
Hâlüm ahvalüm nedür bu mülke sora geldüm

Ne haldeyem ne bilem duzakdayam ne gülem
Bir garibce bülbülem ötmege güle geldüm

Gül Muhammed deridür bülbül de-anun yârıdur
Ol gül ile ezelî cihâna bile geldüm

Mescidde medresede çok ibâdet eyledüm
Işk odına yanuban andan hâsıla geldüm

Kudret sûret yapmadın ferîşteler dapmadın
Âlem halkı dönmedin ilerü yola geldüm

Yine Yûnus'a sordum eydür Hak nûrın gördüm
İlkyaz güneşi gibi meve urup toga geldüm

AÇIKLAMA: Ben ezel bezminden beri gönüldüm, dost ile bile geldim. Bu cihan denilen âleme çıkacak bir garip, tuhaf hâle geldim.

Benim gözümü o Sevgili açtı, gösterdi bana kendi özümü, gönlümdeki gizli sırları söyledim, dile geldim. Görünüz ki nasıl bir yuvadan uçtum, insanlara sırlar açtım, aşkın tuzağına düştüm, tutuldum ele geldim...

Tuzağa düşen gülmez, âşıklar rahat, huzur bilmez, hiç kimse onların dilinden anlamaz, bir aceb, yâni garib ile geldim... Benim bu âleme gelişim ebedî kalmak için değil, tekrar aslî vatanıma döneceğim. Sanmayınız ki bu gelişim mala altınadır... Ben dedikoducu da değilim, yetmiş iki dili de bilmem. Hâlîm ahvâlîm nedir bu mülke sormaya geldim... Ne hâlde olduğumu nasıl bilem, tuzakdayım nasıl gülem, bir garipçe bülbülem ötmeye güle geldim... Güllerin kokusu Cenâb-ı Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mübârek teridir, bülbüller de onun sevgilisidir. Ben o gül ile ezeli cihana bile geldim... Çok kereler de mescidlerde ibâdet eyledim, aşk âteşine yanıp ondan hâsıla geldim...

Yine Yûnus'a sordum, iyidir Hakk'ın nurunu gördüm. Yaz güneşi gibi dalga vurup doğa geldim...

BEN SENİ SEVDÜĞÜMİ SÖYLEŞÜRLER

Ben seni sevdüğümü söyleşürler hâs u âm
Söyleşenler söyleşsün sensüz dirliğüm harâm

Kim senün lezzütünden canı dad almaz-ısa
Yürür bir cansuz sûret âlem hâlinden bî-gam

Ben bu dem seni gördüm nicesi sabr eymeyem
Seni bir görmekliğe müştakdur cümle âlem

Seni gören kişiye ne hâcet hur u kusur
Seni sevmeyen cana tamudur cümle makam

İki cihan varlığı ger benüm olur-ısa
Sensüz bana erekmez iş senünledür tamâm

Bin yıl ömrüm olursa harc idem bu kapuda
Ben gerçek âşık-ısam gerek bu yolda ölem

Bana sen gerek isen niderem kendüzümü
Ger ben sen oldum-ısa ben beni yavu kılam

Âlemlerün arzusu seni bulmak içündür
Ben seni bulmuş iken sensüzün nite olam

Çoklar Yûnus'a dir ki nice ışk esrûkligi
Nitsün ezel bezminden eyle çalındı kalem...

AÇIKLAMA: Ey Padişahım olan Allah! Benim seni sevdiğimi söylüyorlar, ileri gelenler ve bütün insanlar. Onlar ne söylerse söylesin, sensiz dirliğim bana haramdır. Kim ki senin lezzetinden canı bir kez dad almaz ise, o kişi canı olmayan kuru bir sûrettir, ne üzüntüsü vardır, ne de kederi.

Ey candan azîz Sevgili! Ben bu dem seni gördüm, nasıl sabredeyim? Seni bir an görmek için müştaktır bütün âlem... Seni gören kişiye ne hâcet Cennet hurileri. Seni sevmeyen cana cehennem makam olur. İki cihan inciler gibi dizilip bana sunulsa, sensiz hiçbir şey gerekmez, bütün iş ancak seninle tamam olur.

Bin yıl ömrüm olsa senin kapında durur bitiririm, ben gerçek âşık isem gerektir ki bu yolda ölmeliyim. Bana sen gerek isen nideyim kendi özümü. Ben seni sevdim ise ben beni kaybedeyim. Âlemlerin yanışı, inleyişi, arzusu hep seni bulmak içindir. Ben seni bulmuş iken sensiz nasıl olurum...

Ey Rabbim! Yûnus'a derler ki: Nice bu aşk sarhoşluğu? Yûnus neylesin ki, ezel bezminde öyle yazmış kalem!

BEN OL YÂRİ SEVDÜM

Ben ol yâri sevdüğümü nice bir gizleyüblem
Gönlüme sımaz nideyin meger râzum ile diyem

Dilüm dutup yürüdüğüm yadlığuma delil imiş
Yakan yadlık perdesini hicâbumı ben giderem

Anun-ıla ahvâlümü âlemlere bildüreyin
Çağıruban muştulayam âlemi üstüme direm

Âşıklarun gönli gözi ma'sûk dapa gitmiş olur
Ben gönlümü kul eyleyem baş ed ki ma'sûka irem

Canum kurban kılam sana ger can kabul kılur-ısa
Kaçanısa ölişerem niçe bunda diri duram

Şükrâne canum üstine ben dost için ölür isem
Ölmek resimdür kamuya ben ölümden kanca varam

Kamularun amelidür Münker Nekir olup gelen
Benim amelüm dost idi amelümi duta varam

İlm ü amel sözi degül Yûnus dili söyledüğü
Dil ne bilür dost haberin ben dost-ıla nice birem

AÇIKLAMA: Ben o sevgiliyi sevdiğimi nasıl gizleyebileyim? Bu sevdanın âteşi gönlümden dışarı vurur, gönlüme sığmaz nideyim? Meğer bunu sır ile diyeyim. Dilimi tutup yürüdüğüm yabancı oluşuma delil imiş, artık o yabancılık perdesini yakayım ve utanma hissimi gidereyim. O sevgili ile olan hâlimi âlemlere bildireyim. Çağırıp müjde vereyim ve âlemi başıma toplayayım...

Âşıkların gönlü gözü Sevgiliden yana gitmiş olur, ben gönlümü o cânana kul eyleyem, belki Sevgiliye kavuşurum. Canımı kurban edeyim ona, eğer canımı kabul buyurur ise. Ne vakit ölürüm, nice bunda diri duram.

Ne devlet, ne saadet ben Sevgili için ölür isem, şükürler bu can üstüne ki, ölmek lâzımdır cümleye, ben ölümden nereye varayım? İnsanların kendi amelleridir sual melekleri olup gelen. Benim bütün amelim Sevgili idi, sevgimi bir ışık gibi elimde tutup varam...

Yûnus'un bu sözleri, ilm ve amel sözü değildir. Dil ne bilir dost haberini, ben o sevgili ile nice zaman var ki beraberim...

TEFERRÜC EYLEYÜ VARDUM

Teferrüc eyleyü vardum sabahın sinleri gördüm
Karışmış kara toprağa şu nâzûk tenleri gördüm

Çürümüş toprak içre ten sin içinde yatur pinhan
Boşanmış tamar akmış kan batmış kefenleri gördüm

Yıkılmış sinleri tolmuş evleri belürsüz olmuş
Kamu endişeden kalmış ne düşvar hâlleri gördüm

Yaylalar yaylamaz olmuş kışlalar kışlamaz olmuş
Bar dutmuş söylemez olmuş ağızda dilleri gördüm

Kimisi zevk u işretde kimi sâz u beşâretde
Kimi belâ vü mihnetde dün olmuş günleri gördüm

Sogulmuş şol kara gözler belürsüz olmuş ay yüzler
Kara topragun altında gül direr elleri gördüm

Kimi boyun egüp yatmış tenini topraga katmış
Anasına küsüp gitmiş boynın buranları gördüm

Kimi zârı kılup ağlar zebâniler canın taşlar
Dutuşmuş sinleri oda çıkan düünleri gördüm

Yûnus bunu kanda gördi gelüp bize haber virdi
Aklum vardı bilüm şaşdı nitekim şunları gördüm

AÇIKLAMA: Sabahleyin ferahlamak, açılmak için gezintiye çıkmıştım bir sürü mezarları, kara toprağa karışmış nice nâzik tenleri gördüm.

Ten toprağın koynunda çürümüş, mezarların içinde gizli yatıyor, damarlarındaki kanlar akmış, ilikleri boşalmış rengi solmuş kefenleri gördüm.

Mezarları yıkılmış, taş toprakla dolmuş, evleri belirsiz olmuş, cümle endişeden kalmış, nice güç hâlleri gördüm.

Ne yaylaya çıkabilir, ne kışlaya... Acayip bir yük altında söylemez olmuş ağızda dilleri gördüm...

Vaktiyle kimi zevk, kimi safâ, kimi neş'e içindeydi. Kimi müjdeli haberler alıyordu, kimi saz dinliyordu. Kimi de belâ ve mihnet içindeydi, şimdi geçmiş o günleri gördüm. O ceylan bakışlı kara gözler solmuş, ay gibi pırıldayan yüzler belirsiz olmuş, kara toprağın altında gl derer elleri gördüm.

Ne acayip bir mekân ki, kimi boynunu eğip yatmış, tenini toprağa katmış, kimi anasına ksp gitmiş, garip garip boynunu buranları gördüm.

Kimi zârı zârı ağılar, zebaniler canını dağılar, tutuşmuş mezarları bir kızıl alevle ki, göge çıkan tütünleri gördüm.

Yûnus bunu nerde gördü, gelip bize haber verdi, aklım vardı, bilgim şaştı, nitekim şunları gördüm.

HAKDAN BANA NAZAR OLDI

Hakdan bana nazar oldu Hak kapusun açar oldum
Girdüm Hakk'un haznesine dürr ü gevher saçar oldum

Devlet tacı başa kondı ışk kadehi bana sundı
Canum içdi ışkdan kandı karayı-akdan seçer oldum

Esritdi ıška düşürdi ben hamıdum ışk bişürdi
Aklımı başa divşürdi hayrı şerde seçer oldum

Hayra döndi benüm işim endişeden âzâd başum
Nefsümün başını kesdüm kanadlandum uçar oldum

Göçenler menzile yitdi vardı anda karâr itdi
Ömür geçdi kavil yetdi könüldüm uş geçer oldum

Miskin Yûnus bilişeli can u gönül virişeli
Tapduk'uma irişeli gizlü râzum açar oldum...

AÇIKLAMA: Cenâb-ı Hak'dan bana bir nazar erişti, bu yüzden Hakk'ın kapısını açar oldum. Ve Hakk'ın hazinesine girip inci ve cevher saçar oldum.

Devlet tâcını benim başıma kodu, aşk kadehini doldurup sundu, canım bu aşk bâdesini içti, karayı aktan seçer oldum.

Esir etti beni aşkın âteşine düşürdü, ham idim aşk âteşi düşürdü, ham idim aşk âteşi ile pişirdi, aklımı başıma devşirdi, hayrı şerri (iyiyi kötüyü) seçer oldum.

Artık bütün işim iyilik ve hayırdır, korkudan, endişeden kurtuldu başım. Nefsimin kötü arzularına gem vurdum, onu bir kalem gibi kestim, kanatlandım uçar oldum.

Yola çıkanlar konak yerine vardı ve orada karar kıldı. Ömür geçti, vakit doldu, gönüldüm işte göçer oldum.

Miskin Yûnus Hak ile tanışalı, can u gönül verişeli, Tapduğuma erişeli, gizli sırlar saçar oldum.

(Kanaatimize göre Tapduk'dan murad, bir şeyh olmayıp Mevlâ kastedilmektedir. Zira kayıtlarda Tapduk diye bir şeyhin varlığından

bahsedilmiyor. Bu sadece bir efsâne olarak halk arasında dolaşıyor.)

DOSTTAN HABER GELDİ BANA

Dostdan haber geldi bana turayım andan varayım
Muştulayana cânımı vireyim andan varayım

Şol bir iki arşun bizün ne yeni var ne yakası
Kefenidüben egnüme giyeyim andan varayım

Cânalıcı hodgeliser emâneti vir diyiser
Ben emâneti issına vireyim andan varayım

Gitdi cânum kaldum eyle nâçâr olup girdün yola
Dostlar şâd oldugun bile göreyim andan varayım

Münker ü Nekir geliser yir gök ün ile tolısar
Ben bunlara cevâbını vireyim andan varayım

Yazugum çok günah öküş yürür idüm dünyâda hoş
İtdüklerimün hesabın sorayım andan varayım

Besledüğüm nâzük teni terk itmiyem dirdim anı
Kara toprağa ben anı karayım andan varayım

Ben bu ömür hırmanını degdüm devşürdüm uşyine
Yûnus eydür bu dükkânı direyim andan varayım...

AÇIKLAMA: Sevgiliden bana haber geldi turayım ondan varayım.
Müjde verenlere canımı vereyim ondan varayım.

Şu iki arşın bezin ne yeni, ne yakası var. Kefen edip egnime giyeyim ondan varayım. Can alıcı Azrâil bizzat gelecek, canını ver diyecek, ben bu canı sâhibine vereyim ondan varayım...

Can kuşum uçup gitti, biçare kalıp düştüm yola, dostlar sevinçli olduğu bilsin, göreyim ondan varayım. Sual melekleri gelecek, yer gök sesleri ile çınlayacak, ben bunlara cevabını vereyim ondan varayım.

Yazık ki günahım çok, yürür idim dünyada hoş, şimdi ettiklerimin hesabını sorayım ondan varayım. Naz ve işve ile beslediğim nazik

teni, terk etmeyeyim diyordum onu, kara toprağa bu canı karayım
ondan varayım.

Ben bu ömür harmanını dövdüm, bir araya getirdim. Yûnus iyi, bu
dükkânı toplayayım ondan varayım...

SENDEN GELÜR CEVR Ü CEFÂ

Senden gelür cevr ü cefâ ben âh u vâh itmeyeyim
Düşmüşem ıskun odına yanıp nice dütmeyeyim

Uş yürürem yana yana tap cigerüm döndi kana
İşkundan oldum dîvâne uyuyuban yatmayayım

Senin ıskun denizine düşübeni gerk olayım
Kimsenem yok elüm ala koma beni batmayayım

Sekiz uçmağdan hûrisi gelür ise bir araya
Hergiz mânendüm olmaya seni alanlara katmayayım

Yûnus Emre sen bu sözi yüzbin dir isen az ola
İşidenler âşık ola igende uzatmayayım...

AÇIKLAMA: Ey sevgili! Bütün bu işkence ve eziyet, bu ayrılık acısı hep senden gelir bana. Ben âh ü vâh etmeyeyim. Aşkının âteşine düşmüşüm, yanıp nice dütmeyeyim...

İşte yana yana yürüyorum, yeter ciğerim döndü kana. Ben aşkından oldum divâne (aşk delisi), artık uyuyup yatmayayım...

Ey eşi benzeri olmayan güzel! Senin aşkının denizine düşür beni de orada gark olayım. Kimsem yok ki elim tuta, koma beni batmayayım.

Sekiz Cennetin hûrisi bir araya gelse, asla senin gibisi bulunmaz, ben seni onlara katmayayım...

Ey Yûnus Emre! Sen bu sözü yüzbin defa desen bile az olur. İşidenler aşka düşse, pek o kadar da uzatmayayım!

BEN BİR ACEB İLE GELDÜM

Ben bir aceb ile geldüm kimse hâlüm bilmez benüm
Ben söylerem ben dinlerem kimse dilüm bilmez benüm

Benüm dilüm kuşdilidür benüm ilüm dost ilidür
Ben bülbülem dost gülümdür bilün gülüm solmaz benüm

Ol dost bana gelsün dimiş sundum kadeh alsun dimiş
Aldum kadeh içdüm şarab ayruk gönlüm ölmez benüm

Ne Tûr'um var ne turağum hiç yirde yokdur karârüm
Hakk'a münâcat iteğge bellü yirüm olmaz benüm

Sor turduğum yiri bana gelürsen gösterem sana
Bir zerrece Hak'dan ayru gözüm nesne görmez benüm

Tûr tağında bir tecellî gör Mûsi'ye neler kıldı
Yûnus eydür Hak katında sözüm girü kalmaz benüm...

AÇIKLAMA: Ben bir acayip ile geldim ki kimse hâlimi bilmez benim. Ben söylerim, yine ben dinlerim, kimse dilim bilmez benim...

Benim dilim kuş dilidir, benim ilim mekânım Sevgilinin ilidir. Ben Sevgilinin bahçesinin bülbülüymüm o da gülümdür. Biliniz ki gülüm solmaz benim.

O Sevgili bana gelsin demiş, ona bir kadeh sundum alsın demiş, aldım kadehi içtim aşk şarabını artık gönlüm ölmez benim.

Ne Hz. Mûsâ gibi Tûr'um var, ne de durağım. Hiçbir yerde karar kılmam. Cenâb-ı Hakk'a niyaz etmek, dilekte bulunmak için belli bir yerim olmaz benim. Yâni nerde istesem orada münâcât ederim ve yüce Allah benim sözümü her yerde duyar...

Ey arkadaş! Sor durduğum yeri bana ki, gelirsen göstereyim sana. Bir zerrece Hakk'tan gayri gözüm nesne görmez benim...

Hani Rabbimiz Tûr dağında Hz. Mûsa'ya ne buyurmuştu? “**Mûsa: ‘Ey Rabbim, dedi; cemâlini bana göster, sana bakayım.’ Allah: ‘Beni hiçbir zaman göremezsin, fakat şu dağa bak. Eğer o, yerinde durursa sen de beni görürsün.’** buyurdu. Nihayet Rabbi,

o dağa tecellî edince, onu yer ile bir etti. Mûsâ da bayılarak yere düştü.” (el-A’raf: 143)

Yûnus eyidir, Hak katında sözüm geri kalmaz benim...

HER KANCARU DÖNER İSEM...

Her kancaru döner isem ışk-ıladur işüm benüm
Oldur gönlümde teşvişüm hem ışkdur yoldaşum benüm

İşksuzlara göynür özüm anun-çün fâş olur râzum
Göriceğiz âşıkları kaynar içüm taşum benüm

Bu ışk bize rahmânîdür hem canumuzun canıdur
Anun içün şeytân-ıla herdem bu savaşum benüm

Benim canum bir kuşdur kim gevdem anun kafesidür
Dostdan haber geliceğiz bir gün uçar kuşum benüm

Geldüm dünyayı seyr itdüm ya bugün ya yarın gitdüm
Ben bunda eğlenemezem bunda bitmez işüm benüm

Yûnus eydür ben âşıkam hem âşıkam hem sâdıkam
Bu ayruk âşıklar gibi yokdur ârâyişüm benüm

AÇIKLAMA: Her nereye döner isem aşk iledir işim benim. Odur gönlümde kaynayıp taşan kargaşalık, aşktır yoldaşım benim.

Aşktan nasibi olmayanlara kendi kendine yanar özüm, onun için açığa çıkar sırrım. Âşıkları görünce kaynar içim dışım benim.

Bu aşk bize Allah tarafından verilmiştir, hem canımızın canıdır. Onun için şeytan ile her an vardır savaşımlar benim...

Benim canım bir kuştur, gövdem de onun kafesi. Dosttan haber gelince bir gün uçar kuşum benim...

Geldim dünyayı seyrettim, ya bugün, ya yarın gittim. Ben bu cihanda eğlenemezem, burada işim bitmez benim...

Yûnus eyidir, ben âşıkım, hem sözümde sâdıkım, doğruyum. Bu başka âşıklar gibi süsüm bezeğim yoktur benim...

GER RÂZINI SÖYLER İSEM

Ger râzını söyler isem kimse dilüm bilmez benüm
Eger sabır eyler isem gönlüm karâr kılmaz benüm

İy uslular iy uslular siz eyidün beni nideyim
Ol dost yüzin göreliden aklum başa gelmez benüm

Bunun gibi tertib ile işüm nice başa vara
Elümden iş kaldı-y-isa cânumdan iş kalmaz benüm

Ne delüyem ne usluyam neye benzer benüm işüm
İşk denizine gark olup gönlüm cânum toymaz benüm

Bu mahabbet odı benüm yüregümde yana-durur
Denize gark olur-ısam söynüp hatâ kılmaz benüm

Yıl on iki ay bu ışk güli od içinde bitüp durur
Yandugumca artar korkum devrüm geçüp solmaz benüm...

AÇIKLAMA: Eğer sırrımı söyler isem kimse dilimi bilmez benim. Eğer sabır eyler isem gönlüm karar kılmaz benim. Ey akıllılar, ey akıllılar! Siz söyleyin ben nideyim? O Sevgilinin yüzünü gördüğüm andan beri aklım başa gelmez benim...

Bunun gibi tertip ile işim nice başa varır. Elimden iş gelse bile, canımda iş kalmaz benim. Ben ne deli, ne akıllı birsiyim; neye benzer işim benim. Aşk denizine gark oldum, gönlüm canım doymaz benim... Bu sevda âteşi benim yüreğimde yanıp durur, denize gark olur isem yine de sönüp hata kılmaz benim. On iki ay boyunca bu aşk âteşi içinde bitip durur. Yandıkça artar korkum, devrim geçip solmaz benim. Cümle âşıklar Hakk'a yöneldi, yola revan oldu, sabır ederek O'na erdiler. Aşkın aslı ateştir, buna sabrım hiç olmaz benim. Nice zaman dedim ki: – Ey gönül, var sabır eyle, uslu durup otur; ne çare ki, o büsbütün beter olur, öğüdümü almaz benim...

Bu Yûnus'un yüzü ölüm ile toprak olur ise, içimden aşk sevgisi biliniz ki hiç gitmez benim...

GÖZÜM SENİ GÖRMEK İÇÜN...

Gözüm seni görmeğ-içün elüm sana irmeğ-içün
Bugün cânım yolda kodum yarın seni bulmağ-içün

Bugün cânım yolda koyam yarın ivazın viresin
Arzeyleme uçmagunı hiç arzum yok uçmağ-içün

Bana uçmak ne gerekmez hergiz gönlüm ana bakmaz
İşbu benüm zârılığum değül-durur bir bağ için

Uçmağ uçmağum didüğün mü'minleri yeltedüğün
Vardur ola birkaç hûrî hevesüm yok uçmağ-içün

Bunda dahı virdün bize ol hûriyi cüft ü halâl
Andan dahı geçdi arzum azmüm sana kaçmağ-içün

Sûfilere vir sen anı bana seni gerek seni
Hâşâ ben terk idem seni şol bir ala çardağ-içün

Yûnus hasret-durur sana hasretini göster ana
İşün zulûm değül ise dâd eylegil varmağ-içün

AÇIKLAMA: Ey ezelî ve ebedî Padişah! Gözüm seni görmek için, elim sana ermek içindir. Bugün canımı yoluna koydum, yarın seni bulmak için...

Ey Rabbi Rahîmim! Bugün canımı yoluna koyam, yarın bedelini veresin. Bana Cennetlerini arz eyleme hiç arzum yok cennet için... Çünkü senin mübârek cemâlini arzularım...

Cennet benim neme gerek, asla gönlüm ona bakmaz; iş bu benim ağlayıp inleyişim değildir bir bağ için... Benim bu ağlayıp inlemem hep senin hasretindendir. Sensiz cennet bile bana hicrandır Mevlâm...

Cennet Cennet diyerek mü'min kullarını heveslendirdin. Elbet onda vardır nice nimet, nice hûri. Benim gönlüm ise hep senin cemâlini arzulayıp durur.

Bu dünyada dahi bize verdin hûri misali zevceler. Ondan bile geçti arzum, şimdi bütün emelim sana varmak için çırpınmaktır.

Ey Mevlâm! Sûfilere ver sen o cennetlerini, ne var ki, bana seni gerek seni. Hâşâ ben nasıl terk ideyim seni, şu bir ala çardak için...

Yûnus senin aşkından divâne olmuştur, hep hasret durur sana, hasretini göster ona; bir ıfık, bir yol aç, lûtuf ve kereminle inayet buyur ki sana varabilsin o!

İY YÂRANLAR

İy yâranlar iy kardaşlar ecel ire ölem bir gün
İşlerüme peşmân olup kendüzüme gelem bir gün

Yanlaruma kona elüm söz söylemez ola dilüm
Karşuma gele amelüm n'itdümise görem bir gün

Oğlan gider danışmana salâdur dosta düşmana
Şol dört tekbir namaz ile dahi tamâm kılam bir gün

Beş karış bez-durur tonum ılan çıyan yiye tenüm
Yıl geçe obrıla sinüm unıdulup kalam bir gün

Başuma dikeler hece ne irte bilem ne gice
Âlemler ümidi hoca sana ferman olam bir gün

Yûnus Emre sen bu sözi dahi tamâm itmemişsin
Tek yürüyeyin n'eyleyem üstâduma gelem bir gün

AÇIKLAMA: Ey dostlar, ey kardeşler! Ecel rüzgârı can kandilimi söndürecek bir gün. İşlerime pişman olup kendime geleceğim bir gün.

Ellerimi yanlarıma koyacaklar, dilim tek söz söylemeye mâlik olmayacak, karşıma gelip dikilecek amelim, ne gibi işler ettimse hepsini göreceğim bir gün.

Oğlan gider âlime çağıra, bağıra haber verir dosta düşmana. Şu dört tekbir namaz ile dahi tamam kılam bir gün...

Beş karış bez durur giyeceğim, kabir içinde böcekler yiyecek tenim, yıl geçe yıkıla mezarım, unutulup kalam bir gün...

Başıma bir mezar taşı dikecekler, ne geceden haberim olacak, ne günden. Âlemlerin ümit bağladığı hoca sana ferman olam bir gün.

Ey Yûnus Emre! Sen bu sözü dahi tamam etmemişsin. Tek yürüyeyim neyleyim, üstâdıma geleyim bir gün...

ZİNHAR VİRMEGİL GÖNÜL

Zinhâr virmegil gönül dünyâ payına bir gün
Dünyâya gönül viren düşe tanıya bir gün

Bu dünya bir evrendür âlemleri yudıcı
Bize dahi gelüben yuda toyına bir gün

Gör ahi nicelerin topraklar kuçmış yatur
Bizi de anlar gibi ala koyma bir gün

Şol kuşun kim yuvası toğan katında ola
Ol anda kaçan dura gide yayına bir gün

Miskin bîçâre Yûnus gördüm bildüm dimegil
Dut erenler eteğin düşgil suyına bir gün...

AÇIKLAMA: Ey arkadaş! Sakın verme gönül dünya payına bir gün. Kim ki dünyaya gönül verirse düşer ağına bir gün...

Bu dünya, âlemleri yutucu bir canavardır. Bizi dahi gelip yutacak ve doyacak bir gün.

Can gözlerini aç da bunu yaptıklarını gör. Nice nice insanları bu dünya değirmeni öğütmüş, toprak altına almıştır. Bizi de onlar gibi alacak koynuna bir gün.

Şu kuşun kim yuvası doğan katında olam. O anda kaçan dura, gide yayına bir gün.

Fakir, çâresiz Yûnus! Sen gördüm, bildim deme; Allah'ın velî kullarının eteğini tut, eşiğine yüzün sür, düş onların suyuna bir gün.

Fakir, çâresiz Yûnus! Sen gördüm, bildim deme; Allah'ın velî kullarının eteğini tut, eşiğine yüzünü sür, düş onların suyuna bir gün...

ANDAN YİĞREK NE VARDUR

Andan yiğrek ne vardur kişi bile kendüzin
Kendüzin bilem kişi kamulardan ol Güzin

Kişi gerek çok bile ol gerek öğüt ala
Menzile irsem diyen yalvarsın hazin hazin

Bu yol yavlak uzakdu dünyâ ana tuzakdur
Bu duzağa uğrayan komaya kulavuzın

Ben emîn olsam diyen ya eminlik isteyen
Geçsün bu kal-u kîlden toprağa ursun yüzin

Kim ere kullık ide ol azabdan kurtıla
Mutlak ol yarlıganur kim gördise er yüzin

Yûnus bir haber virür işidenler şâd olur
Gence uğrasam diyen izlesün izin izin...

AÇIKLAMA: Ondan daha iyi ne vardır ki kişi bile kendi özünü. Kendini bilen kişi ise herkesten üstün ve seçilmiş olur.

Kişi gerek ki çok bile, verilen öğüdü ala. Menzile, yâni konak yerine varam diyen yalvarsın içli ve hazin hazin...

Bu yol çok fazla uzaktır, dünya ise ona tuzaktır. Bu dünya tuzağına uğrayan kendisine bir kılavuz, yol gösterici bir önder bulmalıdır.

Ben emniyette olsam diyen yahut kurtuluş isteyen, geçsin bu dedikodudan da yüzünü hak eşiğinde toprağa vursun...

Kim ki Allah'ın velîlerinden birine hizmet ederse o azaptan kurtulur. Mutlaka onun günahı bağışlanır, eğer gördüyse velîlerden birinin ışıktan saçan yüzünü...

Yûnus öyle bir haber verir ki, işiden sevinç ve neş'e duyarlar. Bir hazineye mâlik olmak isteyen velîlerin peşini bırakmasın...

OL DOST BİZE GELMEZ İSE...

Ol dost bize gelmez ise ben dostu girü varayın
Çekeyin cevri ü cefâyı dost yüzün görü vireyin

Sermâye bir avuç toprak anı dahi aldı bu ışık
Ne sermâye var ne dükkân bazara neye varayın

Kurulmuş dükkân ü bazar dost içine girmiş gezer
Günâhum çok gönlüm sizler ben dostu çok yalvarayın

Gönlüm eydür dost benümdür gözüm eydür dost benümdür
Gönlüm eydür göze sabır it bir dem haberin sorayın

Hak nazar kıldığı cana bir göz ile bakmak gerek
Ana kim ol nazar kıla ben anı nice yireyin

Tapduğ'um eydür Yûnus'a bu ışık Hakk'a irse gerek
Kamulardan ol yücedür ben ana nice ireyin?

AÇIKLAMA: O Sevgili bize gelmez ise ben o Sevgiliye geri gideyim. Çekeyim eziyet ve her türlü işkenceyi, ama Sevgilinin yüzünü görüvereyim. Sermayem bir avuç topraktı, onu dahi elimden bu aşk aldı. Şimdi ne sermaye kaldı, ne dükkân, pazara niçin gideyim?

Kurulmuş dükkân ve pazar, sevgili içine girmiş gezer. Günahıma gönlüm sızlar, ben o sevgiliye çok yalvarayım.

Gönlüm iyidir, dost benimdir, gözüm iyidir, dost benimdir. Gönlüm iyidir; ey gözüm sabreyle ki bir an haberin sorayım...

Hakk'ın baktığı cana bir göz ile bakmak gerek. Ona kim o bakar, ben ona nasıl üzüleyim?

Tapduğ'um iyidir Yûnus'a, bu aşk Hakk'a vâsıl olsa gerek. Hepsinden o yücedir, ben ona nice ereyim.

ŞÖYLE HAYRAN EYLE BENİ

Şöyle hayrân eyle beni ışkun odına yanayın
Her kancaru bakar-ısam gördüğüm seni sanayın

Çün beni okır subhânım uş gönüldi gider canum
Elden çıkaruban gönlüm bunda neye egleneyin

Yidi tamu didükleri katlanmaya bir âhuma
Işkun gönlüm yağmaladı ben nice katlanayın

Sekiz uçmak arzuların yitmiş bin hûri gelürse
Aldamaya bu cânımı bunda nite aldanayın

Senün ışkun tuydı cânım terkin urdum bu cihânun
Hergiz bilinmez mekânun seni kanda isteyeyin

Herdem söylenür haberün hergiz bulunmaz eserün
Götür yüzünden perdeyi dîdâruna köyüneyin

Yidi deniz geçer isem yitmiş ırmak içer isem
Susuzluğum kanmaz benüm dost şerbetiyle kanayın

İlm-i hikmet okıyanlar ışkdan feragatdur bunlar
Mansûr oldum asun beni kon dillerde söyleneyin

Al gider benden benliğı toldur içüme senliğı
Gel sen beni bunda öldür anda varup ölmeyeyin

Yûnus Emre'mün bu sözi cânâ toldı avâzesi
Kördür münkirlerün gözi ben nicesi göstereyin

AÇIKLAMA: Ey Rabbim, ey Padişahım! Öyle hayran eyle beni aşkın âteşine yanayım. Her nereye bakar isem gördüğüm seni sanayım.

Ne zaman ki beni okur noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'ım, işte gönülden gider canım. Elden çıkar artık gönlüm, burada nasıl egleneyim?

Yedi cehennem dedikleri katlanmaya bir âhıma, aşkın gönlümü yağmaladı, ben ince bu derde katlanayım... Sekiz cennet ve yetmiş bin hûri gelse yine aldanmaz bu canım, bunda nasıl aldanayım?

Ey mukaddes Sevgili! Senin aşkına doydu canım, terk eyledim bu cihanın, asla bilinmez mekânın, seni nerde isteyeyim? Hep senin haberlerin söylenir, ne ki bulunmaz eserin. Kaldır yüzünden perdeyi cemâline teveccüh edeyim...

Yedi deniz geçer isem, yetmiş ırmak içer isem, susuzluğum kanmaz benim. Ancak Sevgilinin sunacağı şerbetle kanabilirim... İlm-i hikmet ipliklerini düğüm düğüm eden niceleri vardır ki, aşktan el çekmişlerdir. Mansûr (Hallâc-ı Mansûr) oldum, onun gibi asın beni ki, dillerde destanım söylensin...

Ey Azîz ve Celîl olan Allah! Al gider benden benliği, doldur içime şenliği. Gel sen beni burada öldür, bir daha ebedî olarak, ölmeyeyim. Yûnus Emre'min bu sözü, cana doldu yüksek sesi, kördür inkârcıların gözü, ben incisini göstereyim...

İY DOST SENİ SEVELDEN

İy dost seni sevelden aklum gitdi kaldum ben
İrmakları terk idüp denizlere taldum ben

Bir zerre ışkun odı kaynadur denizleri
Düşdüm ışkun odına dutuşuban yandum ben

Ol canda ki ışk ola anda gussa olmaya
Bu ışk bana gelenden gussam gitdi güldüm ben

Bülbül de âşık olmış kızıl gülün yüzine
Gördüm erenler yüzün hezâr destân oldum ben

Bu ışkı bana virdün ben niderem kendüzüm
İçüm taşum nur oldu dostâ âşık oldum ben

Bir kurı ağaç-idüm yol üzre düşmiş idüm
Er bana nazar kıldı tâze cüvan oldum ben

Yûnus girçek âşıksan adunı miskin kogıl
Cümlesinden ihtiyâr miskinliğı buldum ben...

AÇIKLAMA: Ey dostâ! Seni sevdiğim andan beri aklım gitti, kaldım ben. İrmakları terk edip denizlere daldım ben. Bir zerre aşk ateşi kaynatır denizleri. Düştüml aşkın ateşine tutuşup yandım ben...

O canda ki aşk âteşi ola, onda tasa sıkıntı olur mu? Bu aşk bana geldi geleli keder ve üzüntüm gitti, güldüm ben...

Bülbül bile güllerin kızıl rengine âşık olmuştur. Ben dahi erenlerin mübârek yüzünü gördüm binlerce destan oldum ben...

Ey Rabbi Kerîm'im! Sen ki bu aşkı bana verdin, artık ben nideyim kendimi? İçim dışım nur oldu, Sevgilinin aşkına tutuldum ben...

Bir kuru ağaç idim, yol üstüne düşmüştüm. Allah dostlarından bir er bana tatlı bir bakışla baktı, o an taze bir delikanlı oldum ben...

Ey Yûnus! Gerçek âşıklardan isen adını miskin koy, cümlesinden seçkin miskinliğı buldum ben...

CANLAR CÂNINI BULDUM

Canlar cânını buldum bu cânım yağma olsun
Assı ziyandan geçdüm dükkânım yağma olsun

Ben benliğümden geçdüm gözüm hicâbın açdum
Dost valsına iriştüm gümânım yağma olsun

Benden benliğüm gitdi hep mülkümi dost dutdı
Lâ-mekâna kavım oldum mekânım yağma olsun

Ta'allûkdan üzüdüşdüm oldostdan yana uçdum
Işk divânına düşdüm divânım yağma olsun

İkilikten usandım ışk tonını tonandım
Derdün honına kandım dermânım yağma olsun

Varlık çün sefer kıldı dost andan bize geldi
Viran gönül nur toldı cihânım yağma olsun

Gedüm bitmez sağınçdan usandım yaz u kışdan
Bustanlar başım buldum bustânım yağma olsun

Yûnus ne hoş dimişsin bal u şeker yimişsin
Ballar balını buldum kovanım yağma olsun

AÇIKLAMA: Ey hayat sazının teline mızrap vuranlar! Biliniz ki, ben canlar cânını buldum, bu canım yağma olsun. Kâr ve ziyândan geçtim, dükkânım yağma olsun...

Ben, benlik zincirini kırdım, gözümden perdeyi kaldırdım. Sevgiliye kavuştum, gümânım (şüphem) yağma olsun... Bedenimdeki benlik tutkusu gitti, hep mülkümü dost bildi, mekânsız bir kavim oldum, mekânım yağma olsun...

Alâkadan kesildim, o dosttan yana uçtum, aşkın dîvânına düştüm, dîvânım yağma olsun... İkilikten usandım, aşk elbisesine büründüm, dert ve cefâ evine kondum, dermânım yağma olsun...

Mademki varlık sefer kıldı, Sevgili ondan bize geldi, gönlüm viran idi, nur ile doldu; cihanım yağma olsun...

Emel ve isteklerin ağzına gem vurdum, hepsinden geçtim; yazın saadetinden, kışın cefâsından usandım, bahçeler, gülistanlar buldum; bostânım yağma olsun...

Ey Yûnus! Ne güzel, ne hoş demişsin, bal ve şeker yemişsin. Ballar balını, en tatlı Sevgiliyi buldum, kovanım yağma olsun!

İLMÜNDE GARK OLALI

İlmünde gark olalı uş ben beni bilmez
Dilile söyleyüben vafuna iremez

Sıfatun gelmez dile kandalığun kim bile
Sun'un söylemekliğe ben lââyık olamazın

Hem evvelsin hem âhir kamu yirlerde hâzır
Hiç makam yokdur sensüzben niçün görimezin

Görmedin delü oldum yanıldum günah kıldum
Ussum aklum aldurdum esridüm ayılmazın

Çünkü beni esritdün can u gönül iletdün
Ayırma beni senden bulışdum ayrılmazın

Bana canı sen virdün Azrâil'e buyurdun
Senden artuk kimseye virimezin

İy Yûnus'ı yaradan götür hicâb aradan
Sâdıkam yolında ben yalan da'vi kılmazın

AÇIKLAMA: Ey can bahşeden Rabbim! İlminde gark olalı artık ben seni bilemez oldum. Dille söylüyorum, ama vafına eremez oldum. Senin sıfatının güzelliği gelmez dile, nerede olduğunu kim bile, san'atın, kudretin söylemeye ben lââyık olmadım.

Ezelî ve ebedîsin. Varlığının önü olmadığı gibi sonu da yoktur. Her yerde hâzır ve nâzırsın, makamın bir yere mahsus değildir, mekândan münezzehsin. Benim gözüme kudret aynasını takan da sensin ki, sensiz ben hiçbir şey göremiyorum...

Görmeden deli oldum, yanıldım hatâ ettim, günah işledim; aklımı kaybettim, sarhoş oldum ayılmıyorum... Çünkü beni mestâne ettin, can ve gönülden yakaladın. Ayırma beni senden, buluştum ayrılamıyorum...

Ey Kerîm Allah! Bana canı sen lutfettin, can alıcı meleğe de emir buyurdun. Lâkin senden gayri kimseye bu canı verir miyim?

Ey Yûnus'u yaradan mukaddes kudret! Perdeleri artık kaldır aradan; sâdıkım, doğruyum, ben yalan dâvâ peşinde değilim.

BU ÖMRÜ YOK YİRE

Bu ömrüm yok yire harc itmişem ben
Cânumı gör ne oda atmışam ben

Kimsene kimseye itmemiş ola
Anı kim kendüme ben itmişem ben

Amelüm rahtını dirdüm götürdüm
Kamu assum ziyâna satmışam ben

Cihanda bir sınık saksıdan ötrü
Günehlerüm yabana atmışam ben

Amelüm ne ki varsa hep riyâdur
Acebdür ihlâsı unutmuşam ben

Giceye iresini kimse bilmez
Tûl-i emel başın uzatmışam ben

Dükeli ömrümi harcına sürdüm
Ziyândan bellüdü ne utmışam ben

Bîçâre Yûnus'un çokdur günâhı
Anun dergâhına yüz tutmuşam ben...

AÇIKLAMA: Eyvah ki bu ömrü boş yere geçirmişim ben. Canımı gör ki, nasıl âteşe atmışım ben. Kimse kimseye etmemiştir böylesini ki, kendi kendime etmişim ben.

Amelim: Mal-mülk diyordum, toplayıp götürdüm. Ne çare ki hepsini ziyâna satmışım ben... Cihan denilen bu bahçeden bir kırık saksıdan ötürü günahlarımı yabana atmışım ben...

Amelim, işim ne ki: Hepsi gösteriştten ibarettir. Ne garip şey ki ihlâsı unutmuşum ben...

Geceye ereceğimi veya sabaha çıkacağımı kimse bilmez. Böyle olmasına rağmen nefsin arzularını kamçılarmışım ben... Bütün

ömrümü bu arzuların harcına sürdüm. Ziyandan bellidir ki ne kazanmışım ben...

Çaresiz Yûnus'un günahı pek çoktur. Günahıma pişman olup onun dergâhına yüzümü tutmuşum ben... Günahlarımın bağışlanmasını, tevbelerimin kabulünü yüce Allah'tan niyaz etmişim ben...

ÂŞIKLARA NE DİYEM...

Âşıklara ne diyem ışk haberinden şirin
İşkıla dinleyene eydeyin birin birin

Dahı yir gök yoğ iken var-idi ışk bünyâdı
İşk kadîmdür ezelî ışk getürdi ne varın

Evvel Ezel bezminde kim dost yüzün gördiyse
Anun cânıdur âşık sor andan ışk haberin

İşkı hiçbir nesneye mesel bağlasam olmaz
Dünyada âhiretde ne dutısar ışk yirin

Hayf-durur ışksuzlara ışkdan haber söylemek
Kim gerçek âşık ise râzımı ana dirin

Emânetdür sakinil ışk haberini zinhâr
Oturup değme yirde söyleme ışk esrarın

Sarraflarun katında kaid şöyle-durur
Kadrin bilmez kişiye göstermedi gevherin

Yûnus'un havsalası ışkla tolmuş durur
Derdin saklayamadı gensüz söyler ışk sırrın...

AÇIKLAMA: Âşıklara ne diyeyim ki, aşk haberinden daha güzel, daha şirin olsun. Benim sözlerimi aşk ile dinleyene söyleyelim bir bir. Yer gök bile yok iken aşk vardı, yerin göğün temeli ona dayanıyordu. Aşk ebedîdir, ezelî aşk getirdi ne ki varsa âlemde...

Evvel ezel meclisinde kim Sevgilinin yüzünü gördü ise, onun canıdır âşık, aşkın haberini ondan sor.

Aşk öyle yüce bir şeydir ki, onu hiçbir şeye misal gösteremem. Dünya ve âhiretde aşkın yerini hiçbir şey tutmaz. Yazıktır aşktan nasibi olmayan aşkın haberini söylemek. Kim gerçek âşık ise sırrımı ona söylerim. Bu sana emânettir, aşk haberini asla söyleme, onu koru, oturup olur olmaz yerde aşkın esrarını açma... Bilmez misin ki,

sarrafların (kuyumcu) katında âdet böyledir. Kadrini, kıymetini bilmez kişiye ince ve cevherlerini göstermezler.

Yûnus'un anlayış ve tahammülü aşk ile dolmuştur. O yüzden derdini saklayamadı, isteksiz söylemededir aşkın inceliklerini ve sırlarını...

EĞER İŞKİ SEVERSEN

Eğer ıŖkı seversen cân olasın
Kamu derdine hem dermân olasın

Eğer dünyâ seversen mübtelasın
Ma'âni sırrına kandan iresin

Cihan köhne saraydur sen beğisin
Niçe bir ağuya barmak banasın

Kanadsuz kuşlayın kaldun yabanda
Kanadlu kuşlara kand iresin

Sana erden asâ gerek bu yola
Tayanursan asâya tayanasın

Sözi bu Yûnus'un güzelleredür
Eğer âşık olursan uyanasın

AÇIKLAMA: Ey insan! Eğer sen gerçekten aşkı seviyorsan can olmalısın. Herkesin derdine hem derman olmalısın. Eğer dünya güzeline gönül verdin ise ona mübtelâsın, mânâ sırrına nerden ereceksin?

Bu cihan denilen mülk bir köhne, eski ve temelsiz saraydır, sen o sarayın beyisin. Nice bir bu dünya zehrine parmağını batırırsın?

Kanatsız bir kuş gibi kaldın yaban illerde, kanatlanıp uçan kuşa nasıl yetişeceksin?

Sana Allah'ın velî kullarından bir âsâ; değnek, yolculukta kullanılan baston gerek bu yolda. Dayanırsan bu âsâya dayanasın, yoksa düşüp bir yerini kırabilirsin...

Aşk bahçesine dalan bu Yûnus'un sözü güzelleredir. Eğer bir sâki elinden aşk bâdesini içebilmişsen artık uyanık olmalısın...

OL VAKTİN BİR OLASIN

Ol vaktin bir olasın ikilikde kalasın
Cansuz gel bu kapuya bâki dirlik bulasın

Can tuta gelür isen ger cânım var dir isen
Canı şümâr idersen sağınciel kalasın

Bunda ne Sağınç şümâr ya bunda kim kalur var
Çün böyle düşdi seferk gerek yolda ölesin

Derd ile ölmeyince dermâna irmeyesin
Bir can yolda kor isen bin bir canlar bulasın

Kalma fâni sağınca kasd ile bakma gence
Yüzbin cihanda bâtın hazinesin bulasın

Dadarsan ışk dadundan geçesin zâhirinden
Ayrılığın odından ol vakit kurtulasın

İy Yûnus kanı oklun gensüzün söyler dilün
Pâyânı yok bu yolun sen kanda tonlanasın

AÇIKLAMA: Ey arkadaş! Birlik denizine atıl, ikilikten berî ol. Can, malı bırakıp gel bu kapıya ki ebedî dirlik bulasın...

Canın sevgisi ile gelir, eğer canım var dersin ve canı hesaba katarsan emel ve istekle kalasın...

Bu temeli çürük dünyada ne sayı, ne emel ebedî kalıcıdır, ne de bir kimsenin hayatı devamlıdır. Çünkü böyle yazılmış kader kalemi ile bir gün bu yolda ölüp gideceksin...

Dert ile ölmeyince dermana ermek muhaldir, bu yola bir can koyar isen binbir canlar bulacaksın...

Emel ve arzuların isteklerine kanma, hepsi fâni ve geçici şeylerdir, kasd ile bakma buranın hazinelerine ki, yüz bin cihanda gizli hazineler bulasın...

Aşkın lezzetini gönül dudaklarınla tadarsan geçersin zâhirinden, ayrılığın âteşinden o vakit kurtulursun...

Ey Yûnus! Hani senin aklın? İstemeyerek söyler dilin. Sonu yok bu yolun, nereden dolanasın?

DAŞDUN YİNE DELİ GÖNÜL

Daşdun yine deli gönül
Sular gibi çalar mısın?
Akdun yine kanlu yaşı
Yollarımı bağlar mısın?

N'idem elüm irmez yâre
Bulınmaz derdüme çâre
Oldum ilümden âvâre
Beni bunda eğler misin?

Yavı kıldum ben yoldaşı
Onulmaz bağrımın başı
Gözlerümün kanlu yaşı
Irmağ olup çağlar mısın?

Ben toprak oldum yoluna
Sen aşuru gözedürsin
Şu karşıma göğüs gerüp
Taş bağırlı taşlar mısın?

Haramî gibi yoluma
Arkurı inen karlu taş
Ben yârumdan ayru düşdüm
Sen yolumı bağlar mısın?

Karlu taşların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçun çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın?

Esirdi Yûnus'un cânı
Yoldayım illerüm kanı
Yûnus düşde gördü seni
Sayru mısın sağlar mısın?^[8]

Tağ: Dağ...

Haramî: Yol kesen, hırsız.

Yaşın yaşın: Gözyaşları döke döke.

Sayru: Hasta.

Kanı: Nerde, hani.

Bu şiir aslında iki mısra iki mısra olarak yazılıdır. Biz kolaylıkla okunsun diye dörde böldük.

Tağ: Dağ...

Haramî: Yol kesen, hırsız.

Yaşın yaşın: Gözyaşları döke döke.

Sayru: Hasta.

Kanı: Nerde, hani.

Bu şiir aslında iki mısra iki mısra olarak yazılıdır. Biz kolaylıkla okunsun diye dörde böldük.

ACEB ŞU YİRDE VAR MOLA

Aceb şu yirde var m'ola şöyle garib bencileyin
Bağrı başlu gözi yaşlu şöyle garib bencileyin

Gezerem Rûm ile Şam'ı Yukaru illeri kamu
Çok istedüm bulımadum şöyle garib bencileyin

Kimseler garib olmasun hasret odına yanmasun
Hocam kimseler olmasun şöyle garib bencileyin

Söyler dilüm ağlar gözüm Gariblere köynür özüm
Meğerki gökde yıldızım şöyle garib bencileyin

Niçe bu derd ile yanam ecel ire bir gün ölem
Meğerki sinümde bulam şöyle garib bencileyin

Bir garib ölmüş diyeler üç günden sonra tuyalar
Soğuk suyıla uyalar şöyle garib bencileyin

Hey Emrem Yûnus bîçâre bulunmaz derdüme çâre
Var imdi gez şardan şara şöyle garib bencileyin...

AÇIKLAMA: Aceb şu yerde var mı ki şöyle garib benim gibi? Gönlü yaralı, gözü yaşlı şöyle garib benim gibi...

Gezerim Rûmeli'yi Şam'ı ve cümle illeri, çok istedim bulamadım, şöyle garib benim gibi...

Dilerim yüce Allah'tan ki: Hiç kimseler garib olmasın, hasret âteşine yanmasın, inlemesin gece gün şöyle garib benim gibi...

Dilim söyler, gözüm ağlar, gariblere içten içe gönlüm yanar; meğerki gökte yıldızım şöyle garib benim gibi...

Âh, âh! Nice bu dert ile yanayım, ömür biter, bir gün ecel gelir giderim, meğerki kabrimde bulayım, şöyle garib benim gibi...

Bir garip ölmüş diyeler, üç günden sonra duyalar, soğuk su ile yıkayalar, şöyle garib benim gibi...

Hey Emrem Yûnus çaresiz kaldı, bulunmaz derdine derman, var şimdi gez şehirden şehre, ilden ile, bulunmaz şöyle garib benim gibi!

İLÂHÎ BİR İŞK VİR...

İlâhî bir ışk vir bana kandalığum bilmeyeyin
Yavu kılayın ben beni isteyüben bulmayayın

Söyle hayrân eyle beni bilmeyeyin dünden günü
İsteyeyin dâim seni ayruk nakşa kalmayayın

Al gider benden benliği doldur içüme senliği
Dirliğünde öldür beni varup anda ölmeyeyin

Gelürse göynüğüm dile kim söge bana kim güle
Bâri yanayın derd ile hâlüm dile gelmeyeyin

Uş yürürem yana yana cigerüm gark oldu kana
Tap ışk eser itdi cana nice zârı kılmayayın

Senün kokun tuydı cânım terkini urdı cihânun
Hergiz belürmez makamun seni kanda isteyeyin

Bülbül olayın öteyin dost bağçesinde yatayın
Gül oluban açılaysın uyruk dahı solmayayın

Mansûr'layın dâra beni ayan göster anda seni
Kurban kılayın bu canı ışka münkir olmayayın

İşk-durur derdün dermânı ışk yolında kodum cânı
Yûnus Emre eydür bunu bir dem işksuz olmayayın

AÇIKLAMA: Ey Allah'ım! Bir aşk ver bana ki nerede olduğumu bilmeyeyim. Kaybedeyim ben beni, sonra arayıp bulmayayım. Aşkın ile öyle hayran eyle ki beni, bilmeyeyim gece ile gündüzü. İsteyeyim dâim seni, başka yüze, başka zinete, başka desene kanmayayım...

Al gider benim içimden benliği, doldur gönlüme senliği, dirliğinde öldür beni ki varıp orda bir daha ölmeyeyim...

Benim gönlüm bu aşk ile dolsun da, ister beni kınasınlar, ister bana gülsünler. Artık yanayım bu dert ile ki hâlimi dile getiremeyeyim.

İşte ben yürürüm yana yana ciğerim gark oldu kana, yeter artık, aşk ne işler etti cana, nice ağlayıp inleyeyim...

Senin mübârek aşkının kokusunu duydu canım, terk etti her şeyini cihanın. Ne var ki, asla bilinmez makamın, seni nerde isteyeyim?

Bülbül olayım öteyim, dost bahçesinde yatayım, güller gibi açılayım, artık bir daha solmak nedir bilmeyeyim...

Hallâc-ı Mansur gibi darağacına çekeler beni, açıkça göster o an bana cemâlini, ben de kurban edeyim bu canı, aşkı inkâr eden olmayayım.

Aşktır derdin dermanı, aşk yoluna fedâ ettim canı; Yûnus Emre iyi der bunu, bir dem aşksız olmayayım...

ANUP KIYÂMET GÜNÜNÜ

Anup kıyâmet gününü ağlaşalum ol gün için
Ol gün melâmet gündür ağlaşalum ol gün için

Ol günde yerler yarıla cümle ölenler dirile
Cümle günâhlar sorıla ağlaşalum ol gün için

Ol günde gök çatlayısar insan nice katlanısar
Ol günde kim korkmayısar ağlaşalum ol gün için

Âh ol günün korkuları koca kılur ma'sûmları
Nice olur mücrimleri ağlaşalum ol gün için

Ol gün katı efgan ola irkek dişi uryân ola
Cümle ciger bîryân ola ağlaşalum ol gün için

İy Yûnus Emre gir yola hâl bilmezüz kardaş n'ola
Meğer dermân Hak'dan ola ağlaşalum ol gün için

AÇIKLAMA: Ey kâinat denilen bu varlık sadefinde hayat sürenler! Kıyâmet gününün şiddetini düşünelim de ağlayalım o gün için. O gün günahlarından dolayı insanın kınanmak, ayıplanmak günüdür: Ağlayalım o gün için.

O gün yerler yarılacak, bütün ölmüşler dirilecek, günahlar bir bir sorulacak; ağlayalım o gün için...

O gün gökler çatlayacak, yıldızlar yerlerinden kopacak, bir acâyip hâl olacak, insan bu şiddete nasıl katlanacak, o günde kim ki korkmayacak; ağlayalım o gün için...

O günün öyle korkuları vardır ki, gençleri bile ihtiyarlatır. Günahkârların hâli nice olur; ağlayalım o gün için...

O gün öyle çığlıklar, öyle bağırıp çağırımlar vardır ki, erkek ile kadın çıplak duracak da yine de kimse birbirine bakamayacak, herkes başının derdine düşecek, ciğerler yanacak, kebab olacak: Ağlayalım o gün için...

Ey Yûnus Emre, ey cihan bahçesinde öten bülbül! Gir sırât-ı müstekîm olan doğru yola. Hâlini bilmeyiz ki kardeş, bacı, ahbap

nola? Meğer dermân Cenâb-ı Hak'dan ola; ağlayalım o gün için...

HEY YÂRANLAR!

Hey yâranlar hey kardaşlar nic'ideyin n'ideyin ben
Sen benüm kulum değülsin dir olursa n'ideyin ben

Zelîl magbun kala başum anda hiç dinmeye yaşum
Mahşer günü içüm taşum nâr olursa n'ideyin ben

Suç anıcak köynür özüm kan yaş ile tolar gözüm
Yarın hak katında yüzüm kar'olursa nideyin ben

Fesâd ile tolu içüm hey hoca bağışla suçum
Ki cehennem benüm için yir olursa n'ideyin ben

Ben fesâd içinde kaldum Yûnus eydür artdı derdüm
Sine varıcağaz kabrüm dar olursa n'ideyim ben

AÇIKLAMA: Ey benim sevdiklerim, kardeşlerim! Nasıl edeyim, nideyim ben? Yüce yaratıcı sen benim kulum değilsin diyecek olursa nideyim ben?

Hor, hakîr, alçak, şaşırılmış, aldatılmış kala başım, o an hiç dinmez gözyaşım, mahşer günü içim dışım ateş olup, cehenneme gidersem nideyim ben?

Suçlarımı andıkça kendi kendime yanar içim, kanlı yaşlar ile dolar gözüm, yarın Allah'ın huzurunda yüzüm kara olur nideyim ben?

Bozukluk, karışıklık ile dolu içim, ey hoca bağışla suçum, yoksa cehennem benim için yer olursa nideyim ben?

Ben fesad içinde kaldım, Yûnus eyider, çoğaldı derdim, kabir içine konunca bedenim, kabrim dar olursa nideyim ben?

NOT: Yûnus Emre hemen hemen bütün şiirlerinde ölüm ve âhiretin dehşetinden bahsetmektedir ki bu da irfan sâhibi ve aydın görüşlü kişilerin işidir. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki:

– Akıllı kimse nefsini alçaltan ve ölümden sonrası için amel edendir. Ahmak ise nefsine ve hevâsına tâbi olup (hiçbir amel etmeden) Allah'a karşı boş ümîde kapılandır...^[9]

İşte Yûnus bütün şiirlerinde bu hadis-i şerife uygun olarak ölümü ve âhireti dile getirmektedir. Sağır kulaklara asırlar ötesinden seslenmektedir:

– Ey ahmaklar! Beni istismar etmeyin de âhiret için azık hazırlayın!

Tirmizî.

Tirmizî.

ALLAH EVİ ZİYÂRETDÜR

Allah evi ziyâretdür ben anda varmak isterin
Muhammed'in güzel nurın gözümle görmek isterin

Hacılar deve katarlar kum denizine yatarlar
Taşı şeytana atarlar ben anı urmak isterin

Yidi toplana bârısın görmez cehennem sûrısın
Divşürüp nefsum çerisin ben anı kırmak isterim

Aceb Allah'un işine yazış kubbenün başına
Hacerü'l-Esved taşına yüzümü sürmek isterin

Yûnus eydür sözüm hakdur hiç ırızkum mâlum yokdur
Çokdur günâhum çokdur boynumdan ırmak isterin

AÇIKLAMA: Mekke'de bulunan Kâbe Allah'ın evidir ve Müslümanların kıblegâhıdır ve her Müslümanın gönlü oranın ziyareti için yanıp durur... Ben dahi oraya varmak isterim. Allah'ın Sevgilisi, topyekûn zaman ve mekânın ve bütün mahlûkatın Peygamberi Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in güzel nûrunu gözümle görmek isterim...

Kâbe ziyareti için hacılar devlerle yola revân olurlar, yakıcı güneş altında kum denizinde yatarlar, sonra Mina'ya varıp Şeytana taş atarlar, ben dahi o hilebaz Şeytanı vurmak isterim...

Bu çok marifetli ve yüksek bir şeydir, bunu başarabilen görmez cehennemnin sorucu ve azab meleklerini, devirip nefsimin askerlerini kırmak isterim...

Hayret etmez misin ki, Allah'ın işine, yazmış kubbenin başına, varıp Kâbe'de bulunan Hacerü'l-Esved taşına yüzümü sürmek isterim.

Yûnus iyidir, sözüm haktır, çoktur, günahım çoktur, boynumdan ayırmak isterim.

YOKDUR BENDE AMEL

Yokdur bende amel tâ'at ben n'ideyin n'eyleyeyin
Kopucak rûz-i kıyâmet ben n'ideyin n'eyleyeyin

Dost bana su'âl idicek aklum başumdan gidicek
Hicâb deri gark idicek ben n'ideyin n'eyleyeyin

Helâline ola hisâb harâmına ola azâb
Âsiye olıcak ikab ben n'ideyin n'eyleyeyin

Yetmiş bin zebânî yide tamuyı haşr de ilede
Mücrimlere heybet ide ben n'ideyin n'eyleyeyin

Bir kez cehennem silkine âsilere ide kîne
Yâ Rab iricek ol güne ben n'ideyin n'eyleyeyin

Âşıklar maksûda ire ârifler dost yüzün göre
Şöyle mücrim yüzi kara ben n'ideyin n'eyleyeyin

Yûnus Emre derdün katı hayran geçmez bir tâ'atı
Olmazsa Hak inâyeti ben n'ideyin n'eyleyeyin

AÇIKLAMA: Bende Allah'ın rızasına uygun amel ve tâat yoktur, ben nideyim, neyleyeyim? Kıyâmet kopacak, perdeler açılacak, hesaplar görülecek, ben nideyim, neyleyeyim?

Yaradanım olan Allah bana sual edecek, o an aklım başımdan gidecek, utancımdan terleyeceğim ve ter beni gark edecek, ben nideyim, neyleyeyim?

Malımın helâlinden bile hesab sorulacak, haram ise azâba düşürecek, asî olan kullara şiddetli ve elem verici azab vardır; ben nideyim, neyleyeyim?

Cehennemin yetmiş bin azâb meleği gelecek, Cehennemi halkın üstüne doğru kükretecek, mücrimlere heybetle bakacak, ben nideyim, neyleyeyim?

Âşıklar maksûda, isteklerine erecek, irfan sâhipleri, Allah'ın velî kulları Sevgilinin yüzünü görecek; şöyle mücrim, yüzü kara, ben

nideyim, neyleyeyim?

Ey Yûnus Emre! Senin derdin büyük, işe yarar, iyi ve hayırlı bir tâatin de yok. Eğer Cenâb-ı Hak lûtûf ve keremiyle sana muamelede bulunmaz ise, işte o zaman inle: Ben nideyim, neyleyeyim? Diye...

EY BENÜM KUTSUZ NEFSÜM!

İy benüm kutsuz nefsüm kanda varasın bir gün
Ecel avlayup yudar ele giresin bir gün

Gelüp göğsüne kona dutuşup cânun yana
Bir kadeh şerbet suna içüp kanasın bir gün

Görmeğe gelenleri hâtırun soranları
Sevgüli yâranları görmez olasın bir gün

Yâranların geleler seni ta'cîlleyeler
Soyalar tonarunı uryan olasın bir gün

Tap timar eyle tene yarak eyle bu câna
Şol yılana çiyana nasîb olasın bir gün

Münkir ü Nekir gele hâllerün düşvâr ola
Arabça su'âl sora cevâb viresin bir gün

Yûnus Emre'm n'idesin kaçup kanda gidesin
Erenler sohbetine gelmez olasın bir gün

AÇIKLAMA: Ey benim saadetten mahrum nefsim! Nerde varırsın bir gün. Ecel oku avlar seni ele girersin bir gün.

Can alıcı melek gelip göğsün üzerine konar, tutuşup canın yanar, bir kadeh ölüm şerbeti sunar, içip kanarsın bir gün.

Ölüm haberini alıp görmeye gelenleri, hâtırın soranları, sevgili yâranları görmez olursun bir gün...

Dostların gelirler, seni acele ile soyarlar açıkta kalırsın bir gün.

Yeter artık acı tene, faydalı ve hayırlı işler eyle bu cana, şu yılana çiyana nasîb olursun bir gün.

Kabre konuştuğunda sual melekleri gelecek, hâlin çetin ve zor olacak, Arapça lisan ile soracak, cevap veresin bir gün.

Ey Yûnus Emre'm, ne yapacaksın, kaçıp nereye gideceksin? Ecel kılıcı ömür ipini kesecek, velîler sohbetine gelemesin bir gün!

AZRÂİL ALUR CÂNUMUZ

Azâil alur cânumuz kurur tamarda kanumuz
Yuyıcağaz kefenümüz saranlara selâm olsun

Gider olduk dostumuza iremedük kasdumuza
Namaz için üstümüze Turanlara selâm olsun

Sözdür söylenür araya kimse döymez bu yaraya
İltüp bizi makbereye koyanlara selâm olsun

Âşık oldur Hakk'ı seve Hak derdüne kıla devâ
Bizüm için hayır dúa kılanlara selâm olsun

Âşık Yûnus söyler sözi kan yaş ile toldı gözi
Bilmeyenler bilsün bizi bilenlere selâm olsun.

AÇIKLAMA: Ömür nefeslerimiz biter, Azrâil Aleyhisselâm canımızı alır, damarlar içindeki kanımız bile kurur. Bizi gasleden ve kefene saranlara selâm olsun.

Biz, Rabbimizin **(Bana dön, ey kulum!)** fermanıyla gidiyoruz dostumuza, bu dünyada eremedik muradımıza, cenaze namazımızı kılmak için üstümüze duranlara selâm olsun...

Sözdür söylenir araya, kimse tahammül edemez bu yaraya, bizi götürüp mezarımıza koyanlara selâm olsun.

Gerçek âşık odur ki: Sevdığı Allah ola, o zaman onun derdine yine Hak'tan derman sunulacaktır. Bizim için hayır dua edenlere selâm olsun...

Âşık Yûnus söyler sözü, kanlı yaşlar ile doldu gözü, bilmeyenler öğrensin, tanısin bizi, bilenlere selâm olsun...

ÇALAB NURDAN YARATMIŞ

Çalab nurdan yaratmış canını Muhammed'ün
Âleme rahmet saçmış adını Muhammed'ün

Dostum dimiş yaratmış hem anun kaydın yimiş
Ümmetden yana komış yönini Muhammed'ün

Muhammed bir denizdür âlemi tutup durur
Yetmişbin Peygamberler gölinde Muhammed'ün

Dünya malın dutmamış hiç emânet artmamış
Terzi biçüp dikmemiş tonını Muhammed'ün

Allah arslanı Ali sagında Muhammed'ün
Hasen ile Hüseyin'i solunda Muhammed'ün

Yılda yitmişbin hacı her biri niyyet ider
Varur ziyâret ider nûrını Muhammed'ün

Yûnus Dede'm ışkludur eksiklüdür miskindür
Her kim yimez mahrumdur honını Muhammed'ün

AÇIKLAMA: Azîz ve Celîl olan Allah, Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in canını nurdan yaratmıştır. Onun mübârek adını âlemlere rahmet saçmıştır ve bütün âlemleri onun yüzüsuyu hürmetine vücuda getirmiştir.

Onu, Sevgilim diye yaratmış, adını, şânını yüceltmiş, ümmetinden yana çevirmiş yönünü Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in...

Allah'ın son Nebisi Cenâb-ı Muhammed öyle bir nur denizidir ki, bütün âlemi ışıklandırır ve ayakta tutar. Binlerce peygamber onun fazîlet ve saadet gölündedir.

O şanlı ve ebedî Peygamber dünya malına kıymet vermemiş, bunu bir emanet olarak bilmiş ve arttırmamıştır. Hiçbir terzi biçip dikmemiştir ona lâyük bir elbiseyi. Onun elbisesi kudret makasıyla biçilmiş, yine kudret makinesiyle dikilmiştir. Allah'ın arslanı ve

evliyalar sultanı Hazret-i Ali (kerremallahu cevhehû) sağında, Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin (radiyallahu anhüma) de solunda idi.

Her sene hac mevsiminde yüzbinlere varan hac kabileleri yollara revân olur, varır Allah sevgilisinin mübârek nurunu (kabrini) ziyaret ederler...

Dede Yûnus onun aşkı ile mestânedir. Ne var ki eksikleri de vardır, miskindir. Her kim ki Cenâb-ı Muhammed Mustafa'nın sofrasından yemek yemezse ebedî mahrumdur...

İY YÂRANLAR, İY KARDAŞLAR!

İy yâranlar iy kardaşlar korkaram ben ölem diyü
Öldüğümü kayırmazama itdüğümü bulam diyü

Bir gün görünür gözüme aybum uralar yüzüme
Endişeden deli-olmuşam n'idem ben ne kılam diyü

Eğer gerçek kul imişsen ana kullık kılayıdum
Ağlayadum bu dünyâda yarın anda gülem diyü

Hemin geldüm bu dünyâyâ nefsime kullık eyleyü
Eyü amel işlemedüm azabdan kurtılam diyü

İy bi-çâre miskin Yûnus günâhun çok n'eyleyesin
Sığındum ol Allûham didi hem afv kılam diyü

AÇIKLAMA: Ey benim ahbablarım, kardeşlerim! Korkarım ben öleceğim diye. Öldüğümü düşünmüyorum da, ettiğimi bulurum diye.

Bir gün gelecek her şey gösterilecek bana, bütün ayıplarım, hatalarım vurulacak yüzüme, o ânı hatırladıkça aklımı yitiriyorum; ne edeyim, ben ne cevap vereyim diye...

Eğer gerçek kul olsaydım Cenâb-ı Hakk'a kulluk ederdim, bu dünyada günahlarımı düşünüp ağlamam gerekirdi, yarın ebedî âlemde güleyim diye... Bu dünyada ağlamayan, günahına nedamet etmeyen, Allah'ın huzurunda başı kesik bir mum gibi gözyaşı dökmeyen yarın nasıl gülecek ki?

Bu dünyaya nefsime kulluk etmek için mi geldim? Nefsinin tekmesini yiyen insan bir daha belini doğrultmaz. Niçin iyi ve güzel ameller işlemedim, azaptan kurtulayım diye?

Ey çâresiz ey fakir Yûnus! Günahın çok, neleyeceksin? Allah'ın af ve mağfiretine güvenerek yine Allah'a sığındım. Çünkü o vaat etmiştir, tevbe eden kulumu affederim diye...

DÜŞDİ ÖNÜME HUBBU'L-VATAN

Düşdi önüme hubbû'l-vatan gidem hey dost diyü diyü
Anda varan kalur heman kalam hey dost diyü diyü

Gele şol Azrâil duta assı kılmaz ana ata
Binem şol ağaçdan at gidem hey dost diyü diyü

Halvetlerde meşgul olam dâim açılam gül olam
Dostbağında bülbül olam ötem hey dost diyü diyü

Şol bir biş on arşun bizi kefen ideler eğnüme
Dikem şol dünyâ tonların geyem hey dost diyü diyü

Mecnûn oluban yürüyem yüce dağları bürüyem
Mum olubanı eriyem yanam hey dost diyü diyü

Günler giçe yıl çevrile üstüme sinlem obrıla
Ten çürüye toprak ola tozam hey dost diyü diyü

Yûnus Emre var yoluna münkirler girmez yolına
Bahrî olup dost göline talam hey dost diyü diyü

AÇIKLAMA: Benim önüme aslî vatanımın sevgisi düştü, giderim hey dost diye diye... O vatana ebedî olarak kalır, bir daha dönüş muhaldir. Kalam hey dost diye diye...

Gelir şu Azrâil tutar, sâhip çıkamaz ana ata, binerim tabut denilen ağaçtan ata, giderim hey dost diye diye...

İssız bir köşeye çekilip Rabbimi zikredeyim, onun aşkı ile gül gül açılayım, dost bahçesinde bülbül olayım, öteyim hey dost diye diye!

Şu bir beş on arşın bezi kefen edip örterler üstüme, dikeyim şu dünya elbisesini giyeyim hey dost diye diye...

Tıpkı Leylâ'nın aşkı ile delirip çöllere düşen Mecnun gibi ben de Mevlâ'nın aşkı ile mest olayım, yürüyeyim, yüce dağları bürüyeyim, başı kesik bir mum gibi eriyeyim, yanayım, yürüyeyim, yüce dağları

bürüyeyim, başı kesik bir mum gibi eriyeyim, yanayım hey dost (ey Allah'ım!..) diye diye...

Günler su gibi akacak, yıllar bir bir geçecek, üstüme mezarım devrilecek, tenim çürüyüp toprak olacak, tozayım hey dost diye diye...

Ey Yûnus Emre! Sen aşk ve îmânla dost yolunda yürü, inkârcılar bu yola ayak atamazlar, bahri (bir çeşit deniz ördeği) olup sevgilinin gölüne dalayım hey dost diye diye!

Nebiler Nebisi buyururlar ki: Hubbü'l-vatan mine'l-îmân = Vatan sevgisi îmândandır.

Öyleyse aslî vatanımızı sevmek de îmânımızın kemâline işarettir.

HAK'DAN GELEN ŞERBETİ

Hak'dan gelen şerbeti içdük el-hamdü lillâh
Şol kudret denizini geçdük el-hamdü lillâh

Şol karşığı tağları mişeleri bağları
Sağlık safâlıkıla aşduk el-hamdü lillâh

Kurıyduk yaş olduk kanatlanduk kuş olduk
Birbirimüze iş olduk uçduk el-hamdü lillâh

Varduğumuz illere şol safâ gönüllere
Halka Tapduk ma'nâsın saçduk el-hamdü lillâh

Beri gel barışalum yad isen bilişelüm
Atumuz eyerendi eşdük el-hamdü lillâh

İndük Rum'ı kışladuk çok hayr ü şer işledik
Uş bahar geldi girü göçdük el-hamdü lillâh

Dirildük bınar olduk irkildük ırmağ olduk
Akduk denize tolduk taşduk el-hamdü lillâh

Tapduğ'un tapusunda kul olduk kapusunda
Yûnus miskin çiğidük pişdük el-hamdü lillâh

AÇIKLAMA: Cenâb-ı Hak'tan gelen şerbeti içtik elhamdû lillâh
(Allah'a hamd olsun.)

Şu kudret denizini geçtik elhamdû lillâh... Şu karşıki dağları,
meşeleri, bağları, sıhhat ve âfiyet içinde aştık elhamdû lillâh...

Gönlümüzde mârifet nâmına bir şey yoktu kupkuru bir ağaca
benziyorduk, şimdi yeşillendik, kanatlı bir kuşa döndük, birbirimize eş
olduk, uçtuk elhamdû lillâh...

Vardığımız illere, şu sade, saf ve berrak gönüllere ve bütün
insanlara Tapduk'un mânâsını saçtık elhamdû lillâh...

Ey Âdemoğlu! Beri gel barışalım, yabancı isen tanışalım, atımız
eyerlendi, yürüdük, yol aldık elhamdû lillâh...

İndik Rûm illerinde kışladık, çok hayr ü hasenat işledik, işte bahar geldi geri göçtük elhamdü lillâh...

İrfan sâhibi ve mârifet ehli insanlarla bir araya geldik ve bir pınar gibi çağladık sonra bir ırmak hâlini aldık, aktık kudret denizlerine dolduk elhamdü lillâh...

Tapduk'un yüce makamından bize bir nazar erişti, onun mübârek kapısında kul olduk. Fakir Yûnus çiğ idi, henüz kemâle ermemişti, piştik elhamdü lillâh...

ÂŞIK OLDUM ERENE

Âşık oldum erene irmeğile
Hakk'ı buldum er yüzün görmeğile

Ere irdüm erde buldum maksûdum
Bulımadum taşradan sormağıla

Her yire bakdum-ise er oturur
Gönlin aldum yüz yire sürmeğile

Hak'tan irer dürlü nasıb canlara
Olmaz-imiş Kâbe'ye varmağıla

Kâbe senün işigündür bilmiş ol
Bulımazsın yol çeküp ar'mağıla

Bınar-ıdum erenler kıldı nazar
Deniz oldum dört yana ırmağıla

Ün geldi Yûnus dur! Durdum örü
Gözüm açdı kulağum burmağıla

AÇIKLAMA: Allah'ın velî kullarından birine erdim ve âşık oldum; Hakk'ı buldum, o velinin yüzünü görür görmez.

Can gözlerine ilâhî nurun sürmesi çekilen erde bütün aradıklarımı buldum, bütün emellerime erdim. Yoksa maksudumu bulamazdım dışarıdan sormak ile...

Nereye baktım ise orada Allah'ın velî kulunu oturur gördüm. Yüzümü huzurunda yere sürdüm de gönlünü aldım...

Cenâb-ı Hak'tan türlü türlü nasip iner canlar. Yoksa O'ndan inayet erişmedikçe Kâbe'ye bile varsan bir nasip elde edemezsin...

Bilmiş ol ki, Kâbe senin eşiğindir. Bulamazsın yol çekip aramak ile. Ben bir pınar idim, Allah'ın velî kulları bana nazar ettiler, aydın bir bakışla içimi nurlandırdılar ve o an deniz oldum dört yana ırmak ile...

Bir ses geldi: Ey Yûnus dur! Durdum. Gözümü açtı kulağımı burmak, yâni çekmek ile... Daha açıkçası: Bana nasihat etti,

tasavvuf yolunun inceliklerini gösterdi ve bu yolda bana ışık tuttu demektir...

KİMDE ERLİK VAR İSE

Miskinlikde buldılar kimde erlik var-ise
Nerdüvandan yitdiler yüksekden bakar-ise

Gönül yükseklerde gezer dem-be-dem yoldan azar
Taş yüzine su sızar içinde ne var-ise

Ak sakallu pîr koca bilinmez hâli nice
Emek yimesün hacca bir gönül yıkar-ise

Sağır işitmez sözi gice sanur gündüzi
Kördür münkirin gözi âlem münevver-ise

Gönül Çalab'un tahtı gönüle Çalab bakdı
İki cihan bedbahtı kim gönül yıkar-ise

Sen sana ne sanursan ayruğa da anı san
Dört kitabun ma'nâsı budur eğer var-ise

Bildük gelenler geçmiş konanlar girü göçmiş
İşk şarabından içmiş kim mânâ tuyar-ise

Yûnus yoldan azuban yüksek yirde turmasun
Sinle sırat görmeye sevdüğü didâr ise...

AÇIKLAMA: Kimde mârifet, hikmet, fazîlet ve erlik var ise fakirlik ile elde etmişlerdir. Yâni Allah'ın varlığında kendilerini tamamen eritmişler ve her şeyi ile ona teslim olmuşlardır. Yüksekten bakanlar ise merdivenden aşağı yuvarlanmışlardır...

Gönül hep yüksekleri ister, zaman zaman da yoldan çıkar, taşların yüzüne su sızar, içinde suya benzer bir nesne var ise... Sakalına aklar düşmüş pîr hoca, bilinmez hâli nice, emek vermesin hacca ki, bir gönül yıktı ise... Çünkü gönüller Allah'ın nazargâhıdır, oraya atılan taşlar baş yaran taşlardan daha tehlikelidir...

Can kulakları mühürlü olanlar işitmezler sözü, gece sanırlar her gündüzü, kördür inkârcıların gözü, âlem münevver ve aydınlarla

dolmuş olsa bile... Gönül, Allah'ın tahtı, Allah buyurur ki: **“Ben hiçbir yere sığmam ancak mü'min kulunun gönlü müstesna!”** Gönüle Allah nazar kıldı. İki cihanda bedbaht olur kim gönül yıkar ise... Sen kendine ne yapılmasını arzu edersen, başkalarına da öyle yap. Dört kitabın mânâsı budur eğer ibret alabiliyorsan...

Biliyoruz ki: Gelenler gitmiş, bu dünya konağına konanlar göçmüş, dünya hiç kimseye ebedî olarak kalmamıştır. Aşk şarabından içmiştir kim mânâyı duyar ise...

Ey Yûnus! Yoldan sapanlara yüksek yerler ve dereceler nasib olmaz.

Sevdiği Allah olan, mezar ve sırat görmeyecektir... Çünkü **“Kişi sevdiği ile beraberdir!”**.^[10]

Hadîs.

Hadîs.

İSTEDÜĞÜMİ BULDUM

İstedüğümü buldum eşkere cân içinde
Taşra isteyen kendü kendü nihân içinde

Kadimdür hiç ırılmaz ansuz kimse dirilmez
Adım adım yir ölçer hükmi revân içinde

Dutun diyü çağırur uğrı dahı çağırur
Bu ne acâyib uğrı bu çağıran içinde

Siyâset meydanında galebeden bakan ol
Siyâset kendü olmuş girmiş meydân içinde

Dartmış kudret kılıcın çalmış nefsün boynını
Nefsini depelemiş elleri kan içinde

Sayru olmuş iniler Kur'ân ünini dinler
Kur'ân okıyan kendü kendü Kur'ân içinde

Bu tılsımı bağlayan cümle dilde söyleyen
Yire göğsü sımayan gelmiş cihân içinde

Uğrı olmuş uğrılar girü kendüsi çakar
Şahne kendüsi olmuş kendü zindân içinde

Dürlü dürlü imâret köşk ü saray yapan ol
Kara nikab dutunmuş girmiş külhân içinde

Başdan ayağa değin Hakdur ki seni dutmuş
Hak'dan ayru ne vardur kalma gümân içinde

Birisen birliğe gel ikiye bırak elden
Bütün ma'nâ bulasın sıdk u îmân içinde

Girdüm gönül şehrine taldum anun bahrına
İşkıla gideriken iz buldum cân içinde

**Bu izümi izledüm sağum solum gözledim
Çok acâyibler gördüm yokdur cihân içinde**

**Yûnus senün sözlerün ma'nâdur bilenlere
Söyeniser sözlerün devr-i zamân içinde**

AÇIKLAMA: İstediğimi buldum açıkça can içinde, dışarı isteyen kendi idi, ne var ki, kendi nihân (gizli) içinde... Kadimdir, yani öncesi olmayan ezelî ve ebedî var olan Allah ki, insana şah damarından daha yakındır, onsuz kimse ayakta duramaz ve hayat bulamaz. Her şeyi bir hikmeti üzere yaratmıştır, ölçer, imtihana tâbi tutar, akıp giden zaman içinde.

Dutun diye çağırır, hırsız dahi çağırır, bu ne garip, ne acayip hırsız, bu çağırın içinde.

İnsanların civil civil kaynaştıkları, idam sehпасının kurulduğu meydana kalabalıkların içinden bakan o... Meydan kendi olmuş, girmiş meydan içinde...

Kudret kılıcını çekmiş, nefislerin boynunu vurmuş, nice nefisleri tepelemiş elleri kan içinde... Yâni dış görünüşü itibariyle bu işleri yapanlar başkaları ise de perdenin arkasındaki başkadır. Her şey Allah'ın izni ile olmaktadır.

Hasta olmuş iniler, Kur'ân-ı Kerîm'in sesini dinler. Kur'ân okuyan kendi, kendi Kur'ân içinde...

Bu çözülmesi imkânsız düğümleri bağlayan, bütün dillerde söyleyen, yere göğe sığmayan, gelmiş cihan içinde...

Bu cihanda olup biten, dönüp duran bütün işler onun kudretiyledir. Hattâ hırsızın çalması, sonra yakalanması, sonra zindana atılması bile. Çünkü hayrı şerri yaratan O'dur. İnsan, iradesini kullanarak bir şeye teşebbüs eder. Allah da o şeyi yaratır. Burada mes'ul olan insandır...

Nice nice mâmur yapılar, köşkler, saraylar yapan O'dur. Kara perde tutunup girmiş külhân (hamam) içinde.

Ey âciz insan! Baştan ayağa seni tutan Allah Azze ve Celle'dir. Ondandır ayrı ne vardır, kalma şüphe içinde...

Mâdem bir canın var. O hâlde bir olan Allah'a gel, şüpheyi ikiliği bırak elden, mânâyı topyekûn bulasın sıdk u îmân içinde... Yâni sâdık ve doğru bir îmân etmen gereklidir...

Ben gönöl şehrine girdim, onun denizine daldım. Aşk ile giderken iz buldum can içinde... Bu yolu takip ettim, nice acayib hâller gördüm ki, yoktur cihan içinde...

Ey Yûnus! Senin bu elmas damlası sözlerin mânâdır bilenlere. Söylenecektir sözlerin devr-i zaman içinde...

İY KOPUZ İLE ÇEŞTE

İy kopuz ile çeşte aslun nedür ne işde
Sana suâl soraram eydivir bana uşda

Eydür ki aslum ağaç koyın kirişi birkaç
Gel işretüm dinle geç aklı komaya leşde

Eydürler bana harâm ben uğrılık değülem
Çünkü aslum mismildür ve var-imiş kirişde

Bana kiriş didiler ışka giriş didiler
Benüm adum ışk virdi ben durmazam kolmaşda

Şâdılgıla geldüm işbu âleme toldum
Mürvetlere düzüldüm kodılar işbu düşde

Ağaç deri dirildi kirişile bir oldu
Işk denizine taldı behane yok bu işde

Mevlâna sohbetinde sâz ile işret oldu
Ârif ma'nâyat aldı çün biledür ferişte

Ferişteyi anmakdan bilesin murad nedür
Gice gündüz biledür senünle her işde

Ol ferişteher adı Kirâmen Kâtibîn'dür
Yazmakdan usanmazlar armazlar yaz u kışda

Birisi sağ omzunda birisi sol omzunda
Birisi hayrun yazar birisi şer cünbişde

Kâğıtları dükenmez ne hod mürekkepleri
Aşınmaz kalemleri kaimlerdür ol işde

Hem meyhâneye varur hem büthâneye girür
Bunlar saklarlar seni sen gâfilsin bu işde

Yûnus imdi sübhânı vaf eyelgil gönülde Ayrı degül ârifden bu kopuz ile çeşde

AÇIKLAMA: Ey üç telli ve altı telli saz, aslın nedir bu işte? Sana sual soruyorum, söyleyiver bana işte...

Saz der ki: Benim aslım bir ağaç dalıdır, tellerim de koyun bağırsağından yapılmış birkaç kırıdır. Gel nağmelerimi dinle geç, aklını leşe takıp durma... Neden bana haram derler ki, ben hırsızlık değilim. Çünkü aslım Besmeleyle boğazlanmış bir koyundur, ne var imiş kırıde?

İnsanlar bana kırı dediler, aşka giriş dediler. Benim adımlı aşk verdi, ben artık saçma sözler söyleyen gevezelerle durmam.

Neş'e ve sevinçle geldim bu cihan denilen varlık sadefine, mürüvvetlere düzöldüm kodular böyle bir düşte.

Ağacı derisi hayat buldu, kırı ile bir oldu, aşkın denizine daldı, bahane yok bu işte...

Hazret-i Mevlâna'nın sohbetinde ney'ler öttü, aşk nağmeleri gönül tellerinde gezindi, ârif olanlar mânâyâ daldı, elbet bellidir melek. Melekleri anmaktan maksat nedir bilesin, gece gündüz o melekler seninle beraberdirler... Ve her işini nokta nokta tesbit ederler.

O meleklerin adı: **(Kirâmen Kâtibin)**'dir. Yazmaktan asla usanmazlar, ne yaz derler, ne kış, durmadan yazarlar... Onlardan birisi sağ omzunda, diğeri de sol omzundadır. Birisi iyilik, hayır, hasenat ve sevaplarını yazar, birisi de günahlarını kaydeder.

Ne kâğıtları tükenir, ne mürekkepleri biter, ne de kalemlerin ucu körelir, dâima hazırıldılar bu işte...

Sen meyhanenin yolunu tutsan onlar da beraberdir, puthaneye gitsen yine orda da hazırıldılar. Bunlar muhafaza ederler seni, hâlbuki sen bunların varlığından bîhabersin.

Ey Yûnus! Sen noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'ı an, gönül dili ile onu zikret, onun yüce vasıflarını söyle... Ve bil ki, ayrı değildir ârifden bu saz ile bağlama...

UŞ YİNE NAZAR OLDI

Uş yine nazar oldu bu bizüm cânumuza
Muhammed bünyâd urdı dîn ü îmânumuza

Peygamberler Serveri din direği Muhammed
Gör ne gevherler komış bu bizüm kânumuza

Hay gel amel idelüm elümüz irer iken
Ecel irer ansuzın irmezüz sanumuza

İy diriğa n'idelüm bizde amel olmazsa
Hışm idüp yapışalar bu kefen tonumuza

Sorucılar geleler sorı hisab alalar
Karanı sin içinde otura yanumuza

Ölüm hakdur bilürsin niçün gâfil olursın
Azrâil kasd idiser günahlu cânumuza

Miskin Yûnus bu sözi kendüzinden eyitmez
Hak Çalab viribidi sabak lisânumuza

AÇIKLAMA: İşte yine nazar erişti bu bizim cânımıza. Allah'ın Sevgilisi Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) temel ve esas oldu dîn ü îmânımıza...

Nebiler Serveri, din-i mübînin direği Cenâb-ı Muhammed Mustafa, görünüz ki, ne inciler ve cevherler komuş bu bizim madenimize...

Ey diri insan! Gel Hak rızası için amel idelim elimiz erer iken, ecel rüzgârı ansızın eser de ömür meyvemizi düşürüverir, istek ve arzularımıza eremedi...

Ey yazık, nidelim bizde iyi ve güzel amel olmaz ise; hışm ve şiddet ile yapışıklar bu kefenden yapılma elbisemize...

Sual melekleri gelirler, soru ve hisab isteyip derler ki: Rabbin kim, Nebin kim? Dînin, kitabın ne? Karanlık mezar içinde oturlar yanımıza...

Ey cihan bahçesinde ömür süren insan! Ölümün hak olduğunu biliyorsun da niçin gaflet ediyorsun? Azrâil (Aleyhisselâm) kask edecek günahlarla dolu cânımıza... Miskin Yûnus bu sözü kendiliğinden söylemez. Aziz ve Celîl olan Allah meşk ettirdi lisânımıza, yâni dilimize söyletti.

BİR İMÂRET GÖSTER BANA

Bir imâret göster bana kim sonı virân olmaya
Kazan şol malı kim senden dökilüp girü kalmaya

Dökilüp kalısar malun ayruklar ala helâlün
Senden gira kalan malum sana assısı olmaya

Ol mal ki ol Halilîdür hayırlara yiter seni
Ol mal ki ol Karûn'undur ıssı hiç râhat olmaya

İsrâfil sûrını ura tağlar depeler sürüle
Bir karınca cevâbını bin Süleyman virimeye

Bu dünyâ hep ıssuz kala altını malı dökile
Sebil olubanı yata hergiz ıssı bulunmaya

Hey Yûnus Emre ölince var yûri toğru yolunca
Dünyâsını terk idenler yarın hazretde ölmeye

AÇIKLAMA: Şu cihanda bana bir saray, bir mâmure göster ki sonu viran olmasın. Kazandığın şu mal mülk sen ölüp gidince arkanda kalmayacak mı? Dökülüp kalır malın, yabancılar alır helâlin, yâni ölümünden sonra zevcen bir başkası ile evlenebilir ve senden tamamen ayrı düşer... Geri kalan malın da sana bir fayda vermez...

O mal ki dosttur, ancak seni hayır ve iyiliklere erdirebildi ise; yoksa o mal Karûn'un malı gibi olur da sâhibine ebediyen rahat yüzü göstermez.

İsrâfil isimli melek Sûr'a üfürecek, dağlar tepeler pamuk pamuk atılacak, yer yerinden oynayacak, bir karınca cevabını bin Süleyman veremeyecek günler gelecek...

Bu güllerle, bülbüllerle, çiçekler ve çimenlerle, pınarlar ve ırmaklarla bir neşe içinde çağlayıp duran dünya bir gün ıpıssız kalacak, altını, malı yerlerde sürünecek, yağma olacak neyi varsa, kimse sâhip çıkmayacak...

Ey Yûnus Emre! Bir gün ölüm senin de kapını çalacak, öyle ise doğru bir yol üzerinde ol. Bu dünya güzeline gönül verme, dünyayı,

onun kötölüklerini terk edenler yarın Hakk'ın huzurunda
ölmeyeceklerdir.

SANA DİREM İY VELİ

Sana direm iy velî tur ırte namazına
Eğer değülsen öli tur ırte namazına

Ezan okur müezzin çağırır Allah adın
Yıkma dinün bünyâdın ur ırte namazına

Ağar pervâza kuşlar tesbih okur ağaçlar
Himmet alan kardaşlar tur ırte namazına

Namazı kıl zikr eyle elün götür şükr eyle
Öleceğin fikr eyle tur ırte namazına

Namaz kıl yarağ olsun âhiretde gerek olsun
Sinlende çırağ olsun tur ırte namazına

Namaz kıl imâm-ıla yatmagıl gümân-ıla
Gidersin îmân-ıla tur-ırte namazına

Çıka gide can dahı şöyle kala ten dahı
Derviş Yûnus sen dahı tur ırte namazına...

AÇIKLAMA: Sana diyorum ey velî, sabah namazına dur. Eğer ölmemişsen sabah namazına dur. Sabah namazını vaktinde edâ et...

Görmez misin ki ezan okuyup duruyor müezzin, Allah'ın adını ilân ediyor, gökler (Allah en büyüktür!) diyerek inletiyor. Öyleyse namazı terk edip de dinin direğini yıkma, sabah namazına dur...

Kuşlar kanat çırpıp çırpıp uçarlar, Allah'ı zikreder ne varsa âlem içinde. Ağaçlar daldan kollarını, yapraktan ellerini, çiçekten dillerini açmışlar da yüce yaratıcıya niyâz ediyorlar... Ey himmetli kardeşim, dur sabah namazına...

Namazını tastamam kıl, Rabb-i Kerîm'ini zikreyle, elini kaldır şükreyle, öleceğin ânı düşün ve fikreyle, dur sabah namazına...

Namazını tastamam kıl, Rabb-i Kerîm'ini zikreyle, elini kaldır şükreyle, çünkü âhirette bu namaz sana gerektir, mezarında ışık

olacaktır, dur sabah namazına...

Namazı imama uyarak ve cemaatle birlikte kıl, yatıp uyuma ş p he ve zan ile, gidersin îman ile, dur sabah namazına...

Bir gün bu bedenden can dahi çıkıp gidecek, ten ortada bir ta  gibi hissiz kalacak ve dünya değişecek... Dervif  Yûnus, sen dahi dur sabah namazına...

Hadis me li: **Namaz dinin direğidir, kim ki namazını kılsa dinini doğrultmu  olur, kim de terk ederse yıkmı  olur...**

OL DOST İÇÜN AĞLAR İSEM...

Ol dost için ağlar-ısam gözüm yaşını kim sile
Ya bunca âh u zâr ile bu gözyaşı becid gele

İy yâranlar iy kardaşlar kime diyem avâlümü
Ya şu benüm bu derdümün dermânını kim ne bile

Âlem dermân olurısa sensüz dermân olmayısar
Sensüz dermân nice ola çün gönülde dost seville

Ölüp sine girürisem etüm tenüm çürimeye
Ayrılmayam sevdüğümünden çün giderin sevgiliye

Ahd-ı sâbık dinilmedin henüz (Elest) buyrulmadın
Ol benidüm ben ol-idi bes bu nicesi kesile

Yâranlarum eydün bana seni niçün göremedük
Fürkate düşdi sûretüm bir menzilden bir menzile

Ol dost ile benüm işüm ölüp dahi bitmeyiser
Ben nice ola kim bite çün gönülde dost seville

Yarın mahşer kopıcağaz kamu kul nefsüm diyiser
Ben Yûnus'ı hiç anmayam Tağduğ'ı getürem dile...

AÇIKLAMA: Ben sevgili için ağlar isem gözümün yaşını kim silecektir? Ya bunca âh u zâr ile bu gözyaşı acele acele akıp duracaktır. Ey ahbaplar, ey kardeşler! Kime arz edeyim hâlimi ki, şu benim derdimin dermanını kimseler de bilmiyor...

Bütün âlem derman kesilse, Sevgilisiz derman olma. Sevgilisiz derman nice olur ki, dostun sevgisi gönülde gerek. Ölüp mezara girer isem, etim, tenim, bedenim çürümeye... Çünkü ben Sevgilimden ayrılmam, giderim candan aziz Sevgiliye...

Elest bezminde, yâni yüce Allah'ın insanların ruhlarını yarattığında “**Elestü birabbiküm = Ben sizin Rabbiniz değil miyim?**” diye sorduğunda, ruhların da “**Bel! Evet, Rabbimizsin!**” demelerinde

ben onu tanıyıp sevdim, o beni kulluğuna kabul buyurdu. Artık ben ondan ümid keser miyim?

Yâranlarım derler ki bana: Seni niçin göremedik? Ey yâranlar! Firkat âteşine düştü sûretim, konaktan konağa gidip duruyorum. O dost ile benim işim ölümümde bile bitmeyecektir. Nasıl bitsin ki, bu gönül onun sevgisi ile dolup taşmadadır...

Kıyâmet günü koptuğu anda bütün insanlar: “Nefsî, nefsî!” diye canlarının derdine düşeceklerdir. Ben Yûnus’u hiç anmayayım, sadece Tapduk’u getireyim dile...

ANMA MISIN ŞOL GÜNİ...

Anma mısın şol günü sen gözün nesne görmez ola
Düşe sûretün toprağa dilün virmez ola

Çün Azrâil ine tuta assı kılmaz ana ata
Kimse döymez o heybete halkdan meded irmez ola

Oğlan gider danışmana salâdur dosta düşmâna
Sonra gelmek peşimâna sana assı kılmaz ola

Evvel gele şoy yuyıcı ardınca şol su koyıcı
İledüp kefen sarıcı bunlar hâlün bilmez ola

Ağaç ata bindüreler sinde yana göndereler
Yir altına indüreler kimse ayruk görmez ola

Üç güne dek oturlar hep işini bitüreler
Ol dem dile getüreler ayruk kimse anmaz ola

Yûnus miskin bu öğüdi sen sana virsen yiğ idi
Bu şimdiki mahlûkata öğüt assı kılmaz ola

AÇIKLAMA: Ey cihan bahçesinde ömür süren insan! Anmaz mısın ölümü ki, gözün hiçbir şeyi görmez olacaktır. Nazla, safâ ile beslediğin nâzik bedeninin toprağa serilecek ve ağzının içinde dilin dönmeyecektir. Gözünden gafletin sürmesini sil ki yarın toprağın gözüne sen sürme olacaksın.

Can alıcı melek başına dikilecek ve sana el atacak, ne annen, ne baban sâhip bile çıkmayacaktır. Kimse o heybete dayanamaz, halktan medet irmez olacaktır.

Oğlan âlime gidecek salâ verecekler, ölümünü dosta düşmana duyuracaklar. Şimdi aklını başına al ki, o zaman pişman olmak bir fayda vermeyecektir.

Seni yıkayacak olan gelir, su döken başına durur, kefen sarıcı da elini ayağını bir kundak çocuğu gibi sarar, bu hâlini zevcen bile bilmeyecektir...

Tabut denilen ağaçtan ata bindirirler, mezardan yana götürürler, yerin altına indirirler, kimse ne hâlde olduğunu bilmeyecektir...

Senin ölümünün acısını belki üç gün çekerler, arkaya bıraktığın malını pay pay ederler, hatıranı dile getirirler, fakat sonra kimse anmaz olur seni... Ey miskin Yûnus! Bu öğüdü sen kendine versen daha iyi idi, çünkü şimdiki mahlûkata öğüt de kâr etmiyor, nasihat da fayda kılmaz olacaktır.

KİMÜN NE ZEHRESİ VARDUR

Kimün ne zehresi vardur sana kılınç yorıtmağa
Cümle âlem elündedür kim ne bilür el katmağa

Viren alan sen olıcak kim cünbiş eyleyebile
Her kandasa kudret senün pîr ü yiğit oynatmağa

Cümle hazneler senündür kime dilersen viresin
Kimün ne zehresi vardur destursuz el uzatmağa

İki cihânun varlığın kudret eli dutup-durur
Yol yok-durur hiç kimseye sensüz bir adım atmağa

Cümle âlemün üstine hayr u şerri saçan sensin
Hışm u rahmet havâledür kendü aslına katmağa

Tevfik inâyet olmasa kim sebep eyleyübile
Her kandasa kudret senün her işe el uzatmağa

İblis ü Âdem kim olur bunda fuzullık eyleye
Yirlü yirine sen kodun kul geldi kullık kılmağa

İy yâranlar siz bu sözi dinlen gönül kulağıyla
Can dudağı hâlis gerek ışk şarabını datmağa

Bu dirliği tuyan cânun hiç fikri bunda değıldür
Yûnus dilin yumış durur bu tevhîdi eyitmeğe...

AÇIKLAMA: Kimde cesaret, kimde yürek vardır ki sana kılıç vurabilsin. Bütün âlem elindedir, kim ne bilir, kim ne anlar ki işine el uzatabilsin. Veren alan yine sensin, kim sensiz hareket edebilir? Her damarda, her kanda senin kudretin yürür, yoksa hiçbir yiğit el oynatamazdı.

Ey Rabbi Rahîmim! Cümle hazineler senindir, kime istersen ona verirsin. Kimin gücü yeter ki, destursuz bir şey alabilsin... İki cihanı da kudret elinde tutuyorsun. Yol yoktur hiç kimseye sensiz bir adım

atmaya. Cümle âlemin idaresi senin hükmündedir, sensin hayır ve şerri yaratan, sensin rahmet ve gazap ile tecelli eden. Senin yardımın olmasa kimsede bir zerre kudret olmaz ayakta durmaya ve bir adım atmaya... Her zerrede kudret senindir, her iş seninle tamam olmaktadır...

İblîs ve Hazret-i Âdem kim olur ki, bütün işleri kudret tezgâhında hazırlayan sensin, kul senin hükmünle geldi kulluk etmeye...

Ey yârenler! Siz bu sözü can kulağı ile dinleyiniz. Can dudağı hâlis gerek ki aşkın şarabından tadabilsin. Bu dirliği duyan canın hiç fikri bunda değildir. Yûnus dilini temizlemiş, bu tevhidi eyitmeğe...

HER KİME KİM Dervîşlik Bağışlana

Her kime dervîşlik bağışlana
Kalıp gide pâk ola gümüşlene

Nefesinden misk ile anber düte
Budağundan il ü şar yemişlene

Yaprağı derdlüyiçün dermân ola
Gölgesinde çok hayırlar işlene

Âşıkun gözi yaşı hem göl ola
Ayağından saz bitüp kamışlana

Cümle şâir dost bağçesi bülbülü
Yûnus Emre arada dürraçlana

AÇIKLAMA: Her kim ki erenlerin elinden dervîşlik berâtını alır, taklidi, kiri gider, pâk olur, gümüş gümüş pırıldar.

Gönül dudakları ile Allah'ı zikreder ve bu sayede nefesinden buram buram misk ile anber tüter. Dervîş tıpkı meyve veren bir ağaç gibi olmalıdır. Dalından budağından şehirler iller yemişlenmelidir.

Yaprağı dertlilerin derdine derman olmalıdır, gölgesinde oturan da huzur duymalıdır, dervîş olan çok hayırlar işlemelidir.

Âşık olanın gözü bir pınar gibi akmalı ve göl hâline gelmelidir, o gölün kenarında çemenler, çiçekler, güller bitmeli ve sazlar boy verip bir kamış hâlini almalıdır...

Cümle şâir, dost bahçesinin bülbülüdür, Yûnus Emre ise orada keklîğe benzeyen bir kuş olmuştur...

AKLUM BAŞIMA GELMEDİ

Aklum başuma gelmedi ışk şarâbın datmayınca
Kandalığum bilmedüm girçek eve yetmeyince

Kendü bilişiyle kişi hiç iriše mi menzile
Allah'a iremez kalur er eteğin dutmayınca

Var din îmân gerek ise eyü diril bu dünyâda
Yarın anda bitmez işün bugün bunda bitmeyince

Çün bülbül âşıkdur güle nazar Hak'dan olur kula
Bir kelecı gelmez dile gönüllerde yanmayınca

Gönüllerde bu râzımı sağınmaz dirdüm sözümi
Âşık ne katlunır söze ışk metâ'un satmayınca

Bîçâre Yûnus'un sözün key âşık gerek anlayana
O kuş dilidür neylesün öğütlemes ötmeyince...

AÇIKLAMA: Aklım başıma gelmedi aşk şarabından içip, onun tadını tatmayınca. Neredeyim, nasılım bilemedim, Allah'ın velî kullarından birine ermeyince. Ne zaman ki ona erdim, gönlümde bir başka pencere açıldı...

Kendi bilgisi ile hiçbir kimse menzile varamaz, Allah ve kemâl yolunda ilerleyemez ve o canda nazîz cânana eremez, bir velînin hizmetine girip eteğini tutmadıkça...

Ey insan! Sana din, îmân, İslâm gerek ise, gönlünü mârifet ile doldur ve iyice diril bu dünyada. Yoksa yarın kıyâmet gününde bitmez işün, bugün burada bitmedikçe...

Bütün bülbüllerin aşkı güledir, bülbülün seher vakti çağlayışı hep gülün firakından ileri gelir. Kulun aşkı da Mevlâsına olmalıdır, zira nazar Hak'tan olur kula...

Sırrım gönüldeydi, sakınmazdım sözümü, âşık nasıl katlanır söze ki, aşk metâın satmadıkça.

Bîçâre Yûnus'un sözünü âşık gerek ki anlayabilsin. O kuş dilidir neylesin, nasihat edemez ötmedikçe...

BİR ŞÂHA KUL OLMAK GEREK

**Bir şâha kul olmak gerek hergiz ma'zûl olmaz ola
Bir eşik yasdanmak gerek kimse elden almaz ola**

**Bir kuş olup uçmak gerek bir kenara geçmek gerek
Bir şerbetden içmek gerek içenler ayılmaz ola**

**Çevik bahrî olmak gerek bir denize dalmak gerek
Bir gevher çıkarmak gerek hergiz sarraf bilmez ola**

**Bir bahçeye girmek gerek hoş teferrüç kılmak gerek
Bir taze gül kokmak gerek ol gül hergiz solmaz ola**

**Kişi âşık olmak gerek ma'sûkını bilmek gerek
İşk odına yanmak gerek ayruk oda yanmaz ola**

**Kişi Hakk'ı bilmek gerek Hak haberin almak gerek
Bundayiken ölmek gerek varup anda ölmez ola**

**Yûnus imdi var dek otur yüzünü hazrete götür
Özün gibi bir er getür hiç cihâna gelmez ola**

AÇIKLAMA: Öyle bir şâha kul olmak, öyle bir pâdişahın kapısında bulunmak gerek ki asla azledilmiş, tahtından indirilmiş olmasın. Bir eşığe yaslanmak lâzım ki, kimse elden almaya güç yetiremesin.

Bir kuş olup uçmak, Sevgilinin bahçesinde kanat çırpmağ gerek, bir kenara geçmek gerek, bir şerbetten de içmek gerek ki, içenler hiç ayılmaz olsun. Çevik bir deniz ördeğı olmak ve bir denize dalmak gerek, o denizden bir cevher çıkarmak gerek ki, asla kuyumcular bunun kıymetini bilmez olsun. Bir bahçeye girmek, gezip ferahlanmak gerek ve bir taze gül koklamak gerek ki, o gül hiçbir vakit solmaz olsun.

Kişi âşık olmak, sevgilisini bilmek, aşk âteşine yanmak gerek ki, başka bir âteşe yanmaz olsun.

Kişi Rabbisini bilmek, Rabbinden haber almak gerek ve bu cihan bahçesindeyken ölmek gerek ki, varıp ebedî âlemde ölmez olsun...

Ey Yûnus! İmdi var uslu otur, yüzünü Cenâb-ı Mevlâ'ya tut ve onun dergâhına sığın, özün gibi bir er götür ki, cihana hiç gelmemiş olsun...

BİR SÖZ DİYEYİM SANA

Bir söz diyeyim sana dinle canın var ise
Kim tama'lık eyleme aklun sana yâr ise

Ma'nada getürmişler kardaşdan yâr yiğrekdür
Oğuldan dahi datlu eğer toğrı yâr ise

Gördün yârun eğridür nen var ise vir kurtul
Uslulardan öğütdür işitdüğün var ise

Ansuz sözün gör nedür çok söz hayvan yükidür
Ârife bir söz yeter tende gevher var ise

Etmek yiyüp tuz basmak ol nâ-merdlar işidür
Etmek anı komaya tuzun hakkı var ise

Eylük erün yâridur ölürse uçmak yiridür
Senden sonra söylenür ne dirliğün var ise

Yûnus miskin delüdüdür hem sözinden bellüdüdür
Ayıblamam yârenler eksüklüğü var ise

AÇIKLAMA: Ey insan! Bir söz diyeyim sana dinle canın var ise, aç gözlülük eyleme aklın sana dost ve yâr ise...

Mânânın aslı şudur ki: Kardeşten sevgili daha iyidir, oğuldan dahi tatlıdır eğer doğru ve sâdık sevgili ise...

Gördün ki gönül verdiği sevgili eğridir, neyin varsa ver de ondan kurtul, akıllılardan öğüttür işittiğin var ise...

Onsuz sözün gör ki nedir, çok söz etmek, gevezelikte bulunmak hayvan yüküdür. Ârif olan insana bir söz de yeter tende gevher var ise...

Ekmek yiyip tuz basmak, yâni ekmek yediği yere kötülükte bulunmak mert olmayan kişilerin işidir. Ekmek onu koymaya eğer tuzun hakkı var ise...

İyilik er kişilerin sevgilisidir, ölünce de yeri Cennettir. Senden sonra söylenir ne dirliğin var ise...

Yûnus miskin aşkın divânesidir, hem bu divânelik sözünden de bellidir... Ey dostlar, onu kınayıp ayıplamayınız eksikliği var ise...

HAK KELÂMINDA ÖĞDÜĞİ

Hak kelâmından öğdüğü hûriler indi sohbeta
Mü'min kulına virdüğü hûriler indi sohbeta

Hep hûriler zikr itdiler vatanın anup gitdiler
Bizi derde bıraktılar hûriler indi sohbeta

Aklak komışlar başına yaşı karışmaz yaşına
Sordum şol ömrüm kuşına hûriler indi sohbeta

Tesbihleri çini taşdan gördüm aklum gitdi baştan
Gözler görmez oldu yaştan hûriler indi sohbeta

Sohbetleri sâkin sâkin Allah'a olmuşlar yakın
Îmânun şeytandan sakın hûriler indi sohbeta

Sohbetleri yavaş yavaş dillerinden gelmez savaş
Îmânun Kur'ân ile yoldaş hûriler indi sohbeta

Anlardur Cennetde yatan Muhammed eteğin tutan
Bize şefâ'atçı olan hûriler indi sohbeta

Yûnus eydür görsem makamına dahı irsem
Hakkun dîdârını görsem hûriler indi sohbeta...

AÇIKLAMA: Azîz ve Celîl olan Allah'ın kelâmında öğdüğü hûriler (Cennetteki ay yüzlü kadın hizmetçiler) indi sohbeta. Mü'min kullarına Cennette hizmet için verdiği hûriler indi sohbeta...

O hûriler de Allah'ı zikrettiler, öz vatanlarını anıp gittiler, bizi derde bıraktılar, hûriler indi sohbeta...

Beyaz beyaz örtüler koymuşlar başlarına, yaşı karışmaz yaşlarına, ben sordum şu ömür kuşlarına, hûriler indi sohbeta...

O ay parçası güzellerin tesbîhleri çini taştan, gördüm aklım gitti baştan, gözler görmez oldu yaştan, hûriler indi sohbeta...

Sohbetleri can alıcı ve sâkin sâkin, Allah'a olmuşlar yakın; ey insan, îmânını şeytandan sakın ki, o ne yaman bir düşmandır.

Sohbetleri tatlı ve yavaş yavaş, dillerinden asla kötü bir söz çıkmaz, onlar îmân ve Kur'ân'ın yâranıdır, hûriler indi sohbeta...

Onlardır saadet cennetlerinde yatan, iki cihanın övüncü Hazret-i Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mübârek eteğini tutan, bize şefaatçi olan hûriler indi sohbeta...

Yûnus iyidir, Yûnus'un yüreği bir dilim aşk âteşiyle dağlanmıştır. İster ki o âli makamlara ersem ve Cenâb-ı Hakk'ın mukaddes cemâlini görsem, hûriler indi sohbeta...

İBRAHİM PEYGAMBER HALİL

İbrahim Peygamber Halil nazar kılmış ana Celîl
Kalduk beryelerde zelîl gel varalum Muhammed'e

Berye kumlarını çeken varuban ziyâret iden
Arafât'a inüp çıkan gel varalum Muhammed'e

Şam'dan yana bir kapısı nûrdan yalabur yapısı
Şefâ'at umar hepsi gel varalum Muhammed'e

Mekke'nün ortası kara hem nazar itdüm dört Yâra
Âşık oldum Peygamber'e gel varalum Muhammed'e

Âb-ı Zemzem suyun içen çok tevbe istiğfar iden
Ol Habîb'ün nûrın gören gel varalum Muhammed'e

Muhammed yatur nûrile çevresi tolu hûrile
Varan doyısar nûrile gel varalum Muhammed'e

Bu Yûnus eydür ma'bûdum fenâ dünyâdan el yudum
İki cihanda muradum gel varalum Muhammed'e

AÇIKLAMA: Hazret-i İbrâhim Peygamber Cenâb-ı Hakk'ın dostudur, azâmet ve kudret sâhibi olan Allah ona nazar kılmıştır. Biz hor ve hakîr kaldık, gel varalım Allah'ın Sevgilisi Cenâb-ı Muhammed (sallâhu aleyhi ve sellem)'e.

Ey O hasret ile yollara düşen, varıp ziyaret eden, Arafat dağına vakfe için çıkan, gel varalım Allah'ın Sevgilisi Hazret-i Muhammed (sallâhu aleyhi ve sellem)'e...

Varlığın sebebi olan Peygamberin mübârek ravzasının bir kapısı Şam tarafındadır. Nurdan ve ışıktan bir yapısı vardır, bütün insanlar ondan şefaât beklerler, gel varalım Allah'ın Rasûlü Hazret-i Muhammed'e...

Kâinatın îmân beşiği olan Mekke'nin ortasında Kâbe-i Muazzama vardır ve onun örtüsü siyahtır, ben dört yana baktım ve âşık oldum

Allah'ın Rasûlüne, gel varalım Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e...

Ey zemzem suyunu içmek bahtiyarlığına ere ve çok çok tevbe eden, Allah'ın Sevgilisi Cenâb-ı Muhammed'in nûrunu gören, gel varalım Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e...

Kâinatın Efendisi nur içinde yatmaktadır, etrafında Cennet hûrileri pervane olmuştur, kim onun ziyaretine varır ise nurların, gel varalım Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e...

SAN'ATÜN YİĞREĞİ ÇÜN NAMAZ İMİŞ

San'atün yiğreği çün namaz imiş hoş pîşe
Namaz kılan kişide olmaz yavuz endişe

Tanlacak turı gelgil elüni suya urgıl
Üç kez salâvat virgil andan bakgil güneşe

Allah buyruğun dutgil namâzun kılup gitgil
Namâzun kılmayınca zinhâr varmagıl işe

Evünde helâlüne beş vakt namâz öğretgil
Öğüdün dutmaz ise yazuğı yokdur boşa

Namâz kılmaz kişinün kazandığı hep harâm
Bin kızılı var ise birisi gelmez işe

Namâz kılmayana sen müsülmandur dimegil
Hirgiz müsülman olmaz bağı dönmişdür taşa

Yûnus imdi namâzun komagıl sen kıl gör
Ansuzın ecel irer ömür yetişür başa

AÇIKLAMA: Sanatın daha iyisi namaz imiş hoş bir iş ve hoş bir sanat bu işte. Namaz kılan bir kişide kötü şüphe, fenâ düşünce olmaz imiş... Seher vakti kalk, elini su ile yıka ve güzelce abdest al, üç defa Allah'ın Rasûlü üzerine salât ü selâm getir, ondan sonra bak güneşe. Yüce Allah'ın emirlerini tut, namazını kılıp öyle git, namazı kılmayınca sakın el atma bir işe...

Evinde zevcene, çocuklarına ve ehl-i iyâline beş vakit namazı öğret, nasihatını tutmazlar, seni dinlemezler ise o hanımı bıraksın da bir vebâl yoktur sana... Sen dâima iyilik ve güzellikle Allah'ın emirlerini tebliğ et, onun emirlerini her şeyin üstünde tut. O buyuruyor ki: **“Ve'mur ehleke bissalâti vasdabir aleyha = Ehline namazı emret. Kendin de ona sebât ile devam eyle.”**^[11]

Ey kişi! Bil ki, namazını terk eden kişinin kazandığı hep haramdır. Yâni asıl vazifesini ihmal ettiğinden dolayı haram işlemiş oluyor ve günaha giriyor. Bin altını bile olsa birisi işe yaramaz. Yarar gibi görünse de bereketi olmaz... Namazı inkâr ederek kılmayana Müslüman deme, tembelliğinden ötürü kılmayan ise büyük günah işlemiş olur. Aslâ inkârcı Müslüman olmaz, bağrı dönmüşdür taşa...

Ey Yûnus! Sen ömür seccadesi üzerinden namazını kıl, ansızın ecel rüzgârı eser de can kandilini söndürüverir ve bir daha nedâmet etmenin de zamanını bulamazsın...

Tâhâ: 132.

Tâhâ: 132.

BİR ACAYİB IŞK GELDİ

Bir acâyib ışk geldi bende bu hâl üstine
Göğsümi taht idindi oturdı can üstüne

Sen sultansın ben kulam sen gülsin ben bülbülem
Hükmün âleme yiter ne kim var kul üstine

Evvel bahâr olıcak ağaçlar tonanıcak
Gör nice medh ideler bülbüller gül üstine

Görürsün âşıkları gezerler halk içinde
Kişi var görmez gözi oturmuş yol üstine

Sözler eyitdüm diyü Yûnus nükte eytmegil
Dahi yiğrek eydür var el vardur el üstine...

AÇIKLAMA: Bir acâyip, bir garib aşk geldi bendeki bu hâl üstüne. Göğsümü taht edindi, bir sultan gibi oturdu cân üstüne. Dedi ki: Sen sultansın, ben senin kapında kulum, sen gülsün, ben bülbülüm; hükmün âleme yeter, ne kim var kul üstüne...

İlkbahar gelecek, ağaçlar çiçek çiçek açacak, sular enginlerde çağlayacak; ırmaklar, denizler köpürüp taşacak, gör ki nice medh edecekler bülbüller gül üstüne...

Âşıkları görürsün ki gezerler oradan oraya, dalarlar halkın içine, kişi de vardır ki görmez gözü, oturmuş durur yol üstüne...

Ey Yûnus! Nice sözler söyledim diyerek nükte etme, senden daha iyileri bulunur, el vardır el üstüne...

SÖYLE BÜLBÜLCÜĞÜM SÖYLE...

**Yine yaz günleri geldi söyle bülbülcüğüm söyle
Cümle çiçekler zeyn oldu söyle bülbülcüğüm söyle**

**Kış çıkacak irdi bahâr cânunı gafletden uyar
Cennete döndi her diyâr söyle bülbülcüğüm söyle**

**Yeşil ton geydi ağaçlar pervâz urup uçar kuşlar
Nefesün canlar bağışlar söyle bülbülcüğüm söyle**

**İşk ile eylegil cûşı gider gönlünden teşvîşi
Çıkuban gülzâra karşı söyle bülbülcüğüm söyle**

**Kuru dikende gül biter hasretinden gine yiter
Dertli mi oldun benden beter söyle bülbülcüğüm söyle**

**Bülbül âşıkdur güle âşıkun hâlin kim bile
Güle karşı hoş işk ile söyle bülbülcüğüm söyle**

**Kudret haznesi açıldı âleme rahmet saçıldı
Hulle tonları biçildi söyle bülbülcüğüm söyle**

**Şeyhüm andadur ben bunda cânım kararkılmaz tende
Zârlılığım dün ü günde söyle bülbülcüğüm söyle**

**Kanadun açabilürsin açuban uçabilürsin
Deryâlar geçebilürsin söyle bülbülcüğüm söyle**

**Yuvandan yavrum aldılar seni divâne kıldılar
Zaman böyle-olur didiler söyle bülbülcüğüm söyle**

**Geçdi ya ömrümün varı kor gidersin bu gülzârı
Yûnus'un mûnisi yâri söyle bülbülcüğüm söyle**

AÇIKLAMA: Yine yaz günleri geldi, söyle ey benim bülbülcüğüm söyle. Bütün çiçekler gonca gonca açılıp süslendi, söyle ey benim bülbülcüğüm söyle!

Kış çıktı geldi bahar, canını gafletten uyar, bir baksana cennete döndü her diyar, söyle ey benim bülbülcüğüm söyle! Yeşil elbiseler giydi ağaçlar, kanat çırpıp uçar kuşlar, senin nefesin ki canlar bağışlar, gönüllere neş'e ve zevk verir, söyle ey benim bülbülcüğüm söyle!

Aşk ile fokur fokur kayna, gönüllerde karışıklıkları ve tasaları gider, çık da gül bahçesine karşı, söyle ey benim bülbülcüğüm söyle! Kuru dikende bile güller biter, goncalar açılır, çiçekler boy verir; ne çâre ki hasret ateşi onları da kavurup yakar. Dertli mi oldun ey bülbülüm benden beter? Söyle bülbülcüğüm söyle!

Bülbül âşık olmuştur güle, âşığın hâlinden kim ne bile, güle karşı hoş bir aşk ile, söyle ey bülbülcüğüm söyle!

Allah'ın kudret hazinesi açıldı, âleme rahmet saçıldı, Cennet elbiseleri biçildi, söyle ey benim âşık bülbülcüğüm söyle!

Benim şeyhim ordadır ben burada, canım karar kılmaz tende, ağlayıp inlerim gece günde, söyle ey benim âşık bülbülcüğüm söyle...

Sen ki kanadını açabilirsin, açıp da uçabilirsin, deryâlar, denizler, ırmaklar, vâdiler geçebilirsin, söyle ey benim âşık bülbülcüğüm söyle!

Yuvandan yavrunu aldılar, seni deli divâne ettiler, zaman böyle olur dediler, söyle ey benim âşık bülbülcüğüm söyle!

Artık geçti ömrünün bütün sermayesi, varı, bırakıp gidersin bu gül bahçesini, çiçeklerle dolu diyarı, ey Yûnus'un uysal yâri, söyle bülbülcüğüm söyle!

İÇÜMDE BİR DERD OLDI

İçümde bir derd oldı diyeyin dervîşlere
Dervîşlerün kademi kutludur her işlere

Her kimün ki derdi vardur dermân isteyü gider
Benüm dermânım sensin bağrumdağı başlara

İşkdan sabak alursın hem key katı bilürsin
Nite revâ görürsin hidmeti dervîşlere

İşkunun cefâsından dünin günin ağlaram
Akan bunar ne misâl gözden inen yaşlara

Câna duzak kuralım şâyed ışk ele gire
İşkı niçe olurlar soralım dutmuşlara

Şöyle hevâyî gelür duzak ilmin kim bilür
Nice duzak kuralım bu konmaduk kuşlara

Yûnus gönlün alanı sen kime söyleyesin
Sorar-ısan sor indi sen anı bilmişlere

AÇIKLAMA: İçimde bir acayip dert var ki onu dervîşlere diyelim.
Çünkü dervîşlerin ayakları kutludur, bereketlidir, her işleri de güzeldir.

Her kimin ki böyle bir derdi vardır, derman isteyerek gider; benim derdimin tabibi, dermanı sensin, sen çâre ol bağrımdaki yaralara.

Aşktan meşk eder, ders alırsın, iyice ve kat'i bilirsın, nasıl revâ ve lââyık görürsün hizmeti dervîşlere...

Aşkın verdiği cefadan dolayı gece gündüz ağlarım, akan pınar misaldir gözümden inen yaşlara...

Can evini açalım ve bir tuzak kuralım, bakalım aşk ele girecek mi?
Aşk nasıl bir şeydir soralım eğer onu tutmuş olanlar var ise...

Tuzak kurma ilmini kim biliyorsa gelsin, nice tuzak kuralım bu konak bilmeyen aşk kuşlarına...

Ey âşık Yûnus! Gönlünü alanı seni sevdâlara salanı sen kime söylersin? Sormak istiyorsan sor artık sen onu bilenlere...

DURDUM VARDUM SİNLERE

Durdum vardum sinlere dâa kıldum bunlara
Gördüm kefenler yatur bulaşuban kanlara

Kimi kız kimi gelin dünyâdan çekmiş elin
Gördüm ölenler hâlin diyem işidenlere

Yatur şeyh ü dânişmende çürümiş sünük ü ten
Yoldaş olursa î mân ya ne gussa bunlara

Yatur yiğid ü koca ne-irte bilür ne gice
Ne kapu var ne baca girmiş gûristanlara

Gördüm oğlancukları uçmakdadur canları
Ne soru var ne hisâb girmiş gülistanlara

Âşık Yûnus gör n'ider, dünyadan göçmüş gider
Çağırur namazadur salâdur gelenlere

AÇIKLAMA: Bir kabristana varıp durdum, orada bulunan ehl-i î mânâna duâ ettim, gördüm ki kefenler kanlara bulanmış yatıyorlar.

Bu ölüler içinde öyleleri var ki, kimi taptaze bir kız, kimi çiçek gibi bir gelin, hepsi de dünyadan çekmiş ellerini ve boylu boyunca uzanmış toprağa, gördüm ölenlerin acayip hâllerini, diyeyim işitip ibret alacak olanlara.

Toprağın kucağında nice şeyh, nice âlim, nice yiğit, nice civan et kemikten ayrılmış çürümüş yatıyor. Eğer bunlara î mân yoldaş oldu ise ne devlet; î mândan mahrum gidenler için kabirler cehennem çukurdan başka nedir ki?

Yatmış yiğidi, ihtiyarı, güzeli, çirkini, genci, yaşlısı... Ne güneşin doğduğundan haberleri vardır, ne gecenin geldiğinden, ne kapıları, ne de bacaları vardır; hepsi son uykularını bu mezarlıklarda uyumaktadırlar...

Nice yavruları da gördüm ki uçmaktadır canları, ne soru, ne hesap dertleri var, sanki bir gülistana girmişler de çiçekler derliyorlar...

Âşık Yûnus gör nider, o dahi bu temeli çürük dünyadan göçmüş
gider, bu ilân namaz içindir, salâdır gelenlere...

DOSTTAN HABER KİM GETÜRDİ?

Dostdan haber kim getürdi sorun seher yillerine
Hak Çalabum bititmesün ayrılığın kullarına

Vay bu ayrılık firâkı dünyâ kime kaldı bâki
Hak Çalabum olmuş şâki kadeh sunar kullarına

Ol kadehün içi tolı anı içen olur deli
Ol hocanun tâlibleri bil bağlamış yollarına

Hocamun tâlibi çokdur hiç bundan kemteri yokdur
Şunun mürşidi hak'dur uymaz nâsun allarına

Nefsine muhâlif kişi turmaz akar gözi yaşı
Bunda nefse uyan kişi talmaz Kevser göllerine

Kevser havzına talanlar ölmezden öndin ölenler
Nefsini düşmen bilenler konar Tûbâ tallarına

Tûbâ talından uçanlar yüce makamlar geçenler
“Şarâben tahûr” içenler banmaz dünyâ ballarına

Bu ma'niden kimse almaz anda varan yine gelmez
Bu dünyâya kimse kalmaz gelen göçer illerine

İy miskin Yûnus n'eylesün derdini kime söylesün
Bir dem tecrube eylesün bu dünyanun hâllerine...

AÇIKLAMA: Sevgiliden haber kim getirdi, sorun seher vaktinde esen yellere. Azîz ve Celîl olan Allah nasip etmesin kendi ayrılığını kullarına. Vay bu ayrılık âteşi, vay bu sevgilinin hasreti... Bu dünya hiç kimseye ebedî kalıcı değil, her doğan ölür, her gelen gider. Rahman olan Allah lutf u keremiyle kadeh sunar kullarına...

Allah'ın sunduğu bu kadehin içi doludur, ondan bir damla içen mestâne olmaya mahkûmdur, onun tâlibleri bel bağlamış yollarına. Bu güzelin, bu devletli padişahın tâlibi, sevdalısı çoktur, hiç benden değersiz yoktur; kişinin mürşidi yâni yol göstereni Hak olursa, artık o kişinin hâli diğer insanların hâllerine uymaz...

Nefsinin kötü arzularını kıran ve onu akıl arslanının eline teslim eden kişilerin gözleri yaş akıtır. Fakat nefesine uyan, nefis timsahının pençesine düşen kişiler ise ebedî âlemde Rasûl-ü Ekrem'in saadet havuzuna dalamazlar. Kevser havuzuna dalacak olanlar onlardır ki, ölmezden önce nefislerini hesaba çekerler ve âhiret için tedarikte bulunurlar, nefislerini de en büyük düşman bilirler. İşte bunlar Cennetteki Tûba ağacının dallarına konabilirler. Sanki kanatlı bir kuş gibi Tûba dalından uçarlar, yüce makamlar geçenler, **“Şarâben tahûr”** tertemiz bir içecekten içenler, artık dünya balını ne etsin... Bu mânâdan kimse almaz, o âleme varan geri gelmez, fâni dünyada ebedî kalış olmaz, gelen göçer aslî vatanına...

KİME KİM DOST GEREĞİSE

Kime kim dost gereğise eydeyin ne kılasını
Terk eyleye kendüzini hiç anmaya n'olasını

Resmi durur âşıklarun dost yolında kurban olmak
Minnet dutar cümle âşık cânını ışk alasını

Her kim âşık olmadıysa kurtılamadı merk elinden
Kamusından ışk ayırur dünyâ ahret belâsını

Lâyık değildür değme can dost yolına harc olmağa
Ümit dutar cümle âşık dostu kurban olasını

Dostdan yana giden kişi kendüzinden geçmek gerek
Dost yagmalar can şarını alup gönül kal'asını

Dost yolına könile girü dönmek olmayısar
Bilme misin bu kamusu sende girü kalasını

Sûret gözi ne göriser dost meclisi kanda durur
Can kulağıdur işiden bu âşıklar nâlesini

Bu dünyâda dostdan artuk Yûnus nesneyi sevmedi
Bilmez misin gayretsüze dost u düşman gülesini

AÇIKLAMA: Kime ki dost sevgili gerek ise söyleyeyim ne yapacağını: Terk eylemelidir kendi arzularını ve varlığını, sonra hiç düşünmeye ne olacağını.

Âşıkların âdetidir ki, sevgilinin yolunda kurban olurlar. Aşk yolunda can vermeyi minnet bilirler. Her kim âşık olmadı ise hile ve düzenden kurtulamaz. Yekûnundan aşk ayırır dünya ve âhiretin belâsını...

O can ki lââyık değildir dost yolunda tükenip bitmeye, bütün âşıklar sevgiliye kurban olmak ümîdi ile çırpınırlar. Sevgiliden yana giden kişi kendi canını düşünmez, dost yağma eder can şehrini, alır gönül kal'esini...

Sevgilinin yoluna ayak atana artık geri dönmek olmaz. Bilmez misin bu kamusu senden geri kalacaktır...

Kafa gözü sevgilinin meclisi nerededir göremez. Ancak can kulağıdır işite bu âşıkların inilti ve feryâdını...

Bu dünya bahçesinde Yûnus dosttan başka bir nesne sevmedi, bilmez misin içinde gayret olmayana dost da güler, düşman da...

ÇALAB VİRİBİYE SANA

Çalab viribiye sana bir gün ecel şerhengini
Gele görine gözüne azdura benzün rengini

Eyde sana emâneti ıssı diler tapşurayın
Ala senden emâneti ide senünle cengini

Emâneti senden ala gevdeni kuru boş sala
Vebâller boynunda kala nefsün ura gül-bangini

Malun u varun iy paşa hısmun kavimün üleşe
İledeler seni hâşâ göresin sinün tengini

Seni sinünde koyalar menzil mübârek diyeler
Üstine tiz tiz yumalar dünyânun hâk ü sengini

Karanu yirde olasın amelün ile kalasın
Âh idüben çok çalasın âhır pişmanluk çengini

Yûnus imdi tevbeye gel can sendeyken eyle amel
İşk-ıla gel kuşanıgör bu dervişlik pelhengini

AÇIKLAMA: Âlemlerin Rabbi olan Allah sana bir gün can alıcı çavuşu gönderecektir. Gelip gözüne görününce benzinin rengi solacaktır.

Can alıcı elçi sana diyecek ki: Ey insan! Emaneti sâhibi dilemektedir, canını ver, teslim et. Ve senden emaneti alacak çetin bir cenge girişecektir. O dem ömür nefeslerin bitecektir, can kuşun bedenden uçacaktır, gövden bir taş yığını gibi kalıverecektir. Günahların ağırlığı omuzlarına biniverecek ve nefsin inleyecektir.

Malın, mülkün, paran, eşyan neyin varsa hısım ve akrabaların pay pay edecekler ve seni götürüp mezar karanlığına bırakacaklar, o dar kabir içinde göresin ki başına ne işler gelecektir... Kara toprak altında, ıpıssız dehlizlerde, kapkaranlık bir çukurda amelin ile baş başa kalacaksın. İyi ve güzel bir amelin yoksa âh edip inleyecek ve çok pişmanlık duyacaksın.

Ey Yûnus! Fırsat elinde iken hemen tevbe et, ömür güneşin ölüm kuyusuna akmadan güzel güzel amel eyle... Ve aşk ile beline kuşan dervişlik kemerini ki saadete erebilesin...

İYİ DERVİŞLER ECESİ!

Bir su'âlüm var sana iy dervişler ecesi
Meşâyih ne buyurur yol haberi nicesi

Virgil suâle cevab dutalum olsun sevâb
Şu'le kime gösterür ışk evinün bacası

Evvel kapu şerîat emr ü nehyi bildürür
Yuya günahlarını her bir Kur'ân hecesi

İkincisi tarîkat kullua bil bağlaya
Yolı toğru varanı yargılaya hocası

Üçüncüsü ma'rifet can gönül gözin açar
Bak ma'nâ sarayına Arşa değin yücesi

Dördüncüsü hakikat ere eksük bakmaya
Bayram ola gündüzi Kadir ola gicesi

Bu şerîat güç olur tarîkat yokuş olur
Ma'rifet sarplık-durur hakîkattur yücesi

Dervişün dört yanında dört ulu kapu gerek
Kancaru bakar-ısa gündüz ola gicesi

Ana iren dervişe iki cihan keşf olur
Anun sıfatın öğer ol hocalar hocası

Dört hâl içinde derviş gerek siyâset çeke
Menzile irmez kalur yol eri yuvacası

Kırk kişi bir ağacı tağdan gücin indüre
Ya bunca mürid muhib sırât nice geçesi

Küfrün atarken sakın îmânun urmayasın
Yoksa sırsın güveci sebil olur güveci

**Dört kapudur kırk makam yüzaltmış menzili var
Anı irene açılır vilâyet derecesi**

**Âşık Yûnus bu sözi muhâl diyü söylemez
Ma'nâ yüzün gösterür ol şâirler kocası**

AÇIKLAMA: Bir سوالim var sana ey cihan bahçesinde bülbüller gibi dem çeken dervişlerin reisi! Şeyhler, mürşîd-i kâmiller ne buyurur? Bu yola dair nice bir haberin var mı? Eğer bu yolun inceliklerini biliyorsan bana cevap ver ki, tutalım, iyilik kemerini belimize bağlayalım, güzel amellerde bulunup sevap kazanalım. Aşk evinin bacası kime bir ışık, bir aydınlık, bir nur gösterir bilelim...

Evvel kapı şerîattır ki, Allah'ın emirlerini ve yasaklarını bildirir. Kur'ân'ın her bir hecesi günahlarının affına sebep olur, yıkar, temizler günah kirleriyle lekedar olan gönül aynanı.

İkincisi tarîkattır ki, Allah ve kemâl yolunda ilerleyenler hep bu vâdide ömür nefeslerini tüketmişlerdir. Yolu doğru varanı elbette bağışlayacaktır hocası...

Üçüncüsü ma'rifettir ki, insanın iç gözlerine hikmet sürmesi çeker, gönül artık mânâ sarayına yol bulur. O mânâ sarayı ki arşa değin yücedir.

Dördüncüsü hakikattir ki, bu saadet pınarından içenlere mahzun olmak yoktur. Onların günleri çiçek bayramları gibi târ ü taze, geceleri de Kadir gecesini gibi ihsan ve atıye gecesidir.

Bu yolların kendine göre güçlükleri vardır, hakikattir en yücesi...

Ey arkadaş! Derviş olanın dört yanında dört ulu kapı lâzımdır. Hangi cihete, hangi yöne bakar ise gündüz olur gecesini...

Bu makama eren dervişe iki cihanın sırları açılır. Onun sıfatını o hocalar hocası...

Dört hâl içinde derviş gerektir: Tenbellik edenler konak yerine varamaz ve mâşuka eremez. Kırk kişi bir ağacı kesip dağdan indirirler. Bunca bağlı, bunca seven Sırat köprüsünü nasıl geçse ki? Küfrümün başını kırıyorum diye sakın îmânının boynunu vurmayasın. Yoksa sırrı gitmiş bir çömlek içinde yapılan güveç yemeğini heba etmiş olursun.

Bu vâdide at koşturmak kolay değildir. Dört kapı, kırk makam ve nice menzilleri vardır. İşte ona eren dervişe velilik beratını verirler...

Âşık Yûnus bu sözü imkânsız diye söylemez. Bu yolda çalışan bir mürşid-i kâmilin eteğini tutan ve sıdk ile Hakk'a bağlanan elbette maksuda erecektir. Yûnus size mânânın yüzünü göstermektedir, yoksa hayâl olan bir şeyden bahsetmiyor...

KAÇAN OL MAHBÛB-İ CİHAN

Kaçan ol mahbûb-i cihan benüm gözüme tuş oldu
Gönlüm cânım virdüm ana ışkı bana yoldaş oldu

Gönlüm eydür benem kulu cânım eydür benem kulu
Hiç bilmezem kimündür ol ara yirde savaş oldu

Bu ikisi arasında bildüm devlet benüm imiş
Hiç tanışığım yoğiken başum anunla hoş oldu

Anı seven âşıklarun söyler isem sıfâtını
Anun ışkı urganunda koyundan da yavaş oldu

Bir dem anunla dirliğüm bin ömrümden iyü imiş
Andan ayru geçen günüm yüreğümde bir kaş oldu

Her kancaru bakar-ısam oldur gözüme tuş olan
Önüm ardum sağum solum geneyaz oldu ger kış oldu

Hızr u İlyas değül iken ölmez dirliğe sataşdum
Hergiz yimez içmez iken içüm toptolu aş oldu

Cümle âlemün gönlinde vardur anun mahabbeti
Anı candan sevmeyenün bil kim îmânı taş oldu

Sensün ışkun odı meğer sıçramaya kimesneye
Bir zerre değdi Yûnus'a cihan içinde fâş oldu...

AÇIKLAMA: Ne zaman ki cihanın sevgilisi benim gözüme rastladı, gönlümü canımı verdim ona, onun aşkı bana yoldaş oldu... Gönlüm iyidir, benim kulu, canım iyidir, benim kulu; hiç bilemiyorum kimdir o ki, ara yerde savaş oldu...

Bu ikisi arasında bildim ki devlet benim imiş, hiç tanışıklığım yok idi, ne var ki, başım onunla hoş oldu...

O öyle gönüller alan bir sevgili ki, onu seven âşıkların söyler isem sıfâtını hayret edersiniz. Onun aşkı uğrunda koyundan da yavaş

oldu. Yâni uysal ve yumuşak oldu...

Bir an o Sevgili ile dirliğim, bin ömrümden iyi imiş, ondan ayrı gecem, günüm, yüreğimde kanayan bir yara oldu.

Her nereye nazar kılsam, o Sevgilidir gözüme görünen, önüm, ardım, sağım, solum ger yaz oldu, ger kış oldu...

Ölümsüzlük suyunu içen Hızır ve İlyas değildim, ne var ki, ölmez dirliğe erdim. Asla yemez içmez iken içim dopdolu aş oldu. Yâni, nur ve hikmetle doldum.

Bütün âlemin gönlünde o mukaddes Sevgilinin muhabbeti vardır. Onu candan sevmeyenin bil ki îmânı taş oldu.

Aşkın âteşi sensin, meğer sıçramaya kimseye... Yûnus'a bir zerresi değdi de cihan içinde fâş oldu, yâni meydana çıktı...

BENCİLEYİN GÖREN KİŞİ

Bencileyin gören kişi ben sevdüğümün yüzini
Delü olsa tağa düşe yavu kıla kendüzini

Ben nicesi diyübilem cemâli tertîbin anun
Kim can dudağıdır dadan anun kılıncı tozını

Her nereye varur-ısa ol şirin hulu dilberüm
Yetmişiki millete ol geçürür dürlü nâzını

Kişi neyi severise dilinde sözi ol olur
Genüz söyleyesüm gelür dâima anun sözünü

Kişi kendülüğiyle dostâ lâıyk olmaz imiş
Mahabbet burcında ol kor âşukların ılduzını

Derdsüzlere benüm sözüm benzer kaya yankusına
Haldaşı bilür kişinün gönlünde gizlü râzını

Bu Yûnus'un gördüğünü eğer zühre göreyidi
Çengini elden bırağıp unudayıdı sazını

AÇIKLAMA: Sevgilimin yüzünü benim gibi gören biri olsaydı, deli olup dağa düşer ve kendisini kaybederdi. Ben o mukaddes Sevgilinin cemâlinin güzelliğini, tertibini nasıl anlatabileyim? Ancak can dudağıdır tadan, onun ayrılık kılıcının verdiği acıyı... Her nereye varsa o şirin Sevgili, o güzeller güzeli, yetmiş iki millet onun türlü türlü nazını çekip durur. O ne derse herkes ona boyun eğer...

Kişinin gönlünde hangi sevgi varsa dilinde de o vardır. Benim gönlüm onun aşkı ile çırpınır, ister istemez söyleyesim geliyor, her an onun sözünü...

Kişi kendi kendine o sevgiliye lâıyk olmaz imiş, muhabbet burcunda o pırıldatır âşıkların yıldızını...

Gönlünde bir dilim aşk âteşi olmayan dertsizlere benim sözüm kayaların yankısı gibidir. Ancak âşıklar ve hâl ehli bilir kişinin gönlündeki gizli sırrını...

Yûnus'un gördüğünü eğer zühre görseydi.^[12] Çengini^[13] elden bırakırdı ve unutturdu sâzını...

Zühre: Çoban yıldızı, yedi gezegenden biridir. Üçüncü kat gökte bulunan bu yıldız, parlaklığı ile meşhurdur.

Çeng: Kanuna benzeyen, fakat dik tutularak çalınan telli çalgı, harpa...

Zühre: Çoban yıldızı, yedi gezegenden biridir. Üçüncü kat gökte bulunan bu yıldız, parlaklığı ile meşhurdur.

Çeng: Kanuna benzeyen, fakat dik tutularak çalınan telli çalgı, harpa...

DOSTTAN HABER SORAR ISAN...

Dostdan haber sorar-ısan güzâf değıldür dost işi
Belli bilün hiç nesnedür bu cihanda dostsuz kişı

Her kim ki dost yüzün göre dost dost diyü canın vire
Ol vaktim ol dosta ire unıda cümle teşvişi

Kim o yol bulısardur ana ol kırgırur andan yana
Devlet irdi andan bana hâcet doğül hümâ kuşı

Dost işi aceb işi-durur can denize talmış-durur
Cansuzlara bir düş-durur gel yorasın sen bu düşi

Dost ışıktan âlem toldı her bir âşık andan oldı
İşksuz biten çiçek soldı ışk iledür dostlık hoşı

Nice diyeyin ben anı kabûl itmez yüzbin canı
Ana lâyük kıymet kanı yokdur anun deki tuşı

İşkı seve âşık gerek ne olısar ışkdan yiğrek
İşkdur yire göke direk kalanı hep söz öküşi

Yûnus imdi sen beniken âşıklara ne sen ve ben
Yoklıkdamış dostı seven komaz yaruksı bakışı

AÇIKLAMA: Ey arkadaş! Dosttan haber soruyorsan asılsız söz değildir dost işi. Biliniz ki bir zerre bile değildir bu cihanda o sevgiliden mahrum kişı. Her kim ki Sevgilinin yüzünü göre, dost dost diye canını vere, artık saadette dosta ere ve unutmuş ola bütün kargaşalık ve düzensizlikleri...

Kim yol bulur o Sevgiliye ki, o çağırır, dâvet eder kendinden yana, devlet nasib oldu ondan bana, artık efsanevî kuş neyime ki...

O dostun işleri bir acayip işidir, can denizinde onun kudret gemileri yüzer, cansız olana bu bir rüya gibidir, gel bu rüyayı neye

yoracaksan yor. O sevgilinin aşkından âlem doldu, her bir âşık ondan oldu, aşk bahçesinde bitmeyen çiçek soldu, ancak aşk ile muhabbet ile dost râzı edilir.

Nasıl anlatayım ben onu, kabul etmez yüzbin canı, ona lâayık kul, ona lâayık kıymet hani? Yoktur onun dengi ve benzeri... Aşkı sevecek âşık gerek, ne vardı aşktan daha güzel, daha gökçek, aşktır yere, göğe direk, kalanı hep bir sürü sözden ibarettir...

Ey Yûnus! İmdi sen ben iken, âşıklara ne sen, ne ben, candan tamamen geçtikten ve yokluk sırrına erdikten sonra imiş dostu sevmek, yoksa bu vadide başka bakış ve görüş olmaz.

OL ÇALABUMUN İŞKI

Ol çalabumun işki bağrumı baş eyledi
Aldı benüm gönlümü sırrumu fâş eyledi

Hergiz gitmez gönülden hiç eksük olmaz dilden
Çalab kendü nûrını gözüme tuş eyledi

Can gözi anı gördi dil andan haber virdi
Can içinde oturdu gönlümü arş eyledi

Bir kadeh sundı câna can içdi kana kana
Tolu geldi peymâne cânı serhoş eyledi

Esrük oldu cânumuz dür döker lisânumuz
Ol Çalabumun işki beni serhoş eyledi

Ben kaçan derviş olam tâ ki ana iş olam
Yüzbin benüm gibişi işk hırka-pûş eyledi

Yûnus imdi avınur dostı gördi sevinür
Erenler mahfilinde işka cünbiş eyledi

AÇIKLAMA: Aziz ve Celîl olan Rabbimin aşkı benim gönlüme düştü ve bağrımda bir yara meydana getirdi. Bu aşk ki gönül ocağımda alevlendi, aldı benim gönlümü, sırrımı meydana çıkardı...

Bir nefes olsun gitmez gönülden, hiç eksik olmaz dilden, yüce Allah kendi nûrunu benim gözüme rast getirdi, yâni gösterdi. Can gözü onu gördü, dil de ondan haberler sundu, can mülkümde oturdu ve gönlümü bir taht eyledi.

O kerem ve mürüvvet sâhibi Padişah canıma bir kadeh sundu, canım o kadehten kana kana içti, dolu geldi peymâne ve canımı mestâne eyledi... Onun aşkı ile canımız sarhoş oldu, dilimiz de inciler döktü, O Allah'ın aşkı beni benden aldı ve mest eyledi...

Ben ne zaman derviş olayım tâ ki ona varayım. Benim gibi yüzbin kişiyi bu aşk hırka giyinmiş derviş eyledi...

Yûnus ŗimdi neŗ' e ve zevk içindedir, erenler meclisinde aşka cûnbüş eyledi...

TOLDUR BİZE SUN KADEH

Toldur bize sun kadehi ışk şarabından iy sâki
Ol denizden içür bize k'andan içer şeyh ü faki

Sohbetümüz ilâhîdür sözümüz kevser suydur
Şâhumuz şanlar şâhîdur çalgumuzdur dost firâkı

Kim ki bir dem sohbet ola müfti müderris mât ola
Bir ilâhî devlet ola andan içen oldu bâki

Hırkayla tac yol virmez fereciyle âlim olmaz
Din diyânet olmayacak okısan yüzbin varakı

Okıdun yidi Mushafı hâ tâat gösterür safî
Çünkü amel eylemedün gerekse var yüz yıl okı

Bin kez hacca vardun-ısa bin kez gazâ kıldun-ısa
Bir kez gönül kırdun-ısa gerekse var yollar doki

Gönül mü yağ Kâ'be mi yağ eyit bana akli iren
Gönül yağ durur zîre kim gönüldedür dost turağı

Gönüllerin konşılarun ısmarladı Hak Rasûle
Mi'râc gicesi dostile bu kelecî oldu bâki

Yûnus işün budur (hemin) dutgıl gönüller eteğin
Dilersen bâki olasın gönüller oldılar bâki.

AÇIKLAMA: Ey bâde sunan sâki! Bize aşk kadehinden doldur da ver. O canları mestâne denen denizden içir bize ki ondan içer fıkıh âlimi bile... Bizim sohbetimiz ilâhi bir sohbetir, sözümüz kevser çeşmelerinin billûr sularıdır, şâhımız şâhi olan yüce Allah'tır, iniltimiz onun firakındandır...

Kim ki bir dem sohbet etse, bir an âşıkların meclisinde bulunsa, müftî, müderris bile olsa aşka yenilir. Bu bir ilâhî devlettir ki ondan bir yudum içen ebedîlik sırrına erer... Hırkalar, taçlar, nâdide elbiseler iş

değildir. Elbise giymekle insan âlim olmaz, din ve îmân da ele girmez, isterse yüz bin defa ders oku... Bunların hiçbir kıymeti yoktur amel edilmedikçe, ilmi ile amel etmeyen yüz yıl okusa da beyhûdedir. Eğer bin kere hacca gitmiş olsan, bin kere gazâ etmiş olsan, değil mi ki Allah'ın nazargâhı olan bir gönülü kırdın bu emeklerin de hebâ olup gider...

Ey akıllı eren kişi! Gönül mü iyidir, yoksa Kâ'be mi? Elbette gönül daha mübârekdir, çünkü dost o gönüllerde taht kurmuştur...

Allah buyurmuştur ki: **“Ben hiçbir yere sığmam ancak mü'min kullarımın gönlü müstesna...”** Kerîm olan Mevlâ gönülleri Habîb-i Kibriya'sına ısmarladı. Mi'rac mûcizesinin vukû bulduğu gece dost ile bu söz oldu bâki....

Ey Yûnus! Senin işin nedir biliyor musun? Hemen gönüller eteğini tut, Allah'ın velî kullarının aydın bakışları altında ömür nefeslerini değerlendir... Böyle yaparsan ebedî dirliğe erersin, çünkü gönül ehli, Hak ehli bu yolla ebedî saadeti elde ettiler...

SANA İBRET GEREK İSE...

Sana ibret gerek ise gel göresin bu sinleri
Ger taş-ısan eriyessin bakup göricek bunları

Şunlar ki çokdur malları gör nice oldu hâlleri
Sonucu bir gönlek geymiş anun da yokdur yenerli

Kanı mülke benüm diyen köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yaturlar taşlar olmuş üstünleri

Bunlar eve girmeyeler zühd ü tâat kılmayalar
Bu begligi bulmayalar zîrâ geçdi devranları

Kanı ol şîrîn sözlüler kanı ol güneş yüzlüler
Şöyle gayip olmuş bunlar hiç belürmez nişanları

Bunlar bir vakt begler idi kapucılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyessin beg kangıdur ya kulları

Ne kapu vardur giresi ne yimek vardur yiyesi
Ne ışık vardur göresi dün olmuşdur gündüzleri

Bir gün senün dahı Yûnus benven didüklerün kala
Seni dahı böyle ide nitekim itdi bunları

AÇIKLAMA: Ey henüz ömür ırmağı ölüm denizine akmamış kişi! Eğer sana ibret gerek ise gel de şu kabristanı gör. Eğer taş isen eriyessin bakıp görünce şu kabirler içinde yatanların hâlini. Bir zamanlar onlar da hayat bahçesinde gülüp oynamışlardı, şimdi ne elleri tutuyor, ne dilleri dönüyor, ne gözleri görüyor. Dertleriyle ve bir yığın nedâmetle baş başa mahşer sabahını bekleyip duruyorlar. Onların içinde şu anda cennetleri temâşa edenler olduğu gibi, azap içinde olanlar da vardır... İşte bu insanların bir zaman çoktu malları, gör nice oldu hâlleri? Sonunda bir gömlek giymişler ki, onun da yoktur yenleri...

Hani ordulara kumanda eden başbuğlar, hani dünya benimdir diyenler, hani köşk ve sarayları beğenmeyenler? Şimdi öyle bir evde yatıyorlar ki, zehirli böcekler altlarında, kara taşlar üstlerinde mekân tutmuştur. Bunlar eve girmeyenler, zühd ve tâat kılmayanlar, bu beğliğı bulmayanlar, zira geçti artık devranları...

Hani ağızından bal akan şirin sözlü dilberler, hani güneş yüzlü güzeller, sırma saçlı gelinler? Şöyle toprak olmuş bunlar ki güzelliklerinden tek eser kalmamış... İşte dünyanın sonu, işte bekâ âlemine açılan kapanmaz kapı!

Ey Yûnus! Bir gün seni dahi ölüm oku ile avlayacaklardır. Senin konağın da iki taşın arasında kurulacaktır ve sen son uykunu bu sivri taşlar üzerinden uyuyacaksın... Toprak ana sana da kucağını açacak ve seni sînesine alıverecektir.

BEN BUNDA SEYR İDER İKEN...

Ben bunda seyr ider iken aceb sırra irdüm ahî
Bir siz dahi sizde görün dostı bende gördüm ahî

Ben de bakdum bende gördüm benüm ile ben olanı
Sûretüme cân vireni kimdüğüni bildüm ahî

İsteyüben bulımazam ol ben isem ya ben kanı
Seçemedüm andan beni bir kezden ol oldum ahî

Sûret toprakdur diyeni gönlüm kabûl itmez anı
Bu toprağın cevherini hazrete ırgürdüm ahî

Münkir kişi tuymaz bunu dertlülerün sezer cânı
Ben ışk bağı bülbüliyem ol bağçeden geldüm ahî

Ma'sûk benümledür bile ayru değül kıldan kıla
Irak sefer bizden kala dostı yakın bildüm ahî

Değme bir yol kandan bana tağılmayan değme yana
Kutlu oldu seferüm hoş menzile irdüm ahî

Mansûr idüm ben ezelde anun içün geldüm bunda
Yak külümü savur göğe ben "Ene'l-Hak" oldum ahî

Ne oda yanam tağılam ne dâra çıkam boğulam
İşüm bitince yürüyem teferrüce geldüm ahî

Mün'im oldum yohsul iken benüm oldu kevn ü mekân
Yirden göke magrib maşrık yire göke toldum ahî

Nitekim ben seni bildüm bu oldu kim Hakk'ı buldum
Korkum anı buluncadı korkudan kurtuldum ahî

**Yûnus kim öldürür seni viren alur gine canı
Bu canlara hükm ideni kim idüğün bildüm ahî**

AÇIKLAMA: Ben bu âlemde seyrederken acayip bir sırra erdim kardeş. Siz dahi can gözünüzü açın da siz de görün, dostu bende gördüm kardeş. İçime, yaradılışıma nazar ettim, hikmetleri, incelikleri, tecellîleri düşündüm ve anladım ki o bana benden daha yakın imiş, sûretime can vereni, hayat ağacını yeşerteni bildim kardeş...

İstesem de bulamıyorum, o ben isem, ya ben hani? Seçemedim ondan beni, ben o oldum kardeş... Şu sûrete toprak diyeni gönlüm kabul etmiyor. Bu toprağın cevheri o yüce yaratıcıdan değil mi? Bu insan kumaşını kudret tezgâhında dokuyan eller kimin eli? İnkârcılar bu hâle vâkıf olamazlar, ancak âşıkların canı sezer bu hikmetleri, ben aşk bahçesinin bülbülüüyüm, o bahçeden geldim kardeş...

Sevgili benimledir. Her zerremde ondan bir eser vardır. Ayrı değildir ki kulundan. Ben onu uzaklarda aramam, dostu yakın bildim kardeş.

Değme artık bana, o yana bu yana dağılacak hâlîm de yok. Kutlu oldu seferim, güzel bir menzile erdim kardeş...

Ben ezelde Mansûr idim. Bu âleme onun için geldim, yak külümü savur göğe (Ene'l Hak) oldum kardeş... Yâni Hallâc-ı Mansûr gibi "Ben Hakk'ım!" diyorum. Zira bâtil benim neremde?

Ne ateş içinde yanıp dağılam, ne darağacına çıkıp yağlı iple boğulam, işim bitince yürüyem teferrüce, yâni ferahlanmaya geldim kardeş...

Yüce Allah bütün varlıkları bizim için yaratmış ve insanın hizmetine musahhar kılmıştır. Yerden göğe doğu, batı, kevn-ü mekân bizimle dolu, nitekim bu hâllere baktım ben beni bildim ve Cenâb-ı Hakk'ı buldum. Korkum onu buluncaya kadardı, şimdi korkudan emin oldum kardeş...

Yûnus! İyice bir düşün, kim öldürür seni? Veren alacaktır bu canı, bu canlara hükmedenin kim olduğunu bildim kardeş!

MENZİLİ IRAK BU YOLUN

Menzili irak bu yolun bu yola kim varası
Müşkili çok bu yolun bunu kim başarası

Bu yola yarak gerek çok eksük gerek gerek
Key demür yürek gerek bu sarp yola varası

İnce sırat köprüsi sıfat imiş bu yolda
Dosta giden kişinin doğrılıkdur çâresi

Kimde kim doğruluk var Hak Çalab anı sever
İki cihâne yarar ol erün sermâyesi

Toğruluk mancınığı istiğfar taşıyla
Toğrı vardı atıldı yıkıldı nefis kal'ası

Îmân aldangucları bilün çokdur bu yolda
Nefsine uyanların gitmez yüzi karası

Yüzbin riyâ çerisi bilün vardır bu yolda
Nefs öldürmüş er gerek ol çeriye kırası

Yûnus imdi salâdur gel gidelüm yoklığa
Gözlerin lâıyk ise dost dîdârın göresi...

AÇIKLAMA: Ey kâinat denizinde ömür gemisini yüzdüren insan! Konak yeri çok uzaktır bu yolun, bu yola kim nasıl varacak? Müşkülü, derdi, mihneti de pek çetindir bu yolun, bunu kim başaracak?

Bu yolda faydalı işler gerek, â'mali sâliha ve güzel bir ışık, bir nur, bir aydınlık gerek, hem de temiz ve güçlü bir yürek gerek ki, bu sarp ve tehlikeli geçitten geçebilsin...

İnce Sırat köprüsü (Cennetle Cehennem arasında bulunan köprü) bu yola bir misâldir. Dosta giden kişinin doğruluktan başka çaresi yoktur. Kim ki özü ve sözüyle doğru ise onu Cenâb-ı Hak sever ve iki cihanda da işe yarar o er kişinin sermayesi...

Doğruluk mancınığına istiğfar taşını koyacak ve nefsin kalesine atacaksın ki nefis kalesi fethedilsin ve o büyük düşman yere serilebilsin.

İnsanı aldatıcı şeyler çoktur bu yolda: Nefis çöllerinden gelen gaflet sesine uyanların yüzünün karası hiçbir zaman gitmez ve onlar sonunda nedâmetle başlarına toprak saçarlar...

Bu yolun etrafında yüzbin riyâ askeri dizilip durur. Nefsini kahreden bir er gerek ki bu askeri kırıp geçirsin ve zafer bayrağını gönül kal'asına diksın... Ey Yûnus! Bu dâveti duy ve kendini yokluk denizine at, gözlerin lâayık ise Sevgilinin cemâlini görecektir.

NİCE BİR BESLEYESİN...

Nice bir besleyesin bu kadd ile kameti
Düşdün dünyâ zevkına unuttun kıyâmeti

Düriş kazan yi yidür bir gönül ele getür
Yaz Kâb'den yiğrekdür bir gönül ziyâreti

Uslu değül delüldür halka sâlûsluk satan
Nefsin Müsülmân itsün var ise kerâmeti

Yüzbin peygamber gele hiç şefâat olmaya
Vay eğer olmaz ise Allah'un inâyeti

Nefsin Müsülmân iden Hak yolın toğru varur
Yarın ana olısar Muhammed şefâati

Yûnus imdi sen dahi girçeklerden olıgör
Girçek erenler imiş cümleñün ziyâreti

AÇIKLAMA: Ey yasemin göğüslü güzel! Nice besleyip duruyorsun bu boy ve posu? Düştün dünya zevkine de kıyâmet gününü hepten unuttum. Topla, bir araya getir, helâlinden kazan ye ve Allah'ın kullarına da yedir, bir gönül ele geçir, öyle bir gönül ki, Allah aşkı ile duman duman tüten bir gönül olsun. İşte o gönül ziyareti Kâ'be ziyâretinden iyidir.

İnsanlar hilekârlık yapan, akıllı bir kişi değildir. Eğer akıllı var ise nefsin Müslüman etsin de gösterson kerâmetini...

Yüzbin peygamber gelse hiç şefaata edemezler, velev ki Allah'tan şefaata izni ola... Nefsinin başını bir kalem gibi kesen ve onun dizginlerini îmân arslanının eline veren ve onu Müslüman eden Hak yoluna dosdoğru varı, öyle kişilere kıyâmet gününde Allah'ın Sevgilisi Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) şefaata edecektir...

Ey Yûnus! İnsafsız feleğin işine bak da aldanma... Aşk denizinin saçılıp dökülmüş incilerini topla ve gerçek erenlerden ol... Gerçek erenler cümleñin ziyaretgâhıdırlar...

ERENLER BİR DENİZDÜR

Erenler bir denizdür âşık gerek talası
Bahrî gerek denizden girüp gevher alası

Gine biz bahrî olduk denizden gevher alduk
Sarrâf gerek gevherün kıymetini bileşi

Yüri var ebsem ol-a ne simsârlık satarsın
Alî gibi er gerek işbu sırra iresi

Muhammed Hakk'ı bildi Hakk'ı kendüde gördi
Cümle yirde Hak hâzır göz gerekdür göresi

Bile rızkunı Hak'dan “Nahnu kasemâ” pinhan
Nefsin bilmiş er gerek göz hicâbın silesi

Didüm işbu nefesi âşıklar hükmiyle
Bahıllıksuz er gerek bir karara turası

Âlimler kitâb düzer karayı akar yazar
Gönüllerde yazılır bu kitâbun sûresi

Yüri hey sûfi zerrak ne sâlûslık satarsın
Hak'dan artuk kim ola kula dilek viresi

Hak turağı gönülde âyâtı var Kur'ân'da
Arşdan yukarı canda ışk burcunun kulesi

Şöyle delü olmuşam bilmezin dünden güne
Yüreğümde işledi ışk okının yarası

Gel imdi miskin Yûnus dut erenler eteğin
Cümlesi miskinlikde yoğluğ imiş çâresi...

AÇIKLAMA: Allah'ın velî kulları bir denizdir ki âşık gerek o denize dalmak için. Öyle bir deniz ördeği lâzım ki o denize girip cevher

alabilsin. Biz o nazlı deniz ördeğinden olduk ve o denizden cevher aldık, sarraf gerek ki, bizim cevherimizin kıymetini takdir etsin... Yürü ey arkadaş, söz etme, simsarlık taslama. Hazret-i Ali (radiyallahu anh) gibi bir er gerek ki, bu sırrı anlasın... Allah'ın Sevgilisi Cenâb-ı Hakk'ı Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hakk'ı bildi, Hakk'ı kendinde gördü. Zira Cenâb-ı Hak her yerde hazır ve nâzırdır, göz gerektir ki görebilsin... Rızkının nereden geldiğini bil, Allah'ın Kur'ân'da: "Nahnu kasemnâ = onların bu dünya hayatındaki geçim rızıklarını aralarında biz böldük." (ez-Zuhruf: 32), buyurduğu hikmet de senin için gizli... Nefsini bilmiş bir er gerek ki, gözündeki perde kalsın. Bu nefis timsahının arzuları, istekleri, hevâ ve hevesi bitmez; onu bir kararda tutmak için de yine er gerektir...

Âlimler kitapları bir ayara getirir, karayı aka yazar. Nice ilim ve irfan incileri toplarlar. Fakat aşk kitabının sûreleri ancak gönüllerde yazılıdır...

Yürü ey sofi! Niçin iki yüzlülük edersin? Cenâb-ı Hakk'tan başka kimdir ki kulun dilediğini versin...

Cenâb-ı Hak gönüllere nazar eder; îmân, aşk, ı ışık ve nur ile dolu gönüller hakkında nice âyetler vardır Kur'ân'da. Arş'dan daha yücedir aşk burcunun kulesi... Gönül öyle bir padişaha esir oldu, öyle bir dilberin aşkına düştü ki, ne gecemi biliyorum, ne gündüzümü, ne de dünümden haberim var. Yüreğime işledi aşk okunun yarası...

Gel ey miskin Yûnus! Allah'ın velî kullarının eteğini tut. Maksûda ermenin, cânâna kavuşmanın çaresi tamamen kendi varlığından geçmek imiş, erenler nefislerinin burnunu yere sürdüler de Hak katında kıymet kazandılar. Mânâ sabahının şarabından içenlerdir ki saadetin burcuna kondular.

İŞKUN ALDI BENDEN BENİ

**İşkun aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yanaram düni günü bana seni gerek seni**

**Ne varlığa sevinürem ne yokluğa yirinürem
İşkun ile avınuram bana seni gerek seni**

**İşkun âşıklar öldürür ışk denizine taldurur
Tecellîyle toldurur bana seni gerek seni**

**İşkun şarâbından içem Mecnûn olup tağa düşem
Sensin dün ü gün endîşem bana seni gerek seni**

**Sûfilere sohbet gerek ahîlere âhiret gerek
Mecnunlara Leylî gerek bana seni gerek seni**

**Eğer beni öldüreler külüm göğe savurular
Toprağum anda çağıra bana seni gerek seni**

**Yûnus'durur benüm adum gün geldükçe artar odum
İki cihanda maksûdum bana seni gerek seni...**

AÇIKLAMA: Ey Rabbim! Senin aşkın benim gönlüme düştü de beni benden aldı, bana seni gerek seni. Benim maksadım, maksûdum ancak sensin. Ben gece gündüz yanarım, bana seni gerek Rabbim, seni!

Ne varlığa sevinirim, ne de yokluğa üzülürüm, aşkın ile gönlümü avuturum, bana seni gerek seni. Senin aşkın âşıkları mestâne eder, öldürür; aşk denizinde daldırır; nice tecelliler, nice sırlar, nice ışıklarla doldurur. Ey Rabbim, bana seni gerek seni!

Aşkın şarabından içeyim, tıpkı Mecnûn gibi dağlara, çöllere düşeyim, gece gündüz nefes nefes seni düşüneyim, bana seni gerek seni...

Sûfilere erenler meclisinin sohbeti gerektir, kardeşlere, fütüvvet ehline ebedî âlemin saadeti gerektir. Bir dilberin zülfüne gönlünü

bağlayan Mecnun'lara ise Leylâ'sı gerektir. Bana ancak seni gerek seni!

Ben bu aşk denizinde yüzerken eğer beni öldürseler, külümü rüzgâra verip göğe savursalar, benim toprağım o anda çağıracaktır. Ey Rabbim, bana seni gerek seni!

Yûnus'dur benim adım, gün geçtikçe artar aşkım, âteşim, firkatim, hicranım. Ey Rabbim iki cihanda da maksadım, maksûdum sensin benim. Bana seni gerek seni!

ÖMRÜM BENİ SEN ALDADUN AH!

Ömrüm beni sen aldadun ah n'ideyim ömrüm seni
Beni deprenimez kodun ah n'ideyin ömrüm seni

Benüm derdüm hep sen idün cânım içinde cân idün
Hem sen bana sultân ah n'ideyin ömrüm seni

Gönlüm sana eğler idüm gül diyüben yiylers idüm
Garibseyüp ağlar idüm ah n'ideyin ömrüm seni

Gider imiş bunda gelen dünya işi cümle yalan
Ağlar ömrin yavı kılan ah n'ideyin ömrüm seni

Bari koyuban kaçmasan göçginci gibi geçmesen
Ölüm şarabın içmesen ah n'ideyin ömrüm seni

Bir gün ola sensüz kalam kurda kuşa öyün olma
Çüriyüben toprak olam ah n'ideyin ömrüm seni

Miskin Yûnus bilmez misin yohsa nazar kılmaz mısın
Ölenleri anmaz mısın ah n'ideyin ömrüm seni

AÇIKLAMA: Ey benim ömrüm! Beni sen aldattın, ah nideyim ömrüm seni! Benim derdim hep sen idin, canımın içinde can idin, hem de sen bana sultan idin, âh nideyim ömrüm seni?

Ben gönlümü hep senile eğler idim, bir gül gibi seni koklardım, garipseyip ağlardım, âh nideyim ömrüm seni? Senin tazeliğine, gençliğine, şen ve şakraklığına, bülbüller gibi dem çekişine, pınarlar gibi çağlayışına aldanmak akıl işi değil. Çünkü bu âleme gelen gider, dünya işi bütün yalan, ağlar ömrünü kaybeden, âh nideyim ömrüm seni?

Ben başıboş bir varlık değilim, iyilik ve kötülüklerim bir bir yazılır, ömrümün ipi de bir gün kopar, bu güzelliğim, bu ay gibi pırıldayan yüzüm bozular, mum gibi aydınlığım söner, âh nideyim ömrüm seni?

Ey Sevgili'nin bize bir bahşışı olan ömrüm! Kutlu canımı koyup kaçmasan, göçebe gibi oradan oraya göçmesen, ölüm şarabını içmesen, âh nideyim ömrüm seni? Bir gün gelecek ki sensiz kalacağım, kurda kuşa yem olacağım, çürüyüp toprağa karışacağım, âh nideyim ömrüm seni?

Ey miskin Yûnus! Bilmez misin ki, bir gün Sevgili'nin habercisi gelecek ve seni bu ömür saltanatından ayıracak, ölenleri hiç anmaz mısın ki, senin de can kandilin sönüverecek. Âh nideyim ömrüm seni?

KİME GÖNÜL VİRİR İSEM...

Kime gönül virür isem benüm ile yâr olmadı
Hâlüm bilüp derdüm sorup bana vefâdar olmadı

Hak'dan meğer takdir idi âşık oldu gönlüm sana
Hiç kimseler bencileyin ıška giriftâr olmadı

İşkdan şikâyetüm yokdur kendü tali'ümden-durur
Kendü yolın aramayan âdem değül er olmadı

İşk bir ulu hil'at-durur bir niçeye virür Çalab
Bir niçeler kaldı mahrûm işkdan haberdâr olmadı

İşk bir uludan nazardur âşık canlar erenlerdür
İška düşmeyen gönüller vîran-durur şar olmadı

İşk bir uludan nazardur âşık canlar erenlerdür
İška düşmeyen gönüller vîran-durur şar olmadı

İbrahim'e Nemrûd odın işkdur gülistan eyleyen
İşkdan nazar ericeğez gülzâr oldu nâr olmadı

Hak yaratdı yiri göki ol Ahmed'ün dostlığına
“Levlâk” ana delil oldu ansuz yir gök var olmadı

İşkda kahırlar çok olur âşıklara gayret gerek
Yûnus âşık oldın-ısa âşıklarda âr olmadı...

AÇIKLAMA: Ne şaşılacak şey ki, kime gönül verir isem benim ile dost ve yâr olmadı, hâlîmi bilip bir kere derdimi sormadı ve sözünde durmadı. Hakkın takdir kalem böyle yazmış ki âşık oldum sana, hiç kimseler benim gibi aşka böyle mübtelâ olmadı. Böyle olmasına rağmen aşktan şikâyetçi değilim, bu benim kendi tâlihîmdir, kendi yolunu aramayan, dosta varacak, hakikat menziline erecek bir ipe tutunmayan insanlık vasfına hâiz değildir.

Aşk bir emsâlsiz elbisedir ki, nicelerine verir onu Allah, bir niceleri de bu aşktan mahrum kalır ve ebediyen aşktan haberi olmaz. Ey âlemi gezip gören! Bil ki aşk bir yüce zâtın bakışı ile alevlenir, âşık canlar Allah'ın ermiş kullarıdır. Aşka düşmeyen gönüller virâneler gibidir, mamur şehirlere benzemez.

Hazret-i İbrahim o aşk ile Nemrud âteşlerine meydan okudu ve o ateş, aşk yüzünden gül bahçesi hâline geldi...

Aziz ve Celîl olan Allah bu âlemleri, yeri göğü Cenâb-ı Ahmed-i Muhtar (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in hürmetine yarattı. Eğer o aşk olmasaydı hiçbir varlık da olmayacaktı. Buna delil Allah'ın, Habibine şöyle hitap buyurmasıdır:

– Levlâke levlâke lemâ halaktü'le-eflâk = Ey Habibim! Sen olmasaydın, sen olmasaydın bu âlemleri yaratmazdım!

Ey ışığa düşman gece! Bil ki, bu âlem Cenâb-ı Muhammed'in aşkına yaratılmıştır...

Ey inkârcı! O aya benzer güzel, bir nurdur ki sen bile görsen hemen çevik aşka yakalanıverirdin...

Âşkda kahırlar, dertler, elemeler de vardır. Âşık olana gayret gerek. Ey bülbül sesli Yûnus! Eğer âşık oldun ise âşıklarda âr olmadı... Yâni âşık oldum diye bu hâlinden utanmana lüzum yoktur...

GELDİ GEÇDİ ÖMRÜM BENÜM

Geldi geçti ömrüm benüm şol yıl esüp geçmiş gibi
Hele bana şöyle geldi şol göz yumup açmış gibi

İşbu söze Hak tanukdur bu can gevdeye konukdur
Bir gün ola çıka gide kafesden kuş uçmuş gibi

Miskîn âdem oğlanını benzetmişler ekinciye
Kimi bitir kimi yiter yire tohum saçmış gibi

Bu dünyâda bir nesneye yanar içüm köynür özüm
Yiğid iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi

Bir hastaya vardum ise bir içim (su) virdün ise
Yarın anda sana gele Hak libâsın biçmiş gibi

Yûnus Emre bu dünyada iki kişi kalur dirler
Meğer Hızır İlyâs ola âb-ı hayât içmiş gibi...

AÇIKLAMA: Bu inciler yağıdıran gözüm kan ağlasın ki, geldi geçti ömrüm benim, bir rüzgâr esip gelmiş gibi... Bana öyle geldi ki, bir an gözümü yumup açmış gibi... Benim bu sözüme Cenâb-ı Hak şâhiddir, bu can gövdemizde misafirdir, bir gün gelecek çıkıp gidecek kafesten kuş uçmuş gibi...

Âdem'in fakir oğullarını benzetmişlerdir buğday tanesine, kimi biter, kimi yiter yere tohum saçmış gibi... Bu cihan bahçesinde bir nesneye yanar içim ki, yiğid iken, genç iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi...

Ey huri yüzlü güzel! Eğer bir hastanın başına vardın, hâlini hatırını sordun, kendisine bir içim su verdin ise yarın ebedî âlemde senin karşına gelecektir, Hak şarâbın içmiş gibi... Bir fakiri gördün, kendisine acıyıp bir elbise verdin ise, yarın orda sana gelecektir Cenâb-ı Hak tarafından biçilmiş bir elbise gibi...

Ey Yûnus Emre! Bu dünyada iki kişi kalır dediler. Meğer Hızır İlyâs ola âb-ı hayat (ölümsüzlük suyunu) içmiş gibi... Yoksa her can ölümü tadacaktır. Hayat defterini yazan kalemle böyle yazmışlardır. Onun

için aldanma, ebedî memlekete sefer var, bir Şeyler tedarik et kendin
için ki, yarın nedâmetle başına topraklar saçmayasın...

HELÂL KILDI MA'ŞUKA ÂŞIK KENDÜ KANINI

Helal kıldı ma'şûka âşık kendü kanını
Ma'şûk naksından okur ışk eri Kur'ân'ını

Yârdan ayru olunca asılup ölmek yiğdür
Âşık kendü bıragur boynına urganını

Gitmez âşık gözinden hergiz ma'şûk hayâli
Nitekim zelâ virür Yûsuf'un nişânını

Dirlik budur âşıka ma'şûk yolında öle
Sorarlar ise eydem âşıkun burhânını

Belkis ile Süleyman ıška düşdi bir zaman
İsteyüp bulmadılar bu derdün dermânını

Gökteki görmen siz ışk kime uğradıyısı
Sultânı iltür başdan yitürür hanmânını

Ferhad bu ışk yolında başın külünge dutdı
Husrev Şîrîn derdinden dosta virdi cânını

Leylî'yle Mecnûn işi aceb gelür bu halka
Abdü'r-Rezzak terk itdi ışk içün îmânını

Zemâne vefâları cefâ gelür Yûnus'a
Bir doğru yâr bulıcak fidî kılur cânını

AÇIKLAMA: Helâl kıldı Sevgiliye âşık kendi canını, Sevgilinin parlak yüzünden okur aşk eri Kur'ân'ını... Sevgiliden ayrı kalınca asılup ölmek daha iyidir. Âşık kendi bırakır darağacında boynuna urganını... Âşıkların gözünden sevgilinin hayâli aslâ gitmez. Nitekim Zelihâ verir Yûsuf'un nişanını... (Burada Hz. Yusûf ile Züleyhâ'nın

arasında geçen menkıbe kastediliyor. Kur'ân-ı Kerîm'de Yûsuf Sûresine bakılabilir.)

Âşık için ebedî dirlik budur ki, sevgilinin yolunda ölmüş olsun. Soracak olurlarsa âşıkın burhanını, delilini ki, işte reddedilmez hakikat budur.

Hazret-i Süleyman ile Yemen melikesi Belkıs aşka düştü bir zaman ki, istediler bulamadılar bu derdin dermanını. Belkıs tâc ve tahtı ile Hz. Süleyman'ın huzuruna getirildi ve orada Müslümanlık nurundan nasiplendi... Sonra da âlemlerin Rabbine bu tecellîden dolayı şükretti...

Gökteki Hârut ve Mârut (Kur'ân'da ismi geçen iki melektir) aşk için yeryüzüne indi. Niceleri vardır ki, bir dilberin zülfüne gönüllerini bağlarlar da Rahmân olan Allah'ı unuturlar...

Ey aşktan nasibi olmayan adam! Aşk işini boş ve asılsız bir şey olarak görme. Aşk arslanı kime pençe attı ise yere sermiştir, o sultanı bile tahtından indirir, saltanatını târumar eder...

Ferhad'ın hâline nazar etmez misin ki, bu aşk yolunda başına ne işler geldi? Husrev, sevgilisi Şîrin'in derdinden dosta verdi canını...

Leylâ ile Mecnûn'un canlar yakan aşkı tuhaf gelir insanlara. Hâlbuki abdû'r-Rezzak (Şeyh San'an) terk itti bu aşk için din ve îmânını. Sonra tekrar hem kendi, hem de sevgilisi saadet dini olan İslâm'a can attılar da ebedî saltanatın tahtına kuruldular...

Ey sâki! Aşk dolu kadehini Yûnus'a uzat ki, zamane vefâları cefâ gelir, dert olur. Bir doğru sevgili bulacak olsa Yûnus çoktan fedâ kılacak cânını...

MÜSLÜMANLAR KİM GÖRMİŞDÜR

Müslümanlar kim görmişdür âşık tevbe itdüğünü
Ya kim işitdi denize od düşüben dütdüğünü

Şâhum senün ıskun odı düşdi gönül deryâsına
Aceblerle kaynayuban ma'rifetler yetdüğünü

Yüz bin İsî'yile Mûsî ıskunda ser-gerdan gezer
Aceblemen beni dahı ısk nehengi yutduğunu

Yüzgeçlük öğrenmeyen kul ko girmesün bu denize
İşk deryâsı dipsüz-durur aceblemem batduğunu

Sarraflığı öğrenmeyen bu gevheri boncuk sanur
Varur virür yok nesneye bilmez neye satduğunu

Her kim ol dost didârını bunda ayan görmez-ise
Yarın ol ser-gerdan geze hiç bilmeye n'itdüğünü

Uşda Yûnus miskin eydür Tapduk'umuz dost yüzidür
Bunu anlamayan bilmez ma'nâ neye gitdüğünü...

AÇIKLAMA: Ey güzel inanışlı, ay yüzlü Müslümanlar! Kim görmüştür ki âşık olanın aşk derdine düştüm diye pişman olup tevbe ettiğini. Ya kim işitmiştir ki, denize ateş düşüp de tüttüğünü?

Ey şâhım, ey mukaddes sevgilim... Senin aşkının âteşi benim gönül denizime düştü. Öyle bir acayip kaynamadadır ki, bilgiler de yetme bunu anlatmaya... Yüzbin İsâ ile Mûsâ aşkında estâne olmuş, başı dönmüş bir hâlde gezer. Ne tuhaf şey ki beni dahi aşk denizi yutmuş bulunuyor. Yüzmeyi bilmeyenler bu denize girmesin. Aşk denizi öyle derindir ki battığımıza hayret etmeyiniz...

Sarraflığı, yâni kuyumculuğu, altın işlemeyi bilmeyen bu eşsiz incileri boncuk sanır. Varır verir yok bir nesneye de neye sattığını bilemez. Her kim o Sevgilinin cemâlini burada açık görmez ise, yarın

başı dönmüş, şaşkın bir hâlde gezer ve ne ettiğinin farkında bile olmaz.

İşte Yûnus miskin iyidir, Tapduk'umuz dost yüzüdür. Bunu anlamayan bilmez mânânın neye gittiğini, neye âit olduğunu...

SEVEREM BEN SENİ CANDAN İÇERİ

Severem ben seni candan içeri
Yolum ötmez bu erkândan içeri

Nireye bakarısam toptolusun
Seni kanda koyam benden içeri

O bir dilber-durur yokdur nişanı
Nişan olur mı nişandan içeri

Beni sorma bana bende değülem
Sûretüm boş yürür tondan içeri

Beni benden alan irmez elüm
Kadem kim basa sultandan içeri

Tecellîden nasîb irdi kimine
Kiminün naksûdı bundan içeri

Kime dîdâr güninden şu'le değse
Anun şu'lesi var günden içeri

Senün işkun beni benden alupdur
Ne şîrin derd bu dermandan içeri

Şerîat tarîkat yoldur varana
Hakîkat ma'rifet andan içeri

Süleyman kuş dilün bilür didiler
Süleyman var Süleyman'dan içeri

Unutdum din diyânet kaldı benden
Bu ne mezheb-durur dinden içeri

**Dinün terk idenün küfürdür işi
Bu ne küfürdür îmândan içeri**

**Geçer iken Yûnus şeş oldu dosta
Ki kaldı kapuda andan içeri**

AÇIKLAMA: Ey candan aziz Sevgili! Severim ben seni candan içeri. Yolum geçmez bundan, bu erkândan içeri. Hangi cihete bakmış olsam hep senin eserini görüyorum, her yer seninle dopdolu. Seni nerde koyam benden içeri...

O, öyle bir gönüller alan dilberdir, öyle bir güzeldir ki, yoktur onun benzeri, yoktur nişanı. Nişan olur mu nişandan içeri?

Ey gönüller iline âfet salan! Beni sorma bana ki bende değilim, sûretim, dış görünüşüm, yüzüm boş yürür elbiseler içinde. Ve beni benden alan o Sevgiliye ermez elim, kim ayak basa sultandan içeri...

Kiminin gönül penceresi açıldı, kiminle tecellîler elmas damlası hâlinde belirdi, kiminin maksûdu bundan içeri...

Kiminin gönül penceresi açıldı, kimine tecellîler elmas damlası hâlinde belirdi, kiminin maksûdu bundan içeri...

Kime cemâl gününden bir ışık, bir alev değse, onun ışığı vardır günden içeri...

Ey işi gücü lütfetmek, ihsan etmek olan güzel! Senin aşkın beni benden almıştır. Ne şîrin bir dert dermandan içeri...

Şerîat: Allah'ın emir ve yasaklarının manzumesi, tarîkat: Kemâl ve visâlin vesilesi; hakîkat, ma'rifet ondan içeri.

Hazret-i Süleyman kuş dilini bilir dediler. Süleyman vardır, Süleyman'dan içeri...

Aşkın pençesine öyle bir düştüm ki, unuttum bütün benliğimi; din, dine ait işler kaldı benden... Bu nasıl mezheptir dinden içeri?

Dînini terk edenin küfürdür her işi, bu ne küfürdür îmândan içeri?
Geçerken Yûnus dosta rastladı, kaldı kapıda ondan içeri...

BAKDUĞUM YÜZDE GÖRDÜM...

Bakduğum yüzde gördüm Tapduğumun nûrını
Maksûdum bugün bildüm n'iderem ben yarını

Yarınım bugün bana hoş bayram düğün bana
Düşde gelür ünü bana işidün ahabârını

Dostun haberi bile nefsün sana yâr eyle
Bak dosta yarağ eyle bu vücûddan gösterdi bost bize dîdârını

Erin dîdârın gördüm güman terkin vurdum
Dost bağçesine girdüm görmeğe gülzârını

Dostun yüzi gül bana âşıkam bülbül ana
Kaykımazam dört yana çün buldum ışk erini

“Elestü bi rabbiküm” Hak’dan nidâ gelicek
Mü’minler “belî” diyüp itdiler ikrârını

Yûnus küfür elinden şikâyete geldiler
İy sultânım gerçek er kes gider zünnârını

AÇIKLAMA: Baktığım yüzde gördüm Tapduğumun gönüller açan nurunu, maksûdumu bugün bildim, neyleyim yarını? Yarınım işte bugün bana, bugün benim bayramım, bugün şenlik, düğün bana. Benden haberler işidin ki ses gelir rüyada benim can kulaklarıma.

Dosttan gelen haberleri bil, nefsinin dizginlerini eline al ve onu kendine yâr eyle ve o dost için faydalı işler yap, bu vücud şehrini zikir, fikir, şükür, ibâdet ve tâat askerleriyle muhafaza altında tut ki, dost gelsin...

Varlık âlemine gelmeyince hiç kimse Hakk'ı bilemedi. Bu vücudun yapısına bir bak ki ne incelikler, ne hikmetler vardır. Çünkü bu vücuddan gösterdi dost bize dîdârını...

Erin cemâlini gördüm şüpheden kurtuldum, dost bahçesine girdim görmek için gülzârını, yâni güllerini, çiçeklerini...

Dostun yüzü gül bana, ben bir âşık bülbül oldum ona meyletmem, bakmam dört yana, çünkü buldum aşk erini.

“Elestü birabbiküm = Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diye yüce Allah’tan nidâ geldi. Bunun üzerine Mü’minler **“Belî = Evet!”** dediler ve ettiler ikrârını...

Yûnus! Küfür elinden şikâyete geldiler. Ey sultanım gerçek er, kes gider zünnârını... (Zünnâr: Papazların bellerine bağladıkları, ucunda haç takılı bir kuşaktır.)

YORT İY GÖNÜL!

Yort iy gönül sen bir zaman âsûde fariğ koş yüri
Korkma kayurma kimseden gussa vü gamdan boş yüri

Hakıkate bakar isen nefsün sana düşman yiter
Var imdi ol nefsün ile urış savaş tokış yüri

Nefsdür eri yolda koyan yolda kalır nefse uyan
Ne işün var kimseyile nefsüne kakı buş yüri

Diler-isen bu dünyânun şerrinden olasın emîn
Terk eyle bu kibr u kîni hırkaya gir derviş yüri

İster-isen bu dünyâda ebedî sarhoş olasın
Işk kadehün tolu getür yıl on-iki ay sarhoş yüri

Kimse bağına girmeğil kimse gülünü dirmegil
Var kendü ma'sûkun ile bağçede ol alış yüri

Gönüllerde iğ olmagıl mahfillerde çiğ olmagıl
Çiğ nesnenün ne dadı var gel ışk odına biş yüri

Yûnus imdi hoş söylersin dinleyene şerh eylersin
Halka nasihat satınca er ol yolınca koş yüri...

AÇIKLAMA: Ey gönül! Şu cihan bahçesinde bir zaman hüküm sür, sonra rahat ve esenliğı bırakıp koş yürü! Korkma, düşünme, kimseden endişe duyma; tasa ve sıkıntı boş, yürü! Eğer sen hakikat aynasında kendini görmek istiyorsan düşman olarak nefsin sana yeter. Hiç vakit kaybetme, o nefsin ile cenk et, tokuş yürü... Nefs, öyle bir düşmandır ki odur eri yolda koyan, her saâdetten mahrum kalır nefse uyan... Niçin başkalarına bakıyor, kızılıyorsun? Nefsine öfkelen boş yürü...

Ey insan! Bu temeli çürük dünyanın şerrinden emin olmak ister misin? O hâlde terk eyle bu kibr ü kîni, hırkaya gir, derviş yürü! Dervişler gibi gönül ehli, hak ehli ol ve nefsinin tekmesini yememeye

bak... Şayet bu dünyada ebedî sarhoş olmak muradın ise, aşk kadehini dolu getir, yılın on iki ayı sarhoş yürü! Kimsenin bağına girme, hiç kimsenin güllerini toplama, var kendi Sevgilin ile aşk bahçesinde ol, alış yürü! Gönüllerde is olma, meclislerde de hamlık etme, çiğ ve ham olan şeylerin tadı olmaz, gel aşk âteşine yan da piş, yürü! Ey Yûnus! Şimdi hoş söylüyorsun, dinleyene aşkın sırlarını açıklıyorsun. Mademki nasihat ediyorsun, er ol yolunca koş, yür!

BEN YÜRÜREM YANA YANA

Ben yürürem yana yana ışk boyadı beni kana
Ne âkılem ne divâne gel gör beni ışk n'eyledi

Geh eserem yeller gibi geh tozaram yollar gibi
Geh akaram seller gibi gel gör beni ışk n'eyledi

Akar sulayın çağlaram derdlü ciğerüm dağlaram
Şeyhüm anuban ağlaram gel gör beni ışk n'eyledi

Ya elüm al kaldur beni ya vasluna irdür beni
Çok ağlatdun güldür beni gel gör beni ışk n'eyledi

Ben yürürem ilden ile şeyh soraram dilden dile
Gurbetde hâlüm kim bile gel gör beni ışk n'eyledi

Mecnûn oluban yürürem ol yârı düşde görürem
Uyanup melûl oluram gel gör beni ışk n'eyledi

Miskin Yûnus biçâreyem baştan ayağa yâreyem
Dost ilinden âvâreyem gel gör beni ışk n'eyledi?

AÇIKLAMA: Ben şu cihan bahçesinde aşktan divâne olmuş bir bülbülüm, bu bahçede dem çeker yürürüm yana yana, aşk beni boyadı kana, ne akıllı bir insanım, ne de deli, gel gör beni aşk neyledi?

Bazen yeller gibi eserim, bazen yollar gibi tozarım, bazen de seller gibi güröl güröl akarım; gel gör beni aşk neyledi?

Irmaklar, sular, pınarlar, billûrlar gibi çağlarım, dertli ciğerimi dağlarım, ceylân gözlü, ay yüzlü şeyhimi anar ağlarım; gel gör beni aşk neyledi?

Irmaklar, sular, pınarlar, billûrlar gibi çağlarım, dertli ciğerimi dağlarım, ceylân gözlü, ay yüzlü şeyhimi anar ağlarım; gel gör beni aşk neyledi?

Ey sevgili! Ya elimi al kaldır beni, ya vuslatına erdir beni, çok ağladım güldür beni; gel gör beni aşk neyledi? Ben yürürüm ilden ile

şeyhimi sorarım dilden dile, gurbette hâlimi kim ne bile; gel gör beni aşk neyledi?

Gönül iklimime bu aşk âteşi düşeli Mecnûn gibi oldu, çöle düştüm, o Sevgiliyi düşte gördüm, sonra gözlerimi açtım ki hiç kimsecikler yok, melûl ve mahzûn oldum; gel gör beni aşk neyledi?

Miskin Yûnus bîçâreyim, baştan ayağa yâreyim; öyle bir dermansız dert elindeyim ki, dost ilinden âvâreyim; gel gör beni aşk neyledi?

BU IŞK DENİZİNE TALAN...

Bu ışk denizine talan hâcet değül ana gemi
Yâhûd kanda bulalum biz bu sohbet ile bu demi

Dünyâlığum yokdur dime bu gussâyı öküş yime
Ma'sûkayı ger sevdün-ise gider gönlündeki gamı

Ben sevdüğüm ma'sûkayı sen dahi bir görseyidün
Virmeyedün bu öğüdi fidî kılaydun bu canı

Âşık kişi bilmez öğüt zira assı kılmaz öğüt
Unudur ol kibr ü kîni terk eyler gider dükkânı

Girçek âşık olanların yüzinde nişânı olur
Dünün günün turmaz akar gözleri yaşının kanı

Bu cümle âlem sevdüğü şu dîn ile îman-durur
İşksuz gerekmez vallâhi şol diniyle îmânı

Yûnus yüzün kaldıрмаğıl âşıkların ayağından
Eyle fidî yüz bin canı andan bulasın Sübhân'ı

AÇIKLAMA: Bu aşka denizi öyle eşsiz incilerle doludur ki, bu denize dalan kişiye gemi gerekmez. Nerde bulunur böyle sohbet, böyle tatlı bir dem.

Benim dünyada bir şeyim yok deme, bu gam ve üzüntüyü de çok çekme, eğer Sevgiliyi gerçekten sevdin ise gönlündeki gam ve kederi silip at... Benim sevdiğim güzeli sen bir an görse idin, sana öğüt vermeye lüzum yoktu, fedâ kılardın canını...

Âşık kişi öğüt bilmez, zira sâhibi ona nasihat etmez, unuttur o kibir ve kîni, terk eyler gider dükkânını...

Gerçek âşıkların yüzünde ay gibi parlak nişanlar vardır, gece gündüz gözlerinden yaş yerine kan akıtırlar. Can meclisinde ipekler dağıtılırken, sevgi hissesi olarak âşıklara, paramparça olmuş bir gönül düşer. Âşıkların işi hiçbir işe benzemez...

Âlem dolusu halkın sevgi bağı şu din ve îmândır. Aşksız gerekmez, aşksız îmân kemâle eremez; ne işe yarar ki sadece inandım demek? İnanan insan, inandığı dinin emirlerini canla başla yapmalıdır ve Allah ipine sarılmalıdır...

Ey Yûnus! Sen yüzünü âşıkların eşiğinden kaldırma! Fedâ eyle yüzbin canı ki ondan sonra bulasın Sübhan olan Allah'ı...

YOK YİRE GEÇÜRDÜM GÜNİ

Yok yire geçürdüm günü ah n'ideyim ömrüm seni
Senünle olmadum ganî ah n'ideyim ömrüm seni

Geldüm ü geçdüm bilmedüm ağlayup gussâ yimedüm
Senden ayrulam dimedüm ah n'ideyim ömrüm seni

Hayrum şerrüm yazılısar ömrüm ipi üziliser
Sûret benden bozılısar ah n'ideyim ömrüm seni

Kanı sana güvendüğüm sevinüben özendüğüm
Kaldı küllî kazandüğüm ah n'ideyim ömrüm seni

Miskin Yûnus gidisersin uzak sefer idisersin
Hasret ile kalısarsın ah n'ideyim ömrüm seni?

AÇIKLAMA: Her nefesimin bir inci tanesinden daha kıymetli olduğunu bilemedim de yok yere geçirdim günü, âh nideyim ömrüm seni? Seninle olmadım ganî, âh nideyim ömrüm seni...

İşte gelip geçtim, hayat suyum damla damla âhîret denizine doğru döküldü, bilemedim, hâlîme ağlayıp dertlenmedim, senden ayrılacağımı da düşünmedim, âh nideyim ömrüm seni?

Kirâmen kâtibin melekleri iyilik ve kötülüklerini yazmaktadırlar, ömür ipim de üzümlere bir yerinden kopacaktır, yüzüm, bedenim de bozulacaktır, âh nideyim ömrüm seni?

Gidip geri gelemeyeceksin, gelip beni bulamayacaksın, sen benim en kıymetli sermayemsin, âh nideyim ömrüm seni?

Hani sana güvenirdim, sevincim nokta nokta yüzümde oynaşır, dünyanın yeşilliklerine, güzelliklerine özenirdim, kaldı bütün kazandığımı, âh nideyim ömrüm seni?

Ey miskin Yûnus! Ecel rüzgârı esecek, can kandilini söndürecek ve sen uzak bir sefere çıkacaksın, dostlarından ayrılıp hasret ile yanacaksın, âh nideyim ömrüm seni?

NİCE YILLAR ÖMÜR SÜRDÜM

Nice yıllar ömür sürdüm anca ağlayuban güldüm
İşde ecel sana geldüm esenledüm dünyam seni

Sürdüm ömrümi geçürdüm cânım hazrete uçurdum
Ecel şerbetin içürdüm esenledüm dünyam seni

Yürürdüm sağ selâmet takdîr eyledi nelâmet
Ecel kıldı hoş melâlet esenledüm dünyam seni

Gelen geçermiş nidelüm gelün âhirete gidelüm
Bu fenâyı terk idelüm esenledüm dünyam seni

Hayr u şer itdüğün işler ol görünen dürlü düşler
Bitdi bu kamu teftişler esenledüm dünyam seni

Dün ü gün iderdüm zikir kılurdum Hakk’a şükür
Ecel irdi bizi okur esenledüm dünyam seni

Ben bir dervîşidüm dostum Hak’dan yana oldu kasdum
Ecel duzağına basdum esenledüm dünyam seni

Yâranlarum, kardaşlarum Hakk’a lâıyk yoldaşlarum
Esen kalsun râzdaşlarum esenledüm dünyam seni

İy Yûnus Emre bîçâre özün dutgıl toğru yâre
Ölüme yoğimiş çâre esenledüm dünyam seni...

AÇIKLAMA: Şu kâinat denilen varlık sadefinde nice yıllar ömür sürdüm, ancak ağladım, güldüm. Ecel der ki sana geldim. Sağlık, selâmet dilerim dünyam sana. Bu ömür bahçesinde nice emel çiçeklerim açtı, ince istek vâdilerinde dolaşıp durdum, canımı, o canı bana lûtfeden hazrete uçurdum, ecel şerbetini içirdim, sağlık, selâmet senin olsun ey dünyam!

Yürürüm sağ selâmet, takdir eyledi melâmet (kınama, ayıplama, azarlama; sofilerin, gerçeğe, ancak aşk ve cezbeyle ulaşılacağını

söyleyen, benlikten geçmenin gerçek yolunun sermayesi olduğu kabul edilen yol), ecel kıldı hoş bir gam, esenledim dünyam seni...

Ne çâre ki gelen geçer, doğan ölür, genç, ihtiyar demeden her gün binlerce insan ebedî memlekete yolcu olur, öyleyse gelin biz de o ebedî dünyamıza meyledelim, bu temeli çürük dünyayı terk edelim, esenledim dünyam seni...

Şu cihan bahçesinde, şu ömür tahtında iyilik, kötülük ettiğin işler, o görünen türlü düşler, bitti artık bütün teftişler, esenledim dünyam seni...

Gece gündüz zikir ederdim. Cenâb-ı Hakk'a şükür kılardım, ecel geldi bizi ansızın yakaladı, ömür nefesimiz bitti, esenledim dünyam seni...

Ey dostum! Ben gönlü aydın bir derviş idim, benim maksadım, maksûdum Cenâb-ı Hakk'tı, şimdi ecel tuzağına bastım, artık kurtuluş da yoktur, esenledim dünyam seni...

Ey benim sevdiklerim, ey kardeşlerim! Ey Hak yolunda arkadaşlarım! Esen kalsın sırdaşlarım, selâmetledim dünyam seni...

Ey Yûnus Emre bîçâre! Gönül kapılarını aç, yüzünü doğru tut yâre, bil ki ölüme yok imiş çâre, selâmetledim dünyam seni!

ŞÜKÜR MİNNET OL ALLAH'A...

Şükür minnet ol Allah'a gönlümüzü şâd eyledi
Kafesdağı kuşça cânım kaygudan âzâd eyledi

Ol ışkınun bir zerresi bıraktı Mansûr gönline
Taşdı “Enel-Hak” diyibün çağırdı feryâd eyledi

Güle güle geldi dâra eylediler yara yara
Âşık idi ma'sûkına hoş dâdın dâd eyledi

Ol huyı hoş hem bûyı hoş hem güli hem reyhanı hoş
Allah ana dostum didi adın Muhammed eyledi

Yûnus senün ma'sûkunı sevdi yaratdı ol Ganî
Boyu elif kaşları nun gözlerini sâd eyledi

AÇIKLAMA: Şükür, minnet, Azîz ve Celîl olan Allah'a ki, gönlümüzü neş'e ve sevinçle doldurdu. Kafes içindeki kuşa benzeyen canımı elemenden, üzüntüden, kederden kurtardı ve o can kuşum hürriyete erdi.

O lütuflar ve keremler sâhibi Allah, aşkının bir zerresini bıraktı Hallâc-ı Mansûr'un gönlüne de, Mansûr o aşkla mestâne oldu, bir deniz gibi çağlayıp taşıtı; “**Ene'l-Hak = Ben Hakk'ım!**” diye çağırdı ve feryâd eyledi. Aşktan nasibini alan Mansûr güle güle darağacına geldi, ellerini, kollarını kestiler, kanı ile abdest aldı ve dedi: Aşk ehlinin iki rekâtlık bir namazı vardır ki, onun abdesti ancak kan ile alınır... O, Sevgilisine âşık idi, bir dilim aşk âteşi onun gönlüne düşmüştü, Hak aşkında böyle mest oldu da nice neş'eler, saâdetler elde etti...

Ey insan! Çalış da aşktan nasipsiz kalma, görmez misin nice canlar onu uğrunda yanıp yakılmadadır...

O canlar âleminin sultanı, peygamberlerin imamı, huyu güzel, kokusu hoş, gülleri parlak Hazret-i Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âlemlerin yaratıcısı olan Allah, Sevgilim dedi ve adını Muhammed koydu... İşte bütün âlem onun aşkına ve yüzüsuyu hürmetine yaratıldı!

Ey Yûnus! Senin sevgilini sevdi yarattı o Ganî olan Allah. Bir bak ki
boyu elif, kaşları nûn, gözlerini sâd eyledi...

Ey ırmak kıyısındaki servî! Sevgilime selâm söyle...

EZELİDEN VARDI CANUMDA BU İŞK ODI

Ezeliden var-ıdı canumda bu işk odı
Eşkere itmezidüm bilürdüm kim dost kodı

Dört kitabı okıyan bulmadı işka çâre
Ne begler ne sultanlar ne müderris ne kadı

Yir gök oynar ırılmaz yeller eser deprenmez
Âkıbet şol canun kim işkun ola bünyâdı

Ben râzıyam bu yolda günde bin kez yanarsam
Şekerden dahı tatlu şîrîndür işkun dadı

İşk anadan doğmadı kimseye kul olmadı
Hükmüne kıldı eser cümle biliş ü yâdı

İşka mecnun olanlar assı ziyandan fârıg
Korkmaz ıssı sovuksan pes ne biliser odı

Ezelde benüm fikrüm Ene'l-Hak idi zikrüm
Henüz dahı toğmadın ol Mansûr-ı Bağdâdî

İşk çengine düşenin melâmetlıkdur işi
Anun içün bednamdur miskin Yûnus'un adı

AÇIKLAMA: Benim canımda bu aşk âteşi tâ ezelde vardı, aşikâre etmezdim, biliyorum bunu kim bana verdi, Allah'ın takdiri idi bu...

Dört kitabı okuyan âlimler bile aşka çare bulamaz. Aşk cevherini kitapların sayfaları arasında aramayınız. Aşk cevheri, Hakk'ın yarattığı aydın gönüllerdedir. Onun için ne beyler, ne sultanlar, ne müderrisler aşk ebcedini okuyamadılar...

Yer gök oynar ayrılmaz, yeller, rüzgârlar eser deprenmez, şu candır ki, onun temeli aşk olmuştur... Ben razıyım bu yolda günde bin kere yansam da, şekerden daha tatlı, daha şirindir aşkın tadı. Aşk, sen

ben gibi anadan doğmadı, hiç kimseye kul olmadı, nicelerini kendi kemendine aldı da çöllere saldı. Gel, gel de kamere bak, aşk gecesinin yıldızı ışıklar saçmadadır, işte bunlar aşkın eserleridir...

Yâr nerede ise tabiatıyla gönül de onun yanındadır. Aşk arslanının eline düşenler kârdan ve ziyandan geçmişlerdir. Artık sıcak ve soğuktan korkmazlar, o hâlde ne bilsinler ateşin ne olduğunu...

Ezelde benim fikrim, “**Ene’l-Hak = Hak benim!**” diye idi zikrim, henüz doğmamıştı Hallâc-ı Mansûr bile ki, ben o zaman Rabbime söz verdim, tâ ruhlar âleminde yarataniımı tanıdım.

Aşk arslaniyle cenge girişenin ayıplanmadır işi... Onun için Yûnus’un adı kötüye çıkmıştır...

MÜNÂCAT MUHAMMED

(Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)

Yâ Rabbi settâru'l-uyûb senden dilerem ümmetüm
Yâ Hayy u Gaffâru'z-zünûb senden dilerem ümmetüm

Bu dem münâcat eyleyüp bin dürlü hâcât söyleyüp
Özüm melâmet eyleyüp senden dilerem ümmetüm

Yüce kıldum himmetümi kim kurtaram ümmetümi
Esirgegil ben yetimi senden dilerem ümmetüm

Atam anam istemezem dünya kaygusun yimezem
Ümmetüm elden komazam senden dilerem ümmetüm

Yüzümi yere uruban kapulara toğru turuban
Şükrâne cânum virüben senden dilerem ümmetüm

Bu dem ki toğdum anadan geçdüm bu fâni hânedan
El yumışam virânedan senden dilerem ümmetüm

Ümmetüm için gelmişem himmeti yüce kılmışam
Milk ü câna gelmemişem senden dilerem ümmetüm

Çün bu konağa konmuşam himmet atına binmişem
Ümmet odına yanmışam senden dilerem ümmetüm

Gelmışem uçmağ-icün ya hûriler koçmağ icün
Şol bir avuç toprağ-icün senden dilerem ümmetüm

Adum Muhammed viresin derdüm yine sen bilesin
İn'âm u ihsan kılasın senden dilerem ümmetüm

Katandum ümmet gücine bakmazam ayruk ucuna
Kalmagıl ümmet suçına senden dilerem ümmetüm

Oî Tûr-i Sinâ hakkiyçün Mekke vü Minâ hakkıyçün

Şehr-i Medîne hakkıyçün senden dilerem ümmetüm

**Sensin ahad sensin Samed ihsânuna yokdur eded
Bu Yûnus'a ırgün meded senden dilerem ümmetüm**

AÇIKLAMA: Yûnus bu şiiriyle Peygamberler Peygamberi Cenâb-ı Mustafa'nın Allah'a niyaz edişini dile getiriyor ve o deniz huylu Peygamberin ümmeti hakkındaki şefaati, merhametini şiir diliyle bize sunuyor. Şöyle ki:

Ey günahları örten Rabbim! Senden dilerim ümmetimi. Ey günahları bağışlayan, ey Hayy u Kayyûm olan Allah! Senden dilerim ümmetimi... Bu dem yalvarıyorum, bin türlü dilek ve istekte bulunuyorum, onların günahlarını dile getiriyorum, senden dilerim ümmetimi... Yüce kıldım himmetimi, isterim ki kurtarayım ümmetimi, dergâhından boş çevirme, esirge bu yetimi, senden dilerim ümmetimi... Ne ata ve ana, ne de dünya kaygum vardır, ümmetimi elden bırakmam, senden dilerim ümmetimi...

Ey Rahmân olan Allah, ey bağışlaması bol Rabbim! Ben senin kulun ve Rasûlünüm! Yüzümü senin kapında yere koyuyorum, toprağa sürüyorum, muştuluk hediyesi olarak canımı veriyorum, senden dilerim ümmetimi...

O dem ki doğdum anadan, geçtim bu fâni dünyadan, el çekmişim virânedem, senden dilerim ümmetimi... Artık başımı kaldırıyor, gözümü yaş ile dolduruyorum, âhımı cihâna bildiriyorum, senden dilerim ümmetimi... Ben bu âleme ümmetim için geldim, himmeti yüce ve kutlu kıldım, istemem mülk ü cihân, senden dilerim ümmetimi...

İlâhî! Bu cihan denilen saraya kondum, himmet atına bindim, ümmetimin derdine düştüm, senden dilerim ümmetimi... Gelişim Cennet ve huriler için değil, şu bir avuç toprak için de değil, senden dilerim ümmetimi... Adımı "Muhammed = Övülmüş, seçilmiş, güzelleştirilmiş" olarak verdin, benim derdimi bilen yine sensin, senden ancak in'am ve ihsan umulur; lütuf ve keremine güvenerek senden dilerim ümmetimi... Onlar zâif, biçâre, nefis elinden âvâre, gönül vermişlerdir senin gibi bir yâre, senden dilerim ümmetimi...

Tûr-i sîna hürmetine, Mekke ve Minâ hürmetine, nur şehri Medine hürmetine, senden dilerim ümmetimi...

Ey Rabbi Rahîmim! Sen birsin, her şey sana muhtaçtır, zevâl bulmayan bir bâkisin, ezelî ve ebedîsin, senin ihsanına nihayet yoktur. Bu âşık Yûnus'a medet eyle, senden dilerim ümmetimi...

CEVAB-I HÜDÂ

Lütf idüben eydür Hüdâ ümmetüne çekme cefâ
Bu dem sana kıldum atâ bağışladum ümmetüni

Ümmeti benden diledün himmet kılıcın biledün
Muştuluk olsun eyîdün bağışladum ümmetüni

Kaldur başunı iy Habîb dertlülere sensin tabîb
Ümmetüni itme garîb bağışladum ümmetüni

Adunı Ahmed virmişem şeytânı senden sürmişem
Küffârı fidâ kılmışam bağışladum ümmetüni

Dertlülere virdim devâ hâcetüni kıldum revâ
Beni seven seni seve bağışladum ümmetüni

Dönder yüzünü arşuma döşendi döşek ferşüme
Gel bâri dura karşuma bağışladum ümmetüni

Ümmetüni hep göçürem tizçek Sırât-ı geçürem
Kevser şarâbın içürem bağışladum ümmetüni

Niçe gözün yaş idesin hem bağrunı baş idesin
İn'âmuni fâş idesin bağışladum ümmetüni

İy yirü göğün serveri bilsün seni ins ü perî
Âhir zaman Peygamberi bağışladum ümmetüni

Lütf idüben eydür Ganî âsîlere virdüm seni
Senden dönem sanma beni bağışladum ümmetüni

Ümmetün oda yakmayan suçın başına kakmayan
Senün sözünden çıkmayam bağışladum ümmetüni

Sen yetîmler başısın yanmış ciğerler aşısın
Ümmetünün yoldaşısın bağışladum ümmetüni

**Yüz bin şükür sultânumuz yine sevindi cânumuz
Çünkü didi Sübhânumuz bağışladım ümmetüni**

**Yûnus Emre'mdir zî-safâ Peygamber'ündür Müctebâ
Çün Hak didi yâ Mustafâ bağışladım ümmetüni**

AÇIKLAMA: Azîz ve Celîl olan Allah, Habîb-i Kibriya'sına cevap veriyor ve buyuruyor ki:

– Ey nazlı Nebî! Ey yaratılmışların övüncü, ey deniz huylu Peygamber! Sen ümmetin için kederlenme, güzel gönlün cefâ çekmesin, ben bu dem sana cömertlik ediyorum, ne istersen kabul buyuruyorum, bağışladım ümmetini...

Sen bizim dergâhımıza yüz tuttun, himmet kılıcını çektin, müjdeler olsun sana bağışladım ümmetini...

Ey Sevgili Rasûlüm! Başını kaldır, seni biz mahzun edecek değiliz. Sensin bütün dertlilerin tabîbi, bütün inleyenlerin gönül yarasına sen çâre olacaksın, ümmetini etme garîp, sana bağışladım ümmetini... Ben senin şân ve şerefini yükselttim, adını Ahmed verdim, şeytanı senden uzaklaştırdım, kâfirleri sana fedâ kıldım, bağışladım ümmetini...

Dertlilere verdim devâ, hâcetini kıldım revâ, beni seven seni de seve, hiç kimse seni sevmedikçe, sana uymadıkça bana yakîn olamaz. Seni sevenleri, sana uyanları bağışladım.

Ey Rasûl-i Zîşân! Döndür yüzünü Arşıma, döşendi döşek ferşime, yâni yeryüzüne, gel artık gam çekme dur huzuruma, sana bağışladım ümmetini...

Ümmetin için mahzun olma, Rabbin seni bu hususta râzı kılacak ve sana istediği kadar ihsanda bulunacak, ümmetini sıratı geçirecek, Kevser şarabından da içerecektir, sana bağışladım ümmetini...

Ey Habîbim! 'Yâ Rabbi! Ümmetimi dilerim, ümmetimi dilerim' diye inleyişlerini duyuyorum. Niçin böyle gözünü yaş ile dolduruyorsun, ciğerini yaralıyorsun? İhsân ve inâyetimi onlara müjdele, sana bağışladım ümmetini...

Ey yer ve göklerin tâcî! Bütün âlemi senin için yarattım, seni âleme rahmet olarak gönderdim, senin bu şân ve şerefini insan ve cin silsin, sen âhîrzaman Peygamberisin, sana bağışladım ümmetini... Lûtf ve ihsanda bulundum, âsîlere seni şefaati kıldım, senin şefaatinle

bağışladım sana ümmetini... Senin ümmetini ateşte yakmayam, suçlarını yüzlerine vurmayam, senin dileklerini kırmayam, bağışladım ümmetini...

Âlemlerin sultanı olan Allah'a yüz bin şükürler olsun, canımızı sevindirdi, buyurdu ki; bağışladım ümmetini...

Yûnus Emre'ne ne güzel bir safâ, Peygamberindir Cenâb-ı Müctebâ, çünkü Allah dedi: Yâ Mustafa, bağışladım ümmetini...^[14]

Not: Yûnus Emre'nin bu şiirleri şu âyet ve hadisler ışığı altında mütalâa edilmelidir: Peygamberler Peygamberi ümmeti için Hakk'a çok çok niyazda bulunmuş ve Cenâb-ı Hak dualarını kabul etmiş ve kendisini şu ilâhî müjdelerle sevindirmiştir:

“Muhakkak Rabbin sana (âhirette bol bol atıyye) verecek de sen de hoşnud olacaksın. (Duhâ: 5)

Bu ilâhî müjdeyi alan Nebiler Nebisi şöyle buyurmuştur:

– O takdirde ümmetimden bir kişi dahi cehennemde kalsa râzı olmam.

Evet, yüce Peygamberimiz kıyâmetin o dehşetli ânında herkes nefsî nefsî diye çırpınırken mübârek başını secdeye koyacak ve **“Ümmetî Ümmetî, Yâ Rabbi, senden ümmetimi isterim!”** diye gözyaşı dökcektir... İşte bu şiir o ânı gözler önüne sermekte ve Allah'ın, Rasûlüne karşı in'âm ve inâyetini dile getirmektedir.

Not: Yûnus Emre'nin bu şiirleri şu âyet ve hadisler ışığı altında mütalâa edilmelidir: Peygamberler Peygamberi ümmeti için Hakk'a çok çok niyazda bulunmuş ve Cenâb-ı Hak dualarını kabul etmiş ve kendisini şu ilâhî müjdelerle sevindirmiştir:

“Muhakkak Rabbin sana (âhirette bol bol atıyye) verecek de sen de hoşnud olacaksın. (Duhâ: 5)

Bu ilâhî müjdeyi alan Nebiler Nebisi şöyle buyurmuştur:

– O takdirde ümmetimden bir kişi dahi cehennemde kalsa râzı olmam.

Evet, yüce Peygamberimiz kıyâmetin o dehşetli ânında herkes nefsî nefsî diye çırpınırken mübârek başını secdeye koyacak ve **“Ümmetî Ümmetî, Yâ Rabbi, senden ümmetimi isterim!”** diye gözyaşı dökcektir... İşte bu şiir o ânı gözler önüne sermekte ve Allah'ın, Rasûlüne karşı in'âm ve inâyetini dile getirmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

ÂŞIK YÛNUS

Yûnus Emre'nin olmayıp, Âşık Yûnus'a ait olan, fakat nice asırlar boyunca ve bugün bile Yûnus Emre'nin zannedilen şiirlerin en tanınmışlarından birkaçını bu bölümde sunacağız.

ÂŞIK YÛNUS'UN KİMLİĞİ:

Bu zât, mahlâs olarak daha çok “Âşık Yûnus”u kullanan, bazen de kendisini Yûnus, Derviş Yûnus ve Yûnus Emrem diye anan XV. yüzyılda yaşamış bir şâirdir. Şiirlerini dörtlüklerle ve ekseriya 7-7 ile 6-5 vezinleriyle yazmıştır. Bu Âşık Yûnus, Yıldırım Bayezid, Çelebi Mehmed ve II. Murad devirlerinde yaşamış olan Emir Sultan Hazretlerini de (1368-1430) övmektedir.

Hicrî 843, Milâdî 1430-1440'da veya bir müddet sonra öldüğü ileri sürülen bu Âşık Yûnus, asıl Yûnus Emre'den de saygılı bir dille bahsetmektedir. Bundan da anlaşılıyor ki, bu zât Yûnus Emre değildir...

HÂLİM NİCE OLA YÂ RAB?

Aceb bu benim cânım âzâd ola mı yâ Rab
Yoksa yidi tamu'da yana kala mı yâ Rab

Aceb bu benüm hâlüm yer altında ahvâlüm
Varıp yatacak yirüm akrep dola mı yâ Rab

Can hulkuma geldükde Azrâil'i gördükde
Ya cânını aldukda âsan ola mı yâ Rab

Dar oldu bana düzler gece ile gündüzler
Dünyaya bakan gözler dîdâr göre mi yâ Rab

Allah olıcak Kadı bizden ola mı râzı
Görüp Habîbün bizi şefî' ola mı yâ Rab

Yûnus kabre vardıkta Münker Nekir geldükde
Bize sual itdükde dilüm döne mi yâ Rab?

AÇIKLAMA: Ey Rabbim, şu benim canım acaba serbest bırakılacak mı? Yoksa yedi Cehenneme atılıp yanacak mı?

Acaba kabre konduğunda benim hâlüm nice olur? O karanlık kabir gecelerinde yatacak yerim zehirli böceklerle, akreplerle dolar mı ki?

Can kandilimin yağı bittiğinde, son nefesime geldiğinde ve o an can alıcı Meleği gördüğümde ve canımı aldığı vakit son nefesimi îmân ile verebilir miyim, yâ Rab?

Şu koca cihan mülkü bana dar olur, gece ile gündüz birbiri ardınca akıp gider. Fakat benim hayat gözlerim cemâlini görebilir mi yâ Rab?

Mahkeme-i Kübrâ'da Allah hâkim olacak. Herkesi hesaba çekecek, orada bizden râzı olursa ne devlet... Ve o dehşetli günde Allah'ın Sevgili Rasûlü Hz. Muhammed (s.a.v.) bizi görüp şefa'at eder mi ki?

Yûnus'u kabre koyacaklar, Münker Nekir denilen sual melekleri gelecek. **“Rabbim kimdir?”** diye soracak. Bu suale cevap verebilecek miyim, ey Rabbim?

CANUM KURBAN OLSUN SENÜN YOLUNA[15]

Canum kurban olsun senün yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed
Şefâat eylesün kemter kuluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Mü'min olanların çokdur cefâsı
Âhiretde olur zevk u safası
On sekiz bin âlemün Mustafâ'sı
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Yidi kat gökleri seyran eyleyen
Kürsinün üstünde ceylân eyleyen
Mi'râcında ümmetini dileyen
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Dört çaryâr anun gökçek yâridür
Anı seven günahlardan beridür
On sekiz bin âlemün sultanıdur
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Sen hak Peygambersin şeksüz gümansuz
Sana uymayanlar gider î mânusz
Âşık Yûnus n'eyler dünyayı sensüz
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Şefâat: Peygamberimizin ümmeti için Allah'a yalvarması ve onların bağışlanmasını rica etmesidir.

Kemter: Değersiz, değeri az, daha aşağı; eksik, noksan, itibarsız.

Kürsî: Arş'ın altında bir düzlükte olan, Levh-i Mahfuzun bulunduğu yer.

Ceylân: Gezinme, dolaşma, dolanma.

Dört Çaryâr: Allah Rasûlü'nün dört büyük halifesi; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hazret-i Ali (radıyallahu anhüm)

Şefâat: Peygamberimizin ümmeti için Allah'a yalvarması ve onların bağışlanmasını rica etmesidir.

Kemter: Değersiz, değeri az, daha aşağı; eksik, noksan, itibarsız.

Kürsî: Arş'ın altında bir düzlükte olan, Levh-i Mahfuzun bulunduğu yer.

Ceylân: Gezinme, dolaşma, dolanma.

Dört Çaryâr: Allah Rasûlü'nün dört büyük halifesi; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hazret-i Ali (radıyallahu anhüm)

HAK MÜYESSER İTSE...[16]

Hak müyesser itse varsam güzel Kâ'betullah sana
Bakuban hayranun olsam güzel Kâ'betullah sana

Kara donuna bürünür arşa beraber görünür
Sana varmayan yirinür güzel Kâ'betullah sana

Gümüşden kapı açmışlar mermerlerin döşetmişler
Altın kuşak kuşatmışlar güzel Kâ'betullah sana

Sağ yanında altınoluk Mevlâm salsa olsam konuk
Ben ölürsem Hak uyanık güzel Kâ'betullah sana

Nurdan-durur başta tâcı yitmiş bindür varan hacı
Oldı yüreğüme acı güzel Kâ'betullah sana

Kâ'be'nün çevresi dağlar dîdar görmüş sular çağlar
Âşık Yûnus durmaz ağlar güzel Kâ'betullah sana

Şeksüz: Şüphesiz.

Kâ'betullah: Mekke şehrinde bulunan ve bütün Müslümanların kiblesi olan Mescid-i Haram.

Yirinmek: Üzülmek, kederlenmek, mahzun olmak.

Dîdar: Cemâl, yüz, güzellik.

Şeksüz: Şüphesiz.

Kâ'betullah: Mekke şehrinde bulunan ve bütün Müslümanların kiblesi olan Mescid-i Haram.

Yirinmek: Üzülmek, kederlenmek, mahzun olmak.

Dîdar: Cemâl, yüz, güzellik.

DAĞLAR İLE TAŞLAR İLE...[\[17\]](#)

Dağlar ile taşlar ile çağırayın Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile çağırayın Mevlâm seni

Sular dibinde mâhî ile sahralarda âhû ile
Abdal olup yâhû ile çağırayın Mevlâm seni

Gökyüzünde İsâ ile Tûr dağında Mûsâ ile
Elindeki âsâ ile çağırayın Mevlâm seni

Hamd ü şükrullah ile vasf-ı Kulhüvallah ile
Dâima zikrullah ile çağırayın Mevlâm seni

Bilmişim dünyâ hâlini terk ettim kıyl u kâlini
Baş açık ayak yalını çağırayın Mevlâm seni

Yûnus okur diller ile ol kumru bülbüller ile
Hakkı seven kullar ile çağırayın Mevlâm seni

Mâhî (f): Balık.

Âhû (f): Ceylân.

Abdal (a): Derviş.

Yâhû (a): Ey, "O" Ey Allah'ım mânâsına kullanılır.

Öküş: Çok.

Mahbûb (a): Sevgili.

Hamd ü Şükrullah (a): Yüce Allah'a hamd ve şükretmek.

Zikrullah (a): Allah'ı zikretmek, anmak.

Kıyl u kâl (a): Dedikodu.

Mâhî (f): Balık.

Âhû (f): Ceylân.

Abdal (a): Derviş.

Yâhû (a): Ey, "O" Ey Allah'ım mânâsına kullanılır.

Öküş: Çok.

Mahbûb (a): Sevgili.

Hamd ü Şükrullah (a): Yüce Allah'a hamd ve şükretmek.

Zikrullah (a): Allah'ı zikretmek, anmak.
Kıyl u kâl (a): Dedikodu.

ŞOL CENNETÜN IRMAKLARI^[18]

Şol Cennetün ırmakları akar Allah diyü diyü
Çıkmış İslâm bülbülleri öter Allah diyü diyü

Salınur Tûbâ dalları Kur'ân okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri kokar Allah diyü diyü

Kimi yiyüp kimi içër hep melekler rahmet saçar
İdris Nebî hulle biçer biçer Allah diyü diyü

Hep nurlandur direkleri gümüşdendür yaprakları
Uzandukça budakları biter Allah diyü diyü

Aydan arıdur yüzleri misk ü anberdür sözleri
Cennetde hûri kızları gezer Allah diyü diyü

Hakk'a âşık olan kişi akar gözlerinün yaşı
Pür-nûr olur içi taşı söyler Allah diyü diyü

Açıldı gökler kapusu rahmetle doldı hepsi
Sekiz Cennetün kapusu açar Allah diyü diyü

Rıdvân-durur kapı açan hulle donlarını biçen
Kevser şarabından içen kanar Allah diyü diyü

Miskin Yûnus var yârına koma bu günü yarına
Yarın Hakk'un dîdârına varur Allah diyü diyü

Tûbâ (a): Cennette bir ağaç.

Hulle (a): Belden yukarıyı ve belden aşağıyı örten ve iki parçadan ibaret olan elbise. Cennet elbisesi.

Pür-nûr (f.a.): Nurlu, ışıkla dolu, çok ıslıklı.

Rıdvân (a): Cennetin kapıcısı, Allah'ın râzılığı.

Dîdâr: Cemâl, yüz, güzellik.

Tûbâ (a): Cennette bir ağaç.

Hulle (a): Belden yukarıyı ve belden aşağıyı örten ve iki parçadan ibaret olan elbise. Cennet elbisesi.

Pûr-nûr (f.a.): Nurlu, ışıkla dolu, çok ışıklı.

Rıdvân (a): Cennetin kapıcısı, Allah'ın râzılığı.

Dîdâr: Cemâl, yüz, güzellik.

SORDUM SARI ÇİÇEĞE...[19]

Sordum sarı çiçeğe benzün neden sarıdur
Çiçek eydür iy derviş âhum dağlar eridür

Yine sordum çiçeğe sizde ölüm var mıdır
Çiçek eydür iy derviş ölümsüz yir var mıdur

Yine sordum çiçeğe kışın nerde olursız
Çiçek eydir iy derviş kışın türâb oluruz

Yine sordum çiçeğe tamuya girer misiz
Çiçek eydir iy derviş ol münkirler yiridür

Yine sordum çiçeğe uçmağa girer misiz
Çiçek eydir iy derviş uçmak âdem şehridür

Yine sordum çiçeğe gül sizün nenüz olur
Çiçek eydir iy derviş gül Muhammed teridür

Yine sordum çiçeğe Âdem bilür misiz
Çiçek eydir iy derviş kırklar Allah yârıdur

Yine sordum çiçeğe rengi kandan alırsız
Çiçek eydir iy derviş ay ile gün nûrıdur

Yine sordum çiçeğe boynun neden eğridür
Çiçek eydir iy derviş kalbüm Hakk'a doğrudur

Yine sordum çiçeğe atan anan var mıdur
Çiçek eydir iy derviş bu ne aceb sorudur

Yine sordum çiçeğe sen Kâ'be'yi gördün mi
Çiçek eydir iy derviş Kâ'be Allah evidür

Yine sordum çiçeğe bahçene girsem n'ola
Çiçek eydir iy derviş kokla beni geri dur

**Yine sordum çiçeğe sen Sırat'ı gördün mi
Çiçek eydir iy derviş cümnenün ol yoludur**

**Yine sordum çiçeğe gözün niçün yaşlıdur
Çiçek eydir iy derviş bağırcığım başlıdur**

**Yine sordum çiçeğe Yûnus'u bilir misiz
Çiçek eydir iy derviş Yûnus kırklar yârıdur**

Taşı: Dışı.

Münkir: İnkârcı.

Türâb: Toprak.

Uçmak: Cennet.

Sırat: Cennetle Cehennem arasındaki köprü.

Eydür: Söyler.

Taşı: Dışı.

Münkir: İnkârcı.

Türâb: Toprak.

Uçmak: Cennet.

Sırat: Cennetle Cehennem arasındaki köprü.

Eydür: Söyler.

YALANCI DÜNYAYA KONUP GÖÇENLER[20]

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söyler ne bir haber virürler
Üzerinde dürlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber virürler

Kiminün başında biter ağaçlar
Kiminün başında sararur otlar
Kimi ma'sum kimi güzel yiğitler
Ne söylerler ne bir haber virürler

Toprağa gark olmuş nazûk tenleri
Söylemeden kalmış tatlu dilleri
Gelün duadan unutman bunları
Ne söylerler ne bir haber virürler

Kimisi dördinde kimi beşinde
Kimisinün tacı yokdur başında
Kimi altı kimi yidi yaşında
Ne söylerler ne bir haber virürler

Kimisi bezirgân kimisi hoca
Ecel şerbetini içmek de güç a
Kimi ak sakallu kimi pîr koca
Ne söylerler ne bir haber virürler

Yûnus dir ki: gör takdirün işleri
Dökülmişdür kirpikleri kaşları
Başları ucında hece taşları
Ne söylerler ne bir haber virürler

Virürler: Verirler.

Bezirgân (f): Alışverişle uğraşan, tâcir.

Yidi: Yedi.

Hece Taşları: Mezar başına dikilen taşlar.

Virürler: Verirler.

Bezîrgân (f): Alışverişle uğraşan, tâcir.

Yidi: Yedi.

Hece Taşları: Mezar başına dikilen taşlar.

HER KAÇAN ANARSAM SENİ[21]

Her kaçan anarsam seni kararım kalmaz Allah'ım
Senden gayrı gözüm yaşın kimseler silmez Allah'ım

Sen yaratdun cism ü canı sen yaratdun bu cihanı
Mülk senindür Kerem kânı kimsenin olmaz Allah'ım

Açılur bağı bostânun okunur dilde destânun
Senin baktığın gülistanın gülleri solmaz Allah'ım

Sensin ismi bakî olan sensin dillerde okunan
Senin aşkına dokunan kendini bilmez Allah'ım

Aşkın bahrine dalmayan cânını fedâ kılmayan
Senin cemâlini görmeyen ebedî gülmez Allah'ım

Zâr olur âşkın işi senden ayru düşen kişi
Durmaz akar gözüm yaşı dîdârı görmez Allah'ım

Âşık Yûnus seni ister lütfeyle cemâlini göster
Cemâlini gören âşıklar ebedî ölmez Allah'ım...

Kaçan: Ne vakit, ne zaman.

Bahr: Deniz.

Bâkî: Dâimi, ebedî, ölümsüz.

Dîdâr: Cemâl, yüz, Allah'ın mübârek cemâli.

Zâr: Ağlayıp inleme.

Kaçan: Ne vakit, ne zaman.

Bahr: Deniz.

Bâkî: Dâimi, ebedî, ölümsüz.

Dîdâr: Cemâl, yüz, Allah'ın mübârek cemâli.

Zâr: Ağlayıp inleme.

ADUM ADUM İLERİ...[22]

Adum adum ilerü beş âlemden içerü
On sekiz bin hicâbı geçdüm bir dağ içinde

Yitmiş bin hîcb geçdüm gizlü perdeler açdum
Ol dost ile buluşdum gördüm bir dağ içinde

Gözler gibi görmedüm söz gibi söyleşmedüm
Musî'leyn münâcât itdüm bir dağ içinde

Gökler gibi gürledüm yeller gibi inledüm
Sular gibi çağladum akdum bir dağ içinde

Bir döşek döşemişler nûr ile bezemişler
Didüm bu kimin ola sordum bir dağ içinde

Ayrılmadum pîrümnden ayrılmadum şeyhümnden
İşkdan bir kadeh aldum içdüm bir dağ içinde

Vardum ileri vardum Levh'i elüme aldum
Âyetlerin okıdum yazdum bir dağ içinde

Açdum Mekke kapusın duydum ol dost kokusın
Erenlerün hepsin gördüm bir dağ içinde

Yûnus eydür gezerem dost iledür bazarum
Ol Allah'un dîdârın gördüm bir dağ içinde

Hicâb: Perde.

Yitmiş: Yetmiş.

İşk: Aşk.

Erenler: Allah'ın velî kulları, evliyalar, tasavvuf büyükleri.

Hicâb: Perde.

Yitmiş: Yetmiş.

İşk: Aşk.

Erenler: Allah'ın velî kulları, evliyalar, tasavvuf büyükleri.

DOLAP NİÇÜN İNLERSİN! [23]

Dolap niçün inilersin derdüm vardur inilerem
Ben Mevlâ'ya âşık oldum anun için inilerem

Benüm adum dertlü dolap suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap anu için inilerem

Beni bir dağda buldılar kolum kanadum kırdılar
Dolaba lââyık gördiler anun için inilerem

Dülügerler beni yondı her âzâm yirine kondı
Bu inildüm Hak'dan geldi anun için inilerem

Suyum alçakdan çekerem dönüp yüksekden dökerem
Görün şu ben ne çekerem anun için inilerem

Ben bir dağın ağacıyam ne tatluyam ne acıyam
Ben Mevlâ'ya duacıyam anun için inilerem

Derviş Yûnus eydür âhı gözyaşı döker günâhı
Hakk'a âşıkum vallâhi anun için inilerem

Çalap: Allah (Celle Celâluhu)

Dülger: Marangoz.

Eydür: Söyler.

Çalap: Allah (Celle Celâluhu)

Dülger: Marangoz.

Eydür: Söyler.

CANIM ARZULAR SENİ[24]

Arayı arayı bulsan izini
İzinin tozuna sürsem yüzümi
Hak nasib eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed canum arzular seni

Bir mübârek sefer olsa da gitsem
Kâ'be yollarında kumlara batsam
Hûb cemâlin bir giz düşde seyr itsem
Yâ Muhammed canum arzular seni

Zerrece kalmadı gönlümde hîle
Sıdk ile girmişem ben bu Hak yola
Ebû-Bekir Ömer Osman da bile
Yâ Muhammed canum arzular seni

Ali ile Hasan Hüseyin anda
Sevgüsi gönülde mahabbet canda
Yarın mahşer günü olur dîvânda
Yâ Muhammed canum arzular seni

Arafat dağıdur bizüm dağımız
Anda kabul olur bizüm duamız
Medine'de yatar peygamberümüz
Yâ Muhammed canum arzular seni

Yûnus medh eyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hem gönüllerde
Ağlayu ağlayu gurbet illerde
Yâ Muhammed canum arzular seni

Hûb (f): Güzel.

Hûb (f): Güzel.

NİÇÜN AĞLARSIN BÜLBÜL HEY! [25]

Sen bunda garib mi geldün niçin ağlarsın bülbül hey
Yorulup iz mü yanıldun niçin ağlarsın bülbül hey

Karlı dağları mı aşdun derin ırmaklar mı geçdün
Yârundan ayrı mı düşdün niçin ağlarsın bülbül hey

Hey ne yavuz inlersin benüm derdüm yenilersin
Dostı görmek mi dilersin niçin ağlarsın bülbül hey

Kal'alı şehrün mi yıkıldı ya nâm u ârun mu kaldı
Gurbetde yârün mi kaldı niçin ağlarsın bülbül hey

Gülistanlarda yaylarsın taze gülleri yıylarsın
Yavlak zârlık eylersin niçin ağlarsın bülbül hey

Uykudan gözün uyandı kana boyandı
Yandı şol yüreğüm yandı niçin ağlarsın bülbül hey

N'oldı şu Yûnus'a n'oldı ışkun deryâsına taldı
Yine baharistan oldı niçün ağlarsın bülbül hey

Yâr: Sevgili.

Yavlak: Pek, çok, gayet.

Zârlık (f): Ağlayış, inleyiş.

Yavuz: Yaman.

Yâr: Sevgili.

Yavlak: Pek, çok, gayet.

Zârlık (f): Ağlayış, inleyiş.

Yavuz: Yaman.

İLÂHÎ CENNET EVİNE[26]

İlâhî cennet evine
Girenlerden eyle bizi
Yarın anda cemâlini
Görenlerden eyle bizi

Mahşerde halk ola üryân
Çok yürekler ola püryân
Arş'ın gölgesinde seyrân
Edenlerden eyle bizi

Yâ Hayy yâ Kayyûm Samed
İhsânına yokdur adet
Firdevs bahçesinde ebed
Kalanlardan eyle bizi

Bu dünyânın varına
Düşüp dâim Hak yolına
Berâtini sağ elüne
Alanlardan eyle bizi

Mü'minlere rahmet ola
Münâfıklar mahrum kala
Yûnus eydû doğru yola
Gidenlerden eyle bizi...

Mîzân: Sevap ve günahların tartılacağı âlet.

Üryân: Çıplak.

Eydür: Söyler.

Mîzân: Sevap ve günahların tartılacağı âlet.

Üryân: Çıplak.

Eydür: Söyler.

EY CANIMA CÂNÂNIM...[27]

Ey canıma cânânım ey derdime dermânım
Âlemlere sultânım meded Allahım meded

Bu derdim onmaz gibi Azrâil gülmez gibi
Umduğum olmaz gibi meded Allahım meded

Dünyâyı bâkî sandum gaflet içinde kaldum
Ölüm varımış bildüm meded Allahım meded

Yine zarî kılayım Çalabama yalvarayım
Allah'a sığınayım meded Allahım meded

Âşık Yûnus kıl zarî günahın yusun Barî
Göresin Peygamberi meded Allahım meded

Bâki: Ebedî, dâimi.

Zarî: Ağlayıp inlemek.

Çalab: Allah (Azze ve Celle).

Yusun: Günahını bağışlasın mânâsına.

Bâki: Ebedî, dâimi.

Zarî: Ağlayıp inlemek.

Çalab: Allah (Azze ve Celle).

Yusun: Günahını bağışlasın mânâsına.

BİR GARİPSİN ŞU DÜNYADA[28]

Bir garipsin şu dünyâda
Gülme gülme ağla gönül
Derdin dahı çokdur senün
Gülme gülme ağla gönül

İşi gücü cevr-i cefâ
Dünyâ kime kıldı vefâ
Kanı Muhammed Mustafâ
Gülme gülme ağla gönül

Ebû Bekir Sıddîk velî
Oldur Peygamberin yâri
Kanı Ömer, Osman, Ali
Gülme gülme ağla gönül

Bir gün olup ecel gele
Kullar kulluğundan kala
Cümle âlem toprak ola
Gülme gülme ağla gönül

Âşık Yûnus söyler sözün
Eğer yazın, eğer güzün
Kanlı yaşlar döker gözün
Gülme gülme ağla gönül

Cevr: Haksızlık, gadir, zulüm, ezâ, cefâ.

Kanı: Hani, nerede?

Cevr: Haksızlık, gadir, zulüm, ezâ, cefâ.

Kanı: Hani, nerede?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

LÛGATÇE

Şiirlerin altlarına her ne kadar açıklamaları yapılmış ise de yine de bir sözlük eklemeyi uygun bulduk. Yûnus Dîvânı'nda geçen bazı Arapça, Farsça ve o günkü Türkçe kelimeler alınmış, açıklaması gereken deyim ve terimlerle özel isimler eklenmiştir. Arapça asıllı kelimeler **(a)**, Farsça olanlar da **(f)** ile gösterilmiştir.

–A–

Âbâb, âbâdan (f): Bayındır, ma'mur, şen.

Âb-ı Haat (f.a.): Hayat suyu, ebedî dirilik verdiği inanan efsanevî su.

Âb-ı Hayvân (f.a.): İnsanı ölümsüz kıldığına inanan su. Ebedî hayat suyu. (Âb-ı hayât).

Âb-ı Zemzem (f.a.): Mekke'de Kâbe içinde bulunan mübârek kuyunun suyu, yâni Zemzem.

Abdest (f): Namaz kılmak, Kur'ân okumak, mescide girmek v.s. için elini, yüzünü yıkamak, başının dörtte birini meshetmek ve ayakları kuru topuklarına kadar yıkamak.

Abdü'r-Rezzâk: Şey'h'i San'an diye meşhur biri. Açıklamaya bakınız.

Abes (a): Boş, mânâsız, faydasız, değersiz, hiçbir işe yaramayan.

Âbid (a): İbâdete düşkün, çok ibâdet eden kul.

Aceb (a): Şaşılabacak şey.

Aceblenmek: Tuhaf bulmak, hayret etmek.

Acûz (a): Kocakarı.

Ad urunmak: Ad konulmak, isim verilmek, adlanmak.

Adâvet (a): Düşmanlık, kin, husûmet.

Âdem: İnsanların atası, ilk Peygamber ve ilk insan.

Âdemî (a): İnsana ait, insanla ilgili.

Adl (a): Doğruluk, adâlet.

Ağ: Ak, beyaz.

Âsitan-ı mürşid (f.a.): İrşad eden, doğru yolu gösterenin, şeyhin eşiği.

Asl (a): Kök, asıl.

Assı: Fayda, menfaat, kazanç, kâr.

Âsûde (f): Rahat, sâkin, müsterih.

Aş: Yemek.

Aşr, aşir (a): Bir sûrenin on âyeti. Hâfızların namazdan sonra, yahut bir meclis sonunda okudukları birkaç âyet.

Aşmak: Geçmek.

Aşurmak: Geçirmek.

Âşüfte (f): Perişan, dağınık âşık.

Ata: Baba.

Atâ (a): Verme, cömertlik etme, bağışlama, ihsan.

Atlas (a): Bir cins ipekli kumaş.
Attâr (a): İtiryatçı, güzel kokulu şeyler satan.
Âvâv (f): Ses.
Avâze (f): Ses.
Avrat (a): Kadın, zevce, eş.
Ayağ (f): Büyük içki bardağı, ayaklı kadeh.
Ayağın durmak: Ayakta durmak.
Ayân (a): Açık, belli, meydanda.
Âyât (a): Âyetler.
Âyet (a): Kur'ân'ın her bir cümlesi.
Ayne'l-yakîn (a): Görerek inanmak, görüşle inanca ulaşmak.
Ayrık: Ayrı, başka gayrı.
Ayruksı: Başka türlü, başka şekilde.
Ayruksımak: Ayrı görmek, ayrı sanmak, ayrı saymak.
Ayuksuz: Akli başında olmayan sarhoş.
Ayyâr (a): Hilekâr, desteci.
Azâb (a): Suçlulara âhirette verilen cezâ.
Âzâd (f): Hür, serbest.
Azâzîl (a): Şeytanın adı.
Azdurmak: Bozmak, yoldan çıkarmak.
Azık: Yiyecek.
Azm (a): Bir şeyi yapıp yapmamaya içten niyetlenme, karar.
Azm eylemek: Karar vermek, niyet etmek.
Azmak: Şaşırmak.
Azrâil: Allah'a yakın dört melekten biri, ölüm meleği, can alıcı melek.

—B—

Bâb (a): Kapı.
Bâc (f): Vergi.
Bâd (f): Rüzgâr.
Badya: Ağzı geniş, topraktan yapılmış yayvan kap.
Bâğ (f): Bahçe.
Bağçevan (f): Bahçıvan.
Bâgi (a): Tecâvüz eden, saldıran, haksızlık eden; serkeş, âsi.
Bahâdur (f): Cesur, yiğit.
Bahınmak: Bakınmak.
Bahil (a): Cimri, hasis.

Bahıllıksız (a): Nekes olmayan, var yemezlik yapmayan, cimri olmayan.

Bahr (a): Deniz.

Bahrî (a): Bir cins deniz ördeği; denize mensup, denizle ilgili.

Bakım: Görüş, bakış.

Bâki (a): Dâimi, ebedî, ölümsüz.

Bâl (f): Kanat.

Bâlâ (f): Yüksek, yukarı, yüce; uzun (boy hakkında).

Balaban: İri, doğan kuşu.

Balkmak: Parlamak, ışıldamak, çakmak (şimşek hakkında).

Balkurmak: Parlamak, parıldamak, ışıldamak, çakmak.

Ban: Ulu, büyük, ileri gelen bey.

Bang (f): Haykırma, yüksek ses.

Banlamak: Ezan okumak, seslenmek, bağırarak.

Banmak: Batırmak, bir şeye parmağını sokmak.

Bar: Kir, pas.

Bar (f): Yük.

Barak (Baba): 1307/8'de Moğollar tarafından öldürülen Babî şeyhlerinden olup Sarı Saltuk halifesidir.

Bardak: Su testisi.

Bâri (f): Öyleyse, hiç olmazsa.

Bârî (a): Yaratan, yaratıcı.

Bârigâh (f): Yüksek dîvân, izinle girilebilen yüksek yer, otağ.

Bârû (f): Kale duvarı, hisar burcu, sur.

Basar (a): Görme kabiliyeti, göz.

Basîret (a): Her şeyi bilgisiyle gören Allah.

Basîret (a): Tedbir, can gözüyle görüş, iç yüzüne nüfuz etme, seziş.

Baş: Yara, yaranın kabuklanmış olan yahut işleyen ağzı, baş veren çoban.

Baş: Önde gelen, öncü, reis, başkan.

Başa çatmak: Bir araya gelmek, baş başa vermek, bir işe girişmek.

Başa varmak: Sona gelmek, bitmek.

Bâşed ki (f): Ola ki, belki, olur ki.

Baş gözi: Vücut gözü (can gözü değil).

Bâtıl (a): Boş, beyhude, gerçek olmayan, çürük.

Bâtın (a): İç yüz, öz; gizli, görünmeyen, Allah'ın adlarından.
Batın (a): Soy, nesil, karın.
Batn-ı hût: Balığın karnı.
Battâl (a): İşe yaramaz, faydasız; hareketsiz, hantal.
Bay (f): Zengin.
Bâyezîd (-i Bistamî): (Öl. 875-5) Sürüşan oğlu Âdem oğlu İsmâ'nın oğlu Ebû Yezîd Tayfur'dur. Tanınmış sûfilerdendir.
Bayık: Gerçek, açık, meydanda, âşikâr, şüphesiz.
Baymak: Zengin olmak, zenginleşmek.
Bayındırmak: Zenginleştirmek, mâmur etmek.
Bazâr (f): Çarşı, pazar, alış veriş; pazar yeri.
Bazirgân (f): Tâcir, tüccar, bezirgân.
Becid: Acele, çabuk, derhal; devamlı, ısrarlı; ciddi, gerçek.
Bedî' (a): Eşsiz, örneksiz, benzersiz, işitilmemiş, görülmemiş.
Bed-baht (f): Talihsiz, bahtsız, bahtı kara, kötü bahtlı.
Bed-nâm (f): Adı kötüye çıkmış, fena tanınmış, kötü adlı.
Bedr (a): Dolunay.
Bedter (f): Daha kötü, beter.
Beg: Bey.
Begâyet (f.a.): Çok, ziyâdesiyle, pek fazla, aşırı, son derecede.
Bahremend (f): Nasibli, behreli, hisseli.
Bekâ-ender-bekâ (a): Bâkilik içinde bâkilik, ebedîlikte ebedî oluş, sonsuzlukta sonsuzluk.
Bekrî (a): Gece gündüz içen, alkolik, içkiye düşkün.
Bel: Zürriyet.
Belâ, belî (a): Evet.
Belh: Şimdi Afganistan sınırları içinde bulunan Mevlânâ Celâleddin-i Rumî'nin doğduğu şehir.
Belî (a): Evet.
Belkıs: Saba' melikesi. Süleyman Peygamber zamanında yaşadığı, onun tarafından îmâna dâvet edildiği rivâyet edilir.
Bellü bilmek: İyi bilmek, kanaat getirmek.
Belürmek: Belirmek, görünmek.
Benâm (f): Namı, tanınmış, meşhur, ünlü.
Bencileyin: Benim gibi.
Bend (f): Bağ, bağlantı, râbıta: set.
Benem: Benim.

Benven: Benim.

Berât (a): Vesika, ferman.

Bercîs (a): Müşteri yıldızı.

Ber-dâr (f): Darağacına asılmış.

Bere, bere (f): Kuzu.

Berhudar (f): Hayırlar elde etmiş kişi, kismetli, mesud olan.

Beriye (a): Mahlûkat, yaratıklar, insanlar, halk.

Berk: Sağlam, sıkı; pek, sert, katı; kuvvetli, şiddetli.

Berkimek: Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, yerleşmek, kuvvetlenmek.

Beritmek: Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak, pekitmek.

Berr (a): Kara, toprak.

Berü: Yakın, beri; bu yana, buraya, beriye.

Berye (a): (Aslı beriye ve berriye): Çöl, kır, sahra.

Bes (f): Yeter, kâfi, yetişir.

Beşâret (a): Müjde, iyi haber, muştı, muştuluk.

Beşe (peşe): Ağabey, büyük kimse, ulu, başkan, reis, yüksek dereceli kişi, ileri gelen kimse, paşa.

Bevvâb (a): Kapıcı.

Beyâban (f): Çöl, kır.

Beytü'l-ma'mûr: Gökte Kâ'be hizasında bulunan, Allah'a en yakın meleklerin tavaf ettiği ev.

Bezek: Süs, ziynet.

Bezenmek: Süslenmek.

Bezm (f): Meclis.

Bıçgu: Kesecek âlet, bıçkı.

Bî-aded (f.a.): Sayısız.

Bî-basar (f.a.): Göremeyen, gözsü.

Bî-cân (f.a.): Cisimsiz, bedensiz.

Bî çâre (f): Çâresiz.

Bîdâr (f): Uyanık.

Bid'at (a): Sonradan çıkan şey, Hz. Peygamber'den sonra meydana çıkarılan dinî şeyler.

Bî-dem (f): Nefessiz.

Bî-derd (f): Dertsiz.

Bî-evân (f.a.): Renkleri olmayan, renksiz.

Bî-gam (f.a.): Gamsız, kedersiz, üzüntüsüz.

Bî-gâne (f): Yabancı.

Bigi: Gibi.

Bî-gümân: Şüphesiz.

Bî-haber (f.a.): Habersiz.

Bî-hiş (f): Kendinden geçmiş.

Bî-hod (f): Kendisinden geçmiş; bayılmış, mest.

Bî-hûş (f): Kendisinden geçmiş; şaşkın, sersem.

Bî-kân (f): Kaynaksız.

Bî-kâr (f): İşsiz.

Bî-karâr (f): Kararsız, rahatsız.

Bî-kevn (f.a.): Var olmayan.

Bî-kıyas (f.a.): Ölçüsüz.

Biküllî (a): Büsbütün, tamamen, tamamıyla.

Bile: Birlikte, beraber.

Bilelik: Beraberlik.

Bî-levn (f.a.): Renksiz.

Bî-lisan (f.a.): Dilsiz.

Biliş: Bildik, tanıdık, âşina.

Bilişmek: Tanışmak, dost olmak.

Billâhi (a): Allah için (yemin).

Bilü: Bilgi, ilim.

Bî-mekân (f.a.): Yersiz, yeri olmayan, yurtsuz.

Bî-mest: Mest olmayan, akli başında olan, sarhoş olmayan.

Binâ (a): Arapçada fiillerin çatısını inceleyen dil bilgisi dalı.

Bî-nazir (f): Eşsiz, benzersiz, eşi bulunmayan.

Bî-nihâyet (f): Sonsuz, nihayetsiz, tükenmez.

Bî-nişan (f): İzi olmayan, belirtisi, alâmeti bulunmayan.

Bir-demî (t.f.): Bir an için, bir anlık zamanda.

Biregü: Bir kimse, başkası, birisi.

Bî-reng (f): Renksiz.

Birin birin: Bir bir, teker teker, birer birer.

Bir kezden: Birden, hep birden.

Bir nice: Birçok, pek çok.

Biryân (f): Kebab, kızarmış, yanmış.

Bî-sıfat (f.a.): Sıfatsız.

Biş: Beş.

Bişe (f): Orman, meşelik, sazlık.

Bişürmek: Olgunlaştırmak; pişirmek.

Bitti: Mektup, yazılmış şey, ameller defteri.

Bitimek: Kısmet etmek, mukadder kılmak, kısmet olmak, nasib olmak.

Bitirmek: Kısmet etmek, nasib etmek, yazmak; meydana getirmek.

Bitmek: Erişmek, ulaşmak, belirlemek, yetişmek, meydana çıkmak.

Bitişmek: Hesaplaşmak, anlaşmak, ödeşmek.

Biz: Bez, kumaş, çaput.

Bizâr (f): Rahatsız; bıkmış, usanmış, küskün.

Bizmek: Bezmek, usanmak.

Boşanmak: Boşalmak, boş olmak.

Bozpusaruk: Boz, sisli.

Bucak: Köşe, zaviye (tekke odası).

Bûd ü vücud (f.a.): Varlık, var oluş.

Buğz (a): Kin, kalbden düşman olmak, nefret, sevmeme.

Buhl (a): Cimrilik, pintilik, hasislik, el sıkılığı.

Bukrât: İskender'den yüzyıl önce yaşamış, meşhur Yunan hekimi (Hipokratıs).

Bulıncadı: Buluncaya kadardı.

Bun: Sıkıntı, gam, felâket, zarûret.

Bunar: Pınar, kaynak.

Burak (a): Cennet bineği.

Burmak: Bükmek, (boyun burmak).

Bustan, bostan (f): Bahçe.

Buşmak: Kızmak, öfkelenmek.

Buşu: Öfke, kızgınlık.

Bûy (f): Korku.

Bühtan (a): İftira, yalan.

Bünyâd (f): Temel, esas, asıl.

Bünyâd urulmak (f.): Kurulmak, yapılmak.

Bürdbâr (f): Uysal, halîm; tahammüllü, sabırlı.

Bürhan (a): Delil, ispat, tanık.

Bürrân (f): Keskin.

Büt (f): Put.

Büthâne (f): Putların bulunduğu yer.

Câfer-i Tayyâr: Hz. Peygamber'in amcasının oğlu, Hz. Ali'nin kardeşi, Mûte savaşında iki kolu kesilmiş ve şehit olmuştur. Peygamber (s.a.v.) onun için: "Cennette meleklerle uçuyordu" buyurmuş, bu yüzden uçan mânâsına gelen "Tayyar" sıfatıyla anılır olmuştur.

Câh (f): Mevki, mansıb, yer, rütbe, makam.

Câlinus: (131-290) Bergamalıdır. İlkçağın büyük Yunan hekimlerindendir.

Câmî (f): Kadehe mensup, içkiye düşkün, sarhoş; Ahmed Namıkî-i Câmî (öl. 1141-1142) tarikatından.

Câm-i ebed (f.a.): Sonsuzluk kadehi.

Cânaver, cânver (f): Can taşıyan, hayvan, canlı, canavar.

Câygâh (f): Yer, mevki, mahal.

Cebbâr (a): Kudret ve ululuk sâhibi Allah.

Cebbâr-ı âlem (a): Dünyayı idaresine mecbur eden, dilediğini zorla yaptırmaya muktedir olan, kudret ve cebrût (ululuk) sâhibi, Allah.

Celâl (a): Büyüklük, ululuk.

Celîl (a): Büyük, ulu (Allah).

Celle (a): "Yüce ve aziz olan" mânâsına duâ.

Cemâl (a): Yüz güzelliği.

Ceng (f): Savaş, vuruşma, harp, dövüş.

Cercis (a): Îsâ Peygamber'den sonra gelen ve onun şeriatına uyan bir peygamber. Adı Kur'ân'da geçmez. Yetmiş defa öldürüldüğü hâlde yetmiş defa dirilmiştir.

Cevelân, cevlân (a): Gezinme, dolaşma, dolanma.

Cevher (a): Kıymetli taş, maya, öz.

Cevr (a): Haksızlık, gadir, zulüm; ezâ, cefâ, eziyet.

Cevşen (a): Zırh, vaktiyle giyilen savaş elbisesi.

Cezîre (a): Ada.

Cibril (a): Tanrı kulu, Tanrı kudreti anlamına gelir. Tanrı katında dereceleri en yüce dört melekten en büyüğü, Cebrâil. Peygambere Tanrı haberini getiren ve vahye vasıta ve memur olan melek.

Cim (a): Eski yazımızda bir harf.

Cur'a (a): Bir yudum, içilecek şey, kadehin dibinde kalan son yudum.

Cüft (f): Çift, ikili, eş olan; eş.

Cümle (a): Bütün, hep.

Cünbiş (f): Kimıldanma, oynama, hareket etme; eğlence, eğlenti.

Cüst ü cû (f): Arayıp sorma, araştırma.

Cûşa gelmek: Coşmak, kaynamak, taşmak.

Cüvam (f): Genç, civan, delikanlı.

Cüz' (a): Kısım, parça bölük.

-Ç-

Çağada: Çocukça (çağa: yeni doğmuş, daha tüy bitmemiş).

Çağırır: Dâvet, dâvetiye.

Çâh (f): Kuyu, çukur.

Çakmak: İyice anlatmak, bildirmek, tanıtmak; aksettirmek, ifşâ etmek; gammazlamak, kovlamak.

Çalab, çalap: Tanrı.

Çalınmak: Çizmek, çizilmek, silinmek (yazı).

Çâpük (f): Çabuk, tez, çevik.

Çâpük-bâz (f): Çevik.

Çâr (f): Dört.

Çarh (f): Gök, felek.

Çarh-ı felek: Gök.

Çarsû (f): Çarşı.

Çeng (f): Kanuna benzer bir çeşit saz.

Çerağ (f): Fitol, mum, kandil, çıra.

Çeri: Asker.

Çeşte (f): Altı telli saz, tanbur (şeştâ'dan gelme).

Çevgân (f): Gûy u çevgân, cirit oyununda topu çelmek için kullanılan ucu eğri değnek.

Çığırmaq: Çağırmaq, feryâd etmek.

Çırak: Çerağ, ışık, mum, çıra.

Çöksü: Bir şeyin kimıldamaması için üste konan şey, baskı, büyük çivi, mih, kazık.

Çakıl: Zırh.

Çulha: Bez dokuyucusu.

Çün (f): Çünkü, mademki; ne zamanki,

Çünkü: Çünkü.

-D-

Dad: Tad, lezzet, çeşni.

Dâd (f): Adâlet.

Dâdu sited (f): Alışveriş.

Dağ (f): Yara, yanık yarası.

Dahi: Dahi, bundan başka, aynı zamanda, hem de, ve.

Dak tutmak: Kusur bulmak, târiz etmek, itiraz etmek; ta'n etmek, kınamak.

Dâum (a): Devamlı, sürekli.

Dakı: Dahi, da, de.

Dakmak: Takmak, ad takmak, ad koymak.

Dalâlet (a): Doğru yoldan sapmak, sapıtmak.

Danış (f): Bilgi, ilim.

Danışman (f): Bilgin (dânişmend'den).

Dânişmend (f): Bilgin (eskiden medreselerde küçük dereceli hoca).

Dapa: Taraf, yön, a-doğru, a-karşı.

Dar (f): Darağacı.

Dâr (a): Ev, yapı, yer, yurt.

Dâr-ı mihnet (f.a.): Mihnet evi, gam, keder yeri.

Dâ'vi (a): Da'vâ, bir şeyi iddia etme.

Dâvud: İsrailoğullarından bir peygamber ve hükümdar Süleyman Peygamberin babası. Zebûr kendisine indirilmiştir. Sesinin güzelliği ile tanınmıştır.

Deccâl (a): Kıyâmete yakın çıkacağı ve bâzılarını dinden, îmândan çıkaracağı rivâyet edilen ve Hz. Îsâ tarafından öldürülecek olan yalancı peygamber.

Degin: Kadar, dek.

Değme: Herhangi bir, ber bir, her, rastgele.

Değmek: Ulaşmak, erişmek, dokunmak.

Değirtmek: Oynatmak, hareket ettirmek, dolaştırmak.

Değişirilmek: Değiştirilmek, çevrilmek, döndürülmek.

Değşirmek, değşürmek: Değişmek, değiştirmek.

Değül: Değil.

Değürmek: Ulaştırmak, eriştirmek, yetiştirmek, duyurmak, bildirmek, değdirmek.

Dek: Kadar, a-kadar.

Dek, tek: Eş, benzer, gibi.

Dek turmak: Sessiz, sâkin durmak; rahat, uslu oturmak; susmak.

Delim: Çok, birçok, ziyâde, fazla.

Dem (f): An, zaman, vakit; soluk, nefes.
Dem-be-dem (f): Vakit vakit, dâimâ.
Dem-beste (f): Susmuş, soluğu kesilmiş (nefesi bağlanmış).
Dem-sâz (f): Uygun arkadaş, dost, sırdaş.
Denlû: Kadar.
Densüz: Münasebetsiz, ölçüsüz hareket eden, saygısız.
Deşürmek (Değşürmek): Değiştirmek.
Deşürilmek (Değşürilmek): Değiştirilmek.
Deprenmek: Kımıldamak, oynatmak, hareket ettirmek.
Der: Ter.
Derbân (f): Kapıcı.
Derilmek (dirilmek): Toplanmak.
Dermânde (f): Âciz, kala kalmış bî-çâre, zavallı, beceriksiz.
Dergâh (f): Tekke.
Dervâze (f): Büyük kapı, büyük bir binanın büyük sokak kapısı, kale ve şehir kapısı.
Derviş (f): Yoksul, mütevazı kişi; tarikata girmiş kimse, benliğinden sıyrılmış.
Deryâ (f): Deniz.
Deryâ-yı umman (a): Dibi, kıyısı olmayan büyük deniz.
Derzi (f): Terzi.
Destâr (f): Sarık.
Dest-gîr (f): Elden tutan, yardım eden, yardımcı.
Destûr (f): İzin, müsaade, ruhsat.
Devlengeç: Çaylak.
Devlet (a): Baht, saâdet, tâlih.
Devr (a): Dönme, dönüp dolaşma.
Devrân (a): Dünya, felek, zaman, tâlih.
Devşürmek (divşürmek, dinşürmek): Dermek, toplamak, bir araya getirmek, derlemek.
Deyr (a): Kilise, manastır.
Deyyân (a): Hakkıyla mükâfatlandıran ve cezalandıran, hâkim, Allah.
Dîdâr (f): Yüz, çehre.
Dihbâu (f): Köy bekçisi.
Dikçi: Dedikoducu, dinici, fısıltı ile söylenen sözü sezdirmeden dinleyip sâhibine ileten.

Dil (f): Gönül, yürek, kalp.

Dildâd (f): Gönül veren, âşık.

Dildürmek: Yardırmak.

Dilkü: Tilki.

Dil-pezir (f): Gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.

Dirgenmek: Toplanmak, birikmek, bir araya gelmek, derlemek; istinad etmek, dayanmak.

Dirgürmek: Diriltmek.

Diriğ (f): Esirgeme.

Dirig dutmak: Esirgemek.

Dirigâ (f): Hayfâ, ne kadar yazık, eyvah, yazıklar olsun.

Dirlik: Yaşayış, geçin, hayat, sağlık.

Dirmek: Dernek toplamak.

Dirsek: Dernek, toplantı.

Div (f): Şeytan, cin.

Divân (f): Büyük meclis.

Dîvar (f): Duvar.

Divşürmek (devşürmek): Devşirmek, toplamak, bir araya getirmek.

Diyânet (a): Dindarlık.

Doksan bin Hak kelâmı: Hazret-i Muhamed'in Mi'rac'da Allah'la doksan bin söz konuştuğu onların otuz binini uyanık kimselere söylediği, otuz binini de sır olarak sakladığı rivâyet edilir.

Dokumak: Vurmak, birbirine geçirmek, çakmak, isabet ettirmek.

Don: Elbise, kılık kıyafet.

Donanmak: Süslenmek, giyip kuşanmak.

Dörimek (dürimek): Meydana getirmek, türemek, meydana gelmek.

Döritmek (Düritmek, Düretmek): Yaratmak, bir araya getirmek, türetmek.

Dört ejdehâ: Dört unsur, yâni; toprak, hava, su ateş.

Dört yâr: Dört dost; Hazret-i Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali (r.a.)'ye işaret eder.

Döymek: Tahammül etmek, dayanmak.

Dûr (f): Uzak.

Durak (turak): Makam, mahal, durulan, eğleşilen yer, yurt.

Durmak (turmak): Ayağa kalkmak.

Dürrâc (a): Kekliçe benzer bir güzel kuş, turac.

Dutmak: Tutmak, sâhib olmak, yapmak, yerine getirmek, uymak; farz etmek, öyle kabul etmek.

Dutsak: Esir.

Dutuşmak: Alev almak, tutuşmak.

Duvacık kapısı: Duâ edilen yer.

Dûzah (f): Cehennem.

Dükeli: Bütün, hep, cümle; hepsi, herkes.

Dükkândâr (f.a.): Dükkâncı, dükkân sâhibi.

Dün: Gece, tün.

Dün-gün: Gece-gündüz.

Dün ü gün: Gece ve gündüz.

Düpdüz: Dümdüz, baştanbaşa, tamamıyla.

Dürimek (dörimek): Bir araya getirmek, meydana getirmek, türetmek; türemek, meydana gelmek.

Düritmek (döritmek): Yaratmak, meydana getirmek, türetmek.

Dürişmek: Çalışmak, sebat etmek, gayret etmek.

Dürr (a): İnci.

Dürr-i yetim (f.a.): Tek, iri, baha biçilmez, eşsiz inci Hz. Muhammed.

Düşvâr (f): Güç, zor.

Dütün: Duman.

Düzmek: Tertib ve tanzim etmek, düzen vermek, sıralamak, düzenlemek, hazırlamak.

Düzenmek (düzünmek): Kendini düzeltmek, düzene sokmak, süslemek.

-E-

Ebed (a): Sonsuz gelecek, sonu olmayan gelecek zaman.

Ebedî (a): Sonsuz, sonu olmayan.

Ebleh (a): Pek, akılsız, ahmak, bön.

Ebsem, epsem: Söz söylemeyen, susan.

Epsem olmak: Susmak.

Ebû Bekir (Sıddîk): İlk halife, "Çok doğru, sözünün eri" mânâsına gelen 'Sıddık' kelimesi lakabıdır.

Edeb (a): İyi terbiye.

Efgan (f): Feryad, üzüntüyle bağırma, çığlık, figan.

Efreng (f): Frenk, Avrupalı.

Egerçi (f): Her ne kadar, ise de.

Eğîn: Sırt, omuz.

Eğlenmek: Geciktirmek, vakit geçirtmek; oyalamak, avutmak.

Ehl, ehil (a): Kabiliyetli, usta, becerikli, mahâretli.

Eksûmek: Eksilmek, azalmak; azaltmak, eksiltmek.

Elest (a): Arapça “değil miyim” mânâsına gelen bir söz. Allah’ın ruhları yarattığı zaman “Elestü birabbiküm: Ben Rabbiniz değil miyim” hitabına işarettir. Âdemoğulları da bu soruya “Evet, Rabbimizsin” diye karşılık vermişler. Bu türlü şahâdetle bulunanlar mü’min, “lâ” yani “değilsin” diyenler kâfir olmuşlardır.

Elhamdü lillâh (a): Allah’a hamd olsun.

Elif: Eski yazımızın ilk harfi.

Elhakk (a): Doğrusu, hakikaten.

Elif, mim, dal: Eski harflerle “emed” kelimesini teşkil eden harflerdir, son, nihayet, encâm mânâsına gelir.

El-kalbu mine’l-kalbi (a): Kalbden kalbe, gönülden gönüle.

Em: İlaç, çâre, devâ.

Emân (a): Emniyet, korkusuzluk; yardım, imkân verme.

Emcek: Meme.

Emek yimek: Gayret sarf etmek.

Emr-i maruf (a): Aklın ve dinin (Şeriatın) câiz ve güzel gördüğü şey, buyruk.

Ene’l-Hak (a): Ben Hakk’ım. Hallâc-ı Mansûr’un asılmasına sebep olan söz.

Endişe (f): Düşünce; şüphe, kuşku, vesvese; kaygı, fikir, hayal, merak.

Epsem (ebsem) olmak: Susmak.

Eren: Ermiş, evliyâ.

Erişgen: Ulaşan, yetişen, devamlı erişen (erişmeği iş edinen).

Erkân (a): Rükünler, direkler, esaslar, âdet, töre.

Erte, ırte: Yarın, sabah.

Erte (irte) gice: Sabah akşam, gece gündüz.

Esen: Sağ sâlim, rahat, mes’ûd.

Esenlemek: Veda etmek, vedalaşmak, esenlik dilemek.

Esfel (a): En aşağı, en alçak, en sefil.

Esilmek: Dökülmek.

Eslemek: Dinlemek, kulak asmak.

Eslenmek: Kulak asılmak, dinlenilmek.

Esrâr (a): Bilinmeyen şeyler, sırlar.
Esrimek, esirmek: Mest olmak, sarhoş olmak, kendinden geçmek.
Esritmek: Sarhoş etmek.
Esrük, esrik: Sarhoş, mest, coşkun, kendinden geçmiş.
Esrüklük: Sarhoşluk.
Eşker, eşkere: Âşıklar, açık, meydanda.
Eşmek: Yürümek, yol almak, altı eşkin sürmek.
Evgâr (f): Davar sırtındaki yara; kötürüm, yatalak, yaralı.
Evliyâ (a): Kerâmet sâhibi olanlar, erenler, ermişler.
Evren: Büyük yılan, ejderha.
Eyâ (f.a.): Ey, hey.
Eyitmek: Söylemek, demek, anlatmak; söyletmek.
Eyle: Öyle, o şekilde, o tarzda.
Eylenmek: Edinmek, (kendisi için) eylemek, yapmak.
Eyü, eyi: İyi.
Eyyûb: İsrailoğullarından bir peygamber, sabrıyla tanınmıştır.
Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçer.
Ezel (a): Zamanın önsüzlüğü, başlangıcı olmayan zaman.

—F—

Fahr (a): İftihar, öğünme.
Fahr-ı âlem: Âlemin övüncü, Hz. Muhammed.
Fak: Tuzak.
Fakı, fakih (a): İslâm hukuku âlimi.
Fâl (a): Uğur, uğurlu ve hayırlı iş.
Fânî (a): Ölümlü, geçici, fenâ bulan, yok olan.
Fâriğ (a): Âzâde, vazgeçmiş, bir şeyden elini çekmiş.
Fârik: Fâriğ, vazgeçmiş.
Farîza, farîda (a): Allah'ın emri, farz, yapılması mutlaka gereken husus.
Fâsık (a): Allah'ın emrinden çıkan, kötülük yapan, günah işleyen.
Fâsid (a): Kötü, fena, yanlış, bozuk; fesad çıkaran, kavgacı, bir işi ve bir şeyi bozan.
Fâş itmek (a): Açıklamak, meydana çıkarmak, gizli bir hususu açığa vurmak.
Fâtiha (a): Kur'ân-ı Kerîm'in birinci sûresi; başlangıç, açılış, giriş.
Fâyız, fâiz (a): Feyiz veren, bereket ve bolluk veren.
Fehum (f): Anlama, anlayış, kavrama.

Felek (a): Gökyüzü.

Fenâ (a): Yok olma, yokluk; maddî varlıktan benlikten vazgeçip Hakk'a ulaşma.

Fenâ-ender-fenâ (f.a.): Yoklukta yok oluş.

Ferâgat (a): Vazgeçmek, ehemmiyet vermemek, bırakmak, el çekmek.

Ferici (a): Genişliğe, ferahlığa mensup; bilginlerin ve şeyhlerin giydikleri önü açık, yakasız, geniş kollu, uzun pardösü.

Ferhâd (f): Doğu edebiyatlarında bir aşk hikâyesinin kahramanı ve Şirîn'in âşığı olan genç.

Ferik (a): Bölük, topluluk, cemaat.

Ferişte, ferîşteh (f): Melek.

Ferş (a): Yeryüzü, zemin; döşeme, döşenme, yayma, yayılma; halı, kilim gibi döşeme.

Ferrâş (a): Döşeyen, hizmetçi, döşeyip süpüren hizmetkâr.

Fersang (f): Fersah, adım.

Fesâd (a): Fenâ, kötü, arabozucu (fâsid anlamına sıfat); fenalık, kötülük, arabozuculuk.

Fetvâ, fetvî (a): Dinî bir mes'ele hakkında müftü tarafından verilen hüküm veya karar (ve bunu ihtiva eden yazı).

Feyz-i Cûd (a): Cömertliğin bereketli bolluğu.

Fısk (a): Hak yolundan çıkma, Allah'a isyan etme; ahlâksızlık, kötülük.

Fidî (a): Bağışlama, fedâ, uğruna verme.

Fidî kılmak (f.a.): Fedâ etmek, bağışlamak, uğruna vermek.

Figan (f): Acıyla bağırma, inleme.

Fikret (a): Düşünce, fikir.

Fi'l-hâl (a): Bu anda, hemen, şimdi.

Firak (a): Ayrılık, ayrılma.

Fir'avn: Mısır hükümdarlarına ilk çağlarda verilen ad, Firavun. Hususiyle Mûsâ Peygamber çağında yaşayan Allah'lık iddiasında olan ve onunla uğraşan Mısır hükümdarı.

Firdevs-i a'la (a): Yüce cennet.

Firkat, fûrkat (a): Ayrılma, ayrılış.

Furkân (a): İyi ile kötü, hak ile bâtil, helâl ile haram arasındaki farkı gösteren (Kur'ân-ı Kerîm).

Fuzûl, fudûl (a): Lüzumsuz, fazla şey veya söz.

Fuzullık, fudullık (f.a.): Sıradan, töreden dışarı iş yapma, münasebetsizlik, fodulluk.

Fülân (a): Herhangi bir kişi, belirsiz şey, filân, falan.

—G—

Gaffâru'z-Zünûb (a): Günahları affeden, bağışlayan, günahkârlara çok acıyan (Allah).

Gaflet (a): Boş bulunma, dalgınlık.

Gâh (f): Bâzan, ara sıra.

Galebe (a): Çokluk, kalabalık.

Galtan (f): Kopup yuvarlanan, tekerlenen.

Gammâz (a): Fitneci, kovucu, gözetleyip araştırıp kötülük söyleyen; göz ucuyla bakan, güzel gözlü.

Gani (a): Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, tam mânâsıyla zengin, müstağni, Allah'ın adlarından.

Ganîmet (a): Beklenmeyen kazanç, fayda.

Gâret (a): Çapulculuk, yağma.

Gark olmak (f.a.): Batmak, bir şeyi boğulacak derecede bol bol elde etmek.

Gassâl (a): Ölü yıkayıcı, ölü yıkayan.

Gayet (a): Nihayet, uç, son.

Gayr (a): Ayrı, başka.

Gedâ (f): Yoksul, dilenci.

Geh (f): Bâzan, ara sıra.

Gedilmek: Bir yandan eksilmek, bütünlüğü azalmak, gedik açılmak.

Genc (f): Hazine, define.

Genc-hâne (f): Hazinesinin bulunduğu yer.

Genc-i nihân (f): Gizli hazine.

Gencyaz: İlkbahar.

Genc ay: Hilâl, yeni doğan ay.

Genez: Kolay, uygun, kolayca.

Gensüz, gensüzin: İsteği olmadan, istemeyerek, ister istemez.

Ger (f): Eğer.

Gerdân (f): Dönen, dönücü.

Gerdûn (f): Kânat, felek (döner, devr eden).

Geşt (f): itmek: Gezmek, dolaşmak.

Gevde: Gövde, beden, vücudun göğüs ve karın kısmı.

Gevher (f): Mücevher, inci, esas, öz.

-gıl, -gil: Emir teklik ikinci şahıs eki (günümüzde kullanılmıyor: Anmagıl, eylegil).

Gılman (a): Cennetliklere hizmet eden delikanlılar, genç uşaklar.

Gıybet (a): Arkasından söyleme, çekiştirme, birisi yokken aleyhinde bulunma, dedikodu yapma.

Gile: Şikâyet.

Gin, gen: Geniş, bol.

Girdâr (f): Amel, iş, fiil.

Giriftâr (f): Tutulmuş, esir, düşkün, müptelâ.

Girü: Geri, tekrar, sonra.

Giryân (f): Ağlayan, ağlayıcı.

Göçgünci: Bir yerden bir yere göçen, göçebe, göçer.

Gökçek: Güzel.

Gönenmek: Nimete, refaha kavuşmak, faydalanmak, sevinmek, mesut olmak.

Gönilmek, gönülmek (kөнүlmek): Yönelmek, teveccüh etmek, yüzünü döndürmek.

Gönlek: Gömlek.

Görklü: Güzel, iyi, mübârek.

Göymek (köymek): Parlamadan içten yanmak.

Göyni göynü: Yanık.

Göyünmek köyünmek: Parlamadan içten yanmak.

Görgü: Ayna.

Gözsüz sebek: Köstebek.

Gufrân (a): Suçları örtmek, bağışlamak, yarığamak.

Gulgûle (a): Çıglık, görültü, büyük uğultu, patırtı.

Gûr (f): Mezar, kabir.

Gûristan (f): Kabristan, mezarlık.

Gusl (a): Din gereğince yıkanma.

Gussa (a): Tasa, üzüntü, sıkıntı, kaygı.

Güft (f): Söz, lâkırdı.

Güftâr (f): Söz, konuşma.

Güher (f): Mücevher, kıymetli taş, inci.

Göl-gang (f): Yüksek ses, bir ağızdan çıkan ses; bir ağızdan yüksek sesle okunan dua veya ilâhî.

Gülistân (f): Gül bahçesi.

Gülüşken: Çok gülüşen, birkaç kişiyle birlikte çok gülen.

Gülzâr (f): Gül bahçesi.

Gümân (f): Şüphe, zan.

Gümrâh (f): Yolunu kaybetmiş.

Gün: Güneş.

Güzâf (f): Boş, asılsız söz.

Güzer (f): **itmek:** Geçmek.

Güzin (f): Seçkin, seçilmiş, seçen.

-H-

Ha (a): Hangi.

Habîb (a): Sevgili, sevilen, dost, (Allah'ın isimlerinden).

Hâcât (a): Hacetler, dilekler, istekler.

Hâcerü'l-Esved (a): Kara taş, Kâbe'nin duvarındaki mukaddes taş.

Hâcet (a): Lüzum, gereklilik, ihtiyaç; dilek, istek.

Hâcetgâh (a): Dilek yeri, ihtiyacın bildirildiği yer.

Hadd (a): Şeriatça verilen ceza.

Hadîs (a): Hz. Peygamber'in kutsî sözleri.

Hâk (f): Toprak.

Hak, Hakk (a): Allah.

Hakk (a): Doğruluk, doğru, gerçek, hakikat.

Ha dimedin: Hemen, derhal, "ha" demeye vakit kalmadan.

Hakk el-yakîn (a): Bularak inanmak, görüşün olur hâline gelmesiyle hakikate, inanca ulaşmak (sofîlerce yakînün üçüncü mertebesi, irfan ehline âit inanıştır).

Hâl (a): Durum, keyfiyet, sûret; derman, tâkat, mecal.

Halâyık (a): Yaratıklar, yaratılmışlar, insanlar.

Haldaş: Aynı durumda olan, hâl arkadaşı.

Hâlık (a): Yaratan, Allah.

Hûl u Kûl (a): Her şeyde devamlı değişen vasıf, davranış, (hâl) ve söz. Dervişlerde görülen keyfiyet, sülûkta neş'e.

Halil (a): Sâdık, samimî dost. Hz. İbrahim (a.s.). (Esmâ-i hüsnâdandır. Hz. Peygamber için de kullanılır.)

Hâlis (a): Karışık değil, sâf; temiz yürekli, özü sözü doğru.

Halk (a): Yaratma; insanlar, yaratıklar, ahali.

Halk etmek: Yaratmak.

Hallâc (a): Pamuk işiyle uğraşan, pamuk atan.

Hallâc-ı Mansûr: “Ene’l-Hak” dediği için asılan ünlü sofi. Bk. Mansur.

Halvet (a): Yalnızlık.

Hâmân: Hz. Mûsâ zamanındaki Fir’avn’un veziri.

Hamır, hamr (a): Şarap, içki.

Hâmûş (f): Susan, susmuş, sessiz.

Hamza: Hz. Muhammed’in kuvvetiyle tanınmış ve Uhud Savaşında şehid olmuş amcasıdır.

Handân (f): Gülen, güler, gülücü.

Hânedan (f): Kökte asil ve büyük âile; soy, sop, aile, ocak.

Hânende (f): Okuyucu, şarkı okuyan.

Hânümân (f): Ev, bark, ocak.

Hâr (f): Hakir, aşağı, hor, zelil, bayağı.

Harâm (a): Dince yapılması yasak edilmiş şey, helâl olmayan.

Harâmî (a): Yol kesen, hırsız, oğru (haram yiyen).

Harcı: Lâyık olduğu, lâyiğı, uygunu, elverişlisi.

Harekât (a): Hareketler (kımıldanmalar, yer değiştirmeler).

Harif (a): Kimse, adam; iş eri, san’at sâhibi; san’at arkadaşı, meslektaş.

Harîr (a): İpek.

Hârut, Mârut: İki melek adı. Büyü ile uğraştıkları için kıyâmete kadar kalmak üzere Babil’de bir kuyuya baş aşağı asılmışlardır.

Hâs (a): Husûsi, özel; ileri gelenler; tasavvufta varlığından geçip gerçeğe ulaşan.

Hâs u âm: Herkes, ileri gelenler ve halk.

Hâs-ül hâs: En güzel, en hâs, hâssın hâsı: Tasavvufta maddî varlıktan tamamıyla kurtulup ilâhî varlığa erişen, gerçeğe tam ulaşan.

Haslet (a): İyi ve güzel huy, mizaç, tabiat.

Hâss-ı havâs (a): Hasların hassı, gerçeğe ulaşan, Allah varlığıyla var olan.

Hâşâ (a): Aslâ, hiçbir vakit, katiyyen (tenzih ve inkâr eki). Hâşâ lillâh, Allah için bu iş, bu şey olmaz; Allah göstermesin, aslâ.

Haşr, haşîr (a): Toplanma, kalabalık hâle gelme; ölülerin dirilip bir araya gelmesi, mahşer, kıyâmet.

Haşr ü neşr, haşir-neşir (a): Kıyâmette ölülerin bir araya toplanması, sonra Cennet ve Cehenneme dağılması.

Hatar (a): Tehlike.

Hat, hatt (a): Çizgi, yol; yazı, satır.

Hattâb (a): Oduncu (Hz. Ömer'in lâkabı).

Havâle (a): Görmeği önleyen, mâni, engel, hâil (tahta perde, duvar v.s.), bir işi, bir şeyi birine bırakma, bir şeyin, bir işin yapılmasını birine ismarlama.

Havâs (a): İleri gelenler, muhterem ve yüksek kimseler.

Havf (a): Korku, korkma.

Havf u recâ (a): Korku ve dilek, korkma ve dileme, korku ve umut arasında bulunma.

Havsala (a): Anlayış, akıl, zihin; tahammül.

Havvâ (a): Yaratılan ilk kadın, Hz. Âdem'in zevci.

Havz (a): Havuz, su biriktirmeye mahsus üstü açık, etrafı duvarlı yer.

Hay: Haydi (hitap, nidâ).

Hayrân (a): Şaşırmış, şaşkın.

Hayvân (a): Canlı, yaratık, hayat taşıyan.

Hayy (a): Dâima diri olan, ölmek ihtimalinden uzak bulunan (Allah).

Hazret (a): Büyüklere saygı için kullanılan unvan.

Hece (a): Ağızdan bir hareketle çıkan ses topluluğu, söz.

Hece: Mezartaşı.

Helâl (a): Kullanılması şer'an câiz olan, haram olmayan; nikâhlı kadın.

Hemân (f): Aynı şekilde, öylece, derhâl.

Hemîşe (f): Dâimâ, boyuna, hep, devamlı şekilde.

Hemrâh (f): Yoldaş, aynı yolda giden, yol arkadaşı.

Hemrâz (f): Sırdaş, sır arkadaşı.

Her-dem (f): Dâima, her zaman.

Hergiz (f): Aslâ.

Hevâ (a): Heves, istek, arzu; nefse ait şeylere istek, düşkünlük.

Hevâset: Nefse uymak, kötülük, hevâ vü hevesine kapılma (a. hevesatından).

Hevi (a): Korku.

Hezâr, hezâran (f): Bin; binler, binlerce.

Hezâr-destan (f): Bülbül.

Hıkd (a): Kin tutma, öç almak için fırsat kollama.

Hırman, hırmen (f): Harman.

Hızır: Ebedî hayatın sembolü, Mûsa şariatına bağlı bir peygamber veya eren. Âb-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe ermiştir. Kullar sıkıştığı zaman yardıma yetişir.

Hicrân (a): Ayrılık.

Hidâyet (a): Doğru yolu, hak yolunu bulma.

Hikmet (a): Bir işteki sebep, gizli yön.

Hilâf (a): Yalan, zıd, karşı.

Hil'at (a): Eskiden devlet büyüklerinin ihsan ettikleri süslü elbise, kaftan.

Himmet (a): Çalışma, gayret etme, bir işe girişmek; mânevî bakımdan birinin bir işinin olması, bir deritten kurtulması için gönülden duâ; gönül etme.

Hitâmü'l-Mürselin: Peygamberlerin sonuncusu, sonu Hz. Muhammed.

Ho (f): Hod.

Hoca, hâce (f): Bilgin; ulu kimse, reis, tâcir, zengin.

Hod (f): Kendi, esasen, zâti, zâten, bizzat.

Hodbin (f): Bencil, kendisini beğenen.

Hon (f): Hân, sofrâ, yemek.

Horlık: Aşağılık, aşağı olmak.

Horus (f): Horoz.

Hû (a): O, Tanrı adlarından.

Hû (f): Huy.

Hûb (f): Güzel.

Hubbû'l-vatan (a): Vatan sevgisi (vatan sevgisi îmândandır, mevzu hadisinden alınma).

Hudâ (f): Allah.

Hudâvendigâr (f): Efendi, sâhib, hükümdar; Mevlânâ Celâleddin.

Hulk (a): Huy, tabiat.

Hulle (a): Cennet elbisesi, belden aşağı ve belden yukarı olmak üzere iki kısımdan ibaret elbise.

Humâr (a): İçkiden sonraki sersemlik, baş ağrısı.

Hûn (f): Kan.

Hûri, hûr (a): Cennet kızı, güzel.

Hurrem (f): Sevinçli, şen, neş'eli, güler yüzlü.

Husrev (f): Husrev ve Şirin hikâyesinin erkek kahramanı, padişah oğlu olup Ferhad'ın sevgilisi Şirin'i sevmiştir.

Hurd u hâm (f): Ufak-tefek.

Hût (a): Balık.

Hüccetlü (a): Reddedilmeyecek delilli, senetli, vesikalı.

Hümâ (f): Uğruna, saadet getirdiğine inanılan bir kuş, devlet kuşu.
(Türkçede umay kuşu).

Hüsn (a): Güzellik.

Hüsn-i cemâl (a): Yüz güzelliği.

Hüşyâr (f): Akli başında, akıllı fikirli.

Hüve: O, Tanrı karşılığı.

Hüve'l-evvel hüve'l-âhir: O ilktir, O sondur.

Hüzn-i melâl (a): Usanmadan, iç sıkıntısından doğma hüzn, üzüntü.

—|—

-İcağaz, -iceğez (-İcağız, iceğiz): Zarf-fiil eki (İnca, -İnce) göriceğiz; görince.

-İcak, -İcak: Zarf-fiil eki (-İnca, -İnce; İdicek, edince).

İkrar, İkrar (a): Dil ile söyleme, inancını söz ile bildirme; tasdik, kabul.

İlan: Yılan.

İlimak: Isınmak.

İldız: Yıldız.

İrağ: Uzak, ırak.

İrilmek: Ayrılmak, uzaklaşmak.

İrmak: Ayırmak, uzaklaştırmak.

-İsar, İser: Gelecek zaman eki (-İacak, -İecek; geliser “gelecek”, kılısar “kılıcak”).

İsı, İsi: Sâhib.

İsmarlamak: Tevdi etmek, emânet etmek.

İssı: Sıcak; sıcaklık, hararet.

İşıtmak: Aydınlatmak, parıldatmak.

İşk (a): Aşk, candan sevmek, sevgi.

İşmar: İşâret.

—İ—

İ: Ey.

İblîs (a): Şeytan, hilekâr.

İbrahim Edhem: (Öl. 777/8) İlk sûfilerden ve sahâbeye ulaşanlardandır. Belh şehzadesi iken malını yağmaya vermiştir. Şam'da ölmüştür.

İbrahim (Halil): Beş büyük peygamberden biri, Hz. Muhammed'in büyük atası, Nemrud'un ateşe attığı peygamber.

İçre: İçinden.

İdris: Terzilerin piri sayılan bir peygamber, Şit'in oğlu.

İgen: Çok fazla, ziyâde, pek.

İhlâs (a): Doğruluk, temizlik, samimiyet, samimi dostluk; hâlis ve temiz sevgi.

İhsân (a): İyilik etme, bağışlama.

İkâb (a): Azab, eziyet.

İklim (a): Bölge, aynı hava şartlarını taşıyan yer, ülke.

İkrâr (a): İnkârın zıddı, söz verip teslim olmak, söylemek, inancını sözle bildirmek.

İlâhî (a): Allah'a mensup.

İletmek, iltmek: Götürmek, bir şeyi alıp birine veya bir yere götürmek.

İley: Çevre, taraf, yan; ön, huzur.

İlkyaz: Bahar, ilkbahar.

İllâ (a): Mutlaka.

İltmek: İletmek, götürmek, ulaştırmak.

İlyâs: Tevrat'ta adı geçen Elia peygamber. Hızır'la beraber Âb-ı hayata kavuşmuştur. Denizde sıkıntıya düşenlere yardım ettiğine inanılmıştır.

İmâret (a): Bayındırlık, ma'mûr olma; yoksullara yiyecek dağıtılan hayır evi.

İmdi: Şimdi, o hâlde.

İmrân (a): Mûsâ peygamberin babasının adı.

İn (f): Bu.

İn'am (a): Nimet verme, lütuf ve ihsanda bulunma.

İnâyet (a): Lûtuf, ihsan, iyilik, yardım.

İncil (a): Îsâ Peygambere inmiş olan kitap, Hıristiyanların kutsî kitabı.

İncü (f): İnci.

İndi: Şimdi, imdi.

İns (a): İnsan cinsi, insan.

İntizâr (a): Bekleme.
İr: Er, vaktinden evvel.
İ'râb (a): Arapçada kelimelerin sonlarının okunuş tarzı.
İrgürmek: Eriştirmek, ulaştırmak.
İrmek: Vâsıl olmak, erişmek, ulaşmak, yetişmek.
İrkilmek: Birikmek, toplanmak.
İrte: Sabah, yarın sabah, bir gün, bir gece sonra.
İrte gice: Sabah akşam.
İrte zaman: Sabah namazı.
İrürmek: Eriştirmek, ulaştırmak, yetiştirmek.
Îsâ (bin Meryem): Beş büyük peygamberden biri ve Hristiyanlığın kurucusu.
İsâr (a): Dökme, saçma, serpmek; cömertlikle verme, ikram etme.
İsî (a): İsâ Peygamber.
İsmâ'il: İbrahim Peygamber'in oğlu.
İsrâfil (a): Dört yüce mertebeli melekten biri olup kıyâmetin kopacağını öttüreceği boru ile bildirecektir.
İstemek: Aramak, arayıp sormak, izni araştırmak; talep etmek, arzu etmek.
İstigfâr (a): Allah'tan suçları örtmesini dilemek, tövbe etmek.
İş: Eş.
İşik: Eşik.
İşret (a): Yiyip içme, içki ve sohbet âlemi.
İtab (a): Azarlama, paylama, darılma.
İtikad (a): İnanma, bağlama.
İtteku (a): Sakınınız sözü.
İvaz (a): Karşılık, bedel.
İv: Ev.
İvmek: Acele etmek.
İy: Ey.
İye, eye: Sâhip, mâlik, efendi.
İzin izin: İz sürerek.
İzlemek: Takip etmek, izi sıra gitmek, ardından gitmek.
İzz, izzet (a): Değer, kıymet; yücelik, üstünlük, ululuk, şeref.
İzzet (a): Yücelik.

Kâ'be (a): Mekke'de müslümanların kıblesi olan mukaddes mescid.

Kâhin (f): Nikâh.

Kabz (a): Alma; sıkıntıya, gönül darlığına düşme.

Kaçan: Ne vakit, ne zaman.

Kadd: Boy.

Kad-bâlâ, kadd-i bâlâ (f): Yüksek, uzun boy.

Kadem (a): Ayak, adım, bir uzunluk ölçüsü; uğur, hayır ve bereket.

Kadim (a): Zaman itibariyle eski olan, öncesi olmayan ezeli (Allah'ın güzel isimlerinden).

Kadir (a): Kudret sâhibi, kudretli (Allah).

Kadir (a): Çok kudretli, tükenmez güç sâhibi (Allah).

Kaf: Eski yazımızda bir harf.

Kaf (a): Dünyayı çepeçevre kuşattığı söylenen efsânevi bir dağ. Cinlerin, şeytanların ve devlerin bu dağın ardında yaşadığı söylenir. Simurgun yuvasının da bu dağın tepesinde olduğu söylenir. Tasavvufta insan bedeni yerine kullanılan bir semboldür.

Kaftan kafa: Baştanbaşa, bir uçtan öbür uca kadar.

Kâfir (a): Allah'ı tanımayan, inanmayan, buyruklarını inkâr eden, örten.

Kâhil (a): Tembel, hareketsiz, gayretsiz.

Kahr, kahr (a): Üzüntü duyma, çok kederlenme; zorlama.

Kaht, kahıt (a): Kıtlık, kuraklık.

Kaim, kayîm (a): Devamlı, sebatkâr, dâimî bulunan, sebat eden, sağlam.

Kakmak: Kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek.

Kâl (a): Söz.

Kallâş (a): Hilekâr, düzenci, döneke, kalleş.

Kalmaç: Geveze, hilekâr. Bk. Kolmaş.

Kâlû belâ (beli) (a): "Evet dediler" Ruhlar yaratıldığı zaman Âdemoğullarına: "Ben Rabbiniz değil miyim" ilâhî nidâsı geldikten sonra mü'minlerin verdiği cevap.

Kâl u kiyl (a): Dedikodu.

Kamet (a): Boy, boybos.

Kâmî (f): Muradına ermiş.

Kâmil (a): Olgun, noksansız, yaşını başını almış; tecrübeli, âlim kimse.

Kamu: Bütün, hep.
Kân (f): Mâden, maden ocağı, kaynak, cevher.
Kanca: Nereye.
Kancaru: Nereye, ne tarafa.
Kanda: Nerede.
Kandan: Nereden.
Kangı: Hangi.
Kını: Hani, nerede.
Kankı: Hangi.
Kankısı: Hangisi.
Kapmak: Maddî varlıklardan uzaklaştırmak, kendisine çekmek.
Ka'r, Kar'a (a): Dip, çukur.
Kâr itmek: Te'sir etmek.
Karanu: Karanlık.
Karanulık: Karanlık.
Karavaş: Cârîye, hizmetçi kız.
Kargu: Kargı, mızrak.
Karımak: İhtiyarlamak, yaşlanmak, kocalmak, kocamak.
Kâr-ü-bâr (f): İş güç.
Karun: Mûsâ Peygamberin teyzesinin oğlu olduğu söylenen zenginliğiyle tanınmış bir kimse.
Kasd (a): Niyet, maksad; girişme, kalkışma (dövme, yaralama, öldürme gibi işlere).
Kasd-ı Ummân (a): Ummânı isteme, ummâna teveccüh.
Kasır (a): Kısa.
Kat: Yan, huzur, nezd.
Katı: Çok, gayret, pek, iyice, fazla; sert, ağır.
Katre (a): Damla.
Katre-i bârân (f.a.): Yağmur damlası.
Kavî (a): Kuvvetli, sağlam, berk, pek.
Kavl (a): Söz.
Kavl itmek (f.a.): Sözleşmek.
Kavum: Kavim.
Kayu, kayı: Kaygı, endişe, tasa.
Kayd (a): Endişe, telâş, gaile.
Kaygu: Korku, endişe, tasa, üzüntü.
Kayid yimek: Üstüne düşmek, ilgilenmek, mukayyed olmak.

Kayıkmak: Meyletmek, temâyül göstermek, geri dönmek.

Kayırmak, kayurmak: Düşünmek, bir şeyden kuşkuya düşmek, bir şey kurmak, endişelenmek, kaygılanmak; mukayyed olmak, bir şeye sarılmak, bir işin üstüne düşmek, ilgilenmek, gözetmek.

Kaykımak, kayhımak: Meyletmek, değer vermek.

Kayîm, kâim (a): Ayakta, devamlı, sâbit, sağlam.

Kayyûm (a): Ezelden ebede kadar duran, dâimî olan, bâki ve kâim olan (Allah).

Kefâret: Yapılan günaha karşı ceza olmak üzere verilen sadaka, tutulan oruç, günahı arınma (kefâret'ten).

Kefe (a): Terâzi gözü, kefe.

Kelecî: Söz, mânâlı söz.

Kem (f): Az, eksik, noksan; fenâ, kötü.

Kemîne (f): Hakir, zavallı, âciz, değersiz, noksan.

Kemter (f): Değersiz, değeri az, daha aşağı; eksik, noksan, itibarsız.

Ken'an (a): Filistin, Yakub Peygamber'in doğduğu yer.

Kendüzi, kend'özi: Kendisi.

Kendüzüm, kend'özüm: Kendim.

Kerâmet (a): Velîlerin gerektiği zaman yaptıkları, gösterdikleri olağanüstü işler, şeyler, lütuf ve ikramda bulunma, kerem, bağış, ikram, ağırlama.

Kerem (a): Cömertlik, lütuf ve ihsanda bulunma, el açıklığı.

Kerîm (a): Kerem sâhibi, cömert; ulu büyük (Allah).

Kesb (a): Çalışıp kazanma, elde etme, edinme.

Kevn (a): Var olma, varlık.

Kevn ü mekân: Kâinat.

Kevser (a): Cennette bir ırmak (göl ve havuz olduğunu söyleyenler de vardır); maddî ve mânevî çokluk, bolluk, hayır, bereket.

Key: İyi, iyice, hakkıyla, çok iyi şekilde, çok, pek, adamakıllı.

Keyvân: Zühâl yıldızı.

Kezek, kezik: Nöbet, sıra.

Kible-i cân: Can kıblesi.

Kığırmak: Çağırarak, dâvet etmek, okumak, seslenmek, haykırmak.

Kil, kıyl (a): Söz.

Kıyl-ü-kal (a): Dedikodu, kuru lâf.

Kılınmak: Meydana gelmek, olmak.

Kıvanmak: Sevinmek, memnun olmak.

Kızlık: Kıtlık, pahalılık.

Kızmak: Öfkelenmek, hiddetlenmek; ateşlenmek, hararetlenmek, ısınmak.

Kibr, kibir (a): Büyüklenmek, kendisini büyük görme, büyüklük taslama.

Kiçi: Küçük.

Kimesne: Kimse.

Kimsene: Kimse.

Kine (f): Kin, düşmanlık, buğz.

Kirâmen kâtibin (a): Herkesin yaptıklarını yazan melekler, 82. Sûre 10-12. âyetlerde “Şüphe yok ki size koruyucular memur edilmiştir. Elbette büyüktür onlar, yazarlar; bilirler ne yaparsanız” diye geçer.

Kisvet (a): Elbise, kisve.

Komak: Bırakmak, vazgeçmek, terk etmek.

Koca: İhtiyar.

Kocalmak: İhtiyarlamak.

Koduk: Eşek yavrusu, sıpa.

Kolmaş, kumlaş: Geveze, saçma sapan ve asılsız sözler söyleyen, herzegû, herzevekil; aldatıcı, hilekâr, sahtekâr.

Kopmak: Haşır olmak, meydana çıkmak.

Kopuz: Eski bir Türk sazı.

Kovucu: Söz götürüp getiren, insanların ayıbını gözetleyip söyleyen, gammaz, münâfık, dedikoducu.

Könülmek, gömülmek: Yönelmek, teveccüh etmek, yüzünü döndürmek.

Köymek: İçin için yanmak.

Köynük, göynük: Yanık, yara.

Köynüklü: Gönül yakıcı, acıklı, yanık, tesirli.

Köyündürmek: Yakmak, yandırmak.

Köz: Kor olmuş ateş.

Kuçmak: Kucaklaşmak, sarılmak, derağuş etmek.

Kuds (a): Mukaddes şehirlerden Kudüs.

Kulavuz: Yol gösteren.

Kul hüvallâh (a): De ki O Allah (birdir) (İhlâs Sûresi 112. Sûre, 1. âyet).

Kullanmak: Kul sâhibi olmak.

Kulûb (a): Kalpler.

Kusûr (a): Kasrlar, köşkler.

Kuşanmak: Kemer bağlamak.

Katsuz: Uğursuz, meş'ûm.

Küffâr (a): Kâfirler, Allah'ı ve din hükümlerini inkâr edenler.

Küfr, küfür (a): Allah'a, dinî hükümlere inanmama, Cenâb-ı Hakk'a ortak koşma, kâfirlik.

Küfüven ahad: İhlâs Sûresinin 4. âyeti olan "ve lem yekûn lehu küfüven ahad"e işaret eder. (Hiçbir şey O'nun dengi değildir.)

Küll (a): Hep, bütün, çok.

Küllî (a): Bütün, tam, umûmî; hepsi, tamamı; tamamıyla, bütünüyle, tamamen.

Külüng (f): Taşçı kazması.

Kün: Allah'ın olmasını istediği şey ve iş için iradesini ifade eden Arapçada "Ol" emri. Tasavvufta bu kelimenin "akl-ı kü" ve "nefs-i küll"ü işaret ettiği kabul edilir.

Küne (f): Köşe, bucak.

Kün feyekûn (a): Allah herhangi bir şeyin olmasını irade ederse ona ancak "ol" der, o da olur. (Bakara Sûresi, âyet 117).

Kürsi (a): Arş'ın altında bir düzlükte olan, Levh-i Mahfûz'un bulunduğu yer.

Küt: Kötürüm, eli ayağı tutmaz.

—L—

Lâ-cerem (a): Şüphesiz, elbette.

Lahza (a): Kısa bir zaman, göz ucuyla bir kere bakıncaya kadar geçen zaman.

Lâ ilâhe illallâh (a): Allah'tan başka (tapılacak) ilâh yoktur.

La'in (a): Lânetlenmiş, rahmetten sürülüp uzaklaştırılmış.

Lâl (f): Dilsiz.

Lâmekân (a): Mekân ihtiyacı olmayan, mekân dışında olan (Allah),

Lâ şerike (a): Ortağı yok (Allah).

Lâ-taknatû (a): "Umut kesmeyin" sözü (Kur'ân-ı Kerîm 39. sûre, 53. âyet).

-layın, -leyin: Gibi (deryalayın: Derya gibi, bencileyin: benim gibi).

Ledün (a): Allah yanı.

İlm-i ledün: Allah'ın sırlarına ait mânevî bilgi, gayb ilmi.

Len terâni (a): “Beni hiç göremezsın” Âraf Sûresi, 143. âyet.

Leşker (f): Asker.

Levh ü kalem (a): Levh: Üstü düz şey, levha demektir. Burûc Sûresinin 21-22. âyetlerinde “Ey Muhammed! Doğrusu sana vahyedilen bu kitab Levh-i Mahfûz (korunmuş levha)’da sâbit şanlı bir Kur’ân’dır” diye geçer. Kalem: Bu levhaya olacakları yazacak olan ilâhî kalemdir ki, Kalem Sûresinin ilk âyetinde geçer. Mutasavvıflara göre levh Allah'ın bilgisi, kalem de onu görünür hâle getiren Allah'ın irâdesidir.

Levlâk (a): “Habibim! Sen olmayaydın ben eflâki yaratmazdım” meâlindeki bir hadis-i kudsiye işarettir.

Levn (a): Renk, boya.

Leyli: “Leylâ vü Mecnûn” hikâyesinin kadın kahramanı.

Lokmân: Eyyûb Peygamber'in kız kardeşinin yahut teyzesinin oğlu veya Habeşî bir köle olduğu söylenen Peygamber veya eren.

—M—

Ma'den-i sıdk u safâ (a): Doğruluk, arılık madeni.

Mağbûn (a): Aldanmış, şaşkın.

Mağrib (a): Batı.

Mağrûr (a): Gururlu, kendisini büyük gören ve göstermeye çalışan, kendisini beğenmiş.

Mâh (f): Ay.

Mâh-ı tâhân (f): Parlak ay.

Mahfil (a): Toplantı yeri, oturulan, görüşülen yer.

Mahlûkat (a): Yaratıklar, yaratılmışlar.

Mahmûr (a): Sarhoşluğun verdiği sersemlik, ağırlık içinde olan, sarhoş.

Mahsûlât (a): Elde edilen, husûle getirilen şeyler.

Mahsûsât (a): Hisle (beş duygudan biriyle) duyulan, anlaşılan şeyler.

Mahşer (a): Kıyâmette ölülerin dirilip toplanması ve toplanacakları yer.

Makam (a): Durulacak yer, durak; ulaşılan maddî, mânevî derece, rütbe, memuriyet, mevki.

Makber (a): Mezar, mezarlık.

Makbere (a): Kabir, mezâr, medfen; kabristan, mezarlık.

Maksûd (a): İstenen, dilenen, kasdedilen şey, adam veya iş.

Maksûrat: Kısılmış, kısaltılmış, kesilmiş şeyler, masûreler.

Ma’kûlât (a): Aklın idrâk ettiği hususlar, akılla bulunacak, anlaşılacak şeyler.

Mâlik: Cehennemin kapıcısı ve zebanilerin başı olan azap meleği.

Mancınık (a): Eski savaşlarda büyük taşlar atan büyük sapan.

Mâ’ni (a): Mânâ, anlam.

Mansûr (öl. 922): Hüseyin b. Mansûr el-Hallâc el Beyzavî. IX-X. yüzyıllar arasında yetişen büyük ve coşkun sofilerdendir. Hallâc-ı Mansûr diye anılır. “Ene’l-Hak, ben Hakk’ım” sözü şeriata aykırı bulunmuş ve Bağdat’ta asılarak öldürülmüştür. “Kitabu’t-Tevâsin” adlı kitabı vardır.

Mâr (f): Yılan.

Ma’rifet (a): Bilme, tanıma, anlama, biliş.

Mârut (a): Hârut ile birlikte sihir yaptıkları için kıyâmete kadar Babil’de bir kuyuda baş aşağı asılmış olan melek.

Maslahat (a): İş, husus.

Maşrık (a): Doğu.

Ma’sûk (a): Sevgili, sevilen.

Ma’sûka (a): Sevgili, sevilen (kadın).

Mât: Saf dışı olmuş, yenik, yenilmiş, mağlûp (satranç oyununda).

Ma’zûl (a): Azledilmiş, uzaklaştırılmış, uzaklaşmış.

Ma’zûr (a): Özürlü, mâzeretli olan.

Meâb (a): Dönülecek, sığınılacak yer.

Mecâl (a): Güç, kuvvet, derman.

Mecnûn (a): “Leylâ ve Mecnûn” hikâyesinin erkek kahramanı. Âmiroğullarından Kays adlı bir Arap delikanlısının Leylâ adlı bir kıza âşık olduktan sonra aldığı sıfat. Deli.

Meded (a): Yardım, imdad.

Medrese (a): Eskiden ders okutulan yer.

Mekir, mekr (a): Hile.

Mekkâr (a): Hilekâr, düzenbaz.

Mekr eylemek (f.a.): Hile yapmak, düzen kurmak.

Melâil, melâike (a): Melekler.

Melâlet (a): Sıkıntı, gam.

Melâmet (a): Kınama, ayıplama, azarlama; Sofilerin, gerçeğe, ancak aşk ve cezbeyle ulaşılabileceğini söyleyen, kendilerini herkesten aşağı gören, halka faydalı olmanın, benlikten geçmenin gerçek yolunun sermayesi olduğunu kabul eden melâmîlerin yolları.

Mekkût (a): Ruhların ve meleklerin âlemi.

Melik (a): Pâdişah, hükümdâr, hakan.

Melûl (a): Elemlî, tasalî, üzüntülü, mahzun.

Men aleyha fân: Yeryüzünde ne varsa geçicidir, ancak yücelik ve kerem sâhibi Rabbinin zâtı kalıcıdır (56. sûre, 26-27. âyet).

Men arefe nefsihi (a): Nefsini bilen Rabbin bilir (kelâm-ı kibâr).

Menâre (a): Minâre.

Menî (f): Benlik.

Menkur (a): Boynuzdan yapılmış boru.

Mennân (a): İhsan sâhibi, dilemeden veren (Allah'ın adlarından).

Mensûh (a): Nesh olunmuş, ibtal edilmiş, kaldırılmış, hükümsüz (geçersiz) bırakılmış.

Mensûf (a): Yayılmış, açılmış, neşrolunmuş, yayımlanmış; fermân.

Menzil (a): Konak, konulacak yer.

Merdûd (a): Reddedilmiş, kovulmuş, sürülmüş.

Merg-zâr (f): Çayırılık, çimenlik, yeşillik, sulak yer.

Meryem (a): Hz. Îsâ'nın annesi.

Mesel (a): Örnek, benzer.

Mesel (a): bağlamak: Örnek vermek, misâl getirmek, benzerini söylemek sûretiyle mânâyı açıklamak.

Mestân (f): Sarhoşlar.

Mest-âne (f): Sarhoşça, sarhoşçasına.

Mestûr (a): Örtülü, kapalı, örtülmüş.

Meşâyih (a): Şeyhler.

Meta' (a): Mal, eşya, sermaye.

Mevc (a): Dalga.

Mevc-i acâyib (a): Tuhaf, garib, dalga.

Mevc (a): urmak: Dalgalanmak.

Mevcûdât (a): Mahlûklar, var olan şeyler, varlıklar.

Mevlânâ (a): Efendimiz, bilginler için, bilhassa Celâleddin Rûmî için kullanılan saygı unvanı.

Mevzûn (a): Ölçülü, tartılmış, vezinli.

Meyl (a): Gönül akışı, gönül eğilmesi; istek, sevgi.

Meyl-i fenâ (a): Fânî olan, geçici olan âleme meyletme, gönül bağlama.

Mezâd (a): Arttırma ile yapılan satış.

Mezîd (a): Artmış, ziyâde.

Mihmân (a): Konuk, misâfir.

Mihr (f): Muhabbet, sevgi, aşk.

Mihrâb (a): Câmilerde imamın namaz kıldırıldığı ön duvardaki oyuk yer.

Mikâil: Mertebesi çok yüksek olan dört melekten rızıkları dağıtan.

Milk (a): Elde bulunan, tasarruf edilen şey, mal, mülk; ülke.

Milket (a): Memleket, ülke.

Millet (a): Din, mezhep; aynı dinde olan topluluk.

Minber (a): Câmilerde imamın hutbe okuduğu merdivenli yer.

Min ledün (a): Gaybdan, gizli olan şeyden (Allah'ın sırlarını öğreten ilimden).

Mi'râc (a): Hz. Muhammed'in göğe çıkıp Allah'ın hitabına mazhar oluşu. Merdiven.

Mirrîh (a): Merîh yıldızı.

Mirvârî: İnci (f. Mirvârî'den).

Miskâl (a): Yirmi dört kırıtlık (bir buçuk dirhemlik) bir ağırlık ölçüsü.

Miskîn (a): Hiçbir şeye mâlik olmayan, yoksul; halsiz, hareketsiz; âciz, zavallı.

Miskînlik: Mânevî yokluk, benlikten geçmek.

Misil, misl (a): Benzer, eş.

Mismil (f): (Bismil'den): Temiz, pâk, arı; besmeleyle kesilmiş helâl ve temiz hayvan eti.

Mişe: Meşe, meşelik, orman (f. Bîşe).

Mizân (a): Terâzi, ölçü; mahşerde insanların iyilik ve kötülüklerinin tartılacağı terâzi.

Muallâk (a): Bir yere konmadan, dayanmadan havada (boşlukta) duran, asılmış.

Muhakkık (a): Tahkik eden, gerçeği araştıran.

Muhâl (a): İmkânsız, olamaz, olmayacak, mümkün olmayan.

Muhib (a): Seven, sevgi besleyen, dost.

Mûhit-i a'zam (a): Dünya yuvarlağını çeviren büyük deniz, okyanus.

Muhkem (a): Sıkı, sağlam, kuvvetli, berk, tahkim edilmiş, sağlamlaştırılmış.

Muhlis (a): İhlâs sâhibi, özü-sözü doğru, riyâsız dürüst.

Mukarreb (a): Yaklaştırılmış, yakınlaştırılmış. Allah'a yakın.

Mukarrer (a): Kararlaştırmış, kararlaştırılmış.

Mûnis (a): Alışmış, alışık, dost; alışılmış, alışılan.

Murdar (f): Kirli, pis, mundar, şer'î hükümlere göre kesilmemiş hayvan.

Murtazâ (a): Hz. Ali'nin lâkabı (beğenilmiş, seçilmiş, seçkin).

Mûsî, Mûsâ: Beş büyük peygamberden biri. Musevîliğin kurucusu olup İsrâiloğullarını Mısır'dan çıkarmış, esaretten kurtarmıştır. Kendisine Tevrat gönderilmiştir. Tur Dağı'nda Allah'ın lûtfuna mazhar olmuş, onunla konuşmuş (Kelîm-ullah) ve kavmine "evâmir-i aşere" (on emir) adı altında ahlâk esas ve kaidelerini bildirmiştir.

Mushaf (a): Kur'ân-ı Kerîm (sahife hâline getirilmiş, kitap)

Mustafa (a): İstifa edilmiş, seçilmiş, seçkin (Hz. Muhammed).

Muştulamak, muştılamak: Müjdelemek.

Muştuluk: Müjde.

Mutî (a): İtaat eden, boyun eğen, itâatkâr, bağlı, uysal.

Mutlak (a): Kayıtsız, şartsız; yalnız, tek.

Mübâriz (a): Münakaşaya kalkışan, döğüşen, kavgaya girişen.

Mücâhede (a): Çalışıp çabalama, uğraşma, savaşma; nefsi yenmeye çalışmak üzere ibâdetle meşgul olma.

Mücâhede çekmek: Nefsi yenmek için ibâdet etmek.

Mücerred (a): Yalnız, tek, her şeyden ayrılmış, Hak'tan gayrıdan ayrılıp kurtulmuş.

Mücrim (a): Suçlu, cürüm işlemiş.

Müctebâ (a): Seçilmiş, seçkin (Hz. Muhammed).

Müdân (a): Devamlı, sürekli.

Müdbir (a): Tâlihsiz, düşkün, idbâra uğramış.

Müdebbir (a): Tedbir alan, işin sonunu düşünüp ona göre hareket eden, tedbirli.

Müderris (a): Ders okutan, ders veren, hoca.

Müfsid (a): Bozan, bir işi bozan, fesatçı, bozguncu.

Müfti (a): Fetvâ veren, dinî mes'elelerde nasıl hüküm verileceğine dâir yazılı ve imzalı kâğıt veren şahıs.

Mülk (a): Elde bulunan, tasarruf olunan şeyler; ülke, memleket.

Mülket, milket (a): Ülke.

Mümeyyiz (a): Ayıran, ayırıcı, seçen, fark eden.

Mü'min (a): İmân etmiş, İslâm dinine inanmış, Müslüman, îmânlı.

Münâcât (a): Allah'a yalvarma, duâ.

Münâfık (a): Görünüşte îmân sâhibi, içten kâfir olan; ikiyüzlü, nifak çıkaran.

Müneccim (a): Yıldızların hareket ve durumundan hüküm çıkaran, yıldız bilgini (astrolog).

Münevver (a): Nurlu, ışıklı, aydın, aydınlık, aydınlatılmış, nurlandırılmış.

Münezzeh (a): Temiz, arı, noksanlardan uzak, tenzih edilmiş.

Münferid (a): Tek, yalnız, kendi başına, ayrı.

Mün'im (a): Nimet veren, yedirip içiren.

Münker-Nekir (a): Kabirde soru soran iki melek.

Münkir (a): İnkâr eden, kabul etmeyen; inanmayan, dinsiz.

Mürebbi (a): Terbiye eden, yetiştiren.

Mürid (a): Bir şeyhe bağlı kişi, derviş.

Mürsel (a): Gönderilmiş, yollanmış; peygamber, rasûl.

Mürşid (a): Doğru yolu gösteren, irşad eden kılavuz, şeyh tarikat pîri.

Mürted (a): İslâm dininden dönen.

Mürvet, mürüvvet (a): Adamlık, insâniyet; erlik, mertlik, yiğitlik; iyilikseverlik, cömertlik.

Müselsel (a): Ardı ardına giden, silsileli, zincirleme.

Müstakîm (a): Doğru, düz.

Müsülman, müselman (f): Müslüman, İslâm dininden olanlar.

Müşâhede (a): Görme, görüşme, şâhid olma; tasavvufta ilâhî âlemi görme.

Müşk (f): Misk.

Müşrik (a): Allah'a ortak (şirk) koştan.

Müştak (a): Özleyen, özleyici, göreceği gelen, görmeye can atan.

Müzd (f): Sevap, ecir; karşılık, mükâfat.

—N—

Nâdân (f): Bilmeyen, câhil; kaba, anlayışsız.

Nahcîr (f): Av.

Nâgâh (f): Ansızın, birdenbire; zamansız.

Nahnu kasemna: Biz taksim ettik (Zuhruf Sûresi, 43/32. âyet).

Nâ-kâm (f): Muradına, maksadına erişmemiş.
Nâkıs (a): Noksan olan, eksik olan, tam olmayan.
Naks (a): Noksanlık, eksiklik.
Nakş (a): Süs, bezek, ziynet; süslü şekil, resim, sûret.
Nâkûs (a): Kiliselerde çalınan çan.
Na'lin: Ayakkabı, nalın (a. na'leyn'den)
Nâlân (f): İnleyen, inleyici, feryad eden.
Nâle (f): İnleme, inilti, feryad.
Nâliş (f): Feryâd ediş, ağlayıp inleyiş, inleme.
Nâm (f): Ad, isim; ün, şöhret.
Nâmî (a): Yerden biten, yetişen, büyüyen; bitki, nebat.
Nân (f): Ekmek.
Nâr (a): Ateş, od.
Nâ-reste (f): Ergenlik çağına gelmemiş, çocuk.
Nasûh (a): Kat'i, açık delil, hüccet, bürhan; delil olarak gösterilen Kur'ân'ın mânâca sarîh, kat'î âyetleri.
Nasûh (a): Bozulması imkânsız tövbe. Bozmamak üzere tövbe etme; böyle tövbe eden bir kimse.
Nâşi: Mezhepten dışarı olan engel.
Nazar (a): Bakma, itibar etme.
Nazar-gâh: Bakılan yer, seyredilecek yer.
Nazar urmak (a.t.) Bakmalık.
Nâzûk (f): İnce, nârin, nâzik.
Nebî (a): Peygamber.
Neci: Kim.
Necm (a): Yıldız.
Nefha (a): Yasak etme, yasak.
Nekir: Mezarda sorguya çekecek olan iki melekten birinin adı.
Nem: Neyim.
Nemdür: Neyimdir.
Nemrûd: İbrahim Peygamber zamanındaki Keldâvî hükümdarı, Hz. İbrahim'i putlara tapmadığı için ateşe attırmıştır. Babil'in kurucusudur.
Nerdüvan: Merdivan (f. Nerdbân'dan).
Neşr (a): Kıyâmette bütün insanların tekrar dirilmesi (haşr ü neşr), yayılma, dağılma.
Neşter (f): Hekim bıçağı (nişder'den).

Nevâle (a): Yiyecek, rızık; bağış, bahşış.
Nevhet (a): Nöbet, sıra, devir, sırayla yapılan hizmet, fırsat.
Nevbet (a): Padişah ve vezirlerin sarayı önünde günün muayyen vakitlerinde çalınan mızıka, bando (mehter).
Nevkâr (f): Yeni işe başlamış, acemi.
Neysân (f): Ney gibi, kamış gibi.
Ney-şeker (f): Şeker kamışı.
Nice: Nasıl, ne sûretle.
Niçe: Ne kadar, çok.
Niçe bir: Ne zamana kadar.
Nidâ (a): Çağırma, seslenme, ünleme; ün.
Nigâr (f): Sevgili, güzel, resim (nakş).
Nihân (f): Gizli, saklı.
Nikab (f): Yüz örtüsü, peçe.
Ni'met (a): İyilik, lütuf, bağış; azık, yiyecek-içecek.
Nisâr (a): Döküp saçma, düğünlerde saçılan para.
Nisyân (a): Unutma.
Nişe: Nasıl, neden, niçin.
Nite: Nasıl, ne hâlde.
Niteki, nitekim: Nasıl ki.
Nitelik (f): Mahiyet, keyfiyet, ne olduğu, nelik.
Niteliksüz: Keyfiyetsiz, mahiyetsiz, ne olduğu belli olmayan.
Niyâz (f): Yalvarma, yakarma; dua, rica.
Nöker: Hizmetçi, hizmetkâr.
Nuh (a): Nuh Peygamber, Tufan'dan korunmak için bir gemi yapmış ve bütün canlılardan birer çift almıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçer. İlk peygamberlerdendir.
Nukl (a): Meze, çerez.
Nûş (f): Tatlı, bal.
Nûş itmek (f.t.) İçmek.
Nûşi-revân: Eski İran'ın adâlet timsali bir hükümdarı. Hürmüz'ün babası, Husrev'in dedesi.
Nüvaht (f): Okşama.
Nüvaht etmek: Çalmak (saz).
Nüzûl (a): İnme.

—O—

Obrımak: Devrilmek, çökmek, sarsılmak

Od: Ateş.

Od urmak: Ateş vermek, ateşlemek.

Oğrı, oğru: Hırsız.

Okımak: Okumak; çağırarak, dâvet etmek.

Ol: O.

Oldem: O an, o zaman.

Onarmak: Tamir etmek, düzene sokmak, iyileştirmek, ıslah etmek.

Onmak: Şifâ bulmak, iyileşmek, salâh bulmak, düzene girmek; geleceğinden emin sıhhatli ve refahlı bir hâle erişmek.

Osman: Hz. Muhammed'in damadı olup üçüncü halifedir.

—Ö—

Öd ağacı: Yanınca güzel koku veren bir cins ağaç.

Ög: Akıl, hâtır, zihin.

Ögin dirmek: Aklını başına toplamak, kendine gelmek.

Ögelenmek: Kendine gelmek, aklını başına toplamak.

Ögür: Eş, arkadaş.

Ögüt almak: Verilen nasihati tutmak, nasihat kabul etmek.

Ögütlemek: Nasihat vermek.

Öküş: Çok fazla, ziyâde.

Ömer: İkinci Halife Hz. Ömer. Lâkabı Fârûk ve İbni Hattâb'dır.

Öndin: Önce, evvel, ilkin, önceden, önden.

Önürsüz: Önceliksiz, evveli olmayan.

Ötmek: Geçmek.

Öykünmek: Taklit etmek, taklide çalışmak.

Özge: Başka, ayrı.

—P—

Pâdişâh (f): Pâdişah.

Palâs (f): Eski kilim, keçe; aba, çul, eski ve değersiz kumaştan yapılmış elbise.

Palheng (f): Dizgin, yular; kemend.

Panbuk: Pamuk.

Pâre (f): Parça.

Pâs (f): Gam, keder, iç sıkıntısı, üzüntü.

Pas olmak: Paslanmak. Kederli, üzüntülü olmak.

Pâyân (f): Son, nihâyet, bitim, uç, kenar.

Pây-mâl (f): Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş.

Perâkende (f): Dağınık, darmadağın.
Perrân (f): Uçan, uçucu.
Pervâne (f): Geceleri ışık etrafında dönen küçük kelebek.
Pervâz (f): Uçma, havaya ağma, uçuş.
Pes (f): O hâlde, öyle ise.
Peşe, beşe: Baş, reis, emir, paşa, başkan, ulu kimse.
Peşimân (f): Pişman, nâdim.
Peymâne (f): Kadeh, şarap kadehi.
Pilân: Çul, bez, çaput (f. Palâs'tan).
Pinhân (f): Gizli, saklı.
Pîr (f): İhtiyar, yaşlı; bir meslek veya san'atın kurucusu, öncüsü, başı.
Pîşe (f): San'at, iş, meslek.
Pîş-kadem (f.a.): Önde giden, kendisine uyulan.
Pîş-rev (f): Önden giden, öncü, önder.
Piyâle (f): Kadeh, şarap kadehi.
Pul (f): Para.
Pusaruk: Sis, duman.
Pür (f): Dolu, çok.
Pür-sûz (f): Çok yanma, çok yanış; çok yanan, çok yanık.
Rabbü'l-enâm (a): Büyük yaratıkları yetiştirip besleyen Allah.

-R-

Ra'd (a): Gök gürültüsü, gök gürlemesi.
Rahîm (a): Acıyan, merhamet eden, esirgeyen, koruyan, âhirette mü'min kullarına rahmet eden (Allah).
Rahman (a): Çok acıyan, esirgeyen, herkese merhamet eden (Allah).
Rahmet (a): Acıma, esirgeme, koruma, yarlıgama; (t.) Yağmur.
Raht (f): At takımı, yol levâzımı; mal-mülk, eşya.
Râst (f): Doğru.
Rasûl (a): Elçi, peygamber, kendisine kitap gönderilen şariat sâhibi peygamber.
Râygân, râyegân (f): Pek çok, pek bol; ucuz, bedava.
Râz (f): Sır, gizli şey, gizlenen şey.
Râz-daş (f): Sırdaş, sır saklayan.
Rebâb (a): Bir çeşit kemençe.
Recâ (a): Umma, ümit; dilek, dileme.

Refik (a): Arkadaş.
Reh-bin (f): Yol gösteren.
Rene (f): Zahmet, eziyet.
Resm (a): Âdet, usul, töre; tavır, davranış.
Revâ (f): Lâyık, câiz, yerinde, yakışır.
Revân (f): Akan, giden; rûh, can.
Revân olmak: Akmak, geçmek, yürümek.
Revzen (f): Pencere.
Reyhan (f): Büyük yapraklı fesleğen çiçeği.
Rıdvân (a): Cennet'in bekçisi, kapıcısı olan melek.
Riyâ (a): Gösteriş, inanmadan yapılan şey; özü sözü bir olmama, iki yüzlülük; samimî olmayan münâfıkça yapılan kulluk.
Riyâzet (a): Nefsi alt etme, dünya lezzetinden ve rahatından sakınma, perhizle kanatkâr yaşama.
Rûm: Anadolu.
Rumûz (a): Mânâsı gizli sözler.
Rûz (f): Gün.
Rûz-ı Kiyâmet (f.a.): Kiyâmet günü.
Rûzî (f): Rızık, azık, nasip, kismet.
Rüchân (a): Üstün olma, üstün gelme, üstünlük.
Rühbân (a): Râhibler; Hıristiyan papazları.
Rükû (a): Eğilmek, namazda el parmaklarıyla dizleri tutarak vücudun belden yukarısını yere müvazi olarak eğilme.
Rükû'at (a): Rükû'lar, eğilmeler.
Rüstem: İran'ın mitolojik kahramanlarından. Zâl oğlu diye tanınır.
Rûzgâr, rûzigâr (f): Zaman, devir, dünya.

—S—

Sabak, sebak (a): Ders, meşk.
Sac: Altına ateş konarak, üzerinde ekmek pişen demir levha.
Sa'd (a): Kutlu, uğurlu; kutluluk, uğur.
Sadak (a): Gerçektir, doğrudur.
Safâ (a): Saflık, arılık, temizlik; gönül şenliği, kedersizlik.
Safâ-nazar: Temiz bakış, feyiz veren bakış.
Sâfi (a): Temiz, pak, arı.
Sağınç: Emel, arzu, istek, kazanç; mülâhaza, düşünce, zan.
Sağınmak: Düşünmek, mülâhaza etmek, sanmak.
Sahâvet (a): Cömertlik.

Sahha (a): Bir şey içen kimseye “âfiyet olsun” mânâsında söylenen söz.

Sâhib-kabûl (f.a.): Kabul eden, kabiliyetli, anlayışlı.

Sâhib-kıran (f.a.): Uğurlu zamanda tahta çıkan hükümdar, her zaman başarı ve üstünlük kazanan hükümdar.

Saîd (a): Uğurlu, kutlu, mübârek.

Sâki (a): Su veya içecek bir şey veren, sunan kişi.

Sâl (f): Yıl, sene.

Salâ (a): Çağırma, bir şey için bağırarak dâvet etme; namaza, yemeğe çağırma; minarede okunan salâvat.

Salâ (a): virmek: Minârede cenaze dolayısıyla veya Cuma ezanından önce okunan salât.

Salaca: Ölü taşınan, dört kollu düz tahta.

Salât (a): Namaz.

Salâtin (a): Sultanlar.

Salâvat (a): Hz. Muhammed’e edilen dâalar (sallallahü aleyhi ve sellem, salâvatullahi aleyh veya aleyhisselati ve’s-selâm) gibi.

Salık: Doğru yolu gösterme, haber verme, târif etme.

Saltuk (Sarı Saltuk Baba): XIII. Yüzyılda yaşamış bir eren, Mahmud Hayranî mensuplarından ve Alperenlerdendir.

Sâlûs (f): Hilekâr, düzensi, riyâkâr.

Sâluslanmak: Hilekârlık, düzensilik, gösteriş yapmak, riyâkarlık.

Sâlûsluk: Hilekârlık, düzensilik.

Samed (a): Son derece yüksek ve dâimî olan (Allah) Esmâ-i hüsnâdandır.

Sanem (a): Put, sevgili, güzel.

Sanu, sanı: Fikir, düşünce; istek; zan, tasavvur.

Sataşmak: Bir şeyle karşılaşmak, bir şeye uğramak.

Satu bâzâr: Alışveriş, satış, pazar.

Savulmak: Çağı, zamanı geçmek; geçiştirilmek.

Sayaklamak, suyakmak: Aslına ulaşmak, dönmek.

Sayru: Hasta.

Sayvan (a): Saçan, pervaz, kemer, sâyebân, gölgelik; çardak.

Sayyâd (a): Avcı.

Sâz-kâr (f): Uygun, muvâfık.

Sebük-bâr (f): Yüğü hafif, hafif yüklü.

Sefer kaydı görmek: Yol hazırlığına başlamak.

Seğirtdürmek: Koşturmak.

Sehel, sehl (a): Kolay.

Sekiç uçmak: Cennetin sekiz katı, sekiz cennet.

Selman: Fars soyundan olup Hz. Muhammed zamanında Medine'ye gelerek îmân eden sahabe.

Sem' (a): Dinleme, kulak verme.

Semâ' (a): Mevlevî âyinlerindeki zikir, dönme; dinî raks.

Sencileyin: Senin gibi.

Seng (f): Taş.

Ser (f): Baş.

Ser-be-ser (f): Baştanbaşa, baş başa.

Serâb (a): Çölde güneş ışığının aksiyle su gibi görünen hayâl, aldatıcı şey.

Ser-encâm (f): Başa gelen, vak'a; bir işin sonu.

Sergedan (f): Başı dönmüş, başı dönen, şaşkın, sersem.

Serheng (f): Çavuş, kavas, yasakçı, kapı bekçisi.

Ser-mest (f): Sarhoş, çok sarhoş.

Server (f): Baş, reis, başkan, başbuğ, ulu kimse.

Serv-i revân (f): Yürüyen servi, uzun boylu karşılığında kullanılır.

Setr (a) olmak: Örtülmek.

Settârul-uyûb (a): Ayıbları, günahları örtüp gizleyen (Allah).

Sevgü: Sevgi.

Sevi, sevü: Sevgi, aşk, muhabbet.

Sevişgen: Çok seven.

Sev-sevü: Aşk.

Sevü, sevi: Sevgi, muhabbet.

Seydî Balum: Geyikli Baba'nın arkadaşlarındandır. Germiyanogullarından olması muhtemeldir.

Seyir (a): Gezme, dolaşma, gitme.

Seyrân (a): Gezinme, gitme, dolaşma.

Seyrân-geh: Gezme, seyir yeri.

Sıddıyk (a): Tam doğruluk sâhibi: Hz. Ebû Bekir'in sıfatı.

Sıdk (a): Doğruluk, gerçeklik, sadakat.

Sıdırmak: Kırdırmak.

Sıfat (a): Surat, yüz; sûret, şekil, varlık.

Sımak: Kırmak; bozmak; yenmek, bozguna uğratmak, mağlûp etmek.

Sınmak: Kırılmak.

Sınuk: Kırık.

Sırât (a): Yol, âhirette üzerinden geçileceğine inanılan köprü.

Sızurmak: Sızdırmak, damlatıp tüketmek, eritmek.

Sidretü'l-Müntehâ (a): Arşın sağ tarafından altıncı veya yedinci gökte bulunan ağaç. Yanında cennet vardır ve cennetin nehirleri onun altından akar. Bu ağaca Tûbâ diyenler de olmuştur. Muttakîlerin ve şehidlerin rûhunun mekânıdır. Bu ağacın ötesine hiçbir mahlûk geçemez. Ötesi Allah'ın zât âlemidir. Beşer bilgisinin ve amellerinin, yıldızların ve eb'âdın son hududu burasıdır.

Sikender (öl. 323): Makedonya Kralı Filib'in oğlu Büyük İskender veya Zülkarneyn "iki boynuzlu" lâkabını taşıyan, ermiş veya peygamberlerden bir zât.

Simurg (f): Yuvasının Kaf dağında olduğu söylenen efsanevî kuştur. İran destanına göre Rüstem'i yetiştirmiştir. Boynu uzun olduğundan ve çok yükseklerde uçtuğundan Araplar "Ankâ" derler. Türkçede Simurg'la Anka birleştirilerek "Zümrüdüanka" denilmiştir. 30 kuşun şekli onda birleştiğinden Simurg dendiği Attar'ın "Mantikut't-Tayr"ından hikâye edilmiştir. Devlet kuşu da denilir. Tasavvufta maddenin her şekli alma kabiliyetine ve büyük mürşidlere bu sıfat verilmiştir.

Sin: Mezar.

Sinle, sinlik: Mezarlık.

Sîr (f): Tok, doymuş.

Sited (sitad) (f): Alış, satın alma.

Sitâre (f): Yıldız.

Sivâ (a): Gayri, başka, Allah'tan başka her şey.

Siyâset (a): Ceza vermek, asmak, idam etme.

Soğulmak: Suyu, esli çekilmek; göz ferinin azalması; solmak, kurumak.

Soru-hesâb: Kıyâmette bu dünyada yapılan işlerin sorulması.

Sorucu: Kabirde ölmüş kimselere sual soran melek, soru meleği (Münker, Nekir).

Sorındı: Şimdi sorun.

Soylamak: Araştırmak, tahkik etmek, aslını aramak.

Sökel: Hasta.

Söyünmek: Kendi kendisine sönmek. (Ateşi veya parlaklığı gitmek.)

Subaşı: Komutan, subay; zabıta memuru.

Sûd (f): Fayda, kazanç, menfaat.

Sudak: Sirderyâ'da çıkan bir cins balık.

Suffa (a): Sofa.

Sûfî (a): Tasavvufu benimseyen kişi, derviş.

Sûk (a): Çarşı, Pazar.

Sun' (a): Yapma, yapış; amel, iş; kudret, yaratış.

Sûr (a): Kale, hisar, şehrin etrafındaki yüksek duvar.

Sûr (a): İsrâfil adlı meleğin kıyâmet günü çalacağı boru.

Sûret (a): Şekil, yüz; görünen şekil, resim; tarz, biçim, görünüş.

Susak: Su kabı.

Susalık: Susuzluk, susama.

Susmak: Susamak.

Suya sayılmamak: Ehemmiyete alınmamak, itibar edilmemek.

Şûz (f): Yanıp yakılma.

Sübhân (a): Her türlü kusur, ayıp ve eksikten münezze, uzak olan Allah.

Süci: Şarap.

Sücûd (a): Secde etme, yere kapanma.

Süleyman: İsrailoğullarından Davud Peygamberin oğlu. Hem peygamber, hem de hükümdardır. Kuşdili bilirdi. Saltanatının ihtişamı ve tahtıyla meşhurdur.

Sünnet (a): Hz. Muhammed'in sözleri, yaptığı ve yapılmasını tasvib ettiği işler, hususlar.

Sünük, süngük: Kemik.

Süsmek: Büyümek, uzamak, bitmek; dürtmek.

—Ş—

Şâd (f): Sevinçli.

Şâdi (f): Sevinçlilik, memnuniyet, gönül ferahlığı.

Şâhin (f): Doğan (kuş adı).

Şâkir (a): Şükreden.

Şâkird (f): Talebe, öğrenen, öğrenci.

Şakımak: Nağmeli ötmek, güzel ve nağmeli konuşmak.

Şam: Suriye'de bir şehir adı, Suriye ülkesi.

Şar: Şehir.

Şarâben tâhûr: “Tertemiz içecekler içirip” mânâsına gelen bu ibâre, İnsân Sûresi (76), 21. âyetten alınmıştır.

Şecer (a): Ağaç.

Şeddâd (a): Yemen’de yaptırdığı büyük binalarla ve “İrem bağı” ile şöhret kazanmış. Tanrılık dâvâsına kalkıştığı için Allah’ın gazâbına uğramış bir hükümdar. Âd oğlu.

Şefâat (a): Suçunu affettirmek için yalvarma, bağışlanmasını dileme; suçlu veya günahkâr olanların bağışlanmasını rica etme.

Şehd (f): Bal.

Şehriyâr (f): Hükümdar, şah, pâdişah.

Şek, şekk (a): Şüphe.

Şeker-istân (f): Şeker kamışı tarlası.

Şekûr (a): Şükürleri kabul eden (Allah), çok şükreden (Hz. Muhammed’in sıfatlarından).

Şem’ (a): Mum.

Şem’a (a): Mum, kandil.

Şems (a): Güneş.

Şer’ (a): Allah’ın emri, dinin bütün kaideleri ve esasları, şeriat.

Şerh (a) eylemek: Açıklamak, anlatmak.

Şerî’at (a): Allah’ın emri, doğru yol, dinin bütün esasları ve kaideleri.

Şerîk (a): Ortak.

Şerm-sâr (f): Utanan, utanmış, utangaç.

Şerr (a): Fenâlık, kötülük, kötü iş.

Şeş (f): Altı.

Şeşmek: Çözmek.

Şeş-tâ (f): Altı telli tanbur.

Şeşürmek: Çözmek, bağını koparmak.

Şeyâtin (a): Şeytanlar.

Şeybet (a): Saç sakal ağarması, kocamak, ihtiyarlık.

Şeydâ (f): Dîvâne, şaşkın, deli, fazla aşktan aklını kaybetmiş.

Şey’en l’illâh (a): “Allah için bir şey”, dervişlerin ve dilencilerin bir şey isteyecekleri vakit söyledikleri söz.

Şikâr (f): Av.

Şikeste (f): Kırık, kırılmış.

Şîr (f): Arslan.

Şîr-gîr (f): Arslan tutan, arslan avcısı, güçlü, cesâretli.

Şîrîn (f): Tatlı, hoş.

Şirk (a): Allah'a ortak koşma.

Şit: Âdem peygamberin oğullarından olup bez dokuyucuların pîri sayılan peygamber.

Şîve (f): Naz, edâ, cilve, işve.

Şol: Şu.

Şol dem: O zaman.

Şu'le (a): Alev, parıltı.

Şûr (f): etmek: Gürültü etmek, karıştırmak, karışıklık çıkarmak, coşup gürültü etmek.

Şümâr (f): Sayı, aded, hesap.

Şükrâne (f): Şükran alâmeti, nişânesi; muştuluk hediyesi

—T—

Ta'allûk (a): Bir şeyin başka bir şeyle bağlı, ilgili olması, âit olma.

Tâat (a): Allah'ın emirlerini yerine getirme, itaat etme; ibâdet etme.

Tabaka (a): Kat.

Tabâkat (a): Katlar.

Tabduk, Tapduk (Baba): Efsâneye göre Yûnus Emre'nin şeyhi, Barak Baba'nın halifesi.

Ta'cillemek (a): Acele ettirmek.

Tağ: Dağ.

Tağa: Taka, büyük kayık.

Tahte's-serâ (a): Yerin altı, toprak altı.

Taht-ı Süleymân: Süleyman Peygamber'in tahtı (rüzgârda uçtuğu rivâyet edilir).

Takaza (a): İhtiyaç, gerekli olma, lüzum; icab etme.

Takrir (a): Anlatma.

Taksirlik (a): Bir şeyi yapmaya kudreti varken çekinip yapmamak.

Talan, tâlân (f): Yağma, çapul.

Talbîn mak: Çırpınmak (suya düşen bir kimsenin çırpınması).

Tâli' (a): Talih, kismet.

Tâlib (a): Taleb eden, istekli, isteyen.

Tâlib-i'ilm: İlim isteyen (öğrenci).

Talmak: Dalmak.

Taluhan: Dalarak, dalıp.

Tama'(a): Üstüne düşerek istemek, açgözlülük, tamah.

Tamar: Damar.

Tammak: Damlamak.
Tamu: Cehennem.
Tan: Sabah, güneş doğmadan az önceki zaman.
Tan: Hayret, taaccüb.
Ta'u itmek: Kınamak, yermek, kötülemek.
Tanla, tanlacak: Sabahleyin, seher vakti, tan ağarırken.
Tana kalmak: Şaşmak, şaşırmak, hayret etmek.
Tanlamak: Şaşırmak, hayrette kalmak.
Tanışma: Danışman, bilgin, dânişmend.
Tanık, tanuk: Şâhid.
Tap: Yeter, kâfi, yetişir.
Tapşurmak: Emânet etmek, teslim etmek, vermek.
Tapu: Huzur, makam, nezd; büyük kimse, hazret.
Tapu kılmak: Hizmet etmek, ululamak.
Taraş olmak: Altüst olmak, yok olmak.
Tarîk (a): Yol.
Tarîkat (a): Tasavvufî meslek, Allah'a kavuşmak maksadıyla tutulan yol.
Tartmak: Çekmek.
Târumâr (f): Darmadağın, perişan, karmakarışık, harap.
Tasrif (a): Sarfetmek, fiil çekimi bilgisi (sarf).
Taş: Dış.
Taşra: Dışarı.
Tatar: Ulak, postacı; tatar.
Tâvus-i yâr: Dostun tâvusu (Cebrâil'e işaretir).
Tayak: Dayanılacak şey.
Tayınmak: Kaymak, sürçmek.
Tayyar (a): Hz. Ali'nin kardeşi, peygamberin amcasının oğlu.
Taberrâ (a): Berî olma, yüz çevirme, uzaklaşma, çekilme.
Teberrük (a): Uğur sayma, mübârek sayma.
Tecellî (a): Görünme, belirme; Allah'ın sır ve kudretinin, eserinin şahıslarda ve eşyada görünmesi.
Tecrîd (a): Tek olmak, soyunmak, Allah'tan başka her şeyden ayrılma, ayrılma, ayırma.
Teferrüc (a): Ferahlama, açılma, gezip seyredip eğlenme, gam dağıtma.
Teferrüc-gâh (f.a.): Gezinti yeri.

Tefrîd (a): Ferdleşme, tekliğe erme.
Tebî (f): Boş.
Tekebbür (a): Ululanma, büyüklük satma, kibir gösterme.
Teleme: Maya ile kestirilmiş süt.
Temennâ (a): Dilek, istek, dileme.
Temevvüc (a): Dalgalanma.
Teng (f): Dar.
Terah (f): Gam, gussa, keder, tasa, üzüntü.
Terbiyet (a): Eğitim, terbiye.
Terkin urmak: Terk etmek, bırakmak, vazgeçmek.
Tersâ (f): Hıristiyan.
Tesbih (a): “Sübhânallah” diyerek Allah’a ta’zîm etme. Allah’ın her noksandan münezzehe olduğunu anma.
Teşviş (a): Kargaşalık, karışıklık.
Tevfîk (a): Yardım, muvaffakiyet verme, Allah’ın muvaffakiyet vermesi.
Tevhîd (a): Birlik, Allah’ın birliği; Allah’ın birliğine inanma ve söyleme.
Teze: Tâze.
Tıfl-ı nâ’reste (f.a.): Yetişmemiş çocuk.
Tımar (f): Tedâvî.
Tınmak: Ses çıkarmak, söz söylemek.
Tiryak (a): Panzehir.
Tiryâk (f): Panzehir.
Tiz (f): Çabuk, acele.
Toğan: Doğan kuşu.
Toğmak: Doğmak.
Toğrı: Doğru.
Tokuz arslan: Eskilerin inancına göre dokuz kat gök.
Tolmak: Dolmak.
Tolı, tolu: Dolu.
Tolunmak: Dolunmak, batmak, gurûb etmek.
Ton: Elbise, üste giyilecek şey.
Tonanmak: Donanmak, giyinip kuşanmak, süslenmek.
Top: Hep, tekmlil, birden, bütün, büsbütün.
Toptolu: Tamamen dolu, dopdolu.
Tortsuz: Tortusuz, birikintisiz, çöküntüsüz.

Toylamak: Ziyafet vermek, yedirip içirmek, ağırlamak.

Toymak: Doymak, tatmin olmak.

Tûbâ: Cennette bir ağaç; güzellik, iyilik, hoşluk.

Tuç: Tunç.

Tudaş olmak: Rast gelmek.

Tûfân: Hz. Nuh zamanında doğru yoldan ayrılanları helâk eden fırtına. (Gökten yağan ve yerden kaynayan su bütün dünyayı kaplamış ve Nuh'un gemisine alınmayan bütün canlılar yok olmuştur.)

Tuğyan (a): Taşma, taşkınlık; azgınlık, coşkunluk.

Tûl (a): Uzunluk.

Tûl-i emel: Hırs, tamah, tükenmez arzu, olmayacak dilek.

Tûr: Tih sahrasındaki dağ, Hazret-i Mûsâ'ya ilâhî tecellinin olduğu dağ.

Turı gelmek: Ayağa kalkmak.

Turılmak: Durulmak, ayağa kalkmak.

Tuş: Denk, benzer, eş.

Tuş eylemek: Rast getirmek, karşı karşıya getirmek.

Tuşlamak: Rastlamak, yönelmek.

Tuş olmak: Rastlamak, yönelmek.

Tutmak: Farz etmek, kabul etmek; elde bulundurmak; istilâ etmek; tutuşmak.

Tutak: Dudak.

Tutaş: Yakın, yakınlaşmış.

Tutsak: Esir.

Tuymak: Duymak, işitmek.

Tuyûr (a): Kuşlar.

Türâb (a): Toprak.

-U-

U: Ve.

-uban, -üben: Zarf-fiil eki (-up'tan genişletilmiş; Ağlayuban, görüben "ağlayarak, ağlayıp; görüp, görerek").

Uçmak, Uçmağ: Cennet.

Uçunmak: Korkudan benzi sararmak, rengi uçmak.

Ud, ut: Utanma, hayâ.

Uğru, uğrı: Hırsız.

Uğrulamak: Çalmak, hırsızlık yapmak.

Umu: Ümîd, emel, arzu.

Urıl: Çalınmak (sur urılmak).

Urmak: Giymek (tâc urmak).

Uruşkan: Döğüşken, mücadele ve kavgaya düşkün kimse.

Uryân (a): Çıplak, açıkta, âşikâr.

Us: Akıl.

Usan: Gâfil, ihmalkâr, ihtiyatsız, gevşek.

Usan dutmak: Gevşek davranmak, ihtiyatsız bulunmak, gaflet etmek, ihmal göstermek.

Usanmak: Bıkmak.

Uş: İşte.

Uşanmak: Parçalanmak, toz hâline gelmek, ufalanmak, kırılmak.

Uşatmak: Parçalanma, ufalamak, kırıp dökmek.

Uşda, üşde: İşte.

Utmak: Oyunda yenmek, kazanmak.

Utlu: Utanır, utangaç.

Uyakmak: Gurûb etmek, batmak.

Uya: Ahmak, akılsız, her şeye, her söze uyan; tenbel, uyuşuk.

Uz gelmek: Münâsip, uygun gelmek.

Uzlet (a): Bir yana çekilip kendi kendine yalnız yaşama.

–Ü–

Ü: Ve.

Üleşmek: Paylaşmak.

Ümmet (a): Bir peygambere inanıp bağlanan cemâat.

Ümmî (a): Anasından doğduğu gibi kalıp okuma yazma öğrenmemiş.

Ün: Nidâ, ses.

Ürümek: Yürümek, yürürlükte olmak (yargum ürür: Hükmüm yürür).

Üstûn (f): Sütun, direk.

Üşenmek: Tedirgin olmak, rahatı kaçmak; çekinmek, korkmak.

Ütmek, utmak: Yenmek, oyunda yenmek.

Üveys: Veysel Karâni.

Üzmek: Koparmak, ayırmak, kesmek.

Üzülmek: Kopmak, kesilmek, sökölme, kopup dağılmak.

Üzüşmek: Kesişmek, koparılmak.

–V–

Vâcib (a): Yapılması şer'an gerekli olan, terki câiz olmayan, yapılması farz derecesine yakın olan.

Va'de (a): Belirtilen zaman, ecel, ecelin takdir edildiği zaman.

Vâf (a): Yeter, kâfi (vâfi).

Vâlih (a): Şaşakalmış, hayran, şaşırmış.

Vallah (a): "Allah için" mânâsına yemin.

Varak (a): Yazılı kâğıt, yaprak.

Varlum: Varalım, gidelim.

Vasf (a): Nitelik, bir kimsenin veya bir şeyin taşıdığı özellik, sıfat.

Vasf-ı hâl (a): Durumun vasfı, anlatılması.

Vasf itmek: Anlatmak, târif etmek; övmek.

Vasl (a): Ulaşma, kavuşma, erişme.

Vasyet: (a. vasiyet'ten) Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey, ısmarış.

Vâye (f): Nasip kısmet; fayda kazanç.

Vebâl (a): Sonunda azab, şiddet ve ceza bulunan iş, günah, suç.

Vefâ-dâr: Vefâlı, sözünde duran.

Velî (a): Ermiş; seven, dost, sâhip (Allah).

Velî, velîkin (f): Amma, fakat, lâkin, velâkin.

Ve nahnü akrebü minküm: "Ve biz sizden daha yakınızdır" mânâsına gelen bu ibare Vâkıa Sûresi (56), 84. âyetten alınmıştır.

Viribimek: Yollamak, göndermek.

Visâl (a): Ulaşma, erişme, sevgiliye kavuşma.

Vuhûş (a): Yabanî hayvanlar.

Vuslat (a): Ulaşma, sevgiliye kavuşma, erişme.

Vü: Ve.

–Y–

Yaban: Dışarı, kır, şehir dışı.

Yad: Yabancı, tanıdık olmayan; garip.

Yadlık: Yabancılık.

Yağı: Düşman.

Yâhu (a): Ey o (ey Allah).

Yakım: Mersiye, ağıt, (yakım yakmak).

Yakmak: Nazm etmek, düzmek, söylemek, manzum olarak ve makamla söylemek (yakım yakmak).

Yakîn (a): Şüphesiz, gerçek şekilde bilme; sağlam ve kat'î bilme.

Ya'kûb (a): İsrailoğullarından Yûsuf Peygamber'in babası olan peygamber.

Yalabımak: Parlamak, parıl parıl parlamak, ışık saçmak.

Yalap yalap: Parıl parıl, alev alev.

Yah: Keskin.

Yalıncak: Çıplak.

Yalunuz: Yalnız.

Yanku: Akis, yankı, aksisadâ (kaya yankusu).

Yapalak: Tüylü.

Yapmak: Kapamak, örtmek.

Yarak, yarağ: Hazırlık, levazım; teçhizat, bir şeye yarayan şey, ihtiyaç; âlet.

Yarak etmek: Hazırlık etmek, sefer için gerekli hazırlığı yapmak.

Yârân (f): Dost, arkadaş, yârenler.

Yaraşuk: Lâyık, yakışır, yakışık, uygun.

Yâren: Arkadaş, dost (f. Yârân'dan).

Yargu: Hüküm, muhakeme.

Yarlıgamak: Affetmek, suçunu bağışlamak.

Yarlıganmak: Mağfiret olunmak, günahı bağışlanmak.

Yâsîn: Kur'ân'ın 36. sûresi bu sözle başlar (Bâzı tefsircilere göre "Ey Muhammed" mânâsındadır).

Yastanmak: Yaslanmak, dayanmak.

Yaşın yaşın: Gizli gizli, için için.

Yat: Usûl, yol.

Yatlu: Kötü, fenâ.

Yavı kılmak: Kaybetmek.

Yavı varmak: Kaybolmak.

Yavlak: Pek, çok, gayret.

Yavuz: Kötü, fena, yaman; kara (yağız).

Yay: Yaz.

Yayınmak: Dağılmak, yayılmak.

Yaylamak: Yaylaya çıkmak, yazı yaylalarda geçirmek.

Yazamak: Yaymak, sermek, genişletmek.

Yazı: Yaban, kır, ova.

Yazlamak: Yaylada yazı geçirmek.

Yazu: Kader, alın yazısı.

Yazuk, yazık: Günah, suç.
Yedilmek: Çekilmek, yedekte götürülmek.
Yehdillahü limen yeşa: “Allah dilediğini doğru yola götürür” sözü.
(Kur’ân’ı Kerîm’in muhtelif sûrelerinde geçer.)
Yelmek, yilmek: Koşmak.
Yelte; yiltemek: Meylettirmek, arzu uyandırmak, heveslendirmek, teşvik etmek, harekete getirmek.
Yeni bahar: İlbahar.
Yeni yaz: İlbahar.
Yensüz gönlek: (Kolsuz gömlek), kefen.
Yermek, yirmek: Kötülemek, çekiştirmek, zemmetmek.
Yerinmek, yirinmek: Kederlenmek, üzülmek, tasalanmak, mahzun olmak.
Yesir: Esir, tutsak (a. esir’den).
Yevme yeşfa’u (a): Şefaât günü.
Yığmak: Men etmek, engel olmak.
Yidi dört on sekiz: Yedi deniz, dört unsur ve onsekiz bin âleme işaret eden sayılar.
Yidi evren: Yedi iklimi işaretler.
Yidi Mushaf: Kur’ân-ı Kerîm’in lehçe farklarına göre yedi türlü okunuşu. (Kıraat-i sem’a).
Yiğ: Daha iyi, üstün.
Yiğirmi: Yirmi.
Yiğrek: Daha iyi, müreccâh, üstün.
Yil: Yel, rüzgâr.
Yilmek: Koşmak, bir şeye değer verip ardından gitmek.
Yini: Yeni.
Yinile: Yeni, henüz, şimdi.
Yi nun sin: (Yûnus) adının yazıldığı harfler.
Yir: Yeryüzü.
Yirini kalmak: Kederlenivermek, tasalanmak, üzülmek, mahzunlaşmak.
Yirinmek (yerinmek): Üzülmek, kederlenmek.
Yirmek: Yermek, kötülemek, zemmetmek.
Yitmek: Erişmek, yetişmek, ulaşmak.
Yitmek: Kâfi gelmek.
Yitmek: Kaybolmak.

Yitürmek: Ulaştırmak, eriştirmek, yetiştirmek.
Yiylemek: Koklamak.
Yohsa: Yoksa.
Yorilmek: Çözölmek.
Yort: Hüküm, nüfuz.
Yortmak: Hızlı koşmak, devamlı yol yürömek, sefer etmek.
Yort savul: Koş (kaç), uzaklaş (yolun ortasından çekil!).
Yorutmak: Yürötmek, sürdürmek.
Yoyilmek: Zâil olmak, bozulmak, silinmek.
Yoğrök, yüğrök: Yörök, tez koşan.
Yöğrüşmek: Koşuşmak.
Yöneltmek: Yönelmek.
Yörimek: Yürömek.
Yuhu: Uyku.
Yukaru iller: Azerbaycan ve İran için söylenir.
Yumak: Yıkamak, (**el yumak:** El çekmek).
Yumış: Hizmet.
Yumış oğlanı: Erkek hizmetçi, hizmetkâr.
Yumşanmak: Yumuşamak.
Yunmak: Yıkanmak.
Yûsuf (a): Yakup Peygamber'in oğlu, güzelliğı ile tanınmıştır.
(Yûsuf ve Zelihâ hikâyesi Kur'ân-ı Kerîm'de de anlatılmıştır).
Yuvanmak: Avunmak, müteselli olmak, gönlü rahat etmek.
Yuvuk: Geyik.

-Z-

Zağ (a): Karga.
Zâhid (a): Aşırı sofu, her türlü zevkten uzaklaşarak kendini ibâdete veren.
Zâhir (a): Görünen, açık, belli, meydanda (Allah'ın adlarındandır); dış, dış yüzü, görünüş.
Zahm (a): Yara.
Zâkir (a): Zikreden, anan, Allah'ın adını anan.
Zâr (f): Ağlayan, inleyen.
Zârî kılmak (f.t.): Ağlamak, sızlamak, inlemek.
Zârîlık (f): Ağlayış, inleyiş.
Zât (a): Kendi, her şeyden münezzeh olan Allah zâtı, asıl, esas, öz, hakikat; nefis.

Zebâne (f): Alev, yalım.

Zebânî (a): Günahkârları cehenneme atmaya memur melek, cehennemdeki azap melekleri.

Zeber (f): Üst.

Zebûn (a): Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, âciz.

Zebûr (a): Hz. Davud'a inen kitap.

Zehre (f): Öd, yürek; cesaret, güç, kudret.

Zehr-i katil (f): Öldürülen zehir.

Zehr-i Mâr (f): Yılan zehiri.

Zekeriyâ (a): Peygamberlerden biri, İsrailoğullarındandır. Kavminden kaçıp bir ağacın içine girmiş, kendisine inanmayan kavmi ağaçla beraber onu ikiye biçmiştir.

Zeliha (Zelha) (a): Mısır azizinin karısı, Yûsuf Peygamberi sevmiştir.

Zelil (a): Hor, hakir, alçalmış, alçak.

Zemzeme (a): Ezgili, nağmeli ses; nağme.

Zerrak (a): Mürâî, riyâkâr, iki yüzlü; gösterişçi.

Zerre (a): Pek ufak parça, bir şeyin bölünemeyecek kadar küçük kısmı.

Zevâde (a): Yiyecekler, azıklar.

Zevâl (a): Yok olma, sona erme, sonu gelme.

Zeyn (a): Ziyinet, süs, bezek.

Zi (f): Ne iyi, ne güzel, ne hoş.

Zihî (f): Ne hoş, ne kadar güzel, ne iyi.

Zikr, zikir (a): Anmak, Allah'ın adlarını anmak, devamlı anmak.

Zillet (a): Horluk, aşağılık, alçalma.

Zinde (f): Diri, canlı, çevik.

Zinhâr (f): Sakın, kat'iyen, aman, asla.

Zir (f): Alt, aşağı.

Zir ü zeber (f): Alt üst.

Zire (f): Çünkü zira.

Zireklenmek: Anlayışlı davranmak.

Zuhûr (a): Belli olma, meydana çıkma.

Zulmet (f): Karanlık.

Zûr (f): Kuvvet, güç, zor.

Zühd: Her türlü zevkten kendini alıkoyup ibâdete dalma.

Zühre (a): Çobanyıldızı, yedi gezegenden biri, üçüncü kat gökte bulunan bu yıldız parlaklığı ile meşhurdur. Hârut ile Marut adlı iki kötülük meleğiyle birlikte anılır.

Zülfikâr (a): Hz. Ali'nin kılıcı.

Zünnâr (a): Papazların kuşandıkları ip kuşak.